NEU PRESS

I. Uluslararası

Konya'nın Manevî Mimarları Sempozyumu:

Şehrin Hafızasını İnşa Eden Şahsiyetler ve Mirasları

BİLDİRİ ÖZET KİTABI

ABSTRACT BOOK

Yayınevi: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
Publisher: NECMETTIN ERBAKAN UNIVERSITY PRESS (NEU PRESS)
Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok No: 11 Meram / KONYA / TÜRKİYE
+90 332 221 0 575 www. neupress. org info@neupress.org
Sertifika No / Certificate Number: 49846
ROR ID: https://ror. org/013s3zh21
Crossref Funder ID: 501100016981
Genel Yayın Yönetmeni / Executive Editor:
Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof. Dr. Fatih KALECİ, fkaleci@neupress.org

Yayın No./Publication Number: 543

Kitap Adı/Book Title: I. Uluslararası Konya'nın Manevî Mimarları Sempozyumu Özet Kitabı

E-ISBN: 978-625-5002-28-0

Editör/Editor
Prof. Dr. Mustafa AKKUŞ
Prof. Dr. Doğan KAPLAN
Doç. Dr. Halil İbrahim ÇELİK
Arş. Gör. Efe EROK
Tasarım/Design
Enes Malik YALÇIN, enesyalcin@neupress.org
Baskı Sorumluları/Printing Officers
Muhammed Sami TEKİN, muhammedsami@neupress.org
Nurullah DEMİR, nurullah@neupress.org
Baskı/Printing
Necmettin Erbakan University Press (NEU PRESS)
Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok No: 11 Meram/KONYA/TÜRKİYE
0332 221 0 575 - www. neupress.org
Sertifika No/Certificate No: 48888
Yayın Türü/Publication Type: Kitap-Akademik Yayımlar/Book-Academic Publications
Yayım Tarihi/Publication Date: Ekim 2026/October 2026
Yayım Yeri/Place of Publication: Konya, Türkiye
Yayın Dili/Language: Türkçe/Turkish, İngilizce/English, Arapça/Arabic
Ebat/Dimensions: 21x29. 7 cm
Baskı Sayısı/Edition: 1
Sayfa Sayısı/Page Count: XXIII + 190
Kategori/Category: Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler/ Social, Humanities, and Administrative Sciences
SDG Kategori/SDG Category: 11-Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Anahtar Kelimeler: Manevî Mimarlar, Kültürel Miras, Sempozyum
Keywords: Spiritual Architects, Cultural Heritage, Symposium

Lisans Türü | OA License: CC BY 4. 0
Erişim | Access: neupress. org
Copyright 2026

**This book is published under CC BY license, which means that you can copy, redistribute, remix, transform, and build upon the content for any purpose,* even commercially, as long as you give appropriate credit, provide link to the license, indicate if changes were made, and do not impose additional terms or conditions on others that prohibit them from exercising the rights granted by that license, including any effective technological measures.

KURULLAR

Onur Kurulu

İbrahim AKIN
Konya Valisi

Uğur İbrahim ALTAY
Konya Büyükşehir Belediye Başkanı

Prof. Dr. Cem ZORLU
Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörü

Ali YALÇIN
Memur-Sen Genel Başkanı

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Mehmet BİREKUL
NEÜ Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. Ömer Soner HUNKAN
NEÜ SBBF Dekanı

Prof. Dr. Fatih Mehmet BERK
NEÜ SBBF Dekan Yardımcısı

Prof. Dr. Mustafa AKKUŞ
NEÜ Tarih Bölümü Başkanı

Prof. Dr. Doğan KAPLAN
NEÜ AK İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Yakup KAYA
NEÜ Tarih Bölümü

Doç. Dr. Halil İbrahim ÇELİK
Eğitim Bir-Sen Konya 2 No'lu Şube Başkanı

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet BİREKUL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Ömer Soner HUNKAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Fatih Mehmet BERK
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa AKKUŞ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet YASTI
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Doğan KAPLAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Bilal KUŞPINAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Hüseyin BİRCAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Faruk KARAASLAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Turan YÜKSEL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet TÜRKAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail BİLGİLİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail KIVRIM
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Kemal ÖZCAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet DÖNMEZ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Bekir BİÇER
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Yakup KAYA
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Veysi ÜNVERDİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Abdullah ACAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Yusuf ACAR
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Sinan GÖNEN
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Ali HACIGÖKMEN
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Sefer SOLMAZ
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Zehra ODABAŞI
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa UYAR
Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Abdul Rahman ALORABI
King Abdulaziz University

Prof. Dr. Ahmed Abdalla NEGM
Ain Shams University

Prof. Dr. Fatima Yahya AL-ROBEIDI
Al-Balqa Applied University

Prof. Dr. Mohamed Abdullah Ahmed SALEH
University of Mosul

Prof. Dr. Naser QOZHASTE
University of Tehran

Prof. Dr. Mohammad Jaber THALGI
Yarmouk University

Prof. Dr. Syed Naeem BADSHAH
The University of Agriculture

Prof. Dr. Arshad MUNIR
Ghazi University

Prof. Dr. Zia ur REHMAN
The Islamia University of Bahawalpur

Doç. Dr. İbrahim ÇETİN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Mücahit YÜKSEL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Recep KOYUNCU
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Ali EMİNOĞLU
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Mahmut Sami ÖZDİL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Emin GÜNEL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Mevlüt AYDOĞMUŞ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Yalçın TÜKEL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Hikmet Salahaddin GEZİCİ
Selçuk Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Selçuk Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa KARABACAK
Selçuk Üniversitesi

Doç. Dr. Khaynazarov BAKHROMJON
National University of Uzbekistan

Doç. Dr. Naseem AKHTER
Shaheed Benazir Bhutto Women University

Doç. Dr. Abdul QADOOS
University of Science and Technology

Doç. Dr. Hassan HAZRATI
University of Tehran

Dr. Öğr. Üyesi Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Funda ARSLAN BİLGİN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Salih KALKAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye SAYĞIN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Maşide KAMİT
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Masoumeh Khonakdar TARSI
University of Mohaghegh Ardabili

Dr. Öğr. Üyesi Muhammad Atif Aslam RAO
University of Karachi

Dr. Öğr. Üyesi Muhammad IQBAL
National University (NUML)

Öğr. Gör. Dr. Fehmida BALOCH
SBK Women's University Pakistan

Öğr. Gör. Serpil YAKUT
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Sekretarya

Arş. Gör. Efe EROK
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Arş. Gör. Burak ÇELİK
Necmettin Erbakan Üniversitesi

SUNUŞ

"Şehirleri şehir yapan, içerisinde yaşayan insanlar değil, altında yatan insanlardır." Konya için bu söz, başka hiçbir şehirde olmadığı kadar doğrudur. Selçuklu'nun başkenti olmadan önce de bir ilim ve irfan merkezi olan Konya, başkentliğini kaybettikten sonra da bu özelliğini yedi yüz yıl boyunca sürdürmüştür.

Sultânü'l-Ulemâ Bahâeddin Veled'in Belh'ten getirdiği irfan mirası bu şehre yerleşmiş, Hoca Ahmet Fakih'in Çarhnâme'siyle Anadolu Türkçesinin ilk filizleri burada yeşermiştir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Mesnevî'sini Konya'da Çelebi Hüsâmeddin'e yazdırmış, Sadreddîn Konevî İbnü'l-Arabî'nin metafiziğini bu şehirde sistemli bir nazarî tasavvufa dönüştürmüştür. Şems-i Tebrîzî'nin Konya'da ilk konakladığı yerin bir şekercinin hanı olması bile tasavvuf, ticaret, ilim ve sanatın bu şehirde aynı sokakta yan yana yaşadığını gösterir.

Konya'nın manevî ve ilmî mimarları yalnızca tasavvuf ehlinden ibaret değildir. Selçuklu sarayının hekimbaşısı Beyhekim Ekmeleddin Nahcuvânî, medreseleri ve külliyeleri bugün hâlâ ayakta duran Celâleddin Karatay ile Sâhib Ata Fahreddin Ali, mantık ve kelâmda devrinin otoritesi Kadı Sirâcüddîn Urmevî, esnaf teşkilatının manevî öncüsü Ahi Evran ve Osmanlı'nın ilk kadısı Dursun Fakih de bu mirasın kurucuları arasındadır. Zenbilli Ali Cemâlî Efendi, Pîrî Mehmed Paşa, Hâdimî, Memiş Efendi, Mehmed Vehbi ve son Mevlevî postnişini Veled Çelebi İzbudak ile bu silsile Osmanlı döneminde de kesintisiz sürmüştür.

Mevlânâ, "Şehir, içinde sırların saklandığı bir hazinedir" der. I. Uluslararası Konya'nın Manevî Mimarları Sempozyumu, bu hazineyi onu inşa edenlerin hayatları ve eserleri üzerinden yeniden açmak amacıyla düzenlenmiştir. Sempozyum, şehrin hafızasını oluşturan şahsiyetleri merkeze alan ilk uluslararası bilimsel toplantı olma niteliği taşımaktadır.

Necmettin Erbakan Üniversitesi ev sahipliğinde 15–17 Ekim 2026 tarihlerinde düzenlenen sempozyuma Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yanı sıra Azerbaycan, Irak, Özbekistan ve Pakistan'daki kurumlardan araştırmacılar katılmaktadır. Elinizdeki kitapçıkta Türkçe, İngilizce ve Arapça hazırlanmış 92 bildiri özeti program sırasına göre yer almakta, kitapçığın sonunda ise yazarların alfabetik listesi sunulmaktadır.

Sempozyumun hazırlanmasında emeği geçen kurul üyelerine ve bildirileriyle katkı sunan araştırmacılara teşekkür ederiz. Sempozyumun gerçekleşmesindeki değerli katkıları için Eğitim-Bir-Sen'e; Konya Büyükşehir Belediyesi ve Karatay Belediyesi başta olmak üzere Meram Belediyesi ve Selçuklu Belediyesi'ne şükranlarımızı sunarız. Bu çalışmanın şehir hafızasına yönelik yeni araştırmalara kaynaklık etmesini temenni ederiz.

Sempozyum Düzenleme Kurulu

PROGRAM AKIŞI

15 EKİM 2026 · PERŞEMBE

Saat	Nezahat Keleşoğlu Salonu	Mevlânâ Salonu	Konevî Salonu
09.00–10.30	*Kayıt · Açılış Töreni*		
10.30–11.45	**AÇILIŞ OTURUMU · Nezahat Keleşoğlu Konferans Salonu**		
11.45–12.00	*Çay arası*		
12.00–13.30	**Oturum I-A**	**Oturum I-B**	**Oturum I-C**
13.30–15.00	*Öğle arası*		
15.00–16.30	**Oturum II-B**	**Oturum II-A**	**Oturum II-C**
16.30–16.45	*Çay arası*		
16.45–18.15	**Oturum III-A**	**Oturum III-B (İngilizce–Türkçe)**	**Oturum III-C**

16 EKİM 2026 · CUMA

Saat	Nezahat Keleşoğlu Salonu	Mevlânâ Salonu	Konevî Salonu
09.00–10.30	**Oturum IV-A**	**Oturum IV-B**	**Oturum IV-C**
10.30–10.45	*Çay arası*		
10.45–12.15	**Oturum V-B**	**Oturum V-C**	**Oturum V-A (Arapça–Türkçe)**
12.15–15.00	*Öğle arası ve Cuma namazı*		
15.00–16.30	**Oturum VI-B**	**Oturum VI-C**	**Oturum VI-A**

17 EKİM 2026 · CUMARTESİ · ÇEVRİM İÇİ

Saat	Teams · Salon 1	Teams · Salon 2
10.00–11.30	**Oturum VII-A**	**Oturum VII-B**
11.30–12.00	*Ara*	
12.00–13.30	**Oturum VIII-A**	**Oturum VIII-B**

15 EKİM 2026 · PERŞEMBE

AÇILIŞ TÖRENİ

Nezahat Keleşoğlu Konferans Salonu

09.00–09.30	*Kayıt ve karşılama*
09.30–09.45	Saygı duruşu ve İstiklâl Marşı
09.45–10.15	Açılış konuşmaları
10.15–10.30	*Hatıra fotoğrafı ve ikram*

AÇILIŞ OTURUMU
10.30–11.45 · Nezahat Keleşoğlu Konferans Salonu

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ömer Soner HUNKAN

10.30–10.45	**Ömer SAKALLI** Fahri Kulu Efendi'nin kızından torunu	Bir Torunun Dilinden Fahri Kulu Efendi: Hatıralar ve İzler
10.45–11.00	**Prof. Dr. Hanifi ŞAHİN** Atatürk Üniversitesi	Sadreddin Konevî'de Ümmet Bilinci ve Tefrikaya Karşı Metafizik Temeller
11.00–11.15	**Prof. Dr. Doğan KAPLAN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Ahmed Eflâkî'nin Menâkıbu'l-Ârifîn'inde Geçen Şahıs ve Yer Adları Bağlamında 13.–14. Yüzyıl Konya'sının İrfan Topoğrafyası ve Sosyal Ağı
11.15–11.30	**Prof. Dr. Caner ARABACI** KTO Karatay Üniversitesi	Konya'nın Manevî Mimarlarından Gevrakî Hacı Abdülkadir Efendi
11.30–11.45	**Prof. Dr. Hisham Sawadi HASHIM** University of Nineveh	From Mosul to Konya: Siraj al-Din al-Urmawi and the Role of Scholarly Networks in Building the Scientific and Spiritual Memory of the Seljuk City

Oturumlarda her bildiri için 15 dakika, üç bildirili oturumlarda 20 dakika sunum süresi ayrılmış; kalan süre değerlendirme ve soru-cevaba bırakılmıştır.

I. OTURUMLAR 12.00–13.30

OTURUM I-A 15 Ekim Perşembe · 12.00–13.30 Nezahat Keleşoğlu Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan BAHAR		
12.00–12.20	**Prof. Dr. Hasan BAHAR – Prof. Dr. Murat ORAL – Doç. Dr. Murat TURGUT** Selçuk Üniversitesi · Konya Teknik Üniversitesi	Konya'nın Hitit Dönemi Din Mimarları: IV. Tuthalia, Kurunta(?) ve Warpalawaš
12.20–12.40	**Prof. Dr. Fatih Mehmet BERK – Doç. Dr. Mustafa ARSLAN** Necmettin Erbakan Üniversitesi · Selçuk Üniversitesi	Iconiumlu Veliler
12.40–13.00	**Prof. Dr. Kasım ERTAŞ** Şırnak Üniversitesi	Erken Hıristiyanlık Geleneğinde Bir Azize: İkoniumlu Tekla
13.00–13.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM I-B 15 Ekim Perşembe · 12.00–13.30 Mevlânâ Salonu		
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Muammer ULUTÜRK		
12.00–12.20	**Doç. Dr. Vesile ALBAYRAK SAK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Mimarların Mimarları: XIII. Yüzyıl Konya'sında Mürşid-Talebe İlişkisinin İnsanî İzleri
12.20–12.40	**Dr. Mahmut ASLAN** Millî Eğitim Bakanlığı	Sultan Veled ve Konya: Miras, Hafıza ve Mânâ Ekseninde Konya'da Mevlevîliğin Teşekkülü
12.40–13.00	**Ayfer CAN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Hz. Mevlânâ'nın Torunu Ulu Ârif Çelebi: Hayatı, Şahsiyeti ve Tasavvufî Görüşleri
13.00–13.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM I-C 15 Ekim Perşembe · 12.00–13.30 Konevî Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet TÜRKAN		
12.00–12.20	**Arş. Gör. Nuri ÇİÇEK** Aksaray Üniversitesi	Sadreddîn Konevî ve Metafiziğin Bir İlim Olarak Temellendirilmesi
12.20–12.40	**Prof. Dr. Hüseyin GÜNEŞ** Şırnak Üniversitesi	Kadı Sirâcüddîn Urmevî'nin (ö. 1283) Konya İlim Havzasına Katkısı
12.40–13.00	**Arş. Gör. Dr. Menekşe Filiz YILDIRIM** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Zeynüddîn er-Râzî'nin Şerh Yönteminde Dil ve Belâgat: Künûzü'l-Berâ'a Üzerine Bir İnceleme
13.00–13.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

II. OTURUMLAR 15.00–16.30

OTURUM II-A 15 Ekim Perşembe · 15.00–16.30 Mevlânâ Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Kemal ÖZCAN		
15.00–15.20	**Prof. Dr. İsmail BİLGİLİ** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Memiş Efendi ve İcazetleri
15.20–15.40	**Dr. Bayram KARAKULLUKCU** Erciyes Üniversitesi	Bağlamından Koparılan Bir Miras: Mevlevî Âyininin Ticarîleşme ve Aşırı Turizm Bağlamında UNESCO Direktifleri Işığında Değerlendirilmesi
15.40–16.00	**Doç. Dr. Gulnoz SATTOROVA** Özbekistan Bilimler Akademisi	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Lev Tolstoy'un Eserlerinde İman ve Ahlak Kavramlarının Ortak Nitelikleri
16.00–16.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM II-B 15 Ekim Perşembe · 15.00–16.30 Nezahat Keleşoğlu Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bekir BİÇER		
15.00–15.15	**Dr. Öğr. Üyesi Edip AKYOL** Samsun Üniversitesi	Selçuklu Konya'sında Bir Siyasi Aktör: Muînüddîn Süleyman Pervâne'nin İdari Stratejileri ve Dinî Çevrelerle Münasebetleri
15.15–15.30	**Şaziye ÖLÇER** Bağımsız araştırmacı	Ebü'l-Hayrât Sâhib Atâ Fahreddin Ali'nin Konya'nın İmarındaki Rolü ve Sahip Ata Külliyesi Örneğinde Mimari Geometrik Desen
15.30–15.45	**Doç. Dr. Ş. Cem TUYSUZ** Trakya Üniversitesi	Emir Temürtaş'ın Konya'da Mehdilik İlanı ve Siyasi ve Sosyal Faaliyetleri
15.45–16.00	**Doç. Dr. Muammer ULUTÜRK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Vezîriâzam Pîrî Mehmed Paşa'nın Şahsiyeti ve Hayırseverliği
16.00–16.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM II-C 15 Ekim Perşembe · 15.00–16.30 Konevî Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa AKKUŞ		
15.00–15.20	**Dr. Büşra BAĞCI** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Anadolu'nun İhyasında Konyalı Bir Sûfî: Selâhaddîn-i Zerkûb
15.20–15.40	**Dr. Ayşenur ÜNAL** Bağımsız araştırmacı	Mevlevilerin 13. Asırdaki Bâtını Gruplara Karşı Tutumu
15.40–16.00	**Doç. Dr. İzzetullah ZEKİ** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye Selçuklu Devleti'nde Türkistanlı Ârif ve Edipler: Seyf-i Fergânî Örneği
16.00–16.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

III. OTURUMLAR 16.45–18.15

OTURUM III-A 15 Ekim Perşembe · 16.45–18.15 Nezahat Keleşoğlu Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. İsmail KIVRIM		
16.45–17.00	**Fatih ÖZ** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya İlim ve İrfan Geleneğinde Zülcenâhayn Bir Âlim: Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî'de Fıkıh-Tasavvuf Bütünlüğü, Medrese-Tekke İlişkisi ve İlmî Miras
17.00–17.15	**Doç. Dr. Mustafa Bilal ÖZTÜRK** Dokuz Eylül Üniversitesi	18. Yüzyıl Konya Havzasının İlim Anlayışı Nedir? Hâdimîler Özelinde Bir Değerlendirme
17.15–17.30	**Arş. Gör. Dr. Ülfer KARABULUT** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Ahmed el-Hâdimî'nin İlim Tanımlarına Yaklaşımı: Risâle el-Mezâhib fî Ta'rîfi'l-İlm Üzerine Bir İnceleme
17.30–17.45	**Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali ÇAĞLAR** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Hâdimî Ailesinin Saklı Kalmış Değeri: Ebû Naîm el-Hâdimî ve Fıkıhçılığı
17.45–18.15	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM III-B 15 Ekim Perşembe · 16.45–18.15 Mevlânâ Salonu · Sunum dilleri: İngilizce ve Türkçe		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Faruk KARAASLAN		
16.45–17.05	**Dr. Öğr. Üyesi Muhammad MASHARIB** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Ḥadīth as the Source of Rūmī's Mathnawī: A Reappraisal of Orientalist Approach Regarding the Origins of Taṣawwuf
17.05–17.25	**Prof. Dr. Syed Naeem BADSHAH – Doç. Dr. Naseem AKHTER** The University of Agriculture, Peshawar · Shaheed Benazir Bhutto Women University, Peshawar	Shams of Tabriz and the Spiritual Transformation of Konya: His Influence on Mawlana Rumi and the Formation of Konya's Spiritual Memory
17.25–17.45	**Doç. Dr. Ali ÇOBAN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	İncinsen de İncitme: Mevlânâ ve Sonrası Sûfî Gelenekte İncinmeme-İncitmeme İlkesi
17.45–18.15	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM III-C 15 Ekim Perşembe · 16.45–18.15 Konevî Salonu		
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hikmet Salahaddin GEZİCİ		
16.45–17.00	**Sibel KARATAŞ** Bağımsız araştırmacı	Surlardaki Post: Ali Gav Menkıbesi Üzerinden Konya'nın Manevî İnşası ve Zaviyeden Medreseye Bir Mekânın Evrimi
17.00–17.15	**Alper SIZLANAN** İstanbul Üniversitesi	Taşın Hafızasında İlmî Altyapının Teşekkülü: Bedreddin Gevhertaş'ın Medrese, Vakıf ve Mimarî Mirası
17.15–17.30	**Doç. Dr. İbrahim ÇETİN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya'nın Manevî Hafızasında Eşrefoğulları İzleri: Eşrefoğlu Camii'ndeki Geometrik Bir Desenin Matematiksel Çözümlemesi ve Dinamik Yazılımla Yeniden İnşası
17.30–17.45	**Dr. Hacer ÇELİK** Millî Eğitim Bakanlığı	Seyyid Harun Velî ve Seydişehir'in İnşası
17.45–18.15	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

16 EKİM 2026 · CUMA

IV. OTURUMLAR 09.00–10.30

OTURUM IV-A 16 Ekim Cuma · 09.00–10.30
Nezahat Keleşoğlu Salonu

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Caner ARABACI

09.00–09.15	**Hatice ERGÜN ATÇI** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu Efendi Hakkında Yazılmış Kitaplara Analitik Bir Yaklaşım
09.15–09.30	**Dr. Öğr. Üyesi Rabia DOĞRU** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Hatıraları Işığında Ali Ulvi Kurucu'nun Edebî Muhitleri
09.30–09.45	**Öğr. Gör. Dr. Fatih ÇOLAK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Hacı Veyiszade Efendi'nin Dostlarından Türkistanlı Âlim Muhammed Aziz Tüleykan-Metes Kâri
09.45–10.00	**Arş. Gör. Ali Rıza IŞIN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Medreseden İlahiyata Bir Köprü Şahsiyet: Yrd. Doç. Dr. Kurrâ Hâfız Ali Rıza Işın (1930–2022)
10.00–10.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM IV-B 16 Ekim Cuma · 09.00–10.30
Mevlânâ Salonu

Oturum Başkanı: Doç. Dr. İbrahim ÇETİN

09.00–09.15	**Prof. Dr. Ali AKPINAR** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Ni'metüllah Nahcivânî (Azerbaycan-Nahcıvan, ö. 920/1514, Akşehir/Konya) ve Tefsîrdeki Metodu
09.15–09.30	**Dr. Öğr. Gör. Muhammed Emin ERDİM – Dr. Öğr. Gör. Sinanettin Arif ÖZDEMİR** Selçuk Üniversitesi · Iğdır Üniversitesi	Nûh b. Mustafa el-Konevî'nin Câmiu's-Sağîr Şerhinde İtikada Müteallik Müşkil Hadislere Yaklaşımı
09.30–09.45	**Öğr. Gör. Dr. Halil İbrahim ÜREN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konyalı Mehmed Emin Efendi (ö. 1174/1760) ve Tabakâtü'l-Kurrâ fi'l-Kırââti's-Seb'a Adlı Eseri
09.45–10.00	**Doç. Dr. Taha ÇELİK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konyalı Mehmed Vehbi'nin Sahîh-i Buhârî Tecrîd-i Sarîh Muhtasarı ve Ahmed Naim'in Tecrîd-i Sarîh Tercemesiyle Mukayesesi
10.00–10.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM IV-C 16 Ekim Cuma · 09.00–10.30
Konevî Salonu

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdullah ACAR

09.00–09.15	**Prof. Dr. Mehmet İPÇİOĞLU** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Osmanlı Konya'sında Şehrin Manevî Mimarlarından Sâdât ve Nakîbüleşrâf Kâimmakâmlığı
09.15–09.30	**Dr. Öğr. Üyesi Ali Veysel AKCAN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya Şehir Hafızasında Bir Kadı ve Hukuk Geleneği: Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi
09.30–09.45	**Bekir ŞAHİN** Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü	Konya'nın İlmî ve İftâ Geleneğinde Bir Âlim: Kadınhanılı Hüseyin Feyzi Efendi (1824–1894)
09.45–10.00	**Prof. Dr. İsmail KIVRIM** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya Müftüsü Eşenlerlizâde es-Seyyid Abdurrahman Efendi
10.00–10.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

V. OTURUMLAR 10.45–12.15

OTURUM V-A 16 Ekim Cuma · 10.45–12.15 Konevî Salonu · Sunum dilleri: Arapça ve Türkçe		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Doğan KAPLAN		
10.45–11.00	**Dr. Berna ERAYMAN** Meram Devlet Hastanesi	Şifa ve Hikmetin Selçuklu Portresi: Beyhekim Ekmeleddin en-Nahcivânî
11.00–11.15	**Prof. Dr. Mustafa AKKUŞ – Doç. Dr. İzzetullah ZEKİ** Necmettin Erbakan Üniversitesi · Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Konya'nın Manevî Hafızasında Bir Hekim ve Ârif: Ebu Bekir Zekî Sadr-ı Konevî ve Konya Tasavvuru
11.15–11.30	**Prof. Dr. Muhammed Abdullah AHMED** University of Mosul	Konya as a Destination of Sufi Journeys: Visiting Sufi Figures and Their Contribution to Shaping the City's Spiritual Memory in the Seventh and Eighth Centuries AH
11.30–11.45	**Prof. Dr. Muhanned Nafi' Hattab EL-MUHTAR** University of Mosul	Çağdaş Arap Kültüründe Celâleddîn-i Rûmî'nin Algılanışı: Tasavvufi Söylemin Felsefi Elitlerden Kitlesel Platformlara Dönüşümü Üzerine Bir İnceleme
11.45–12.15	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM V-B 16 Ekim Cuma · 10.45–12.15 Nezahat Keleşoğlu Salonu		
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Halil İbrahim ÇELİK		
10.45–11.00	**Prof. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU** İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Konya'nın Manevî Mimarlarından Dr. Mehmet Hulusi Baybal: Sağlık, Eğitim ve Vakıf Hizmetleri Ekseninde Bir Şehir İnşası Modeli
11.00–11.15	**Dr. Öğr. Üyesi Funda ARSLAN BİLGİN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Behiç Erkin'in Konya Yılları: Bir Demiryolu İdaresinin Şehirde Kurduğu Kurumlar (1921–1924)
11.15–11.30	**Ayşe KIRAT – Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK** Selçuk Üniversitesi	Konya'nın Kültürel ve Manevî Hafızasının Resim Sanatındaki Yansımaları
11.30–11.45	**Öğr. Gör. Dr. Cihad DOĞAN** Bursa Uludağ Üniversitesi	Konya Şehir Marka Kimliğinde Manevî Hafıza ve Manevî Mimarların Temsili
11.45–12.15	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM V-C 16 Ekim Cuma · 10.45–12.15 Mevlânâ Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ömer AKDAĞ		
10.45–11.00	**Prof. Dr. Ramazan ACAR** Selçuk Üniversitesi	Hotamış Türkmenlerinden Camili Medresesi Müderrisi İsmail Efendi
11.00–11.15	**Öğr. Gör. Hasan ÇİFTÇİ** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Kur'an Muallimi Hafız Hasan Hüseyin Varol Hoca ve Kur'an Eğitim-Öğretim Teknikleri
11.15–11.30	**Dr. Öğr. Üyesi Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Hâdimî Kütüphanesi Üzerinden Konya'nın Manevî Mimarları: Kurucular, Kitap Vâkıfları ve Hâfız-ı Kütübler

11.30–11.45	**Hasan YAŞAR** Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü	Mehmet Eminoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi
11.45–12.15	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

VI. OTURUMLAR 15.00–16.30

OTURUM VI-A 16 Ekim Cuma · 15.00–16.30 Konevî Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet DÖNMEZ		
15.00–15.15	**Prof. Dr. Murat AK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Taşra-Merkez İlişkileri Bağlamında Keçecizâde İzzet Molla'nın Mihnet-keşân'ı
15.15–15.30	**Dr. Öğr. Üyesi Abdulvahap ALICI** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Şehit-i Muhterem Abdülezel Paşa'nın Hayatı ve Şehadeti
15.30–15.45	**Ahmet ÇELİK** Millî Eğitim Bakanlığı	Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi'nin Hapishaneden Ali Rıza Efendi'ye Gönderdiği Mektuplar ve Değerlendirilmesi
15.45–16.00	**Dr. Rıdvan KIZILKAYA** Bağımsız araştırmacı	Manevi Mirasın Milli Mücadeleye Yansıması: Konya Kuvay-ı Milliye Öncülerinden Ali Kemal Hoca
16.00–16.15	**Doç. Dr. Nejdet GÖK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Veyiszade Mustafa Kurucu'dan Ali Ulvi Kurucu'ya Veyiszade Ailesi: Hayatları, İlmî Kişilikleri ve Yanlış Atfedilen Hitabet Beratı
16.15–16.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM VI-B 16 Ekim Cuma · 15.00–16.30 Nezahat Keleşoğlu Salonu		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yakup KAYA		
15.00–15.15	**Doç. Dr. Halil İbrahim ÇELİK** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Gilisralızade Hacı Tahir Efendi (1863–1945)
15.15–15.30	**Hamide GÜMÜŞ** KTO Karatay Üniversitesi	Konya'da Ârif Bir Türkistan Mücahidi: Ahmet Haki İzler
15.30–15.45	**Dr. Öğr. Üyesi Ayşe AYDIN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Bir Manevî Mimarın Hafızası: Konya'da Ladikli Ahmet Hüdai Örneğinde Hatırlama Pratikleri
15.45–16.00	**Dr. Öğr. Üyesi Eyüp AKDOĞAN** Hakkari Üniversitesi	Şehrin Hafızasını Şiirle İnşa Etmek: Kaşıkçı Ali Rıza Konevî'nin Şiirlerinde Konya Tasavvuru
16.00–16.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM VI-C 16 Ekim Cuma · 15.00–16.30 Mevlânâ Salonu		
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK		
15.00–15.15	**Prof. Dr. Fevzi RENÇBER** Şırnak Üniversitesi	Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin Mezhep Algısı ve Ümmet Tasavvuru: İslam Mezhepleri Tarihi Perspektifinden Bir Değerlendirme
15.15–15.30	**Dr. Öğr. Üyesi Salih TUZER** Dokuz Eylül Üniversitesi	Ahi Evran'ın Letâifu'l-Gıyâsiyye'sinde Ahlak, Emek ve Toplumsal Sorumluluğun Ahilik Geleneği Açısından Değerlendirilmesi
15.30–15.45	**Dr. Öğr. Üyesi Serhat GÜLTAŞ** Bursa Uludağ Üniversitesi	Vâkıât-ı Üftâde'de Mevlânâ ve Mesnevî: Üftâde'nin Mevlânâ Algısı ve Mesnevî Yorumu
15.45–16.00	**Öğr. Gör. Abdulhalim KOÇKUZU** İstanbul Üniversitesi	Konya'nın İlim ve İrfan Havzasında Yetişen Bir Muhaddis ve Mesnevihan: Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu
16.00–16.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

17 EKİM 2026 · CUMARTESİ · ÇEVRİM İÇİ

Çevrim içi oturumlar Microsoft Teams üzerinden yapılacaktır; bağlantılar katılımcılara ayrıca iletilecektir.

VII. OTURUMLAR 10.00–11.30

OTURUM VII-A 17 Ekim Cumartesi · 10.00–11.30 Microsoft Teams · Salon 1		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fatih Mehmet BERK		
10.00–10.15	**Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Mine AKAR** Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Ekberî Gelenekte Şathiyye Örneği: Cendî'nin Kasîde-i Gaybiyye'si
10.15–10.30	**Dr. Eğt. Gör. Ahmet AZ** Diyanet Akademisi	Evhadüddîn-i Kirmânî'de Sûret-Mânâ İlişkisi ve Şâhidbâzlığın Tasavvufî Temelleri Üzerine Bir İnceleme
10.30–10.45	**Dr. Öğr. Üyesi Sema ÖZDEMİR** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Mevlânâ ve Dâvûd Kayserî'de Sonsuzluğa Bakış: Ölümsüzlük Ağacı ve Âb-ı Hayat
10.45–11.00	**Prof. Dr. Könül HACIYEVA** Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi	Konya'nın Şems-i Tebrizî'nin Düşünsel Mirasına Katkısı: Mevlânâ Ekseninde Bir İnceleme
11.00–11.15	**Dr. Öğr. Üyesi Abdul RASHEED – Sahar RAJPER** Bahria University Karachi	The Spiritual Bridge between Konya and South Asia: ʿAllāma Iqbāl's Conceptualization of Jalāl al-Dīn Rūmī as Pīr-i Rūmī
11.15–11.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM VII-B 17 Ekim Cumartesi · 10.00–11.30 Microsoft Teams · Salon 2		
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet Turan YÜKSEL		
10.00–10.15	**Dr. Öğr. Üyesi Hicret KARADUMAN** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Parçadan Bütüne: Şeyh Dekûkî Kıssası Bağlamında Mevlânâ'da Gerçek Kendilik Yolculuğu
10.15–10.30	**Dr. Öğr. Üyesi Fatih Muhammed ÇAKMAK** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Bir Tasavvufî Metnin Siyer Kaynağı Olarak Kullanımı: Tâhir Büyükkörükçü'nün Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz Adlı Eserinde Peygamber Tasavvuru

10.30–10.45	**Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp YILMAZ** Karadeniz Teknik Üniversitesi	Menkıbevî Anlatılarda Seyyid Mahmûd Hayrânî'nin Hayatı, Muhiti ve Tasavvufî İlişkileri
10.45–11.00	**Doç. Dr. Cüneyt YILMAZ** Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi	Selçuklu Konyası Bağlamında Nasreddin Hoca Fıkralarında Devlet-Toplum İlişkisinin Siyaset Bilimi Perspektifinden Analizi
11.00–11.15	**Dr. Öğr. Üyesi Melek COŞGUN SOLAK** Yozgat Bozok Üniversitesi	Mevlânâ Örneğinde Dinî Otoritenin Hafızalaşması ve Konya'nın Sembolik İnşası
11.15–11.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

VIII. OTURUMLAR 12.00–13.30

OTURUM VIII-A 17 Ekim Cumartesi · 12.00–13.30 Microsoft Teams · Salon 1		
Oturum Başkanı: **Doç. Dr. Mücahit YÜKSEL**		
12.00–12.15	**Prof. Dr. Ibtihal Adel IBRAHIM** University of Kirkuk *Sunum dili: Arapça*	Sadr al-Din al-Qunawi: A Pioneer of Philosophical Sufism ('Irfan) in Konya during the Seventh Century AH
12.15–12.30	**Dr. Öğr. Üyesi Muhammad IQBAL** National University of Modern Languages *Sunum dili: Arapça*	Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī's Methodology in Unveiling the Secrets of Sūrat al-Fātiḥa: An Analytical Study of I'jāz al-Bayān fī Tafsīr Umm al-Qur'ān
12.30–12.45	**Arş. Gör. Dr. Elif Gül GÖKHAN** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Mecazî İfadelerin Tercümesi Üzerine Klasik Bir Yaklaşım: Ebû Naîm Ahmed el-Hâdimî'nin Risâle fî hakki'l-elfâzi'l-mecâziyye Adlı Risalesi
12.45–13.00	**Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AÇIKALIN** Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Konyalı Mehmed Vehbi'nin "Hulâsatu'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'an" Adlı Tefsirinde Bilimsel Tefsir
13.00–13.15	**Dr. Hakimov Munisjon MURODOVİÇ** Özbekistan Bilimler Akademisi	Konya Büyükşehir Belediyesi Yayını: "Mesnevî-i Ma'nevî"nin Özbekçe Akademik Çevirisi ve Önemi
13.15–13.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

OTURUM VIII-B 17 Ekim Cumartesi · 12.00–13.30 Microsoft Teams · Salon 2		
Oturum Başkanı: **Doç. Dr. Recep KOYUNCU**		
12.00–12.15	**Dr. Öğr. Üyesi Yasin KURNAZ** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Anadolu'nun İbn Sînâ'sı Hacı Paşa'nın Teshîl'i ve Tıp İlminin Türkçeleştirilmesine Katkısı
12.15–12.30	**Öğr. Gör. Dr. Mustafa Serdar ÖZCAN** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Konyalı Şeyhülislam Hâmid Efendi'nin (ö. 985/1577) Hayatı ve Yazma Eser Kütüphanelerindeki Fetva Mecmualarının Tasnifi
12.30–12.45	**Doç. Dr. Hasan TELLİ** Mersin Üniversitesi	Konya Hadim Asıllı Bayezid Camii Dersiâmları
12.45–13.00	**Dr. Şahin DOĞAN** Necmettin Erbakan Üniversitesi	Ilgın'ın Eğitim ve Kültür Hafızasında Lala Mustafa Paşa: Sıbyan Mektebi ve Kütüphanesi
13.00–13.30	*Değerlendirme ve soru-cevap*	

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

KURULLAR III
SUNUŞ VII
PROGRAM AKIŞI VIII
BİR TORUNUN DİLİNDEN FAHRİ KULU EFENDİ: HATIRALAR VE İZLER 1
SADREDDİN KONEVÎ'DE ÜMMET BİLİNCİ VE TEFRİKAYA KARŞI METAFİZİK TEMELLER 3
AHMED EFLÂKÎ'NİN MENÂKIBU'L-ÂRİFÎN'İNDE GEÇEN ŞAHIS VE YER ADLARI BAĞLAMINDA 13.-14. YÜZYIL KONYA'SININ İRFAN TOPOĞRAFYASI VE SOSYAL AĞI 5
KONYA'NIN MANEVİ MİMARLARINDAN GEVRAKÎ HACI ABDÜLKADİR EFENDİ 7
من الموصل إلى قونية: سراج الدين الأورموي ودور شبكات العلم في بناء الذاكرة العلمية والروحية للمدينة السلجوقية 9
KONYA'NIN HİTİT DÖNEMİ DİN MİMARLARI IV. TUTHALİA, KURUNTA(?) VE WARPALAWAŠ 13
ICONIUMLU VELİLER 15
ERKEN HIRİSTİYANLIK GELENEĞİNDE BİR AZİZE: İKONİUMLU TEKLA 17
MİMARLARIN MİMARLARI: XIII. YÜZYIL KONYA'SINDA MÜRŞİD-TALEBE İLİŞKİSİNİN İNSANÎ İZLERİ 19
SULTAN VELED VE KONYA MİRAS, HAFIZA VE MÂNÂ EKSENİNDE KONYA'DA MEVLEVÎLİĞİN TEŞEKKÜLÜ 21
HZ. MEVLANA'NIN TORUNU ULU ÂRİF ÇELEBİ: HAYATI, ŞAHSİYETİ VE TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ 23
SADREDDÎN KONEVÎ VE METAFİZİĞİN BİR İLİM OLARAK TEMELLENDİRİLMESİ 25
KADI SİRÂCÜDDÎN URMEVÎ'NİN KONYA İLİM HAVZASINA KATKISI 27
ZEYNÜDDÎN ER-RÂZÎ'NİN ŞERH YÖNTEMİNDE DİL VE BELÂGAT: KÜNÛZÜ'L-BERÂ'A ÜZERİNE BİR İNCELEME 29
MEMİŞ EFENDİ VE İCAZETLERİ 31
BAĞLAMINDAN KOPARILAN BİR MİRAS: MEVLEVÎ ÂYİNİNİN TİCARÎLEŞME VE AŞIRI TURİZM BAĞLAMINDA UNESCO DİREKTİFLERİ IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 35
MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ VE LEV TOLSTOY'UN ESERLERİNDE İMAN VE AHLAK KAVRAMLARININ ORTAK NİTELİKLERİ 37
SELÇUKLU KONYA'SINDA BİR SİYASİ AKTÖR: MUÎNÜDDÎN SÜLEYMAN PERVÂNE'NİN İDARİ STRATEJİLERİ VE DİNÎ ÇEVRELERLE MÜNASEBETLERİ 41
EBÜ'L-HAYRÂT SÂHİB ATÂ FAHREDDİN ALİ'NİN KONYA'NIN İMARINDAKİ ROLÜ VE SAHİP ATA KÜLLİYESİ ÖRNEĞİNDE MİMARİ GEOMETRİK DESEN 43
EMİR TEMÜRTAŞ'IN KONYA'DA MEHDİLİK İLANI VE SİYASİ VE SOSYAL FAALİYETLERİ 45
VEZÎRİÂZAM PÎRÎ MEHMED PAŞA'NIN ŞAHSİYETİ VE HAYIRSEVERLİĞİ 47
ANADOLU'NUN İHYASINDA KONYALI BİR SÛFÎ: SELÂHADDÎN-İ ZERKÛB 49

MEVLEVİLERİN 13. ASIRDAKİ BÂTİNİ GRUPLARA KARŞI TUTUMU 51

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NDE TÜRKİSTANLI
ARİF VE EDİPLER: SEYF-İ FERGÂNÎ ÖRNEĞİ 53

KONYA İLİM VE İRFAN GELENEĞİNDE ZÜLCENÂHAYN BİR ÂLİM: EBÛ SAÎD MUHAMMED
EL-HÂDİMÎ'DE FIKIH-TASAVVUF BÜTÜNLÜĞÜ, MEDRESE-TEKKE İLİŞKİSİ VE İLMÎ MİRAS 55

18. YÜZYIL KONYA HAVZASININ İLİM ANLAYIŞI NEDİR?
HÂDİMÎLER ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME 57

AHMED EL-HÂDİMÎ'NİN İLİM TANIMLARINA YAKLAŞIMI:
RİSÂLE EL-MEZÂHİB FÎ TA'RÎFİ'L-İLM ÜZERİNE BİR İNCELEME 59

HÂDİMÎ AİLESİNİN SAKLI KALMIŞ DEĞERİ: EBÛ NAÎM EL-HÂDİMÎ VE FIKIHÇILIĞI 61

ḤADĪTH AS THE SOURCE OF RŪMĪ'S MATHNAWĪ:
A REAPPRAISAL OF ORIENTALIST APPROACH REGARDING THE ORIGINS OF TAṢAWWUF 63

SHAMS OF TABRIZ AND THE SPIRITUAL TRANSFORMATION OF KONYA: HIS INFLUENCE
ON MAWLANA RUMI AND THE FORMATION OF KONYA'S SPIRITUAL MEMORY 64

İNCİNSEN DE İNCİTME: MEVLÂNÂ VE SONRASI SÛFÎ GELENEKTE
İNCİNMEME-İNCİTMEME İLKESİ 65

SURLARDAKİ POST: ALİ GAV MENKIBESİ ÜZERİNDEN KONYA'NIN
MANEVİ İNŞASI VE ZAVİYEDEN MEDRESEYE BİR MEKÂNIN EVRİMİ 67

TAŞIN HAFIZASINDA İLMÎ ALTYAPININ TEŞEKKÜLÜ:
BEDREDDİN GEVHERTAŞ'IN MEDRESE, VAKIF VE MİMARİ MİRASI 69

KONYA'NIN MANEVÎ HAFIZASINDA EŞREFOĞULLARI İZLERİ: EŞREFOĞLU
CAMİİ'NDEKİ GEOMETRİK BİR DESENİN MATEMATİKSEL ÇÖZÜMLEMESİ VE
DİNAMİK YAZILIMLA YENİDEN İNŞASI 71

SEYYİD HARUN VELÎ VE SEYDİŞEHİR'İN İNŞASI 73

HACIVEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ HAKKINDA
YAZILMIŞ KİTAPLARA ANALİTİK BİR YAKLAŞIM 75

HATIRALARI IŞIĞINDA ALİ ULVİ KURUCU'NUN EDEBÎ MUHİTLERİ 77

HACI VEYİSZADE EFENDİ'NİN DOSTLARINDAN TÜRKİSTANLI
ALİM MUHAMMED AZİZ TÜLEYKAN-METES KÂRİ 79

MEDRESEDEN İLAHİYATA BİR KÖPRÜ ŞAHSİYET:
YRD. DOÇ. DR. KURRÂ HÂFIZ ALİ RIZA IŞIN (1930–2022) 81

NÛH B. MUSTAFA EL-KONEVÎ'NİN CÂMİU'S-SAĞÎR ŞERHİNDE
İTİKADA MÜTEALLİK MÜŞKİL HADİSLERE YAKLAŞIMI 85

KONYALI MEHMED EMİN EFENDİ (Ö. 1174/1760) VE
TABAKÂTÜ'L-KURRÂ Fİ'L-KIRÂATİ'S-SEB'A ADLI ESERİ 87

KONYALI MEHMED VEHBİ'NİN SAHÎH-İ BUHÂRÎ TECRÎD-İ SARÎH
MUHTASARI VE AHMED NAİM'İN TECRÎD-İ SARÎH TERCEMESİYLE MUKAYESESİ 89

OSMANLI KONYA'SINDA ŞEHRİN MANEVİ
MİMARLARINDAN SÂDÂT VE NAKÎBÜLEŞRÂF KÂİMMAKÂMLIĞI 91

KONYA ŞEHİR HAFIZASINDA BİR KADI VE HUKUK GELENEĞİ:
MEVLÂNÂ HIFZI ABDURRAHMAN EFENDİ 93

KONYA'NIN İLMİ VE İFTÂ GELENEĞİNDE BİR ÂLİM:
KADINHANILI HÜSEYİN FEYZİ EFENDİ (1824–1894) 95

KONYA MÜFTÜSÜ EŞENLERLİZÂDE ES-SEYYİD ABDURRAHMAN EFENDİ 97

ŞİFA VE HİKMETİN SELÇUKLU PORTRESİ: BEYHEKİM EKMELEDDİN EN-NAHCİVANİ 99

KONYA'NIN MANEVÎ HAFIZASINDA BİR HEKİM VE ÂRİF:
EBU BEKİR ZEKÎ SADR-I KONEVÎ VE KONYA TASAVVURU 101

قونية مقصدًا للرحلة الصوفية
أعلام التصوف الوافدون وإسهامهم في تشكيل الذاكرة الروحية للمدينة في القرنين السابع والثامن الهجريين: 103

تلقي جلال الدين الرومي في الثقافة العربية المعاصرة دراسة في تحولات
الخطاب الصوفي من النخب الفلسفية إلى المنصات الجماهيرية 105

KONYA'NIN MANEVİ MİMARLARINDAN DR. MEHMET HULUSİ BAYBAL:
SAĞLIK, EĞİTİM VE VAKIF HİZMETLERİ EKSENİNDE BİR ŞEHİR İNŞASI MODELİ 107

BEHİÇ ERKİN'İN KONYA YILLARI: BİR DEMİRYOLU
İDARESİNİN ŞEHİRDE KURDUĞU KURUMLAR (1921–1924) 109

KONYA'NIN KÜLTÜREL VE MANEVÎ HAFIZASININ RESİM SANATINDAKİ YANSIMALARI 111

KONYA ŞEHİR MARKA KİMLİĞİNDE MANEVÎ HAFIZA VE MANEVÎ MİMARLARIN TEMSİLİ 113

HOTAMIŞ TÜRKMENLERİNDEN CAMİLİ MEDRESESİ MÜDERRİSİ İSMAİL EFENDİ 115

KUR'AN MUALLİMİ HAFIZ HASAN HÜSEYİN VAROL HOCA
VE KUR'AN EĞİTİM –ÖĞRETİM TEKNİKLERİ 117

HÂDİMÎ KÜTÜPHANESİ ÜZERİNDEN KONYA'NIN MANEVİ MİMARLARI:
KURUCULAR, KİTAP VÂKIFLARI VE HÂFIZ-I KÜTÜBLER 119

MEHMET EMİNOĞLU'NUN HAYATI, ESERLERİ VE KÜTÜPHANESİ 121

TAŞRA-MERKEZ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KEÇECİZÂDE
İZZET MOLLA'NIN MİHNET-KEŞÂN'I 123

ŞEHİT-İ MUHTEREM ABDÜLEZEL PAŞA'NIN HAYATI VE ŞEHADETİ 125

ŞEYHZADE AHMET ZİYA EFENDİ'NİN HAPİSHANEDEN ALİ RIZA EFENDİ'YE
GÖNDERDİĞİ MEKTUPLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ 127

MANEVİ MİRASIN MİLLİ MÜCADELEYE YANSIMASI:
KONYA KUVAY-I MİLLİYE ÖNCÜLERİNDEN ALİ KEMAL HOCA 129

VEYİSZADE MUSTAFA KURUCU'DAN ALİ ULVİ KURUCU'YA VEYİSZADE
AİLESİ HAYATLARI, İLMÎ KİŞİLİKLERİ VE YANLIŞ ATFEDİLEN HİTABET BERATI 131

GİLİSRALIZADE HACI TAHİR EFENDİ (1863–1945) 133

KONYA'DA ARİF BİR TÜRKİSTAN MÜCAHİDİ: AHMET HAKİ İZLER 135

BİR MANEVİ MİMARIN HAFIZASI: KONYA'DA LADİKLİ AHMET
HÜDAİ ÖRNEĞİNDE HATIRLAMA PRATİKLERİ 137

ŞEHRİN HAFIZASINI ŞİİRLE İNŞA ETMEK:
KAŞIKÇI ALİ RIZA KONEVÎ'NİN ŞİİRLERİNDE KONYA TASAVVURU 139

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN RÛMÎ'NİN MEZHEP ALGISI VE ÜMMET TASAVVURU:
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME 141

AHİ EVRAN'IN LETÂİFU'L-GIYÂSİYYE'SİNDE AHLAK, EMEK VE TOPLUMSAL
SORUMLULUĞUN AHİLİK GELENEĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 143

VÂKIÂT-I ÜFTÂDE'DE MEVLÂNÂ VE MESNEVÎ:
ÜFTÂDE'NİN MEVLÂNÂ ALGISI VE MESNEVÎ YORUMU 145

KONYA'NIN İLİM VE İRFAN HAVZASINDA YETİŞEN BİR MUHADDİS
VE MESNEVİHAN: PROF. DR. ALİ OSMAN KOÇKUZU 147

EKBERÎ GELENEKTE ŞATHİYYE ÖRNEĞİ: CENDÎ'NİN KASÎDE-İ GAYBİYYE'Sİ 149

EVHADÜDDÎN-İ KİRMÂNÎ'DE SÛRET-MÂNÂ İLİŞKİSİ VE
ŞÂHİDBÂZLIĞIN TASAVVUFÎ TEMELLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 151

MEVLÂNÂ VE DÂVÛD KAYSERÎ'DE SONSUZLUĞA BAKIŞ:
ÖLÜMSÜZLÜK AĞACI VE ÂB-I HAYAT 153

KONYA'NIN ŞEMS-İ TEBRİZİ'NİN DÜŞÜNSEL MİRASINA KATKISI:
MEVLÂNÂ EKSENİNDE BİR İNCELEME 155

THE SPIRITUAL BRIDGE BETWEEN KONYA AND SOUTH ASIA:
ʿALLĀMA IQBĀL'S CONCEPTUALIZATION OF JALĀL AL-DĪN RŪMĪ AS PĪR-I RŪMĪ 157

PARÇADAN BÜTÜNE: ŞEYH DEKÛKÎ KISSASI BAĞLAMINDA
MEVLÂNÂ'DA GERÇEK KENDİLİK YOLCULUĞU 158

BİR TASAVVUFÎ METNİN SİYER KAYNAĞI OLARAK KULLANIMI:
TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'NÜN MEVLÂNÂ VE MESNEVÎ GÖZÜYLE
PEYGAMBER EFENDİMİZ ADLI ESERİNDE PEYGAMBER TASAVVURU 160

MENKIBEVÎ ANLATILARDA SEYYİD MAHMÛD
HAYRÂNÎ'NİN HAYATI, MUHİTİ VE TASAVVUFÎ İLİŞKİLERİ 162

SELÇUKLU KONYASI BAĞLAMINDA NASREDDİN HOCA FIKRALARINDA
DEVLET-TOPLUM İLİŞKİSİNİN SİYASET BİLİMİ PERSPEKTİFİNDEN ANALİZİ 164

MEVLÂNÂ ÖRNEĞİNDE DİNÎ OTORİTENİN HAFIZALAŞMASI
VE KONYA'NIN SEMBOLİK İNŞASI 166

صدر الدين القونوي: رائد التصوف الفلسفي "العرفان" في قونية خلال القرن السابع الهجري 168

منهج صدر الدين القونوي في الكشف
"عن أسرار سورة الفاتحة: دراسة تحليلية في كتاب "إعجاز البيان في تفسير أم القرآن 170

MECAZÎ İFADELERİN TERCÜMESİ ÜZERİNE KLASİK BİR YAKLAŞIM:
EBÛ NAÎM AHMED EL-HÂDİMÎ'NİN RİSÂLE FÎ HAKKİ'L-ELFÂZİ'L-MECÂZİYYE ADLI RİSALESİ 172

KONYALI MEHMED VEHBİ'NİN "HULÂSATU'L BEYÂN FÎ
TEFSÎRİ'L-KUR'AN" ADLI TEFSİRİNDE BİLİMSEL TEFSİR 174

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YAYINI:
"MESNEVÎ-İ MA'NEVÎ"NİN ÖZBEKÇE AKADEMİK ÇEVİRİSİ VE ÖNEMİ 176

ANADOLU'NUN İBN SÎNÂ'SI HACI PAŞA'NIN TESHÎL'İ
VE TIP İLMİNİN TÜRKÇELEŞTİRİLMESİNE KATKISI 178

KONYALI ŞEYHÜLİSLAM HÂMİD EFENDİ'NİN (Ö. 985/1577) HAYATI VE YAZMA
ESER KÜTÜPHANELERİNDEKİ FETVA MECMUALARININ TASNİFİ 180

KONYA HADİM ASILLI BAYEZİD CAMİİ DERSİÂMLARI 182

ILGIN'IN EĞİTİM VE KÜLTÜR HAFIZASINDA LALA MUSTAFA PAŞA:
SIBYAN MEKTEBİ VE KÜTÜPHANESİ 184

KONYA ÜÇLER MEZARLIĞINDA MEDFUN TÜRKİSTANLI BİR ALİM:
HACI AHMET HAKİ İZLER EFENDİ 186

YAZAR LİSTESİ / LIST OF AUTHORS 188

BİR TORUNUN DİLİNDEN FAHRİ KULU EFENDİ: HATIRALAR VE İZLER

Ömer SAKALLI
Bağımsız Araştırmacı

ÖZET

Konya'nın yakın dönem dinî ve ilmî hayatında iz bırakan şahsiyetlerden biri olan Fahri Kulu Efendi, ilmî birikimi, dinî hizmetleri ve yetiştirdiği insanlar vasıtasıyla şehrin manevi hafızasında önemli bir yere sahiptir. Tarihî şahsiyetlerin hayatlarının ve toplum üzerindeki etkilerinin anlaşılmasında yazılı kaynakların yanı sıra aile hafızası ve sözlü tanıklıklar da önemli bilgiler sunmaktadır. Bu konuşmada Fahri Kulu Efendi, torunu Ömer Sakallı'nın aile içerisinde aktarılan bilgiler ve şahsi hatıraları çerçevesinde ele alınmaktadır.

Ömer Sakallı'nın tanıklıkları, Fahri Kulu Efendi'nin yalnızca ilmî ve dinî yönüne değil; aile hayatına, insanlarla ilişkilerine, günlük yaşantısına, ahlaki özelliklerine ve Konya'nın sosyal ve dinî hayatındaki yerine dair de önemli ayrıntılar içermektedir. Bu hatıralar, hakkında yazılı kaynaklarda yer almayan veya sınırlı biçimde yer alan bazı hususların aile hafızası üzerinden günümüze taşınmasına imkân vermektedir. Böylece Fahri Kulu Efendi'nin şahsiyeti ve bıraktığı miras, bir torunun hafızasında muhafaza edilen hatıralar ve tanıklıklar aracılığıyla daha yakından tanınmaktadır. Bu anlatının aynı zamanda Konya'nın yakın dönem dinî ve kültürel hafızasının kayıt altına alınmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konya, Fahri Kulu Efendi, Ömer Sakallı, aile hafızası, hatıra, sözlü tarih.

FAHRI KULU EFENDI THROUGH THE RECOLLECTIONS OF HIS GRANDSON: MEMORIES AND IMPRESSION

ABSTRACT

Fahri Kulu Efendi, one of the notable figures who left a lasting mark on the religious and scholarly life of modern Konya, occupies an important place in the city's spiritual memory through his scholarly background, religious services, and the people he influenced. In addition to written sources, family memory and oral testimonies provide valuable information for understanding the lives of historical figures and their impact on society. This presentation explores Fahri Kulu Efendi through the personal recollections of his grandson, Ömer Sakallı, as well as memories and accounts transmitted within the family.

Ömer Sakallı's testimony offers significant details not only about Fahri Kulu Efendi's scholarly and religious character but also about his family life, personal relationships, daily life, moral qualities, and place in the social and religious life of Konya. These recollections help preserve aspects of his life that are either absent from written sources or only briefly documented. Through memories and testimonies preserved in the recollections of his grandson, the presentation provides a more personal perspective on Fahri Kulu Efendi's character and legacy. It also seeks to contribute to documenting and preserving the religious and cultural memory of modern Konya.

Keywords: Konya, Fahri Kulu Efendi, Ömer Sakallı, family memory, recollections, oral history.

SADREDDİN KONEVÎ'DE ÜMMET BİLİNCİ VE TEFRİKAYA KARŞI METAFİZİK TEMELLER

Prof. Dr. Hanifi ŞAHİN
Atatürk Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-0500-7952

ÖZET

İslam düşünce tarihinde ümmetin birliği ve tefrika meselesi çoğunlukla kelâmî, fıkhî ve siyasî perspektiflerden ele alınmış; tasavvufî düşüncenin bu tartışmalara sunduğu metafizik katkılar ise sınırlı düzeyde incelenmiştir. Bu tebliğ, Ekberî geleneğin önde gelen temsilcilerinden Sadreddin Konevî'nin (ö. 673/1274) metafizik düşüncesini bu bağlamda değerlendirerek, eserlerinde müstakil bir ümmet nazariyesi bulunmamakla birlikte, ümmet tasavvurunu temellendiren güçlü metafizik ve epistemolojik ilkeler içerdiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel kaynaklarını *Miftâhu'l-Gayb* ile *İ'câzü'l-Beyân fî Te'vîli Ümmi'l-Kur'ân* oluşturmaktadır.

Araştırmada doküman analizi ve içerik çözümlemesi yöntemleri kullanılarak Konevî'nin varlık, bilgi ve insan anlayışı ekseninde geliştirdiği teorik çerçevenin dinî birlik düşüncesine sunduğu imkânlar incelenmiştir. Bu kapsamda Kur'an yorumları ve metafizik açıklamalarından hareketle birlik ile farklılık arasındaki ilişkinin nasıl temellendirildiği, ayrıca hakikatin bilgisine ulaşma yöntemine dair yaklaşımının dinî ayrışmaların epistemolojik ve ahlâkî boyutlarını açıklamadaki rolü değerlendirilmiştir.

Tebliğin temel iddiası, Konevî'nin tefrikayı mezhebî veya siyasî bir mesele olarak değil, insanın sınırlı idraki ve nefsânî yönelişlerinden kaynaklanan epistemolojik ve ahlâkî bir sapma olarak yorumladığı; buna karşılık vahdet, rubûbiyet, cem', tahkik ve insan-ı kâmil kavramları üzerinden dinî farklılıkları vahdet hakikatinin çeşitli tecellileri şeklinde değerlendiren kuşatıcı bir perspektif geliştirdiğidir. Sonuç olarak çalışma, Konevî'nin ilm-i ilâhî anlayışından hareketle ümmet tasavvurunun metafizik temellerini ortaya koymakta ve bu yaklaşımın birlik, ihtilaf ve mezhebî farklılıklara ilişkin güncel tartışmalara sunabileceği teorik katkıları değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sadreddin Konevî, Vahdet, Ümmet Tasavvuru, Mezhep, Tefrika.

UMMAH CONSCIOUSNESS AND THE METAPHYSICAL FOUNDATIONS AGAINST DIVISION IN ṢADR AL-DĪN AL-QŪNAWĪ

ABSTRACT

In the history of Islamic thought, the unity of the ummah and the issue of furqa (division) have predominantly been addressed from kalām, fiqh, and political perspectives, whereas the metaphysical contributions of Sufi thought to these discussions have received relatively limited scholarly attention. This paper aims to examine the metaphysical thought of Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī (d. 673/1274), one of the prominent representatives of the Akbarian tradition, within this context and to demonstrate that, although his works do not contain an independent theory of the ummah, they nevertheless embody strong metaphysical and epistemological principles that underpin his conception of the ummah. The primary sources of this study are *Miftāḥ al-Ghayb* and *Iʿjāz al-Bayān fī Taʾwīl Umm al-Qurʾān.*

Using the methods of document analysis and content analysis, this study examines the possibilities that the theoretical framework developed by al-Qūnawī around his conceptions of being (wujūd), knowledge (maʿrifa), and the human being (insān) offers for the idea of religious unity. In this context, drawing on his Qurʾānic exegeses and metaphysical explanations, the study examines how the relationship between unity and diversity is grounded and evaluates the role of his approach to attaining knowledge of the Truth (al-ḥaqīqa) in explaining the epistemological and ethical dimensions of religious divisions.

The central argument of this paper is that al-Qūnawī interprets tafriqa not as a sectarian or political issue, but rather as an epistemological and ethical deviation arising from the limitations of human perception and the inclinations of the nafs. By contrast, through the concepts of waḥda (unity), rubūbiyya (Lordship), jamʿ (unification), taḥqīq (realization/ verification of divine truth), and al-insān al-kāmil (the Perfect Human), he develops an inclusive perspective that regards religious differences as diverse manifestations (tajalliyāt) of the reality of unity. In conclusion, drawing on al-Qūnawī's conception of al-ʿilm al-ilāhī (Divine Science), this study sets forth the metaphysical foundations of the conception of the ummah and evaluates the theoretical contributions that this approach may offer to contemporary debates concerning unity (waḥda), disagreement (ikhtilāf), and madhhab-based differences.

Keywords: Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī, Waḥda, Conception of the Ummah, Madhhab, Division.

AHMED EFLÂKÎ'NİN MENÂKIBU'L-ÂRİFÎN'İNDE GEÇEN ŞAHIS VE YER ADLARI BAĞLAMINDA 13.-14. YÜZYIL KONYA'SININ İRFAN TOPOĞRAFYASI VE SOSYAL AĞI

Prof. Dr. Doğan KAPLAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-9004-0863

ÖZET

Ahmed Eflâkî'nin (öl.761/1360) kaleme aldığı *Menâkıbu'l-Ârifîn*, Mevlevîliğin teşekkül ve gelişim sürecinin yanı sıra 13. ve 14.yüzyıl Konya'sının dinî, ilmî, sosyal ve kültürel hayatını anlamada başvurulan temel kaynaklardan biridir. Menâkıbnâme türünün özelliklerini taşıyan eser, dönemin ulema, mutasavvıf, devlet adamı, ahî, esnaf ve diğer toplumsal kesimlerine mensup şahsiyetleri ile medrese, zaviye, han, mahalle, türbe ve çevre yerleşimlerine ilişkin çok sayıda kayıt içermektedir. Bu yönüyle *Menâkıbu'l-Ârifîn*, yalnızca Mevlevîlik tarihinin değil, Orta Çağ Konya'sının ilmî ve manevî çevresinin şahıs ve mekân ilişkileri üzerinden incelenmesine de imkân vermektedir.

Bu bildiride *Menâkıbu'l-Ârifîn*'de zikredilen şahıs ve yer adlarından hareketle 13–14. yüzyıl Konya'sının ilmî ve irfanî topoğrafyasının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmada şahıs ve mekân merkezli bir tasnif yöntemi (prosopografik) benimsenerek eserde zikredilen şahsiyetler sosyal konumları, meslekleri ve mensubiyetleri bakımından gruplandırılacaktır. Ardından şahısların birbirleriyle ve belirli mekânlarla ilişkileri incelenerek dönemin ilmî, tasavvufî ve sosyal ağları belirlenmeye çalışılacaktır. Böylece medrese, dergâh, zaviye, türbe, han ve mahalle gibi mekânların yalnızca fiziki unsurlar olmadığı, farklı toplumsal kesimleri bir araya getiren ilmî, dinî ve sosyal etkileşim alanları olarak işlev gördüğü ortaya konulacaktır.

Bu çerçevede çalışma, Eflâkî'nin anlatılarında Mevlânâ ve çevresinde şekillenen irfanî yapının ulema, devlet adamları, ahîler, esnaf ve şehir halkıyla kurduğu ilişkileri şahıs ve mekân birlikteliği üzerinden değerlendirecektir. Böylelikle 13–14. yüzyıl Konya'sının bir ilim ve irfan merkezi olarak oluşumunda rol oynayan aktörlerin, mekânların ve bunlar arasındaki ilişkilerin bütüncül bir görünümünün ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Eflâkî, *Menâkıbu'l-Ârifîn*, Konya, Mevlevîlik, İrfan Topoğrafyası, Prosopografi.

THE INTELLECTUAL AND SPIRITUAL TOPOGRAPHY AND SOCIAL NETWORKS OF 13TH–14TH-CENTURY KONYA IN THE CONTEXT OF PERSON AND PLACE NAMES IN AHMED EFLÂKÎ'S MANĀQIB AL-ʿĀRIFĪN

ABSTRACT

Ahmed Eflâkî (d. 761/1360)'s *Manāqib al-ʿĀrifīn* is one of the principal sources for understanding not only the formation and development of the Mawlawiyya but also the religious, intellectual, social, and cultural life of Konya in the thirteenth and fourteenth centuries. As a work belonging to the *manāqibnāma* (hagiographical) genre, it contains numerous references to scholars (*ʿulamāʾ*), Sufis, statesmen, Akhis, craftsmen, and individuals from other social groups, as well as to madrasas, Sufi lodges (*zāwiyas*), caravanserais, neighborhoods, tombs, and settlements in the surrounding region. In this respect, *Manāqib al-ʿĀrifīn* provides valuable material not only for the history of the Mawlawiyya but also for examining the intellectual and spiritual milieu of medieval Konya through the interrelations between individuals and places.

Drawing on the personal and place names mentioned in *Manāqib al-ʿĀrifīn*, this paper aims to reconstruct the intellectual and spiritual topography of thirteenth- and fourteenth-century Konya. Adopting a person- and place-centered classificatory approach informed by prosopography, the study categorizes the individuals mentioned in the work according to their social status, occupations, and affiliations. It then examines the relationships among these individuals and their connections with particular places in order to identify the intellectual, Sufi, and social networks of the period. In doing so, the study seeks to demonstrate that madrasas, dervish lodges, *zāwiyas*, tombs, caravanserais, and neighborhoods were not merely physical components of the city but also functioned as spaces of intellectual, religious, and social interaction that brought together different segments of society.

Within this framework, the paper examines the relationships established between the spiritual milieu that took shape around Mawlânâ Rûmî in Eflâkî's narratives and scholars, statesmen, Akhis, craftsmen, and the urban population through the interplay of individuals and places. In this way, the study seeks to provide a comprehensive picture of the actors, spaces, and networks that contributed to the emergence and development of thirteenth- and fourteenth-century Konya as a major center of learning and spiritual life.

Keywords: Ahmed Eflâkî, *Manāqib al-ʿĀrifīn*, Konya, Mawlawiyya, Spiritual Topography, Prosopography.

KONYA'NIN MANEVİ MİMARLARINDAN GEVRAKÎ HACI ABDÜLKADİR EFENDİ

Prof. Dr. Caner ARABACI
KTO Karatay Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-9896-9052

ÖZET

Abdülkadir Efendi (1831–1903), Konya'da müftülük ve uzun süre müderrislik yaparak çokça talebe yetiştiren bilge bir şahsiyetti. Aslen Seydişehir'in Gevrekli köyünden Ali Efendi'nin oğlu idi. Ulemadan olan Ali Efendi, Konya'ya göçtü. Oğlu Abdülkadir, 1831'de Konya'da doğdu. İyi bir eğitim gördü. Değişik yerlerde devrin önemli müderrisleri önünde okuyarak icazet aldı. Konya'ya dönünce, şehirde sahipsiz kalan Hacı Fettah Medresesi'ni imar ettirerek talebe yetiştirmeye başladı. Uzun süre müderrislik yaptı. 1882'de 30 talebesi vardı. Onlara Tefsir, Kadı Mîr, Molla Câmî derslerini okutuyordu. 1894'te Konya Müftülüğüne getirildi. On yıl müftülük yaptı. Müftülüğü sırasında da talebe yetiştirmeye devam etti. Atabekiye, Gevrakî medreselerinde müderrislik yaptı. Talebelerine Buharî-i Şerîf'i iki defa okutarak hatmettirmeyi usul haline getirmişti. 1901 ve 1903 yıllarında 33 talebesi vardı. Uzun müderrislik döneminde 43 talebeye icazet verdi, talebelerinden dördü sonraları müftü oldu. 1903 yılında vefat eden Abdülkadir Efendi, evinin karşısındaki kabristana gömüldü.

O, fakiri fukarayı kollayan, erdemli, vakar sahibi, inancını son derece riayetkâr yaşayan biriydi. İlmiyle amel eder, temel dinî emir ve yasaklara samimiyetle uyardı. Kimseden çekinmez, doğruyu söylerdi. Geçimliğini sağlama yönünden bir bağımlılığı yoktu. Köyünde, atadan kalma arazinin geliriyle, koyun, keçi ve camızdan ihtiyaçlarını sağlardı. Gelir kaynağındaki bağımsızlık, ona fikri istiklal sağlıyordu. Sosyal problemlere karşı duyarlı, sorumlu bir aydındı. Kahvelerde boş oturanları paylar, yolu üzerindekilerde zaman öldüren gençleri, asasıyla dışarı çıkartırdı. Saygıdan dolayı kimse ses çıkarmazdı. O da kendine duyulan saygıyı, sosyal yara olacak çöküntülere engel olmada kullanırdı. Konya'nın başarılı, otoriter valisi Ferit Paşa'yı, oturak âlemlerini önleme tedbirinde o dengeledi. Vali, gayri meşru hayatı; meşru zemine oturtmak için bir genelev (kerhâne/kârhâne) açma kararı almıştı. Karar, vilayet yönetiminde görev alanlar tarafından imzalandığı halde Abdülkadir Efendi imzalamayıp valiyi vazgeçmeye ikna etti. Vefatından sonra onun tavrını yetiştirdiği talebeleri sürdürmeye çalıştılar.

Anahtar Kelimeler: Gevrakî Hacı Abdülkadir Efendi, Seydişehir Gevrekli, Konya Müftüsü, Gevrakî Medresesi.

GEVRAKÎ HACI ABDULKADIR EFENDI: ONE OF THE MORAL ARCHITECTS OF KONYA

ABSTRACT

Abdulkadir Efendi (1831–1903) was a knowledgeable figure who served as a mufti in Konya and educated numerous students through his long tenure as a *mudarris* (professor). He was son of Ali Effendi, originally from the village of Gevrekli in Seydişehir. Ali Efendi was a scholar, migrated to Konya. His son Abdulkadir was born in Konya in 1831. He received an excellent education. He studied under prominent scholars of his era in various places and earned his *ijazah* (authorisation to profess). Upon returning to Konya, he restored the neglected Hacı Fettah Madrasah and began educating students there. He taught as a professor for many years. By 1882, he had 30 students. He instructed them in the subjects of *Tafsir* (Quranic exegesis), Qadi Mîr, and Molla Jami. In 1894, he was appointed as the *Mufti* of Konya. He held that post for a decade. During his tenure as mufti, he continued to nurture students. He taught at the Atabekiye and Gevrakî madrasas. He made it a regular practice to have his students complete two full readings of *Sahih al-Bukhari*. In 1901 and 1903, he had 33 students. During his long tenure as a *mudarris*, he granted *ijazah* to 43 students, four of whom later became *mufti*s. Passing away in 1903, Abdulkadir Efendi was laid to rest in the cemetery opposite his home.

He was a virtuous, dignified man of deep faith with the utmost devotion, who looked out for the poor and needy. Putting his knowledge into practice, he sincerely adhered to fundamental religious commandments and prohibitions. He spoke the truth without fear of anyone. He was not dependent on anyone for his livelihood. He provided for his needs in his village through the income from ancestral lands, as well as from sheep, goats, and cattle. His financial independence granted him intellectual freedom. He was a socially conscious and responsible intellectual. He would scold those idlers in coffeehouses, using his walking stick to gently drive out youths wasting time along his path. Out of respect, no one ever objected. He utilized the respect shown him to prevent social ills from taking root. He served as a counterbalance to the successful and authoritative governor of Konya, Ferit Pasha, by preventing the spread of debauchery. The governor decided to open a brothel (*kârhâne*) to legalize illicit practices. Although the decision was already signed by officials in the provincial administration, Abdulkadir Efendi refused to sign and persuaded the governor against it. After his passing, students he had raised strove to uphold his stance.

Keywords: Gevrakî Hacı Abdulkadir Efendi, Seydişehir Gevrekli, Mufti of Konya, Gevrakî Madrasah.

من الموصل إلى قونية: سراج الدين الأورموي ودور شبكات العلم في بناء الذاكرة العلمية والروحية للمدينة السلجوقية

Prof. Dr. Hisham Sawadi HASHIM
University of Nineveh
ORCID: 0009-0003-5979-4423

الملخص

تعد مدينة قونية واحدة من أبرز المراكز الحضارية التي أسهمت في تشكيل الذاكرة العلمية والروحية للأناضول خلال العصر السلجوقي، ولا سيما في القرن السابع الهجري/الثالث عشر الميلادي. فقد تحولت المدينة منذ اتخاذها عاصمة للدولة السلجوقية في الأناضول إلى فضاء علمي وفكري استقطب العلماء والفقهاء والمتكلمين والفلاسفة والمتصوفة من مناطق مختلفة من العالم الإسلامي. ومن ثم فإن دراسة تاريخ قونية لا يمكن أن تقتصر على الشخصيات التي ولدت فيها أو استقرت فيها منذ بداية حياتها بل ينبغي أن تشمل أيضاً الشخصيات التي انتقلت إليها عبر شبكات الرحلة العلمية والتواصل الفكري وأسهمت في بناء مؤسساتها وتقاليدها العلمية والروحية.

ينطلق هذا البحث من دراسة شخصية أبي الثناء سراج الدين محمود بن أبي بكر الأورموي (ت. ٦٨٢هـ/١٢٨٣م) بوصفها نموذجاً دالاً على هذا النوع من الحراك العلمي. فقد ولد الأورموي في أورمية، وتلقى تعليمه في عدد من المراكز العلمية وكان للموصل مكانة بارزة في تكوينه العلمي إذ درس فيها على عدد من علمائها ومن أبرزهم كمال الدين ابن يونس أحد كبار علماء الموصل في القرن السابع الهجري. وتشير المصادر إلى أن الأورموي تلقى في مسيرته العلمية علوم الفقه وأصوله والكلام والمنطق والعلوم العقلية قبل أن ينتقل إلى دمشق ثم إلى الأناضول حيث أصبحت قونية المجال الأبرز لنشاطه العلمي .

وتتمثل إشكالية البحث الرئيسة في السؤال الآتي: إلى أي مدى أسهمت شبكات الرحلة العلمية التي ربطت الموصل بقونية في تشكيل البيئة العلمية والفكرية لقونية وما الدور الذي أداه سراج الدين الأورموي في تحويل المعرفة التي تلقاها في المراكز العلمية الشرقية إلى جزء من البنية العلمية والقضائية والفكرية للمدينة؟

ويتفرع عن هذا السؤال عدد من الأسئلة، من أهمها: ما المكانة التي احتلتها الموصل في التكوين العلمي للأورموي؟ وما طبيعة العلوم التي تلقاها فيها؟ وكيف انتقل الأورموي من مرحلة التكوين العلمي إلى مرحلة الإنتاج العلمي والوظيفي في قونية؟ وما علاقته بعلماء قونية، ولا سيما مولانا جلال الدين الرومي وصدر الدين القونوي؟ وكيف أسهم منصبه القضائي والعلمي في بناء مؤسسات المدينة وذاكرتها العلمية؟ وهل يمكن اعتبار الأورموي أحد "المعماريين" الذين شاركوا في تشكيل الذاكرة العلمية والروحية لقونية؟

ويبدأ البحث بدراسة الموصل بوصفها مركزاً علمياً في القرن السابع الهجري مع التركيز على البيئة التي تلقى فيها الأورموي تكوينه العلمي. فقد كانت الموصل في تلك المرحلة جزءاً من شبكة علمية واسعة امتدت إلى بغداد وحلب ودمشق والجزيرة والأناضول. وكان علماؤها يجمعون بين العلوم النقلية والعقلية وهو ما يظهر بوضوح في شخصية كمال الدين ابن يونس، الذي ارتبط اسمه بالتدريس في الموصل وبعدد من العلوم العقلية والنقلية وقد شكل هذا المناخ العلمي أحد أهم المراحل في تكوين الأورموي الفكري.

ومن هنا لا يتعامل البحث مع الموصل باعتبارها مجرد محطة عابرة في حياة الأورموي وإنما باعتبارها مرحلة تأسيسية في تكوينه العلمي. فانتقال العالم من مركز علمي إلى آخر لم يكن انتقالاً جغرافياً فحسب بل كان انتقالاً للكتب والمناهج والأساتذة والتقاليد العلمية. وتكشف سيرة الأورموي عن طبيعة هذه الشبكات التي جعلت من مدن العالم الإسلامي فضاءً علمياً متصلاً رغم اختلاف السلطات السياسية التي حكمتها.

أما المرحلة الثانية من البحث فتتناول انتقال الأورموي إلى الأناضول واستقراره في قونية. فقد أصبحت قونية في العصر السلجوقي مركزاً لاستقطاب العلماء ووجد فيها الأورموي مجالاً واسعاً لتوظيف تكوينه العلمي. ولم يكن وجوده في المدينة وجود عالم منعزل وإنما ارتبط بالمؤسسة القضائية والعلمية للدولة السلجوقية إذ تولى قضاء قونية ثم ارتقى إلى منصب قاضي القضاة. وتبرز هذه الوظيفة أهمية الأورموي في الحياة العامة للمدينة لأن القضاء في الدولة السلجوقية كان مرتبطاً بإدارة الأوقاف والمؤسسات الدينية والاجتماعية فضلاً عن تنظيم جانب مهم من الحياة اليومية للسكان.

ويبحث القسم الثالث في العلاقة بين سراج الدين الأورموي ومولانا جلال الدين الرومي وصدر الدين القونوي. وتذكر المصادر أن الأورموي كان من معاصريهما وأنه ارتبط بالبيئة العلمية والفكرية نفسها في قونية. كما ارتبط اسمه بحادثة صلاة الجنازة على مولانا الرومي وهي رواية تظهر مكانته العلمية والاجتماعية داخل المدينة .

وتكتسب هذه العلاقة أهمية خاصة في إطار مفهوم "الذاكرة الروحية" لقونية إذ لم تكن الحياة الفكرية للمدينة قائمة على اتجاه واحد بل تشكلت نتيجة التفاعل بين الفقه والكلام والفلسفة والتصوف. وفي هذا السياق يمثل الأورموي الجانب العقلي والكلامي والفقهي من الحياة العلمية لقونية في حين يمثل الرومي أحد أبرز وجوه التجربة الصوفية والأدبية بينما يمثل صدر الدين القونوي تياراً فلسفياً وصوفياً متصلاً بتراث ابن عربي. ومن ثم فإن اجتماع هذه الشخصيات في فضاء واحد يكشف عن تعدد مكونات الذاكرة الروحية للمدينة.

الكلمات المفتاحية: (قونية، سراج الدين الأورموي، السلاجقة، شبكات العلماء، الذاكرة العلمية، الذاكرة الروحية ، مولانا جلال الدين الرومي ، صدر الدين القونوي)

FROM MOSUL TO KONYA: SIRAJ AL-DIN AL-URMAWI AND THE ROLE OF SCHOLARLY NETWORKS IN BUILDING THE SCIENTIFIC AND SPIRITUAL MEMORY OF THE SELJUK CITY

ABSTRACT

Konya is considered one of the most prominent civilizational centers that contributed to shaping the scientific and spiritual memory of Anatolia during the Seljuk era, particularly in the seventh century AH / thirteenth century AD. Since it was designated as the capital of the Seljuk State in Anatolia, the city transformed into a scientific and intellectual space that attracted scholars, jurists, dialecticians (mutakallimin), philosophers, and Sufis from various regions of the Islamic world. Consequently, the study of Konya's history cannot be limited to figures who were born in it or settled there from the beginning of their lives; rather, it must also include figures who moved to it via networks of scholarly travel and intellectual communication, and who contributed to building its institutions and its scientific and spiritual traditions.

This research sets out by studying the figure of Abu al-Thana' Siraj al-Din Mahmud ibn Abi Bakr al-Urmawi (d. 682 AH / 1283 AD) as a model indicative of this type of scholarly movement. Al-Urmawi was born in Urmia and received his education in a number of scholarly centers, with Mosul holding a prominent place in his scientific formation. He studied there under a number of its scholars, most notably Kamal al-Din ibn Yunus, one of the prominent scholars of Mosul in the seventh century AH. Sources indicate that al-Urmawi received teachings in Islamic jurisprudence (fiqh) and its fundamentals (usul), theology (kalam), logic, and rational sciences during his scholarly journey, before moving to Damascus and then to Anatolia, where Konya became the most prominent arena for his scholarly activity.

The main research problem revolves around the following question: To what extent did the scholarly travel networks linking Mosul to Konya contribute to shaping the scientific and intellectual environment of Konya, and what role did Siraj al-Din al-Urmawi play in translating the knowledge he received in eastern scholarly centers into part of the city's scientific, judicial, and intellectual fabric?

This question branches into several sub-questions, most notably: What status did Mosul occupy in al-Urmawi's scientific formation? What was the nature of the sciences he received there? How did al-Urmawi transition from the phase of scientific formation to the phase of scientific and functional production in Konya? What was his relationship with the scholars of Konya, particularly Mawlana Jalal al-Din al-Rumi and Sadr al-Din al-Qunawi? How did his judicial and scholarly position contribute to building the city's institutions and its scientific memory? And can al-Urmawi be considered one of the "architects" who participated in shaping the scientific and spiritual memory of Konya?

The research begins by studying Mosul as a scholarly center in the seventh century AH, focusing on the environment in which al-Urmawi received his scientific formation. During that period, Mosul was part of a vast scholarly network extending to Baghdad, Aleppo, Damascus, al-Jazira, and Anatolia. Its scholars combined traditional transmitted sciences with rational sciences, which appears clearly in the personality of Kamal al-Din ibn Yunus, whose name was associated with teaching in Mosul and with a number of rational and transmitted sciences. This scholarly climate formed one of the most important phases in al-Urmawi's intellectual makeup.

Hence, the research does not treat Mosul as merely a passing station in al-Urmawi's life, but rather as a foundational phase in his scientific formation. A scholar's transition from one scholarly center to another was not merely geographical, but a transfer of books, methodologies, professors, and scholarly traditions. Al-Urmawi's biography reveals the nature of these networks that turned the cities of the Islamic world into a connected scientific space despite the differing political authorities that ruled them.

The second phase of the research addresses al-Urmawi's relocation to Anatolia and his settlement in Konya. In the Seljuk era, Konya became a center for attracting scholars, and al-Urmawi found in it a wide scope to employ his scientific background. His presence in the city was not that of an isolated scholar; rather, it was linked to the judicial and scholarly establishment of the Seljuk State, as he assumed the judgeship of Konya and later rose to the post of Chief Judge (Qadi al-Quda). This office highlights al-Urmawi's importance in the public life of the city, because the judiciary in the Seljuk State was linked to the administration of endowments (awqaf), religious and social institutions, as well as regulating an important aspect of the inhabitants' daily life.

The third section examines the relationship between Siraj al-Din al-Urmawi, Mawlana Jalal al-Din al-Rumi, and Sadr al-Din al-Qunawi. Sources mention that al-Urmawi was a contemporary of both of them and that he was connected to the same scientific and intellectual environment in Konya. His name was also associated with the incident of leading the funeral prayer for Mawlana al-Rumi, an account that demonstrates his scholarly and social standing within the city.

This relationship gains special importance within the framework of Konya's "spiritual memory," as the city's intellectual life was not based on a single direction, but rather took shape as a result of the interaction between jurisprudence, theology, philosophy, and Sufism. In this context, al-Urmawi represents the rational, theological, and jurisprudential aspect of Konya's scientific life, while al-Rumi represents one of the most prominent faces of the Sufi and literary experience, and Sadr al-Din al-Qunawi represents a philosophical and Sufi current connected to the heritage of Ibn Arabi. Consequently, the gathering of these figures in a single space reveals the diverse components of the city's spiritual memory.

Keywords: (Konya, Siraj al-Din al-Urmawi, the Seljuks, scholarly networks, scientific memory, spiritual memory, Mawlana Jalal al-Din al-Rumi, Sadr al-Din al-Qunawi).

KONYA'NIN HİTİT DÖNEMİ DİN MİMARLARI IV. TUTHALİA, KURUNTA(?) VE WARPALAWAŠ

Prof. Dr. Hasan BAHAR
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-3456-9188
Prof. Dr. Murat ORAL
Konya Teknik Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-4848-5417
Doç. Dr. Murat TURGUT
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-1056-5737

Bu bildiri, yazarlar tarafından başvuru hazırlık aşamasında olan HititKUR projesi kapsamında hazırlanacaktır.

ÖZET

Konya özellikle Çatalhöyük'ten itibaren Dünya ve Anadolu din tarihi için en önemli bölgelerden birisi olmuştur. Çatalhöyük'te yoğun bir şekilde görülen Ana Tanrıça, Bucranium gibi kültler daha sonraki dönemlerde de varlığını sürdürmüştür. Anadolu komşu medeniyetlerden de etkilenerek Kalkolitik, Tunç ve Demir Çağlarında büyük bir gelişim göstermiştir.

Hititler MÖ 1650–1200 yılları arasında Anadolu'nun ilk merkezi krallığını kuran bir toplumdur. Konya ili Hititlerin Aşağı Ülke toprakları içerisindeki Tarhuntašša toprakları içerisinde yer almıştır. Konya'da gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalarda çok sayıda Hitit dönemi yerleşimi ve çeşitli Hitit eserleri tespit edilmiştir.

Hitit döneminde Konya'da geleneksel Hitit ve Luvi inançlarının varlığı görülmektedir. IV. Tuthalia döneminde yaşanan kuraklıktan dolayı su kültü ön plana çıkmıştır. Bu kral Konya'da Ilgın'da bulunan Yalburt Hitit havuzunu yaptırmıştır. Ayrıca Köylütolu baraj yapısı da bu dönemdeki su kültüyle ilişkili olmalıdır. Emirgazi'de bulunan sunaklar dinsel öneme sahiptir. Eflatunpınar Hitit havuzu tamamen dini bir ibadet yeri amacı taşımaktadır. Havuzu Kurunta'nın mı yoksa IV. Tuthalia'nın mı yaptırdığı kesin bir şekilde bilinmemektedir. Hatıp kayalıklarında bulunan su kaynakları bölge için önemli olmuştur. Kurunta buraya kendisinin anıtını yaptırarak bu su kaynaklarını kutsamıştır. Geç Hitit krallıkları döneminde de Hititlerin su kültü inancı devam etmiştir. Warpalawas, İvriz'de tanrısal desteğe teşekkür ve bu desteklerin sürmesi amacıyla önündeki tanrısına dua eder pozisyonda gösterildiği İvriz anıtını yaptırmıştır. Bu anıtın çevresinde dini nitelikleri ön planda olan bazı kabartmalar da bulunmaktadır.

Bu bildiride arkeolojik ve yazılı belgeler ışığında IV. Tuthalia, Kurunta ve Warpalawaš'ın Konya'nın inanç tarihindeki yerleri incelenecek ve bu kişilerin Konya'daki dinsel inancın oluşumundaki yeri ve eserleri vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: IV. Tuthalia, Kurunta, Warpalawas, Tabal, Tuwanuwa.

RELIGIOUS ARCHITECTS OF KONYA IN THE HITTITE PERIOD: TUDHALIYA IV, KURUNTA(?), AND WARPALAWAS

ABSTRACT

Konya has been one of the most significant regions for the religious history of the world and Anatolia, especially since the time of Çatalhöyük. Cults heavily observed in Çatalhöyük, such as the Mother Goddess and Bucranium, continued to exist in subsequent periods. Influenced also by neighboring civilizations, Anatolia experienced major development during the Chalcolithic, Bronze, and Iron Ages.

The Hittites were a society that established the first centralized kingdom of Anatolia between 1650 and 1200 BC. The province of Konya was located within the lands of Tarhuntašša, inside the Lower Land region of the Hittites. Archaeological excavations conducted in Konya have identified numerous Hittite-period settlements and various Hittite artifacts.

The presence of traditional Hittite and Luwian beliefs is observed in Konya during the Hittite period. Due to the drought experienced during the reign of Tudhaliya IV, the water cult came to the forefront. This king built the Yalburt Hittite pool located in Ilgın, Konya. Furthermore, the Köylütolu dam structure must also be related to the water cult of this period. The altars found in Emirgazi hold religious importance. The Eflatunpınar Hittite pool serves purely as a religious place of worship. Whether the pool was built by Kurunta or Tudhaliya IV is not known with certainty. The water sources in the Hatıp cliffs were crucial for the region. Kurunta consecrated these water sources by erecting his own monument there. The Hittite water cult belief continued during the Late Hittite Kingdoms period as well. Warpalawas commissioned the İvriz monument, where he is depicted in a praying posture before his god to express gratitude for divine support and to pray for its continuation. There are also several reliefs with prominent religious characteristics around this monument.

In this paper, in light of archaeological and written documents, the roles of Tudhaliya IV, Kurunta, and Warpalawas in the religious history of Konya will be examined, and the positions of these figures along with their works in the formation of religious belief in Konya will be emphasized.

Keywords: IV. Tuthalia, Kurunta, Warpalawaš, Tabal, Tuwanuwa.

ICONIUMLU VELİLER

Prof. Dr. Fatih Mehmet BERK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-4176-1781
Doç. Dr. Mustafa ARSLAN
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-1924-5086

ÖZET

Şehirler, mekânın yazdığı tarihlerdir. Konya'nın coğrafi anlamda sahip olduğu konumu Konya'nın kadim bir şehir olmasında kurucu bir unsur olmuştur. Konya'da mekânın gücünü hissettirdiği ilk adım Neolitik Dönem'de olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan "tarım kültürü" Konya'nın sadece ekonomik olarak değil "dinsel" anlamda da ön plana çıkmasına vesile olmuştur. Konya şehir olarak tarih öncesi Boncuklu Höyük ve Çatalhöyük ile başlayan kadim tarihi çizgisinde tarımdan dolayı "Toprak Ana ve Kybele" kültü ile dinler tarihine giriş yapmış ve daha sonra tek tanrılı dinler döneminde de bu "dinsel" özelliğini devam ettirmiş ve tarihte "din" teması yoğun olarak hissedilen şehirlerden birisi olmuştur.

Konya'nın tarih öncesinde mitsel unsurlar ile başlayan inanç serüveni tarihi dönemlerde tek tanrılı dinler ile devam etmiş ve onların öğretisini misyon edinmiş kurucu manevi figürler eksik olmamıştır. "Şehirleri şehir yapan üstünde yaşayanlar değil, altında yatanlardır" ve "Şereful mekân bil mekin" sözlerinin en güzel vücut bulmuş hali Konya'dır. Çalışmamızda Konya'nın Hristiyanlık tarihinde yer etmiş azizlere yer vererek bu figürlerin Konya tarihindeki rollerine değinmeye çalışacağız. Hristiyanlık Doğu'dan Batı'ya doğru gelişim gösterirken Konya o dönemki adıyla Iconium sahip olduğu konumdan dolayı Aziz Paul'un misyonerlik yolculuklarında uğrak noktalarından biri olmuş ve Azize Thecla, Aziz Timotheus, Marcus Julius Eugenius ve Amphilochius gibi Hristiyanlık dininin manevi önderlerine ev sahipliği yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: Iconium, Azize Thecla, Timotheus, M.J. Eugenius, Amphilochius.

SAINTS OF ICONIUM

ABSTRACT

Cities are stories inscribed by their geographical features. The location of Konya has been a pivotal factor in its recognition as an ancient city. The first era in which the significance of geography was evident in Konya was the Neolithic Era. The rise of an "agricultural culture" during this time not only advanced Konya's economic status but also its "religious" significance. Konya, as a city, has a profound ancient history that begins with prehistoric sites like Boncuklu Höyük and Çatalhöyük. The agricultural developments led to the emergence of the "Mother Earth and Kybele" cult, marking its entry into the history of religions. This religious characteristic has persisted into the era of monotheistic faiths, making Konya one of the cities where the theme of "religion" is significantly prominent throughout history.

The historical belief journey of Konya, which commenced with mythical components in prehistoric times, has evolved through historical epochs with polytheistic faiths, and has been enriched by the presence of key spiritual figures who have taken on their teachings. The sayings "Cities are defined not by their inhabitants above, but by those who lie beneath" and " The worth of a location is derived from what it holds within" are most exquisitely realized in Konya. This study will concentrate on the saints who have significantly influenced the Christian history of Konya and will analyze the contributions of these individuals to the region's historical narrative. As Christianity expanded from the East to the West, Konya, formerly known as Iconium, emerged as one of the stops on Saint Paul's missionary travels due to its advantageous position and was home to prominent spiritual leaders of the Christian faith, including Saint Thecla, Saint Timothy, Marcus Julius Eugenius, and Amphilochius.

Keywords: Iconium, St. Thecla, St. Timotheus, M.J. Eugenius, Amphilochius.

ERKEN HIRİSTİYANLIK GELENEĞİNDE BİR AZİZE: İKONİUMLU TEKLA

Prof. Dr. Kasım ERTAŞ
Şırnak Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7666-3367

ÖZET

Azize Thekla, erken Hıristiyanlık geleneğinde kadınlar arasındaki ilk martyr (şehit) olarak kabul edilen ve adı İkonium ile özdeşleşmiş kadın azizlerden biridir. Hıristiyan kaynaklarına göre, Aziz Pavlus'un İkonium'daki vaazlarından etkilenerek Hıristiyanlığı benimsemiş, inancı uğruna çeşitli baskı ve cezalandırma girişimleriyle karşı karşıya kalmış ve sonraki yüzyıllarda Hıristiyan dünyasında büyük saygı gören bir dini şahsiyet haline gelmiştir. Onun hayatı, erken Hıristiyanlığın Anadolu'daki yayılışına ve İkonium'un Hıristiyanlık tarihindeki yerine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu bildiri, İkoniumlu Azize Thekla'nın hayatını ve erken Hıristiyanlık geleneğindeki yerini ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmada, Azize Thekla'nın hayatını ve Aziz Pavlus ile olan ilişkisini anlatan II. yüzyıla ait apokrif Grekçe bir Hıristiyan metni olan Praxeis Paulou kai Theklēs (Pavlus ve Tekla'nın İşleri) başta olmak üzere erken dönem Hıristiyan kaynakları ve konuya ilişkin modern akademik araştırmalardan yararlanılacaktır. Thekla'nın Hıristiyanlığı kabul süreci, inancı uğruna verdiği mücadele ve sonraki yüzyıllarda Hıristiyan dünyasında ortaya çıkan saygın konumu tarihi veriler çerçevesinde değerlendirilecektir. Ayrıca, İkonium ile kurduğu güçlü aidiyet ilişkisinin erken Hıristiyanlık geleneğine nasıl yansıdığı üzerinde durulacaktır. Bu çalışma, İslam öncesi Konya'nın dini geçmişine erken Hıristiyanlık perspektifinden katkı sunmayı ve İkoniumlu Azize Thekla'nın erken Hıristiyanlık tarihindeki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Azize Thekla, İkonium, Erken Hıristiyanlık, Şehitlik, Aziz Pavlus.

A SAINT IN THE EARLY CHRISTIAN TRADITION: THECLA OF ICONIUM

ABSTRACT

Saint Thecla is regarded in the early Christian tradition as the first female martyr and is one of the female saints whose name is closely associated with Iconium. According to Christian sources, she embraced Christianity after being influenced by the preaching of Saint Paul in Iconium, faced various forms of persecution and attempts at punishment because of her faith, and came to be venerated as a prominent religious figure in the Christian world in subsequent centuries. Her life provides important insights into the spread of early Christianity in Anatolia and the place of Iconium in the history of Christianity. This paper examines the life of Thecla of Iconium and her place in the early Christian tradition. The study draws primarily on early Christian sources, particularly the *Praxeis Paulou kai Theklēs* (*Acts of Paul and Thecla*), a second-century apocryphal Christian text in Greek recounting the life of Thecla and her relationship with Saint Paul, as well as on modern academic studies of the subject. Thecla's conversion to Christianity, her struggles on account of her faith, and her veneration in the Christian world in subsequent centuries will be examined in light of the available historical evidence. Particular attention will also be given to how her strong association with Iconium was reflected in the early Christian tradition. The study aims to contribute to the understanding of pre-Islamic Konya's religious history from the perspective of early Christianity and to assess the place of Thecla of Iconium in the history of early Christianity.

Keywords: Saint Thecla, Iconium, Early Christianity, Martyrdom, Saint Paul.

MİMARLARIN MİMARLARI: XIII. YÜZYIL KONYA'SINDA MÜRŞİD-TALEBE İLİŞKİSİNİN İNSANÎ İZLERİ

Doç. Dr. Vesile ALBAYRAK SAK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5343-1099

ÖZET

XIII. yüzyıl Konya'sı, tasavvufî düşüncenin farklı şahsiyetler aracılığıyla şekillendiği ve mürşid-talebe ilişkisinin önemli bir eğitim ve irşad modeli olarak ortaya çıktığı bir kültür ortamıdır. Bahâeddin Veled ve Seyyid Burhâneddin Muhakkık-ı Tirmizî'nin *Maʿârif* adlı eserleri, bu ortamın düşünsel ve tasavvufî yapısını anlamaya imkân veren önemli metinlerdir. Bu çalışmanın amacı, söz konusu eserlerden hareketle mürşid-talebe ilişkisinin insanî boyutlarına ilişkin izleri tespit etmek ve bu ilişkinin Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin yetişme ve düşünce dünyasının şekillenmesindeki yerini değerlendirmektir. Yöntem olarak karşılaştırmalı metin incelemesi benimsenmiş; eserlerde insan, mürşid, talebe, terbiye, nefs, irade, sevgi, bağlılık, uyarı ve manevî dönüşümle ilişkili bahisler incelenmiştir. Bulgular, mürşid-talebe ilişkisinin yalnızca bilgi ve tasavvufî öğreti aktarımından ibaret olmadığını; insanın zaaflarını tanıma, nefsini terbiye etme, iradesini geliştirme ve manevî dönüşümünü gerçekleştirme sürecini kapsadığını göstermektedir. Bahâeddin Veled'in *Maʿârif'inde* daha çok düşünsel ve irfanî çerçevede izlenebilen bu yaklaşımın, Seyyid Burhâneddin'in *Maʿârif'inde* mürşidlik ve seyrüsülûk bağlamında daha belirgin hâle geldiği görülmektedir. Sonuç olarak, bu eserler XIII. yüzyıl Konya'sında mürşid-talebe ilişkisinin insan merkezli yönlerine dair önemli izler sunmakta ve Mevlânâ'nın yetiştiği tasavvufî çevrenin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mürşid-talebe ilişkisi; XIII. yüzyıl Konya'sı; Bahâeddin Veled; Seyyid Burhâneddin; Mevlânâ.

ARCHITECTS OF ARCHITECTS: HUMAN DIMENSIONS OF THE MASTER–DISCIPLE RELATIONSHIP IN THIRTEENTH-CENTURY KONYA

ABSTRACT

Thirteenth-century Konya was a cultural environment in which Sufi thought developed through the contributions of various figures and in which the master–disciple relationship emerged as an important model of spiritual education and guidance. The *Maʿârif* of Bahâʾ al-Dîn Walad and Sayyid Burhân al-Dîn Muḥaqqiq al-Tirmidhî are important texts for understanding the intellectual and Sufi milieu of this environment. This study aims to identify traces of the human dimensions of the master–disciple relationship in these works and to evaluate the role of this relationship in shaping the intellectual and spiritual world of Jalâl al-Dîn Rûmî. As a method, a comparative textual analysis is employed, focusing on passages concerning the human being, the spiritual master, the disciple, spiritual training, the lower self, will, love, devotion, admonition, and spiritual transformation. The findings indicate that the master–disciple relationship was not limited to the transmission of knowledge and Sufi teachings, but also encompassed the recognition of human weaknesses, the disciplining of the lower self, the cultivation of will, and the process of spiritual transformation. While these dimensions can be traced primarily within an intellectual and mystical framework in Bahâʾ al-Dîn Walad's *Maʿârif*, they become more explicit in Sayyid Burhân al-Dîn's *Maʿârif* in the context of spiritual guidance and the Sufi path. In conclusion, these works provide significant traces of the human dimensions of the master–disciple relationship in thirteenth-century Konya and contribute to our understanding of the Sufi milieu in which Rūmī was educated and intellectually formed.

Keywords: Master–disciple relationship; thirteenth-century Konya; Bahâʾal-Dîn Walad; Sayyid Burhân al-Dîn; Rûmî.

SULTAN VELED VE KONYA
MİRAS, HAFIZA VE MÂNÂ EKSENİNDE KONYA'DA MEVLEVÎLİĞİN TEŞEKKÜLÜ

Dr. Mahmut ASLAN
Kozağaç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
ORCID: 0000-0002-6907-7351

ÖZET

Bu bildiri, Sultan Veled'in Konya kentiyle kurduğu köklü ilişkiyi; Mevlânâ'dan devralınan manevi mirasın korunması, kolektif bir hafızaya dönüştürülmesi ve bir tarikat disiplini çerçevesinde kurumsallaştırılarak süreklilik kazanması ekseninde incelemektedir. Çalışmanın odak noktasını; miras, hafıza ve mekânsal anlam boyutlarıyla Sultan Veled ve Konya arasındaki manevi ve kurumsal bağ oluşturmaktadır. Sultan Veled'in yaşamının büyük bölümünü Konya'da sürdürmesi, Mevlânâ'nın vefatının ardından yazılı ve sözlü birikimin aktarılmasındaki öncü rolü, başta *İbtidâ-nâme* olmak üzere eserleriyle Mevlevîlik kültürünün tasavvufi hafızasını inşa etmesi, türbe ve semâhâne gibi simgesel mekânların teşekkülüne öncülük etmesi son derece kritiktir. Bunun yanı sıra vakıf örgütlenmeleri, halife tayinleri, Çelebilik makamının sevki ve ritüellerin systematize edilmesi gibi idari-kurumsal düzenlemeler, Konya'nın Mevlevîlikteki merkezi konumunu pekiştirmiştir. Sultan Veled'in Konya'ya dair kaleme aldığı şiirler ve Meram manzarası üzerinden kurduğu anlatı ise bu tarihsel ve kurumsal yapının manevi dünyasını somutlaştıran tamamlayıcı unsurlar olarak ele alınmıştır. Sonuç olarak çalışma; Konya'nın, Mevlânâ mirasının yalnızca pasif bir biçimde anıldığı bir coğrafya değil, Sultan Veled'in kurucu iradesiyle yaşatıldığı, kurumsallaştırıldığı ve süreklilik kazandığı merkezî bir "hafıza mekânı" haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Sultan Veled, Mevlevîlik, Mevlânâ, Konya.

SULTAN WALAD AND KONYA THE FORMATION OF THE MAWLAWI ORDER IN KONYA IN THE CONTEXT OF HERITAGE, MEMORY AND MEANING

ABSTRACT

This paper examines Sultan Walad's profound relationship with the city of Konya through the framework of preserving the spiritual heritage inherited from Rumi, transforming it into a collective memory, and ensuring its continuity within an institutionalized Sufi order. The core of the study revolves around the spiritual and institutional bond between Sultan Walad and Konya in terms of heritage, memory, and spatial meaning. Sultan Walad's spending the greater part of his life in Konya, his pivotal role in transmitting Rumi's legacy following his passing, his codification of the mystical memory (*Sufi tradition*) of the Mevlevi order through his works—most notably the *Ibtidā-nāma*—and his leadership in the physical establishment of symbolic spaces such as the tomb (*turbah*) and the dervish hall (*samākhāna*) were crucial to this process. Furthermore, his administrative and institutional endeavors, including the establishment of pious foundations (*waqfs*), the appointment of deputies (*khalifas*), the formalization of the office of *Çelebi*, and the systematization of rituals, consolidated Konya's central position. The poems dedicated to Konya by Sultan Walad and his narrative perspective on the city view from Meram are analyzed as complementary elements that render the spiritual framework of this historical and institutional structure visible. Ultimately, the study demonstrates that Konya emerged not merely as a geographical location where Rumi's legacy was passively remembered, but as a central "site of memory" where it was actively sustained, institutionalized, and perpetuated through the foundational authority of Sultan Walad.

Keywords: Sufism, Sultan Walad, Mawlawi Order, Mawlana, Konya.

HZ. MEVLANA'NIN TORUNU ULU ÂRİF ÇELEBİ: HAYATI, ŞAHSİYETİ VE TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

Ayfer CAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0009-0006-9913-0850

ÖZET

Ulu Ârif Çelebi, Mevlevîliğin kurumsallaşması ve Anadolu başta olmak üzere farklı coğrafyalara yayılmasında önemli rol üstlenen erken dönem Mevlevî şahsiyetlerinden biridir. Yaklaşık 1272 yılında Konya'da doğan ve 1320 yılında yine Konya'da vefat eden Ulu Ârif Çelebi, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin torunu ve Sultan Veled'in oğludur. Annesi, Şeyh Selâhaddin-i Zerkûb'un kızı Fâtıma Hâtun'dur. Dedesi Mevlânâ tarafından kendisine Muhammed Celâleddîn Ferîdûn adı vermişse de onun, "Ulu Ârif" diye çağrılmasını istemiştir. İlk eğitimini babası Sultan Veled'den alan Ulu Ârif Çelebi'nin bunun dışında kimlerden ders aldığı kesin olarak bilinmemektedir.

Ulu Ârif Çelebi, Mevlânâ'nın düşünce ve irfan mirasının sonraki nesillere aktarılmasında önemli bir misyon üstlenmiştir. Mevlânâ'nın sözlerini aktarması, menkıbelerini anlatması ve onun tasavvufî anlayışını temsil etmesi, Mevlevî kimliğinin oluşum ve yayılma sürecine katkı sağlamıştır. Sultan Veled'in Mevlevîliğin temel kurumsal yapısını oluşturmasının ardından Ulu Ârif Çelebi, bu geleneği daha geniş bir coğrafyaya taşıyan önemli isimlerden biri olmuştur. Özellikle Anadolu şehirlerine gerçekleştirdiği seyahatler sırasında yöneticiler, devlet erkânı, şehir ileri gelenleri ve tasavvuf çevreleriyle kurduğu ilişkiler, Mevlevîliğin sosyal ve kültürel bir yapı kazanmasında etkili olmuştur. Konya merkezli Mevlevî geleneğin Anadolu'nun farklı bölgelerine, Batı Anadolu'ya ve İran coğrafyasına ulaşmasında önemli katkılar sunmuştur. Hayatı ve faaliyetleri hakkında başlıca bilgiler, özellikle Ahmed Eflâkî'nin Menâkıbü'l-Ârifîn adlı eserinde bulunmaktadır. Ulu Ârif Çelebi'nin tasavvuf anlayışının merkezinde ilâhî aşk, irfan, mürşid-mürid ilişkisi, nefis terbiyesi ve hakikate ulaşma düşüncesi yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Ulu Ârif Çelebi, Mevlânâ, Sultan Veled, Mevlevîlik.

ULU ÂRIF ÇELEBI, THE GRANDSON OF MAWLĀNĀ: HIS LIFE, PERSONALITY AND SUFI VIEWS

ABSTRACT

Ulu Ârif Çelebi was one of the prominent figures of the early Mevlevi tradition who played a significant role in the institutionalization of Mevlevism and its spread across Anatolia and other geographical regions. Born in Konya around 1272 and passing away there in 1320, Ulu Ârif Çelebi was the grandson of Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī and the son of Sultan Walad. His mother was Fāṭima Khātūn, the daughter of Shaykh Ṣalāḥ al-Dīn al-Zarkūb. Although his grandfather Mawlānā gave him the name Muḥammad Jalāl al-Dīn Farīdūn, he preferred to be known as "Ulu Ârif" (the Great Gnostic). He received his primary education from his father, Sultan Walad; however, it is not known with certainty from whom he received further instruction.

Ulu Ârif Çelebi undertook an important mission in transmitting Mawlānā's intellectual and spiritual legacy to subsequent generations. His transmission of Mawlānā's sayings, narration of his hagiographical accounts, and representation of his Sufi understanding contributed significantly to the formation and dissemination of the Mevlevi identity. Following Sultan Walad's establishment of the basic institutional structure of Mevlevism, Ulu Ârif Çelebi became one of the leading figures in extending this tradition to a wider geographical area. In particular, his travels to various Anatolian cities and his relations with rulers, state officials, local notables, and Sufi circles played an important role in transforming Mevlevism into a broader social and cultural phenomenon. He made significant contributions to the spread of the Mevlevi tradition from its center in Konya to different parts of Anatolia, particularly Western Anatolia, as well as to the Iranian region. The principal information concerning his life and activities is found especially in Aḥmad Aflākī's Manāqib al-ʿĀrifīn. At the center of Ulu Ârif Çelebi's Sufi thought are divine love, spiritual knowledge (ʿirfān), the relationship between the spiritual master and disciple, purification of the self, and the pursuit of attaining ultimate spiritual truth.

Keywords: Sufism, Ulu Ârif Çelebi, Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī, Sultan Walad, Mevlevism.

SADREDDÎN KONEVÎ VE METAFİZİĞİN BİR İLİM OLARAK TEMELLENDİRİLMESİ

Arş. Gör. Nuri ÇİÇEK
Aksaray Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7565-475X

ÖZET

Sadreddîn Konevî, XIII. yüzyıl Konya'sında şekillenen düşünce hayatının önde gelen isimlerinden biridir. Konevî'nin düşüncesinde metafizik yalnızca varlığa ilişkin meselelerin ele alındığı bir alan değildir. Onun temel çabalarından biri metafiziğin hangi bakımdan bir ilim sayılabileceğini ve bu ilmin nasıl temellendirileceğini göstermektir. Bu bildiri, Konevî'nin metafiziği bir ilim olarak kurma teşebbüsünü felsefî açıdan ele almaktadır.

Konevî, bir ilmin belirli bir konuya, ilkelere ve meselelere sahip olması gerektiği düşüncesinden hareket eder. Metafiziği de aynı ölçütlere göre ele alarak onun konusunu ve meselelerini belirlemeye çalışır. Bu yaklaşım metafizik bilginin nasıl elde edilebileceği sorununu da beraberinde getirir. Konevî'nin burhan ve nazara dayanan düşünmenin imkânlarını tartışması, metafizik alanda aklın hangi ölçüde bilgi sağlayabileceği sorusuyla yakından ilişkilidir. Burada söz konusu olan aklî düşünmenin reddedilmesi değil, onun metafizik bilgi bakımından imkân ve sınırlarının belirlenmesidir.

Bildiride Konevî'nin metafiziği bir ilim olarak temellendirme girişimi konu, ilke, mesele ve yöntem kavramları üzerinden incelenecektir. Bu kavramlar arasındaki ilişki, Konevî'nin varlık ve bilgi anlayışının birbirini tamamlayan yönlerini görme imkânı vermektedir. Böylece Konevî'nin metafizik düşüncesinin felsefî niteliği, doğrudan kendi ortaya koyduğu problemler ve bu problemlere verdiği cevaplar üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sadreddîn Konevî, Metafizik, İlim, Bilgi, Varlık.

SADREDDIN KONEVI AND THE FOUNDATION OF METAPHYSICS AS A SCIENCE

ABSTRACT

Sadreddin Konevi was one of the prominent figures in the intellectual life of thirteenth-century Konya. In his thought, metaphysics is not merely a field concerned with questions of being. One of his main concerns is to determine in what sense metaphysics can be regarded as a science and how it can be established as a systematic field of knowledge. This paper approaches Konevi's attempt to establish metaphysics as a science from a philosophical perspective.

Konevi maintains that a science must have a definite subject matter, principles, and problems. He applies these criteria to metaphysics and seeks to determine its subject and principal questions. This approach also raises the problem of how metaphysical knowledge can be attained. His discussion of demonstrative reasoning and rational inquiry is closely related to the question of the extent to which reason can provide knowledge in metaphysical matters. The issue, therefore, is not the rejection of rational thought, but the determination of its possibilities and limits with regard to metaphysical knowledge.

The paper examines Konevi's attempt to establish metaphysics as a science through the concepts of subject matter, principles, problems, and method. The relationship between these concepts also reveals the complementary character of his accounts of being and knowledge. Konevi's metaphysical thought will therefore be considered philosophically through the problems he raises and the answers he develops.

Keywords: Sadreddin Konevi, Metaphysics, Science, Knowledge, Being.

KADI SİRÂCÜDDÎN URMEVÎ'NİN KONYA İLİM HAVZASINA KATKISI

Prof. Dr. Hüseyin GÜNEŞ
Şırnak Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-8312-4444

ÖZET

XIII. yüzyıl Anadolu coğrafyası, Selçuklu Devleti bünyesinde yaşanan siyasi ve toplumsal çalkantılarına rağmen ilmî ve fikrî üretimin canlılığını koruduğu önemli bir devirdir. Bu dönemde Konya, yalnızca devletin başkenti değil, aynı zamanda farklı ilim geleneklerinin buluştuğu seçkin bir ilim merkezi hâline gelmiştir. Konya'nın ilmî kimliğinin oluşumunda etkili olan isimlerden biri de büyük fakih, kelâmcı, mantıkçı ve devlet adamı Kadı Sirâcüddîn Urmevî'dir (ö. 1283).

Bu bildiride, Kadı Sirâcüddîn Urmevî'nin Konya ilim havzasına yaptığı katkılar, biyografik veriler ve klasik kaynaklar ışığında değerlendirilecektir. Öncelikle Urmevî'nin ilmî birikimi, Anadolu Selçuklu Devleti'ndeki kadılık ve kazaskerlik gibi görevleri ile Konya'daki ilmî faaliyetleri ele alınacaktır. Ardından, medrese geleneğinin gelişimine sağladığı katkılar, yetiştirdiği öğrenciler, ilmî çevrelerle kurduğu ilişkiler ve özellikle fıkıh, kelâm, mantık ve cedel alanlarında kaleme aldığı eserlerin Konya'daki ilmî hayata etkisi incelenecektir. Ayrıca onun, farklı ilim disiplinlerini bir araya getiren yaklaşımının Konya'nın çok yönlü ilmî atmosferinin şekillenmesindeki rolü tartışılacaktır.

Araştırmada klasik biyografi ve tabakât eserleri, tarih kaynakları ile Urmevî'nin günümüze ulaşan eserleri esas alınacak; konu, tarihî ve karşılaştırmalı yöntem çerçevesinde ele alınacaktır. Böylece XIII. yüzyıl Konya'sının ilmî yapısında Kadı Sirâcüddîn Urmevî'nin üstlendiği rolün daha belirgin hâle getirilmesi ve Anadolu Selçuklu dönemi ilim tarihindeki konumunun yeniden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın, Konya ilim çevresinin teşekkülünde devlet-ulema ilişkileri ile ilmî süreklilik arasındaki bağı ortaya koyarak, dönemin entelektüel tarihine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Selçuklu, Konya, Medrese, Urmevî.

THE CONTRIBUTION OF QADI SIRĀJ AL-DĪN AL-URMAWĪ TO THE SCHOLARLY MILIEU OF KONYA

ABSTRACT

The thirteenth-century Anatolian geography represents a significant period in which scholarly and intellectual production remained vibrant despite the political and social upheavals experienced within the Seljuk state. During this period, Konya became not only the capital of the state but also a distinguished center of learning where different scholarly traditions converged. One of the figures who played a significant role in the formation of Konya's scholarly identity was the eminent jurist, theologian, logician, and statesman Qadi Sirāj al-Dīn al-Urmawī (d. 1283).

This paper examines the contributions of Qadi Sirāj al-Dīn al-Urmawī to the scholarly milieu of Konya in light of biographical data and classical sources. First, al-Urmawī's scholarly background, his positions as a qadi and *qadi al-qudat* (chief judge) in the Anatolian Seljuk State, and his scholarly activities in Konya will be discussed. Subsequently, the study will explore his contributions to the development of the *madrasa* tradition, the students he trained, his relationships with scholarly circles, and the impact of his works—particularly those he composed in the fields of Islamic jurisprudence (*fiqh*), theology (*kalam*), logic, and dialectics (*jadal*)—on the intellectual life of Konya. In addition, his interdisciplinary approach, which brought together different branches of knowledge, and its role in shaping the multifaceted scholarly atmosphere of Konya will be examined.

The study will be based primarily on classical biographical and *tabaqat* works, historical sources, and al-Urmawī's extant writings. The subject will be analyzed within a historical and comparative methodological framework. Accordingly, the study aims to clarify the role played by Qadi Sirāj al-Dīn al-Urmawī in the scholarly structure of thirteenth-century Konya and to reassess his position in the intellectual history of the Anatolian Seljuk period. By revealing the relationship between state–*ulama* relations and the continuity of scholarly activity in the formation of Konya's intellectual circles, the study is expected to contribute to a better understanding of the intellectual history of the period.

Keywords: History, Seljuks, Konya, Madrasa, al-Urmawī.

ZEYNÜDDÎN ER-RÂZÎ'NİN ŞERH YÖNTEMİNDE DİL VE BELÂGAT: KÜNÛZÜ'L-BERÂ'A ÜZERİNE BİR İNCELEME

Arş. Gör. Dr. Menekşe Filiz YILDIRIM
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-8576-9596

ÖZET

Moğol istilasının İslâm dünyasında meydana getirdiği siyasî ve ilmî çalkantılar neticesinde batıya yönelen âlimlerden biri olan Zeynüddîn Muhammed b. Ebî Bekr er-Râzî'dir. Buhara ve Semerkant'ta eğitim gören alim, Mısır ve Şam'ın ardından Anadolu'ya gelmiş ve son demlerinde Konya'da bulunmuştur. Arapça ilimlerinin yanı sıra tefsir ve hadis alanlarında da eser veren er-Râzî burada Sadreddîn Konevî (ö. 673/1274) ile görüşmüş; kendisine İbnü'l-Esîr'in *Câmi'u'l-usûl* adlı eserini okuyarak rivayet ve tedris icazeti almıştır. Bu dönemde Konya'da bulunan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ö. 672/1273) ile de görüştüğü düşünülmektedir.

Önemli bir ilim sahası olan Konya'ya bu velud döneminde gelen Zeynüddîn er-Râzî'nin Arap diline ve belagatine katkılarının örneklenmesi çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Bu anlamda er-Râzî'nin nesir türünün öncü eserlerinden *Makâmât* üzerine yazdığı *Künûzü'l-berâ'a bi-letâifi rumûzi'l-'ibâra* adlı şerh ekseninde bir inceleme yapılacaktır. Beyazıt Koleksiyonu'nda bulunan nüsha 335 varak gibi büyük bir çerçevede olduğundan 11b-77a. varaklarda yer alan on makâmenin şerhi çalışmanın örneklem alanı olarak seçilmiştir. Bu şekilde er-Râzî'nin şerh yönteminde lugavî ve nahvî açıklamalar, şiir şevâhidi ve belâgat unsurlarının kullanım biçimini tespit edilerek metni açıklama ve anlamlandırma yöntemine ilişkin özellikler ortaya konulmaya çalışılacaktır. Böylece nisbesi veya eğitimi burada olmasa da 7/13. yüzyıl Konya'sının ilmî çevresinde yer alan bir âlimin Arap edebiyatı metinlerini yorumlama pratiğine dair bir örnek sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zeynüddîn er-Râzî, *Künûzü'l-berâ'a*, Arap edebiyatı, makâmât, şerh.

LANGUAGE AND RHETORIC IN ZAYN AL-DĪN AL-RĀZĪ'S COMMENTARIAL METHOD: A STUDY OF KUNŪZ AL-BARĀʿA

ABSTRACT

Zayn al-Dīn Muḥammad b. Abī Bakr al-Rāzī was among the scholars who moved westward in the aftermath of the political and intellectual upheavals caused by the Mongol invasion of the Islamic world. Having studied in Bukhara and Samarkand, al-Rāzī travelled to Egypt and Syria before arriving in Anatolia, where he spent the final period of his life in Konya. In addition to the Arabic linguistic sciences, he produced works in Qur'anic exegesis and ḥadīth. During his time in Konya, he met Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī (d. 673/1274), to whom he read Ibn al-Athīr's *Jāmiʿ al-Uṣūl* and from whom he received authorization to transmit and teach the work. He is also thought to have met Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī (d. 672/1273), who was in Konya at the time.

This study examines examples of al-Rāzī's contributions to Arabic language and rhetoric during his period in Konya, a significant center of learning. It focuses on his commentary on one of the major works of Arabic prose, al-Ḥarīrī's *Maqāmāt*, entitled *Kunūz al-barāʿa bi-laṭāʾif rumūz al-ʿibāra*. Since the manuscript preserved in the Beyazıt Collection comprises 335 folios, the study limits its sample to the commentaries on the ten maqāmas contained in folios 11b–77a. It examines al-Rāzī's use of lexical and grammatical explanations, poetic citations, and rhetorical devices in order to identify features of his commentary method and his approach to interpreting and elucidating the text. Thus, the study aims to present an example of the interpretation of Arabic literary texts within the scholarly milieu of seventh/thirteenth-century Konya.

Keywords: Zayn al-Dīn al-Rāzī, *Kunūz al-barāʿa*, Arabic literature, *maqāmāt*, commentary.

MEMİŞ EFENDİ VE İCAZETLERİ

Prof. Dr. İsmail BİLGİLİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-8738-5948

ÖZET

Memiş Efendi (1784–1852), XIX. yüzyılda Konya'nın Bozkır bölgesinde yaşamış, ilmî ve tasavvufî yönüyle öne çıkan Osmanlı âlimlerinden biridir. İlmî şahsiyetinin oluşumunda Hâdimî geleneği başta olmak üzere Anadolu'nun farklı ilim merkezlerinde aldığı eğitim etkili olmuştur. İlk tahsilini Karacahisar'da, Ebû Saîd-i Hâdimî'nin talebelerinden İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisarî'nin yanında yapmış, onun vefatından sonra oğlu Muhammed b. İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisarî'den ders almaya devam etmiştir. Hâdim'de aldığı eğitimi yanı sıra Alanya, Tarhala, Kayseri ve İstanbul gibi merkezlerde eğitim gördüğü; özellikle Alanya'da Hafız Muhammed Şükrü Burhanzâde el-Alâî'den hadis tahsil ederek icazet aldığı belirtilmektedir. Böylece Memiş Efendi'nin ilmî formasyonu, Hâdimî medrese geleneği ile farklı Anadolu ilim çevrelerinin birikiminin birleştiği çok yönlü bir eğitim süreci içerisinde şekillenmiştir.

Memiş Efendi'nin tasavvufî eğitiminde ise Ödemişli Hasan Kudsî Efendi yanı sıra özellikle Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî belirleyici isimlerdir. Önce Hasan Kudsî Efendi'ye intisap eden Memiş Efendi, daha sonra Şam'a giderek Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin sohbetlerine katılmış, onun yanında erbain çıkarmış ve yönlendirmesiyle Kudüs'te de erbain gerçekleştirmiştir. Hâlid-i Bağdâdî, Memiş Efendi'ye doğrudan hilafet vererek onu Karacahisar'a göndermiş ilim ve irşat faaliyetlerini sürdürmekle görevlendirmiştir. Bu yönüyle Memiş Efendi, medrese eğitimi ile Nakşibendî-Hâlidî tasavvuf anlayışını bir arada temsil eden ve bu geleneğin Konya ve Anadolu'daki yayılmasında etkili olan önemli bir şahsiyettir.

Memiş Efendi'nin icazetleri doğrudan kendi imzasıyla verdiği ve hocasının imzasıyla aldığı müstakil belge olarak elimizde bulunmamaktadır. İcazetlerini oğullarının ve torunlarının verdiği icazet belgelerinde isminin silsilede yer almasıyla tespit edebilmekteyiz. Memiş Efendi'nin icazetleri, onun ilmî ve tasavvufî otoritesinin iki farklı ancak birbirini tamamlayan boyutunu ortaya koymaktadır. Tasavvufî silsilesi, oğlu ve halifesi Muhammed Bahaüddin Efendi'nin *İkazü'n-Nâimîn* adlı eserinde kayıtlıdır. Eserde Memiş Efendi'nin hem Ödemişli Hasan Kudsî'den hem de Mevlana Halid-î Bağdadi'den tasavvufî icazet, hilafet aldığı, icazet silsilesinde ifade edilmektedir. Memiş Efendi, günlük evrad ve ezkarın yer aldığı "Silsile-i Aliyye-i Nakşibendiyye-i Halidiyye" risalesinde de silsilede Mevlana Halid-i Bağdadi'den sonra en son kişi olarak yer almaktadır. Risalede silsile, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali vasıtalarıyla iki ayrı koldan Hz. Peygamber'e (s.a.s.) kadar ulaşmaktadır. Ayrıca Bahauddin Efendi'nin oğlu ve halifesi Zeynelabidin Efendi'nin amcası ve dayısı olan Hasan Kudsî Efendi'nin oğlu Ali Rıza Kudsî Efendi'ye verdiği icazet de halifesi Bahauddin Efendi sebebiyle Memiş Efendiyle bağlantılı bir tasavvufi icazet olarak kabul edilebilir.

İlmî icazetleri ise oğulları ve torunlarının verdiği icazet belgelerinden tespit edilmiştir. Memiş Efendi'nin oğlu Hasan Kudsî'nin yeğeni Ali Rıfat Efendi'ye verdiği tam ilmi icazet belgesi; usul, füru, hadis rivayet etme, ameli ve nazari sahaları kapsamaktadır. Bahauddin Efendinin oğlu

Ahmed Ziya Efendi'nin Ali Rıza Kudsî ve Abdullah Tanrıkulu'na verdiği tam ilmi icazet ise çok ayrıntılı olup Memiş Efendi bu icazetlerin yedi silsilesinde ismen yer almaktadır. Bu icazetler, usul, füru, tefsir, hadis ve diğer ilimler; ayrıca müstakil olarak hadis icazeti; yine usul, füru, tefsir, hadis, kelam, beyan ilimleri; yine hadis ve siyer ilimleri; yine müstakil olarak feraiz ve hesap ilmi icazetleri başlığı altında yer almaktadır.

Bu çerçevede Memiş Efendi'nin mirası, ilmî icazet ve tasavvufî hilafetin birlikte yürütüldüğü bir medrese-tekke geleneği içerisinde şekillenmiş; yetiştirdiği talebe, halife ve kurduğu medreseler aracılığıyla eğitim, irşat ve toplumsal hayat üzerinde etkili olmuş, 1909 yılında Konya merkezde Islah-ı Medâris-i İslamiyye Medresesi'nin açılmasıyla da tesiri günümüze kadar ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Memiş Efendi, İlmi İcazet, Tasavvufi İcazet, Müderris, Mürşid.

MEMIŞ EFENDI AND HIS CERTIFICATES OF AUTHORISATION

ABSTRACT

Memiş Efendi (1784–1852) was one of the Ottoman scholars who lived in the Bozkır region of Konya during the 19th century and was noted for his scholarly and Sufi pursuits. His education at various centres of learning across Anatolia, particularly within the Hâdimî tradition, played a significant role in shaping his scholarly identity. He received his early education in Karacahisar under Ibrahim al-Bozkiri al-Karacahisari, a student of Abu Sa'id al-Hadimi, and following the latter's death, he continued to study under his son, Muhammad ibn Ibrahim al-Bozkiri al-Karacahisari. In addition to his education in Hâdim, it is noted that he studied in centres such as Alanya, Tarhala, Kayseri and Istanbul; in particular, he studied hadith under Hafiz Muhammad Shukru Burhanzade al-Alâi in Alanya and received his ijaza from him. Thus, Memiş Efendi's scholarly formation took shape within a multifaceted educational process that combined the Hadimi madrasa tradition with the intellectual heritage of various Anatolian scholarly circles.

As for Memiş Efendi's Sufi training, alongside Hasan Kudsî Efendi of Ödemiş, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî in particular was a key figure. Having initially become a disciple of Hasan Kudsî Efendi, Memiş Efendi later travelled to Damascus to attend the gatherings of Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî; he undertook the 'erbain' retreat under his guidance and, following his advice, also completed the 'erbain' in Jerusalem. Hâlid-i Bağdâdî directly conferred the title of khalifah upon Memiş Efendi, sent him to Karacahisar, and tasked him with continuing his scholarly and spiritual guidance activities. In this respect, Memiş Efendi was a significant figure who embodied both a madrasah education and the Naqshbandi-Khalidi understanding of Sufism, and who played an influential role in the spread of this tradition throughout Konya and Anatolia.

We do not possess any independent documents in which Memiş Efendi issued his certificates of authorisation bearing his own signature or received them bearing his teacher's signature. We are able to identify his certificates of authorisation through the inclusion of his name in the chain of transmission on the certificates issued by his sons and grandsons. Memiş Efendi's certificates of authorisation reveal two distinct yet complementary dimensions of his scholarly and Sufi authority. His Sufi lineage is recorded in the work *Ikazü'n-Nâimîn* by his son and successor, Muhammad Bahaüddin Efendi. The work states that Memiş Efendi received both Sufi authorisation and succession from both Ödemişli Hasan Kudsî and Mevlana Halid-î Bağdadi, as indicated in the chain of transmission. Memiş Efendi is also listed as the final figure in the lineage after Mevlana Halid-i Bağdadi in the treatise *Silsile-i Aliyye-i Nakşibendiyye-i Halidiyye*, which contains daily devotions and invocations. In the treatise, the chain of transmission extends back to the Prophet (peace be upon him) via two separate branches, through Abu Bakr and Ali. Furthermore, the licence granted by Hasan Kudsî Efendi—the son of Ali Rıza Kudsî Efendi, who was the uncle and brother-in-law of Zeynelabidin Efendi (the son and successor of Bahauddin Efendi)—to Ali Rıza Kudsî Efendi can be regarded as a Sufi licence linked to Memiş Efendi through his successor, Bahauddin Efendi.

His academic certificates, meanwhile, have been identified from the certificates of authorisation issued by his sons and grandsons. The full academic certificate of authorisation issued by Hasan Kudsî, the son of Memiş Efendi, to his nephew Ali Rıfat Efendi covers the fields of usul, furû', hadith narration, and both practical and theoretical studies. The full academic authorisation granted by Ahmed Ziya Efendi, the son of Bahauddin Efendi, to Ali Rıza Kudsî and Abdullah

Tanrıkulu is highly detailed, and Memiş Efendi is mentioned by name in seven of the chains of transmission associated with these authorisations. These certificates are categorised under the headings of usul, furū', tafsīr, hadith and other sciences; a separate certificate in hadith; usul, furū', tafsīr, hadith, kalām and bayān; hadith and sirah; and separate certificates in the sciences of fara'id and arithmetic.

Within this framework, Memiş Efendi's legacy took shape within a madrasa-tekke tradition in which scholarly authorisation and the Sufi caliphate were practised in tandem; he exerted a significant influence on education, spiritual guidance and social life through the students and successors he trained and the madrasas he founded; his influence has continued to the present day, notably through the opening of the Islah-ı Medâris-i İslamiyye Madrasa in the centre of Konya in 1909.

Keywords: Memiş Efendi, Academic Authorisation, Sufi Authorisation, Professor, Spiritual Guide.

BAĞLAMINDAN KOPARILAN BİR MİRAS: MEVLEVÎ ÂYİNİNİN TİCARÎLEŞME VE AŞIRI TURİZM BAĞLAMINDA UNESCO DİREKTİFLERİ IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Bayram KARAKULLUKCU
Erciyes Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-6527-7268

ÖZET

Bu bildiri, Konya'nın manevî mimarlarından Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin mirasının yaşayan bir tezahürü olan Mevlevî Âyininin, postmodernizmin etkisiyle geçirdiği ticarîleşme ve turistikleşme sürecini eleştirel biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 2007 yılının Mevlâna yılı ilan edilmesi ve 2008 yılında UNESCO'nun Mevlevî Âyinini İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine dahil etmesiyle koruma ve aşırı kullanım arasında bir gerilim tezahür etmiştir. Mevlevî Âyini özelinde semâ ve semâzen figürü gibi unsurlar hem yerel hem küresel düzeyde Konya'nın ve Mevlânâ'nın manevî mirasının en görünür taşıyıcısı olmakla birlikte, gösteri formu ile ticarileşerek, hediyelik eşyalarda metalaşarak, geleneksel medya ve dijital medya içeriklerinde bağlamından koparılarak kullanılmaktadır. Temelleri 8. Yüzyıla kadar götürülebilecek olan bu dinî-tasavvufî âyin işlevinden giderek uzaklaşmaktadır.

Bildirinin çerçevesini UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık yaratma bağlamında yayımladığı operasyonel direktifler çizmektedir. Çalışma, UNESCO direktiflerinin öngördüğü; "mirasın bağlamından koparılmaması", "denatüralize edilmemesi", "mirasın taşıyıcı toplulukların asıl faydalanıcı olması", "kutsal boyutlara yönelik geleneksel erişim kurallarına riayet edilmesi", "aşırı ticarîleşmeden ve sürdürülemez turizmden kaçınılması" ilkelerini değerlendirme kılavuzu olarak kullanmaktadır. Bu çerçevede semânın günümüzdeki dolaşım biçimleri; dinî/ritüel icra, turistik gösteri, metalaştırma ve medyatik temsil (sinema, reklam, sosyal medya) olmak üzere dört eksende incelenmekte, her eksenin direktiflerde belirtilen ilkelerle ne ölçüde uyumlu veya çelişkili olduğu tartışılacaktır. Ön bulgular, semânın postmodern dolaşımının kimi zaman "İslam'ın yumuşak yüzü", kimi zaman oryantalist bir imge olarak yeniden üretildiğini; bu durumun taşıyıcı toplulukların miras üzerindeki anlam denetimini zayıflattığını ve şehrin manevî hafızasını aşındırma riski taşıdığını göstermektedir. Bildiri, UNESCO'nun önerdiği toplumsal katılım, eğitim ve farkındalık yaratma faaliyetleri, sürdürülebilir turizm yönetimi ve dokümantasyon uygulamaları doğrultusunda, semânın korunmasına yönelik somut politika ve uygulama önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna, Sema, Mevlevî Âyini, UNESCO, Ticarîleşme, Aşırı Turizm.

A HERITAGE TAKEN OUT OF CONTEXT: AN EVALUATION OF THE MEVLEVI RITUAL IN THE CONTEXT OF COMMERCIALIZATION AND OVERTOURISM IN LIGHT OF UNESCO DIRECTIVES

ABSTRACT

This paper aims to critically evaluate the commercialization and tourism-driven transformation of the Mevlevi Ritual, a living manifestation of the legacy of Mevlana Celaleddin-i Rumi, one of Konya's spiritual architects, under the influence of postmodernism. The declaration of 2007 as the Year of Mevlana and the inclusion of the Mevlevi Ritual in UNESCO's Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity in 2008 have created a tension between preservation and overuse. While elements such as the whirling dervish ritual (sema) and the whirling dervish figure are the most visible carriers of Konya's and Mevlana's spiritual heritage at both local and global levels, they are being commercialized through spectacle, commodified in souvenirs, and used out of context in traditional and digital media content. This religious-mystical ritual, whose foundations can be traced back to the 8th century, is increasingly moving away from its original function. The framework of this declaration is defined by UNESCO's operational directives on raising awareness regarding intangible cultural heritage. The study uses the principles outlined in the UNESCO directives—namely, "preventing the decontextualization of heritage," "ensuring that the communities carrying the heritage are the primary beneficiaries," "adhering to traditional rules of access to sacred dimensions," and "avoiding excessive commercialization and unsustainable tourism"—as a guide for evaluation. Within this framework, the current forms of circulation of Sema are examined along four axes: religious/ritual performance, tourist spectacle, commodification, and media representation (cinema, advertising, social media). The extent to which each axis aligns with or contradicts the principles outlined in the directives will be discussed. Preliminary findings indicate that the postmodern circulation of Sema is sometimes reproduced as "the soft face of Islam," and sometimes as an orientalist image; this situation weakens the communities carrying the heritage's control over its meaning and risks eroding the city's spiritual memory. This declaration aims to present concrete policy and practice recommendations for the protection of the sema, in line with UNESCO's recommendations for community participation, education and awareness-raising activities, sustainable tourism management, and documentation practices.

Keywords: Mevlana, Sema, Mevlevi Ritual, UNESCO, Commercialization, Overtourism.

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ VE LEV TOLSTOY'UN ESERLERİNDE İMAN VE AHLAK KAVRAMLARININ ORTAK NİTELİKLERİ

Doç. Dr. Gulnoz SATTOROVA
Ardahan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-3387-7004

ÖZET

Dünya medeniyetinin ve düşünce tarihinin gelişimine büyük katkılarda bulunmuş mütefekkirlerin mirasını karşılaştırmalı felsefi ve edebi açılardan incelemek, çağdaş edebiyat biliminin en önemli görevlerinden biridir. Doğu'nun büyük düşünürü, tasavvuf önderi Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî ile Rus edebiyatının dâhi ismi Lev Nikolayeviç Tolstoy'un insan ruhu, hayatın ve ölümün mahiyeti, kâmil insan ve ilahi aşk hakkındaki görüşleri, aralarındaki coğrafi ve kronolojik mesafelere rağmen şaşırtıcı bir paralellik ve ortaklık sergilemektedir. Bu iki dâhi düşünürün tefekküründeki kavramsal uyumu incelemek, evrensel manevi değerlerin bütünlüğünü ortaya koymak bakımından ayrı bir öneme sahiptir.

Celâleddîn-i Rûmî ile Lev Tolstoy'un felsefi-etik ve ruhi görüşlerindeki benzerlikleri ve ortak kavramsal temelleri analiz etmek, onların insanı ve ilahi hakikati anlama hususundaki düşünsel bağlarını bilimsel temellere oturtmak makalemizin esasını teşkil etmektedir.

Bu hususstaki fikirlerimizi bilimsel olarak delillendirmek amacıyla aşağıdaki meseleler üzerinde durulmuştur:

Rûmî'nin *"Mesnevî-i Ma'nevî"* ve *"Fîhi Mâ Fîh"* eserlerindeki felsefi görüşler ile Tolstoy'un *"İtirafım"* adlı eserinde yer alan insan-ı kâmil, iman ve hayatın anlamı hakkındaki düşüncelerini karşılaştırmak;

Her iki düşünürün nefsi yenme, öz farkındalık (kendini tanıma) ve ilahi hakikate ulaşma konusundaki düşünsel ortaklıklarını analiz etmek;

Akli ve ruhi bilgiler arasındaki münasebet bakımından görüşlerini aydınlatmak.

Yapılan analizlerde Rûmî ve Tolstoy'un ruhani ortaklık noktalarına odaklanılmıştır; bu bağlamda:

Nefis, günahların idraki ve arınma (Tevbe): Tolstoy, geçmişteki hatalarını, dünyevi zevklerin ve zahiri itibar peşinde koşmanın faydasızlığını idrak ederek derin bir vicdani ıstırap çeker. Rûmî ise doğruluk ve ümit yolunu göstererek insanın kendisini ıslah etmesi gerektiğini vurgular. Rûmî'ye göre eğrilik ve kötülük geçicidir; doğruluk ise Hz. Musa'nın asası gibi tüm bâtıl eğrilikleri yok edecek nihai bir kuvvettir.

Öz farkındalık ve kemalat (Kâmil İnsan): Çağın alimlerinin dış dünyayı ve etraftaki nesneleri en ince ayrıntısına kadar incelemelerine rağmen, kendilerine en yakın olan "özlerini" (benliklerini) ve kendi mahiyetlerini bilememeleri her iki düşünür tarafından da şiddetle eleştirilir. Rûmî'nin belirttiği üzere insan, iki aleme bedel bir cevherdir; ancak kendi kadrini ve kıymetini bilmeyerek

kendisini ucuza satmaktadır.

Akli bilgi ve İman (Sezgiye dayalı/Bilinçötesi Bilgi): Rûmî, insanın bedenindeki amellerin ve suretin ardında içsel bir mana, kalpteki iman ve ruhi bilginin yattığını ifade eder. Tolstoy ise rasyonel ve zahiri bilgilerin hayatın en hayati sorularına cevap veremeyeceğini itiraf ederek, yaşamaya imkân sağlayan asıl kaynağın iman (sezgisel/bilinçötesi bilgi) olduğuna ikna olur.

Aşk ve ruhi birlik: Mütefekkirlerin anlayışında insanları birbirine bağlayan temel kuvvet; konuşma veya zahiri iletişim değil, aralarındaki ruhi birlik, sevgi ve ilahi aşktır. İnsan ancak sevginin var olduğu yerde kendi özünü tanır ve kemalata erer.

Celâleddîn-i Rûmî ve Lev Tolstoy'un felsefi tefekkürü tek bir evrensel ve ilahi kaynağa dayanmaktadır. Her iki düşünür de insanı dış dünyanın, zahiri alemin çeldiricilerinden sıyrılarak kendi iç dünyasına ve ilahi mahiyetine yönelmeye, nefsini yenmeye ve iman yoluyla hakikate ulaşmaya davet etmektedir. Onların ruhi-manevi ortaklığı, günümüzün küreselleşme ve manevi arayışlar çağında insanlık için düşünsel ve ahlaki bir rehber (fener) işlevi görmektedir.

Anahtar Kelimeler: İman, ilahi aşk, Rûmî, Tolstoy, Doğu, Batı, ruh, tefekkür.

THE COMMON QUALITIES OF THE CONCEPTS OF FAITH AND MORALITY IN THE WORKS OF MEVLÂNA JALAL AL-DIN RUMI AND LEO TOLSTOY

ABSTRACT

Examining the heritage of thinkers who have made great contributions to the development of world civilization and intellectual history from comparative philosophical and literary perspectives is one of the most important tasks of contemporary literary science. The views of the great Eastern thinker and Sufi master Mevlâna Jalal al-Din Rumi and the genius of Russian literature Leo Nikolayevich Tolstoy on the human soul, the nature of life and death, the perfect human (*insan-ı kâmil*), and divine love exhibit a striking parallelism and commonality, despite the geographical and chronological distances between them. Analyzing the conceptual harmony in the contemplation of these two genius thinkers carries special importance in terms of revealing the integrity of universal spiritual values.

The main objective of our article is to analyze the similarities and common conceptual foundations in the philosophical-ethical and spiritual views of Jalal al-Din Rumi and Leo Tolstoy, and to establish their intellectual connection in understanding humanity and divine truth on scientific foundations.

In order to scientifically substantiate our ideas on this matter, the following issues have been addressed:

Comparing the philosophical views in Rumi's *"Masnavi-ye Ma'navi"* and *"Fihi Ma Fih"* with Tolstoy's thoughts on the perfect human, faith, and the meaning of life as presented in his *"Confession"*;

Analyzing the intellectual commonalities of both thinkers regarding overcoming the ego (*nefs*), self-awareness (knowing oneself), and reaching divine truth;

Elucidating their views regarding the relationship between rational and spiritual knowledge.

The analyses focus on the spiritual points of convergence between Rumi and Tolstoy; in this context:

Ego (*nefs*), realization of sins, and purification (Repentance / *Tawbah*): Tolstoy suffers awareness of sins and purification upon realizing past mistakes, as well as the futility of worldly pleasures and the pursuit of external status. Rumi, on the other hand, points to the return to God through repentance, emphasizing that a person must reform themselves. According to Rumi, crookedness and evil are temporary, while righteousness is an ultimate force—like the staff of Moses—that will destroy all falsehood and crookedness.

Self-awareness and perfection (The Perfect Human / *Kâmil İnsan*): Both thinkers strongly criticize the scholars of their eras who, despite examining the external world and surrounding objects in the finest detail, fail to know their own "essence" (selves) and their own true nature—which is closest to them. As Rumi states, a human being is a jewel surpassing two worlds; yet, failing to realize their own worth and value, they sell themselves cheap.

Rational knowledge and Faith (Supra-rational knowledge (*ma'rifa*)): Rumi states that behind a person's physical actions and form lies an inner meaning, faith in the heart, and spiritual knowledge. Tolstoy, admitting that reason alone cannot unveil life's mysteries, becomes convinced that faith (intuitive/transrational knowledge) is the true source that enables one to live.

Divine love (*'ishq*) and spiritual unity (*waḥda*): In the understanding of these thinkers, the primary force that connects people is not speech or external communication, but spiritual unity, love, and divine love between them. A person recognizes their true essence and reaches completion in the divine through love.

The philosophical contemplation of Jalal al-Din Rumi and Leo Tolstoy rests upon a single universal and divine source. Both thinkers invite humanity to break free from the distractions of the external, material world, turn toward their inner world and divine essence, overcome the ego, and reach truth through faith. Their spiritual-moral commonality functions as an intellectual and ethical beacon (guiding light) for humanity in today's era of globalization and spiritual search.

Keywords: Faith, divine love, Rumi, Tolstoy, East, West, soul, contemplation.

SELÇUKLU KONYA'SINDA BİR SİYASİ AKTÖR: MUÎNÜDDÎN SÜLEYMAN PERVÂNE'NİN İDARİ STRATEJİLERİ VE DİNÎ ÇEVRELERLE MÜNASEBETLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Edip AKYOL
Samsun Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-0757-216X

ÖZET

Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğol tahakkümü altına girdiği XIII. yüzyılın ikinci yarısı, yalnızca merkezî otoritenin sarsıldığı bir idari buhran dönemi değil, aynı zamanda klasik siyasetnâme geleneğinin öngördüğü normatif iktidar tasavvurunun pratik sahada ciddi bir uygulanabilirlik sorunu yaşadığı kritik bir evredir. Konya'nın siyasi ağırlığını yitirdiği bu otorite boşluğunda, hanedan mensubu olmamasına rağmen fiilî iktidarı elinde tutan Muînüddîn Süleyman Pervâne, çöken devlet aygıtını ayakta tutabilmek için çok yönlü stratejiler geliştirmiştir. Bu stratejilerin en kritik halkasını, siyasi meşruiyet açığını kapatmak amacıyla ulema ve meşâyih zümresiyle kurduğu mecburî denge politikaları oluşturmaktadır.

Bu bildiri, Pervâne'nin yönetim pratiklerini merkeze alarak, Konya'nın ilim ve tasavvuf çevresiyle kurduğu bağı gönüllü bir ittifaktan ziyade, vesayet altındaki idarenin yapısal mecburiyetleri ve kriz yönetimi arayışı bağlamında ele almaktadır. Çalışmada, İbn Bîbî ve Aksarâyî gibi dönemi yansıtan kroniklerin bürokratik dili ile menâkıbnâme geleneğinin yüceltmeci kurgusu arasındaki metodolojik asimetri, kaynak tenkidi ve çapraz okumalarla aşılacaktır. Bu metodolojik zeminde, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sadreddîn Konevî ve Fahreddîn-i Irâkî gibi dönemin müessir ancak meşrep, toplumsal taban ve siyasi tavır bakımından birbirinden oldukça farklı şahsiyetlerine yönelik Pervâne'nin sergilediği esnek idari yaklaşımlar incelenecektir.

Bildiride, Pervâne'nin ilmî birikimi vakıf destekli medrese ve zâviyeler üzerinden himaye etmesi sıradan bir hamilik faaliyeti olmanın ötesine geçerek, siyasetnâme geleneğinin tıkandığı noktada tasavvufî karizmanın meşruiyet üretimi adına stratejik olarak devreye sokulması şeklinde değerlendirilecektir. Sonuç olarak, klasik ulema-ümerâ dengesinin Moğol vesayeti altında geçirdiği bu dönüşüm, idareciler ile yerel halk arasındaki gerilimi ve toplumsal reaksiyonu yönetmeye matuf bir devlet aklı olarak ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Muînüddîn Süleyman Pervâne, Anadolu Selçuklu Devleti, Siyasi Meşruiyet, Ulema ve Tasavvuf, İlhanlı Vesayeti.

A POLITICAL ACTOR IN SALJŪQ KONYA: MUʿĪN AL-DĪN SULAYMĀN PARWĀNA'S ADMINISTRATIVE STRATEGIES AND RELATIONS WITH RELIGIOUS CIRCLES

ABSTRACT

The second half of the thirteenth century marked a severe administrative crisis for the Anatolian Saljūq State under Mongol domination. As central authority steadily eroded and traditional conceptions of power in *siyāsat-nāma* texts were seriously challenged, the capital Konya lost its historical influence. During this profound instability, Muʿīn al-Dīn Sulaymān Parwāna - who held *de facto* power without dynastic ties - developed multifaceted strategies to sustain the crumbling state apparatus. Crucially, he established a calculated balance with the *ʿulamāʾ* and *Ṣūfī shaykh*s to bridge his critical deficit in political legitimacy.

Focusing on Parwāna's governance, this paper examines his ties with Konya's religious circles amid the structural imperatives of a state under tutelage. Addressing the methodological asymmetry between the bureaucratic chronicles of Ibn Bībī and al-Aqsarāyī, and the hagiographical *manāqib-nāma* tradition, the study employs source criticism and cross-readings to analyses his flexible approach toward prominent figures like Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī, Ṣadr al-Dīn Qūnawī, and Fakhr al-Dīn ʿIrāqī. These figures differed significantly from one another in their ideological orientation, social base, and political stance.

The paper argues that Parwāna's institutional patronage through *madrasa*s and *zāwiya*s extended beyond conventional benefaction; it was a strategic effort to mobilize religious prestige for legitimacy when normative statecraft reached an impasse. Consequently, transforming the *ʿulamāʾ–umarāʾ* balance under Mongol suzerainty served as an expression of political pragmatism. This approach effectively mitigated societal grievances while mediating tensions between the ruling elite and the local population.

Keywords: Muʿīn al-Dīn Sulaymān Parwāna, Anatolian Saljūq State, political legitimacy, *ʿulamāʾ* and *Ṣūfī*sm, Ilkhānid suzerainty.

EBÜ'L-HAYRÂT SÂHİB ATÂ FAHREDDİN ALİ'NİN KONYA'NIN İMARINDAKİ ROLÜ VE SAHİP ATA KÜLLİYESİ ÖRNEĞİNDE MİMARİ GEOMETRİK DESEN

Şaziye ÖLÇER
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0000-0002-0018-7990

ÖZET

Konya'nın imarına ve manevi-kültürel kimliğinin şekillenmesine katkı sağlayan önemli isimlerden biri, Anadolu Selçuklu Devleti'nin önde gelen devlet adamlarından Sâhib Atâ Fahreddin Ali'dir. Uzun yıllar devlet yönetiminde görev yapan Sâhib Atâ, yaptırdığı cami, medrese, türbe ve diğer hayır eserleriyle Anadolu'nun mimari mirasında kalıcı izler bırakmıştır.

Bu eserleri nedeniyle "Ebü'l-hayrât" unvanıyla anılan Sâhib Atâ'nın Konya'daki yapılarından biri de Sahip Ata Külliyesi'dir. Külliye, dönemin mimari ve bezeme anlayışını yansıtan önemli eserler arasında yer almaktadır.

Bu bildiride, Sâhib Atâ'nın Konya'nın imarındaki rolü ve onun yaptırdığı eserlerden Sahip Ata Külliyesi ele alınmaktadır. Çalışmanın odağını, külliyenin Hanegâhı'nın batı eyvanındaki pencere şebekelerinden biri oluşturmaktadır. Ajur tekniğiyle oluşturulmuş bu şebekede merkezinde on kollu yıldız bulunan geometrik desen, geometrik çizimler üzerinden incelenmiş ve desenin kuruluşu değerlendirilmiştir. Böylece çalışma, Sâhib Atâ'nın Konya'daki mimari mirasına odaklanırken bu mirasın bir parçasını matematiksel ve geometrik açıdan çözümlemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sâhib Atâ Fahreddin Ali, Konya, Sahip Ata Külliyesi, geometrik desen, kültürel miras.

THE ROLE OF EBÜ'L-HAYRÂT SÂHIB ATÂ FAHREDDIN ALI IN THE URBAN DEVELOPMENT OF KONYA AND ARCHITECTURAL GEOMETRIC PATTERNS AS EXEMPLIFIED BY THE SAHIP ATA COMPLEX

ABSTRACT

One of the key figures who contributed to the development of Konya and the shaping of its spiritual and cultural identity was Sâhib Atâ Fahreddin Ali, a leading statesman of the Anatolian Seljuk Empire. Having served in government for many years, Sâhib Atâ left a lasting mark on Anatolia's architectural heritage through the mosques, madrasas, mausoleums, and other charitable works he commissioned.

Known by the title "Ebü'l-hayrât" (Father of Good Deeds) due to these works, one of Sâhib Atâ's structures in Konya is the Sahip Ata Complex. The complex ranks among the significant works reflecting the architectural and decorative sensibilities of the period.

This paper examines Sâhib Atâ's role in the urban development of Konya and focuses specifically on the Sahip Ata Complex among the structures he commissioned. The study centers on one of the window grilles in the western iwan of the complex's Hanegâh. The geometric pattern on this lattice—created using the ajur technique and featuring a ten-pointed star at its center—has been analyzed through geometric drawings, and the structure of the pattern has been evaluated. Thus, while focusing on Sâhib Atâ's architectural legacy in Konya, this study aims to analyze a part of this legacy from a mathematical and geometric perspective.

Keywords: Sâhib Atâ Fahreddin Ali, Konya, Sahip Ata Complex, geometric pattern, cultural heritage.

EMİR TEMÜRTAŞ'IN KONYA'DA MEHDİLİK İLANI VE SİYASİ VE SOSYAL FAALİYETLERİ

Doç. Dr. Ş. Cem TUYSUZ
Trakya Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-1470-1839

ÖZET

Emir-i Azam olarak kaynakların belirttiği Emir Temürtaş, insanüstü değerler atfedilen, yiğitlik, cesaret ve cömertlikte eşi ender görülen dönemin en önemli simalarından birisidir. Doğumu 1297–1298 yılı olan Temürtaş, 12 Ağustos 1328 öldürülmüştür. Bu kısa hayatının 1315–1327 yılları arasına rastlayan 12 yılı Anadolu Genel Valisi olarak Konya ve çevresinde geçmiştir. Bu göreve genç yaşında başlamasına rağmen özellikle Konya ve çevresinde derin izler bırakmıştır. O, Konya, Niğde, Aksaray bölgelerini elinde tutabilmek amacıyla bu bölgelere Moğol Oymakları getirmiş ve bunlar bu bölgelerde oba oba olmak üzere yurd tutmuşlardır. İskân ettirilen bu boylar Karamanoğulları devletinin genişlemesini engelledikleri gibi bulundukları bölgelerin sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan gelişmesini de olumsuz yönde etkilemişlerdir. Moğol oymaklarının Anadolu'da uzun müddet oturmalarına rağmen, hayata bakışlarında ve yaşam şekillerinde hiçbir değişme olmamıştır. Ganimet elde etmek onların en büyük hedeflerinden biriydi. Eratna hariç tutulursa, Moğol beylerinden hiçbiri, herhangi bir siyasi teşekkül meydana getirmemişlerdir.

Temürtaş'ın oniki yıllık Anadolu Genel Valiliği görevi süresince, Anadolu Beylerine karşı takındığı sert tutumu hariç, uzun süreden beri Moğol tahakkümü ve zulmü altında ezilen ve çok acı günler geçiren Anadolu Türklüğü, Temürtaş'ın Konya'da Mevlana öğretileriyle tanışması ile büyük bir değişim geçirmiştir. Anadolu insanı onun, dindar, cömert ve cesur davranışları ile bir nebze olsun huzur ve istikrara kavuşmuştur.

Moğol tahakkümünün Ahir zaman olduğuna inanan Anadolu Türklüğü, Temürtaş'a tutku derecesinde bir sevgiyle bağlanmış ve inanmıştır ki, kendisinden sonra Anadolu Türklüğünde Temürtaş ve Temürtaş isminin hatıralardan ve gönüllerden silinmemesi için Temürtaş ismi yaşatılmış ve bu genel valinin hatırasına saygı duyulmuştur.

Temürtaş'ın Konya'da ki manevi değişimi kendisinin Mehdi-i Ahir Zaman olduğunu ilan etmesine neden olmuştur. Anadolu'da sükûn ve istikrarı temin ettikten sonra, İslami kuralları uyguladığı kaynak yazarları tarafından belirtmektedir. Kendisi bu doğrultuda inançların yaşanması için cami ve medreselerin yapılmasına izin vermiş aynı zamanda kendisi de bizzat bunların yapılmasını sağlamıştır.

Temürtaş devrinin önde gelen âlim ve ulemasından da dersler almış, Necmeddin Tabesi, Şeyh-zade-i Tokadî, Şeyh Nasır Sofu, Mevlâna Emir Hasan Tayyib, Abid Çelebi gibi âlimlerin toplantılarına iştirak etmiş, onları kendi etrafında toplamıştır.

Anahtar Kelimeler: Mehdi-i Ahir Zaman, Temürtaş, Mevlâna Emir Hasan Tayyib, Abid Çelebi, Konya.

EMIR TEMÜRTAŞ'S DECLARATION OF MAHDISM IN KONYA AND HIS POLITICAL AND SOCIAL ACTIVITIES

ABSTRACT

Emir Temürtaş—referred to in historical sources as *Emir-i Azam* (Supreme Emir)—was one of the most prominent figures of his era, distinguished by qualities considered extraordinary and rarely matched in terms of valor, courage, and generosity. Born in 1297–1298, Temürtaş was killed on August 12, 1328. He spent twelve years of his short life—specifically between 1315 and 1327—serving as the Governor-General of Anatolia, based in Konya and its surrounding areas. Although he assumed this role at a young age, he left a profound mark on the region, particularly in and around Konya. To maintain control over the Konya, Niğde, and Aksaray territories, he brought in Mongol tribes, which settled in these areas, organizing themselves into distinct encampments (*oba*). These resettled tribes not only hindered the expansion of the Karamanid state but also negatively impacted the socio-cultural and economic development of the regions they inhabited. Despite their long-term presence in Anatolia, the Mongol tribes underwent no changes in their outlook on life or their way of living; acquiring spoils remained one of their primary objectives. With the exception of Eratna, none of the Mongol lords established any form of political entity.

Throughout Temürtaş's twelve-year tenure as Governor-General of Anatolia—with the exception of the harsh stance he adopted toward the Anatolian beys—the Anatolian Turks, who had long suffered under Mongol domination and oppression, underwent a profound transformation after he encountered the teachings of Mevlana in Konya. The people of Anatolia found a measure of peace and stability thanks to his pious, generous, and courageous conduct.

The Turks of Anatolia, who believed that Mongol domination heralded the End Times, became passionately devoted to Temürtaş; consequently, the name Temürtaş was perpetuated—and the memory of this governor honored—to ensure that neither he nor his name would fade from their memories and hearts.

Temürtaş's spiritual transformation in Konya led him to declare himself the Mahdi of the End Times. Chroniclers state that, after establishing peace and stability in Anatolia, he implemented Islamic rules; to this end, he authorized the construction of mosques and madrasas and personally oversaw their building.

He studied under prominent scholars of the Temürtaş era, participated in the gatherings of learned figures such as Necmeddin Tabesi, Şeyh-zade-i Tokadî, Şeyh Nasır Sofu, Mevlâna Emir Hasan Tayyib, and Abid Çelebi, and gathered such scholars around himself.

Keywords: Mahdi of the End Times, Temürtaş, Mevlâna Emir Hasan Tayyib, Abid Çelebi, Konya.

VEZÎRİÂZAM PÎRÎ MEHMED PAŞA'NIN ŞAHSİYETİ VE HAYIRSEVERLİĞİ

Doç. Dr. Muammer ULUTÜRK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-0255-0220

ÖZET

Pîrî Mehmed Paşa (1463?-1532), ilmiye sınıfından yetişerek idari görevlere geçen ve vezîriâzamlığa kadar yükselen, Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî Sultan Süleyman dönemlerinin önde gelen devlet adamlarından biridir. Doğum yeri konusunda kaynaklarda Aksaray, Amasya ve Konya olmak üzere farklı bilgiler bulunmakla birlikte, araştırmacıların önemli bir kısmı onun Konyalı olduğunu kabul etmektedir. Halvetiyye'nin Cemaliyye kolunun kurucusu Şeyh Cemâl-i Halvetî'nin oğlu olan Paşa, medrese eğitimini Amasya ve İstanbul'da tamamlamış, kadılık, defterdarlık ve vezirlik görevlerinin ardından 1518'de vezîriâzam olmuştur. Eğitim, tasavvufî çevre ve devlet tecrübesinin şahsiyetinin şekillenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Kaynaklarda dürüst, tedbirli, dirayetli, kanun ve nizamı bilen bir devlet adamı olarak tanıtılan Paşa, Mevlevî ve Halvetî çevreleriyle yakınlık kurmuş, âlim ve şairleri himaye etmiş, "Remzî" mahlasıyla şiirler yazmıştır.

Bu bildiride Pîrî Mehmed Paşa'nın şahsiyeti ve hayır faaliyetleri hakkındaki araştırmalardan hareketle vakfiyelerine yansıyan sosyal yardım uygulamaları değerlendirilecektir. Paşa, Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerinde cami, medrese, mektep, zâviye, hankâh, imaret, misafirhane, han ve hamamlar yaptırmış, bunların devamlılığı için gelir getirici mülkler vakfetmiştir. Konya'daki zâviyesi fakirlerin, yolcuların ve dervişlerin barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde düzenlenmiştir. Vakıf gelirlerinin bir bölümü Aksaray'da öğrenim gören yetim öğrencilerin bayramlık elbiselerine ayrılmıştır. Erkek kölelerini azat ederek bazılarına vakıflarında görev ve gelir imkânı sağlaması da hayırseverliğinin sosyal yönünü göstermektedir. Silivri'deki külliyesinde farklı hayır kurumlarını bir araya getirmesi ise bu anlayışın kurumsal niteliğini ortaya koymaktadır. Pîrî Mehmed Paşa, devlet adamlığı, ilmî ve tasavvufî yönü ile geniş hayır faaliyetlerini bir araya getiren önemli bir Osmanlı şahsiyetidir. Onun hayır faaliyetleri, farklı toplum kesimlerinin gündelik ihtiyaçlarını gözeten ve sürekliliği vakıf sistemiyle güvence altına alınan bir yardım anlayışını yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Konya, Pîrî Mehmed Paşa, Hayırseverlik, Vakıf.

THE PERSONALITY AND PHILANTHROPY OF GRAND VIZIER PÎRÎ MEHMED PASHA

ABSTRACT

Pîrî Mehmed Pasha (1463?–1532), who rose from the Ottoman learned establishment (*ilmiye*) to administrative office and eventually attained the position of grand vizier, was one of the leading statesmen of the reigns of Selim I and Süleyman the Magnificent. Although sources provide differing accounts of his birthplace, citing Aksaray, Amasya, and Konya, a significant number of scholars maintain that he was from Konya. The son of Sheikh Cemâl-i Halvetî, founder of the Cemaliyye branch of the Halvetiyye Sufi order, Pîrî Mehmed Pasha completed his madrasa education in Amasya and Istanbul and, after serving as a judge (*qadi*), treasurer (*defterdar*), and vizier, was appointed grand vizier in 1518. His education, Sufi milieu, and experience in state service appear to have played an important role in shaping his personality. Sources portray him as an honest, prudent, and capable statesman with a sound knowledge of law and administrative order. He maintained close ties with Mevlevi and Halveti circles, patronized scholars and poets, and also composed poetry under the pen name "Remzî."

Drawing on studies of Pîrî Mehmed Pasha's personality and charitable activities, this paper examines the forms of social assistance reflected in his *waqfiyyas* (endowment deeds). Pîrî Mehmed Pasha commissioned mosques, madrasas, schools, Sufi lodges (*zawiyas* and *khanqahs*), public kitchens (*imarets*), guesthouses, inns, and bathhouses in various parts of the Ottoman domains and endowed income-generating properties to ensure the continuity of their services. His *zawiya* in Konya was organized to meet the accommodation and food needs of the poor, travelers, and dervishes. A portion of the revenues from his endowments was allocated to provide festive clothing for orphaned students studying in Aksaray. His manumission of his male slaves and provision of positions and sources of income for some of them within his endowments also illustrate the social dimension of his philanthropy. The bringing together of various charitable institutions within his complex (*külliye*) in Silivri further demonstrates the institutional character of this approach. Pîrî Mehmed Pasha was an important Ottoman figure who combined statesmanship and scholarly and Sufi interests with extensive charitable activities. His philanthropy reflects an approach to social assistance that addressed the everyday needs of different segments of society and whose continuity was secured through the *waqf* system.

Keywords: Ottoman Empire, Konya, Pîrî Mehmed Pasha, Philanthropy, Waqf.

ANADOLU'NUN İHYASINDA KONYALI BİR SÛFÎ: SELÂHADDÎN-İ ZERKÛB

Dr. Büşra BAĞCI
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0000-0002-1480-6334

ÖZET

Geçmişten günümüze kadar Konya, Anadolu'nun en önemli ilim, irfan ve medeniyet merkezlerinden birini teşkil etmiştir. Konya 1097 yılında Türkiye Selçuklu devletinin başkenti olmasıyla birlikte siyasi, sosyal, ekonomik, dinî, ilmî ve kültürel alanda temayüz etmiş şehirlerden biri olmuştur. Bu süreçte Konya şehri yalnızca siyasi olaylar ile anılmamış, dönemin önde gelen ulemâ, mutasavvıf, mütefekkir, devlet adamları, sanatkârlar ve zanaatkârlara da ev sahipliği yapmıştır. Bahsi geçen şahıslar bir yandan toplumun maddi ihtiyaçlarını karşılarken, diğer taraftan da manevi ihtiyaçlarına cevap vermişlerdir. Bu bağlamda Türkiye Selçuklu Devleti'nde; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sadreddin Konevî, Şems-i Tebrîzî, Bahâeddin Veled, Sultan Veled, Hoca Ahmed Fakih, Ulu Ârif Çelebi, Âteşbâz-ı Velî ve Selâhaddin Zerkûbî gibi pek çok manevi önder Konya'yı tenvir etmiştir.

Konya'nın manevî mimarları sempozyumu başlığı altında ele aldığımız bildirimizde; Türkiye Selçuklu Devleti döneminde Konya'da yaşamış, Mevlânâ'nın halifesi olmuş, Selâhaddin Zerkûbî incelemeye tabii tutulmuştur. Çalışmamızda öncelikli olarak Selâhaddin Zerkûbî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiş, akabinde Seyyid Burhâneddin hazretlerinin rahle-i tedrisinde eğitim alması, Mevlânâ'ya mürid olması, Mevlânâ ile ilişkileri, Mevlânâ'dan sonra halife tayin edilmesi ele alınmıştır. Ayrıca Selâhaddin Zerkûbî'nin, Türkiye Selçuklu Devleti'ndeki konumu, Selçuklu Sultanları ile ilişkileri ve Selçuklu toplumuna kattığı değerler anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Selçuklu Devleti, Konya, Mevlânâ, Selâhaddin Zerkûbî, Mutasavvıf.

A SÛFÎ FROM KONYA IN THE REVIVAL OF ANATOLIA: SELÂHADDÎN-I ZERKÛB

ABSTRACT

From past to present, Konya has constituted one of the most important centers of science, wisdom and civilization in Anatolia. Konya became the capital of the Turkish Seljuk state in 1097 and became one of the cities that came to the fore in the political, social, economic, religious, scientific and cultural fields. In this process, the city of Konya was not only remembered for political events, but also hosted the leading ulema, mystics, thinkers, statesmen, artists and craftsmen of the period. While the aforementioned people met the material needs of the society on the one hand, they also responded to their spiritual needs on the other. In this context, in the Seljuk State of Turkey; Many spiritual leaders such as Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sadreddin Konevî, Şems-i Tebrîzî, Bahâeddin Veled, Sultan Veled, Hoca Ahmed Fakih, Ulu Ârif Çelebi, Âteşbâz-ı Velî and Selâhaddin Zerkûbî have praised Konya.

In our paper, which we discussed under the title of Konya's spiritual architects symposium; He lived in Konya during the Turkish Seljuk State, became the caliph of Mevlânâ, Selâhaddin Zerkûbî was subjected to examination. In our study, first of all, information about the life of Selâhaddin Zerkûbî was given, and then his education in the rahle-i tedri of Seyyid Burhâneddin, his disciple of Mevlânâ, his relations with Mevlana, and his appointment as caliph after Mevlânâ were discussed. In addition, the position of Selâhaddin Zerkûbî in the Turkish Seljuk State, his relations with the Seljuk Sultans and the values he added to the Seljuk society were tried to be explained.

Keywords: Turkish Seljuk State, Konya, Mevlânâ, Selâhaddin Zerkûbî, Mystic.

MEVLEVİLERİN 13. ASIRDAKİ BÂTİNİ GRUPLARA KARŞI TUTUMU

Dr. Ayşenur ÜNAL
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0000-0003-1710-6904

ÖZET

Mevleviler Mevlana Celaleddin'in babası Bahaeddin Veled ile birlikte Türkistan'da bilinmeye başlamıştır. Bahaeddin Veled'in Türkistan'da hangi tasavvuf ekolünün içerisinde bulunduğu belli değildir. Sonraki dönem yazarları onu Necmeddin Kübra'nın müritlerinden olarak gösterse bile bu doğru değildir. Çünkü hiçbir Mevlevi kaynağında Necmeddin Kübra'nın ismi geçmemiştir. Sipehsalar verdiği silsilede bunu doğrulamış Bahaeddin Veled'in silsilesini kaydederken önceki ismi İmam Gazali olarak göstermiş ve dönem şeyhlerinden hiçbirini Bahaeddin Veled'in mürşidi olarak kaydetmemiştir. Sünni tasavvuf içerisinde bulunan Bahaeddin Veled, Türkistan'dan ayrılmadan önce bir batıni ile tartışmış, aynı zamanda Muhammed Harzemşah'a tahtına tehlike oluşturuyor iddiasıyla şikayet edildiği için Türkistan'dan ayrılıp, Anadolu'ya gelerek Konya'ya yerleşmiştir. Bahaeddin Veled Harzemşahlara ve Abbasilere tenkitte bulunup Selçuklu himayesine girmiş, Mevlana Celaleddin de aynı tavrı devam ettirmiştir. Mevlevi kaynaklarının hiçbirinde İsmaililer açıkça isim verilerek tenkit edilmemiştir. Bunun tek istisnası Şems-i Tebrizî olmuş kendisine İsmaili yakıştırması yapanlara Mazenderan'daki Girdkuh tapınağındaki zındıkların köle ve hizmetçi olmasının yakışacağını dile getirmiştir. Şems, Mevleviler içerisinde haşhaş kullanmanın haram olduğunu vurgulayan ve İsmaililerin büyük kalelerinden olan Girdkuh'u isim verip oradakileri zındık olarak tanımlayan bir sufi olarak Mevlana ile dostluk kurmuş olması Mevlevilerin bilinçli bir şekilde İsmaililerden söz etmediğine işaret eder. Ayrıca Mevlevilerin geçtiği ve uzak durduğu yollara bakıldığında da bu tercih görülebilir. Bahaeddin Veled Anadolu'ya geldiğinde müritlerinden birisi Erzincan'a gitmeyi teklif ettiğinde orada kötü kişiler çoktur diyerek onun isteğini reddetmek istemiştir. Erzincan hâkiminin oğlu Davudşah'ın İsmaililere mektup yazarak Alaaddin Keykubad'a suikast düzenlenmesini istediği görülecektir. Ayrıca Davudşah'ın Keykubad'a suikast düzenlemek için yardım istediği Erzurum meliki Rükneddin'in Harzemşahları Selçuklulara karşı savaşa teşvik ettiği, Selçuklu Harzemşah savaşı çıkarmak isteyen İsmaililerin Keykubad'ın gönderdiği mektuba ekleme yaparak Harzemşah'ı korkutup yönlendirmek istediği bu kaos ortamında Mevleviler Babailerden ayrılıp gelen kişilere tekkelerini açmış, Mevlana'ya Bizanslılar tarafından sunulan Müslümanlığı ve Hristiyanlığı kaldırıp yeni bir din oluşturma teklifini kesinlikle reddetmiş, medreselerin ve merkezi tekkelerin yaygınlaşmasını amaçlayıp ders vermekle meşgul olmuşlardır.

Bu bildiride dönemin siyasî ve sosyal hadiseleri de dikkate alınarak Mevlevilerin İsmaililer, Babailer, ve Bizanslı mistik gruplara karşı aldığı onları görmezden gelme hatta yok sayma tutumu anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevleviler, Selçuklular, Bâtıniler, Babailer, Bizans.

THE ATTITUDE OF THE MEVLEVIS TOWARDS ESOTERIC GROUPS IN THE 13TH CENTURY

ABSTRACT

The Mevlevi Order began to be known in Turkestan with Bahaeddin Veled, the father of Mevlana Celaleddin. It is unclear which Sufi school Bahaeddin Veled belonged to in Turkestan. Although later writers portray him as a disciple of Necmeddin Kübra, this is incorrect. For the name of Najmuddin Kubra does not appear in any Mevlevi source. Sipehsalar confirmed this in the spiritual lineage he presented; when recording Bahaeddin Veled's lineage, he listed Imam Ghazali as the preceding figure and did not record any of the sheikhs of that era as Bahaeddin Veled's spiritual guide. Bahaeddin Veled, a Sunni Sufi, had a dispute with an esotericist before leaving Turkestan. He was also accused by Muhammad Khwarazmshah of posing a threat to his throne, leading him to leave Turkestan and settle in Konya, Anatolia. Bahaeddin Veled criticized the Khwarazmshahs and Abbasids, seeking Seljuk protection, a stance continued by Mevlana Celaleddin. In none of the Mevlevi sources are the Ismailis explicitly named and criticized. The only exception was Shams-i Tabrizi, who stated that those who called him an Ismaili would be better off being slaves and servants to the heretics in the Girdkuh temple in Mazandaran. Shams, a Sufi who emphasized that the use of hashish was forbidden within the Mevlevi order and who named Girdkuh, one of the major Ismaili strongholds, and described its inhabitants as heretics, befriended Mevlana. This suggests that the Mevlevi order consciously avoided mentioning the Ismailis. Furthermore, this preference can be seen in the paths the Mevlevis followed and avoided. When Bahaeddin Veled came to Anatolia, one of his disciples suggested going to Erzincan, but he refused, saying that there were many wicked people there. It is also seen that Davudşah, the son of the ruler of Erzincan, wrote a letter to the Ismailis requesting an assassination attempt on Alaaddin Keykubad. Furthermore, amidst the chaos in which Davudşah sought help from Rükneddin, the ruler of Erzurum, to assassinate Keykubad, and incited the Khwarazmshahs to wage war against the Seljuks, and the Ismailis, who wanted to instigate a Seljuk-Khwarazmshah war, attempted to intimidate and manipulate the Khwarazmshah by adding to Keykubad's letter, the Mevlevi order opened their lodges to those who had separated from the Babaiyya sect. They absolutely rejected the Byzantine proposal to abolish Islam and Christianity and create a new religion, instead focusing on the expansion of madrasas and central lodges, and engaging in teaching.

This paper will attempt to explain the Mevlevi order's attitude towards the Ismailis, Babaiyya sect, and Byzantine mystical groups an attitude of ignoring or even denying their existence—considering the political and social events of the period.

Keywords: Mevlevis, Seljuks, Batınis, Babaiyya, Byzantium.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NDE TÜRKİSTANLI ARİF VE EDİPLER: SEYF-İ FERGÂNÎ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. İzzetullah ZEKİ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-6571-7377

ÖZET

XIII. yüzyıl, Moğol istilalarının Türkistan ve Mâverâünnehir'de meydana getirdiği siyasî ve toplumsal sarsıntılar sebebiyle çok sayıda âlim, mutasavvıf ve edibin Anadolu'ya yöneldiği bir dönem olmuştur. Bu göç hareketi, Türkiye Selçuklu Devleti'nin ilim ve irfan merkezleri olan Konya, Aksaray, Kayseri ve Sivas gibi şehirlerin ilmî ve tasavvufî hayatını zenginleştirmiştir. Bu muhacir âlim ve ariflerden biri de Fergana Vadisi kökenli mutasavvıf ve şair Seyf-i Fergânî'dir. Seyf-i Fergânî, XIII. yüzyılın ikinci yarısı ile XIV. yüzyılın başlarında yaşamış, Türkistan'ın önemli kültür merkezlerinden Fergana'da yetişmiş seçkin bir âlim, ârif ve ediptir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, Mâverâünnehir'in ilmî ve tasavvufî geleneği içinde yetiştiği kabul edilmektedir. Moğol istilalarının ardından birçok Türkistanlı âlim ve sûfî gibi Anadolu'ya göç etmiş, hayatının önemli bir bölümünü Türkiye Selçuklu Devleti'nin önemli kültür merkezlerinden Aksaray'da geçirmiştir. Kaynaklarda onun zâhid kişiliği, takvâ sahibi yaşayışı, ilmî birikimi ve tasavvufî yönüyle temayüz ettiği belirtilmektedir. Seyf-i Fergânî'nin günümüze ulaşan en önemli eseri Dîvân'ıdır. Kaside, gazel, kıta ve rubâîlerden oluşan bu eser, dinî, ahlâkî ve tasavvufî muhtevasıyla klasik divan edebiyatının seçkin örnekleri arasında yer almaktadır. Şiirlerinde sanatkârane söyleyişten ziyade hikmet, irfan ve ahlâkî öğüt ön plana çıkmaktadır. Onun tasavvuf anlayışı, nazarî ve felsefî tartışmalardan ziyade ahlâk merkezli bir irfan geleneğini yansıtır. Şiirlerinde dünyanın geçiciliği, zühd, kanaat, sabır, tevazu, ihlâs, nefis terbiyesi ve Allah sevgisi temel kavramlar olarak işlenmektedir. Seyf-i Fergânî, hemşehrileri Saîdüddin Fergânî ve Müeyyidüddin Cendî gibi vahdet-i vücûd öğretisini sistemleştiren nazarî mutasavvıflardan farklı olarak tasavvufu daha çok şiir, ahlâk ve manevî tecrübe ekseninde ele almıştır. Bu yönüyle Anadolu'da gelişen tasavvuf kültürünün halkla buluşmasına katkı sağlayan isimlerden biri olmuş; eserleri aracılığıyla Türkistan irfanının ahlâkî ve edebî mirasını Selçuklu Türkiye'sine taşımıştır. Seyf-i Fergânî, Türkistan'dan Anadolu'ya göç eden arif ve ediplerin Selçuklu Türkiye'sinin ilmî ve tasavvufî hayatına kazandırdığı değerleri temsil eden önemli şahsiyetlerden biri olup hikmet, irfan, Ehl-i beyt sevgisi ve ahlâk merkezli tasavvuf anlayışıyla Anadolu'da şekillenen tasavvuf kültürünün gelişmesine de önemli katkılar sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Selçuklu, Türkiye, Türkistan, Seyf-i Fergânî.

TURKESTANI SAGES AND LITTERATEURS IN THE SELJUK STATE OF RŪM: THE CASE OF SAYF AL-FARGHĀNĪ

ABSTRACT

The thirteenth century witnessed the migration of numerous scholars, Sufis, and men of letters from Turkestan and Transoxiana (Māwarāʾ al-Nahr) to Anatolia as a result of the political and social upheavals caused by the Mongol invasions. This migration significantly enriched the scholarly and Sufi life of major intellectual centers of the Seljuk State of Rūm, including Konya, Aksaray, Kayseri, and Sivas. One of these immigrant scholars and mystics was Sayf al-Farghānī, a Sufi poet originating from the Fergana Valley. Sayf al-Farghānī was a distinguished scholar, mystic, and man of letters who lived during the second half of the thirteenth century and the beginning of the fourteenth century. He was educated in Fergana, one of the foremost cultural centers of Turkestan. Although his exact date of birth remains unknown, it is generally accepted that he was trained within the scholarly and mystical tradition of Transoxiana. Following the Mongol invasions, like many scholars and Sufis from Turkestan, he migrated to Anatolia and spent a significant part of his life in Aksaray, one of the principal cultural centers of the Seljuk State of Rūm. Historical sources portray him as an ascetic distinguished by his piety, profound learning, and spiritual depth. Sayf al-Farghānī's most important surviving work is his Dīwān, a collection comprising qaṣīdas, ghazals, qiṭʿas, and rubāʿīs. Owing to its religious, ethical, and mystical content, the work occupies a distinguished place within the tradition of classical Persian poetry. Rather than emphasizing elaborate poetic artistry, his verses primarily convey wisdom, spiritual insight, and moral instruction. His understanding of Sufism reflects an ethical and experiential tradition of spiritual knowledge rather than speculative or philosophical discourse. His poetry frequently explores themes such as the transience of worldly life, asceticism (*zuhd*), contentment (*qanāʿa*), patience, humility, sincerity, self-discipline, and the love of God. Unlike his fellow countrymen Saʿīd al-Dīn Farghānī and Muʾayyid al-Dīn Jandī, who systematized the doctrine of *waḥdat al-wujūd* (the Unity of Being), Sayf al-Farghānī approached Sufism primarily through poetry, ethics, and spiritual experience. In this respect, he became one of the prominent figures who contributed to the dissemination of Sufi culture among the people of Anatolia, transmitting the ethical and literary heritage of Turkestan to the Seljuk State of Rūm through his writings. Representing the intellectual and spiritual contributions of the sages and literati who migrated from Turkestan to Anatolia, Sayf al-Farghānī played a significant role in the development of Anatolian Sufi culture through his emphasis on wisdom, spiritual insight, devotion to the Ahl al-Bayt, and an ethics-centered understanding of Sufism.

Keywords: Seljuk State of Rūm, Anatolia, Turkestan, Sayf al-Farghānī.

KONYA İLİM VE İRFAN GELENEĞİNDE ZÜLCENÂHAYN BİR ÂLİM: EBÛ SAÎD MUHAMMED EL-HÂDİMÎ'DE FIKIH-TASAVVUF BÜTÜNLÜĞÜ, MEDRESE-TEKKE İLİŞKİSİ VE İLMÎ MİRAS

Fatih ÖZ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0009-0006-4125-7699

ÖZET

Konya, tarih boyunca medrese, tekke, zaviye ve ilim halkaları etrafında şekillenen köklü bir ilim ve irfan geleneğine ev sahipliği yapmış; yetiştirdiği âlim ve mutasavvıflarla Osmanlı düşünce hayatının önemli merkezlerinden biri olmuştur. Bu geleneğin XVIII. yüzyıldaki seçkin temsilcilerinden Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî (ö. 1176/1762), fıkıh, usûl-i fıkıh, tasavvuf, ahlâk ve hadis alanlarındaki eserleri, yetiştirdiği talebeleri ve oluşturduğu ilmî çevreyle Konya-Hadim havzasından Osmanlı ilim coğrafyasına uzanan etkili bir miras bırakmıştır.

Bu tebliğ, Hâdimî'yi Konya ilim ve irfan geleneğinde fıkıh ile tasavvufu şahsında ve eserlerinde mezceden "zülcenâhayn" bir âlim olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel problemi, Hâdimî'nin fıkıh-tasavvuf ilişkisini hangi esaslar üzerine inşa ettiği ve bu yaklaşımın medrese-tekke birlikteliğine nasıl yansıdığıdır. Bu çerçevede onun zâhir-bâtın, şeriat-hakikat, ilim-amel, fetva-takvâ ve keramet-istikamet arasında kurduğu dengeler analiz edilecektir. Hâdimî'nin tasavvufu şeriattan bağımsız bir maneviyat alanı olarak değil, fıkhın zâhirî hükümlerini ihlâs, takvâ, huşû, murakabe, tezkiye ve güzel ahlâkla tamamlayan bâtınî bir derinlik olarak değerlendirdiği tebliğin temel iddiasını oluşturmaktadır.

Başta *el-Berîkatü'l-Mahmûdiyye* ve *Mecâmi'u'l-Hakâik* olmak üzere Hâdimî'nin fıkıh, usûl, ahlâk ve tasavvufa dair risalelerinin esas alınacağı araştırmada doküman analizi ve karşılaştırmalı metin incelemesi yöntemleri kullanılacaktır. Ayrıca Hadim'de teşekkül eden ilmî çevre, medrese geleneği, hoca-talebe ve icazet ilişkileri ile Nakşibendî-Müceddidî gelenek arasındaki irtibat değerlendirilecektir.

Sonuç olarak Hâdimî'nin, Konya'nın manevî hafızasında ilim ile irfanı, fıkıh ile tasavvufu, medrese ile tekkeyi ve fetva ile takvâyı buluşturan kurucu şahsiyetlerden biri olduğu ortaya konulacaktır. Böylece Hâdimî örneğinin, şehirlerin manevî hafızasının yalnızca mimarî yapılarla değil; şahsiyetler, eserler, ilmî kurumlar, eğitim ağları ve nesiller boyunca aktarılan ilim, irfan ve ahlâk mirasıyla da inşa edildiğini göstermesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî, Konya, ilim ve irfan, fıkıh-tasavvuf ilişkisi, zülcenâhayn, medrese-tekke, manevî hafıza.

A SCHOLAR OF DUAL COMPETENCE IN KONYA'S TRADITION OF KNOWLEDGE AND SPIRITUAL WISDOM: THE INTEGRATION OF FIQH AND SUFISM, THE MADRASA-TEKKE RELATIONSHIP, AND THE SCHOLARLY LEGACY OF ABŪ SAʿĪD MUḤAMMAD AL-KHĀDIMĪ

ABSTRACT

Throughout history, Konya has hosted a deeply rooted tradition of knowledge and spiritual wisdom shaped around madrasas, tekkes, zawiyas, and scholarly circles, becoming one of the significant centres of Ottoman intellectual life through the scholars and Sufis it produced. One of the distinguished eighteenth-century representatives of this tradition, Abū Saʿīd Muḥammad al-Khādimī (d. 1176/1762), left an influential legacy extending from the Konya-Hadim milieu to the broader Ottoman scholarly world through his works on fiqh, legal theory (uṣūl al-fiqh), Sufism, ethics, and hadith, as well as through his students and scholarly network.

This paper aims to examine al-Khādimī as a scholar of "dual competence" (dhū al-janāḥayn) who integrated fiqh and Sufism in both his intellectual personality and writings within Konya's tradition of knowledge and spiritual wisdom. Its central question concerns the principles upon which al-Khādimī constructed the relationship between fiqh and Sufism and how this approach was reflected in the relationship between the madrasa and the tekke. Accordingly, the study analyses the balances he established between the outward and inward dimensions of religion (ẓāhir-bāṭin), Sharīʿa and spiritual truth (ḥaqīqa), knowledge and practice, legal opinion (fatwā) and piety (taqwā), and miracle (karāma) and spiritual steadfastness (istiqāma). The paper argues that al-Khādimī did not regard Sufism as a sphere of spirituality independent of the Sharīʿa; rather, he understood it as an inward dimension that complemented the outward rulings of fiqh through sincerity, piety, humility in worship, spiritual vigilance, purification of the soul, and moral refinement.

Employing document analysis and comparative textual analysis, the study primarily draws upon *al-Barīqa al-Maḥmūdiyya*, *Majāmiʿ al-Ḥaqā'iq*, and al-Khādimī's treatises on jurisprudence, legal theory, ethics, and Sufism. It also considers the scholarly milieu of Hadim, its madrasa tradition, teacher-student and ijāza networks, and their relationship with the Naqshbandī-Mujaddidī tradition.

In conclusion, the paper argues that al-Khādimī was one of the formative figures of Konya's spiritual memory who brought together knowledge and spiritual wisdom, fiqh and Sufism, madrasa and tekke, and fatwā and taqwā. His example demonstrates how a city's spiritual memory is constructed not only through architectural heritage but also through scholars, texts, educational institutions, scholarly networks, and intellectual, spiritual, and ethical values transmitted across generations.

Keywords: Abū Saʿīd Muḥammad al-Khādimī, Konya, knowledge and spiritual wisdom, fiqh and Sufism, dhū al-janāḥayn, madrasa and tekke, spiritual memory.

18. YÜZYIL KONYA HAVZASININ İLİM ANLAYIŞI NEDİR? HÂDİMÎLER ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Mustafa Bilal ÖZTÜRK
Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-6879-2620

ÖZET

Konya ilim havzası için öncelikle İslam geleneğinin ana akımının hangi kulvarda şekillendiği önem arz eder. Ardından seçkin ulemanın ve düşünce ekollerinin meseleye yaklaşım tarzları önemlidir. Bu yazıda Konya ilim havzasını etkinliği ve sürekliliği açısından yüksek düzeyde temsil gücüne sahip görülen Ahmed b. Abdullah el-Hadimi'nin (ö. 1192/1778) farklı isimlerle anılan ve üç yazma nüshası bulunan *Mezahib fi ta'rifi'l-'ilm* adlı risalesinden hareketle bilgi hakkındaki kelam, felsefe, işraki ve meşşai olmak üzere on iki ayrı bilgi tanımı tek tek tahlil edilecek ve her birinin sorunlu yönleri gösterilecektir. Sonunda bilginin *ayırt etmeyi sağlayan bir sıfat* olduğu sonucuna varılma süreci metin analizi ve kavramsal çözümleme yöntemiyle incelenecektir. Eserin, önceki bilgi geleneğine yaptığı özgün katkı değerlendirilecektir. Hadimi'nin bilgi anlayışından hareketle 18. yüzyıl Konya ilmi zihniyetinin ilimler tasnifine yansıyan yönleri ortaya konacaktır. Bu titiz tahlile binaen baba Ebu Said el-Hadimi'nin (ö. 1176/1762) akli ve nakli ilimler ayrımı başta olmak üzere kendi dönemindeki tüm ilimlere karşı yaklaşım tarzı ortaya konacaktır. İlimleri tasnif anlayışının, önceki ilim tasnifi yazım geleneğiyle mukayesesi yapılacak ve bir bütün olarak Konya havzasında öne çıkarılan ilim anlayışının izleri sürülecektir. Araştırma, Konya ilim havzasının İslami düşünce mirasını yalnızca aktarmakla kalmayıp onu özgün biçimde yorumladığı yönündeki tezi metinler üzerinden tartışmaya açacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kelam, Konya, İlim, Tanım, Hadimi.

WHAT IS THE CONCEPTION OF KNOWLEDGE IN THE EIGHTEENTH-CENTURY KONYA INTELLECTUAL MILIEU? AN EVALUATION WITH SPECIAL REFERENCE TO THE HADIMI FAMILY

ABSTRACT

In examining the intellectual milieu of Konya, it is first necessary to identify the principal currents within which the mainstream Islamic scholarly tradition took shape. Equally important are the approaches adopted by prominent scholars and schools of thought toward the question of knowledge. This study takes as its point of departure Ahmad b. 'Abd Allah al-Hadimi's (d. 1192/1778) treatise *Madhahib fi ta'rif al-'ilm,* which is known under different titles and survives in three manuscript copies. Hadimi is regarded here as a scholar with a particularly strong representative capacity for the Konya intellectual milieu in terms of both influence and continuity.

The study analyses, one by one, twelve different definitions of knowledge associated with theological *(kalam),* philosophical, Illuminationist *(Ishraqi),* and Peripatetic *(Mashsha'i)* traditions, identifying the problematic aspects of each. Through textual analysis and conceptual examination, it then investigates the process by which the conclusion is reached that knowledge is "an attribute that enables distinction." The treatise's original contribution to the preceding intellectual tradition concerning the definition of knowledge is subsequently assessed.

Drawing on Hadimi's understanding of knowledge, the study also seeks to reveal how the eighteenth-century intellectual mentality of Konya was reflected in the classification of the sciences. On the basis of this detailed analysis, particular attention is given to the approach of his father, Abu Sa'id al-Hadimi (d. 1176/1762), toward the various sciences of his time, especially his distinction between the rational (*'aqli)* and transmitted *(naqli)* sciences. His conception of the classification of the sciences is compared with the earlier tradition of writing on the classification of knowledge, and the study traces the distinctive understanding of knowledge and the sciences that emerged within the Konya intellectual milieu as a whole.

Ultimately, the research discusses, through close engagement with the relevant texts, the thesis that the Konya intellectual milieu did not merely transmit the Islamic intellectual heritage but also interpreted and reformulated it in original ways.

Keywords: Kalam, Konya, Knowledge, Definition, Hadimi.

AHMED EL-HÂDİMÎ'NİN İLİM TANIMLARINA YAKLAŞIMI: *RİSÂLE EL-MEZÂHİB FÎ TA'RÎFİ'L-İLM* ÜZERİNE BİR İNCELEME

Arş. Gör. Dr. Ülfer KARABULUT
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7283-5627

ÖZET

Bu tebliğde Ebû Saîd Hâdimî'nin (ö. 1176/1762) torunlarından Ahmed b. Abdullah el-Hâdimî'nin *Risâle el-mezâhib fî ta'rîfi'l-ilm* adlı eseri üzerinden onun entelektüel biyografisine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Ahmed el-Hâdimî'nin eserleri ve ilmî faaliyetleri ele alınarak Osmanlı ilim geleneği içerisindeki yeri değerlendirilecektir. Babası gibi Hâdim Medresesi'nde müderrislik yapan Ahmed el-Hâdimî'nin telifâtı arasında *Risâle fî Harfi't-Ta'rîf*, *Risâle fî lâmi'l-ahd*, *Risâle fî Beyâni Bismillah* gibi risâleler bulunmaktadır. Ahmed el-Hâdimî, bu çalışmaya konu olan eserinde İslâm düşüncesinde ortaya konulan ilim tanımlarını incelemektedir. İlmin tanımı ve mahiyeti erken dönemlerden itibaren kelâmcıların tartıştığı meseleler arasında yer almış, kelâm eserlerinin mukaddime bölümlerinde nazar ve marifetullah konuları içerisinde tartışılmıştır. Bu mesele, müteahhirûn döneminde ise mukaddime konularının yanı sıra umûr-i amme konularından nefsânî keyfiyetler içerisinde de ele alınmıştır. Bu dönemin gelenek kurucu metinlerinden olan el-*Mevâkıf*'ta Adudiddin el-Îcî yedi ilim tanımını inceleyerek sonraki tartışmalarda etkileyici olmuştur. Îcî'nin tahlil ettiği bu tanımlara Cürcânî, Mâtürîdî'ye nispet edilen ilim tanımını da eklemiştir. Osmanlı ulemasından Kâtip Çelebi de *Keşfü'z-zünûn*'da on beş ilim tanımını ele alarak bunlara dair kısa açıklamalara ve tanımlara yönelik bazı eleştirilere yer vermiştir. Ahmed el-Hâdimî ise müstakil olarak ilim tanımlarını incelediği risâlesinde on iki farklı görüşü tahlil etmiş, bunlara yönelik eleştirilere yer vermiştir. Hâdimî, Katip Çelebi'nin ele aldığı tanımlara nazaran az sayıda tanımı incelemekle birlikte temelde farklılaşan tanımları dikkate almış ve yapılan tanımları daha ayrıntılı tahlil etmiştir. Yaşadığı dönemdeki yeni arayışlara rağmen klasik dönem ilmî geleneğini takip eden Ahmed el-Hâdimî, dedesinin ilmî mirasına bağlılığını göstermiştir. Risâle, ilim kavramına ilişkin klasik tartışmaların XVIII. yüzyıl Osmanlı ilmî çevresindeki yansımalarını göstermesi bakımından da önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kelâm, Osmanlı Kelâmı, Bilgi, Tanım, Ahmed b. Abdullah el-Hâdimî.

AHMED AL-KHĀDIMĪ'S APPROACH TO DEFINITIONS OF KNOWLEDGE: A STUDY OF RISĀLA AL-MADHĀHIB FĪ TAʿRĪF AL-ʿILM

ABSTRACT

This paper aims to contribute to the intellectual biography of Aḥmad b. ʿAbd Allāh al-Khādimī, a grandson of Abū Saʿīd al-Khādimī (d. 1176/1762), through an examination of his work entitled *Risāla al-Madhāhib fī Taʿrīf al-ʿIlm*. To this end, Aḥmad al-Khādimī's works and scholarly activities will be examined, and his place within the Ottoman scholarly tradition will be assessed. Like his father, Aḥmad al-Khādimī served as a professor (*mudarris*) at the Khādim Madrasa. Among his works are such treatises as *Risāla fī Ḥarf al-Taʿrīf*, *Risāla fī Lām al-ʿAhd*, and *Risāla fī Bayān Bismillāh*. In the work examined in this study, Aḥmad al-Khādimī discusses definitions of knowledge (*ʿilm*) formulated in Islamic thought. The definition and nature of knowledge have been among the issues debated by theologians (*mutakallimūn*) from the early periods of Islamic intellectual history and were discussed in the introductory sections (*muqaddimāt*) of works of kalām, particularly in connection with the subjects of *naẓar* (rational inquiry) and *maʿrifat Allāh* (knowledge of God). In the *mutaʾakhkhirūn* period, this issue was discussed not only among the introductory topics but also within the section on *nafsānī kayfiyyāt* (psychological qualities) under the broader category of *umūr ʿāmma* (general matters). In *al-Mawāqif*, one of the formative texts of this period, ʿAḍud al-Dīn al-Ījī examined seven definitions of knowledge and thereby exerted considerable influence on subsequent discussions. In his analysis of al-Ījī's definitions, al-Jurjānī added to them the definition attributed to al-Māturīdī. Among Ottoman scholars, Kātib Çelebi also discussed fifteen definitions of knowledge in *Kashf al-Ẓunūn*, providing brief explanations of them as well as several criticisms of these definitions. Aḥmad al-Khādimī, for his part, examined twelve different views in his treatise devoted specifically to definitions of knowledge and offered criticisms of these views. Although al-Khādimī examined fewer definitions than those discussed by Kātib Çelebi, he focused on fundamental distinctions rather than definitions that differed only in minor respects and subjected the definitions he discussed to a more detailed analysis. Despite the new intellectual pursuits of his time, Aḥmad al-Khādimī followed the classical scholarly tradition and demonstrated his adherence to the intellectual legacy of his grandfather. The *Risāla* is significant in that it reflects the ways in which classical discussions concerning the concept of knowledge were received and articulated within eighteenth-century Ottoman scholarly circles.

Keywords: Kalām, Ottoman Kalām, Knowledge, Definition, Aḥmad b. ʿAbd Allāh al-Khādimī.

HÂDİMÎ AİLESİNİN SAKLI KALMIŞ DEĞERİ: EBÛ NAÎM EL-HÂDİMÎ VE FIKIHÇILIĞI

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ali ÇAĞLAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-4048-5236

ÖZET

Hâdimî ailesi, yetiştirdiği ilim adamlarıyla Konya'nın manevi ve entelektüel mimarisinde oldukça müstesna bir yere sahiptir. Başta Ebû Saîd el-Hâdimî ve oğulları olmak üzere bu köklü aileye mensup pek çok âlim, Konya merkezli olmak üzere Osmanlı coğrafyasına ilmi yönden kıymetli katkılar sunmuştur. Ebû Saîd el-Hâdimî'nin kardeşi ve aynı zamanda talebesi olan Ebû Naîm el-Hâdimî de bu ailenin yetiştirdiği önemli ilim adamlarından biridir. Kıymetli eserleri ve ilmi müktesebatına rağmen Ebû Naîm el-Hâdimî, özellikle fıkıh ilminde önemli bir şöhrete sahip olan abisi Ebû Saîd el-Hâdimî'nin gölgesinde kalmıştır. Nitekim literatür incelendiğinde, kendisi hakkında sadece kelam ilmine dair bir risalesinin tahkiki mahiyetinde müstakil bir çalışmanın yapıldığı, fıkıhçılığı ve diğer yönlerinin ise bakir kaldığı müşahede edilmektedir. Müellifin eserlerinin çoğunun yazma halde bulunması, zamanla literatürde eserlerin aidiyeti noktasında bazı nispet karışıklıklarına da sebebiyet vermiştir. Bu çalışmanın temel amacı ve özgün değeri, Ebû Naîm el-Hâdimî'nin literatürde daha önce müstakil olarak ele alınmayan fıkıh ilmine yaptığı katkıları ortaya koymak ve eserlerinin nispetine dair mevcut hatalara yönelik bazı tashihlerde bulunmaktır. Araştırmada, nitel araştırma tekniklerinden belge analizi ve literatür tarama yöntemi kullanılarak Ebû Naîm el-Hâdimî'nin kütüphane arşivlerinde yer alan mahtût fıkıh eserlerine dair verilere ulaşılması hedeflenmektedir. Böylece Hâdimî ailesinin gölgede kalmış kıymetli bir değeri ve fıkhi mirası daha görünür kılınarak Osmanlı hukuk düşüncesi ve Konya ilim tarihine katkıları hakkında bazı sonuçlara ulaşılmış olunacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Fıkıh, Hâdimî ailesi, Ebû Naîm el-Hâdimî, Konya.

THE HIDDEN VALUE OF THE ḤĀDIMĪ FAMILY: ABŪ NA'ĪM AL-ḤĀDIMĪ AND HIS JURISPRUDENCE

ABSTRACT

The Ḥādimī family holds a highly exceptional place in the spiritual and intellectual architecture of Konya with the scholars it raised. Many scholars belonging to this deep-rooted family, particularly Abū Sa'īd al-Ḥādimī and his sons, provided valuable contributions to the Ottoman geography from the center of Konya in scholarly terms. Abū Na'īm al-Ḥādimī, who was the brother and at the same time the student of Abū Sa'īd al-Ḥādimī, is also one of the important scholars raised by this family. Despite his valuable works and scholarly acquisition, Abū Na'īm al-Ḥādimī has remained in the shadow of his brother Abū Sa'īd al-Ḥādimī, who has a significant reputation especially in the science of fiqh. As a matter of fact, when the literature is examined, it is observed that only a single independent study in the nature of a critical edition of his treatise on the science of kalam has been conducted about him, while his jurisprudence and other aspects have remained untouched. The fact that most of the author's works are in manuscript form has also caused some misattributions regarding the ownership of the works in the literature over time. The main purpose and original value of this study is to reveal the contributions of Abū Na'īm al-Ḥādimī to the science of fiqh, which have not been previously addressed independently in the literature, and to make some corrections regarding the current misattributions of his works. In the research, it is aimed to access data regarding the manuscript fiqh works of Abū Na'īm al-Ḥādimī located in library archives by utilizing document analysis and literature review methods from qualitative research techniques. Thus, a hidden value and jurisprudential heritage of the Hâdimî family will be made more visible, and some conclusions will be reached regarding his contributions to Ottoman legal thought and the history of science in Konya.

Keywords: Islamic Law, Fiqh, Ḥādimī family, Abū Na'īm al-Ḥādimī, Konya.

ḤADĪTH AS THE SOURCE OF RŪMĪ'S MATHNAWĪ: A REAPPRAİSAL OF ORİENTALİST APPROACH REGARDİNG THE ORİGİNS OF TAṢAWWUF

Asst. Prof. Dr. Muhammad MASHARIB
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-0624-4594

ABSTRACT

This study reappraises the Orientalist claim that taṣawwuf originated from extra-Islamic sources by examining Jalāl al-Dīn al-Rūmī's *Mathnawī* as a case study. As one of the most influential spiritual figures of Konya, Rūmī occupies a central place in the city's religious memory. Rather than examining the entire *Mathnawī*, which would exceed the scope of a single study, this research focuses specifically on identifying some passages whose meanings correspond to ḥadīths. This limitation is intended to demonstrate, through selected examples, the possibility of tracing ḥadīth-based, sources for themes discussed within taṣawwuf. The study employs a qualitative and comparative reading of the *Mathnawī*. Corresponding ḥadīths were independently identified without relying on previous studies in order to minimise the influence of established source-identification claims and secure the originality of the research. The central methodological premise is an inversion of the logic frequently encountered in Orientalist discussions regarding the origins of taṣawwuf: whereas a resemblance between a Ṣūfī concept and an extra-Islamic text has sometimes been treated as evidence of borrowing, this study asks whether comparable parallels between the *Mathnawī* and ḥadīth can likewise indicate an Islamic source. By bringing together ḥadīth, taṣawwuf, Rūmī, and the critical study of Orientalism, the research seeks to contribute to a more balanced assessment of the intellectual sources of Rūmī's thought and, more broadly, to the understanding of Konya's enduring spiritual heritage.

Keywords: Ḥadīth; Taṣawwuf; Rūmī; *Mathnawī*; Orientalism.

SHAMS OF TABRIZ AND THE SPIRITUAL TRANSFORMATION OF KONYA: HIS INFLUENCE ON MAWLANA RUMI AND THE FORMATION OF KONYA'S SPIRITUAL MEMORY

Prof. Dr. Syed Naeem BADSHAH
The University of Agriculture, Peshawar
ORCID: 0000-0002-1547-9128
Assoc. Prof. Dr. Naseem AKHTER
Shaheed Benazir Bhutto Women University
ORCID: 0000-0002-7077-6993

ABSTRACT

Konya occupies a unique place in the intellectual and spiritual history of Anatolia. Although the city had already emerged as an important centre of learning and civilization before the arrival of Mawlana Jalal al-Din Rumi, his encounter with Shams of Tabriz gave a new depth and direction to its spiritual character. This paper examines the relationship between Shams of Tabriz and Mawlana Rumi not merely as a personal encounter between two Sufi figures, but as a transformative event that contributed to the formation of Konya's enduring spiritual identity.

The study explores the intellectual and spiritual impact of Shams on Rumi and examines how this encounter transformed Rumi's understanding of love, knowledge, spiritual experience, and the relationship between the seeker and the Divine. It argues that the significance of Shams extends beyond his direct influence on Rumi. Through Rumi's subsequent intellectual and spiritual legacy, the encounter gradually became part of the collective memory and cultural identity of Konya.

The paper further considers how the memory of Shams and Rumi has been preserved, interpreted, and transmitted in Konya across generations. Their shrines, literary traditions, religious institutions, cultural practices, and contemporary representations have turned their memory into an important component of the city's spiritual landscape. In this sense, Konya is not merely the geographical place where Shams and Rumi lived and interacted; it has become a living space in which their intellectual and spiritual legacy continues to be remembered and experienced.

The study concludes that the meeting of Shams and Rumi can be understood as a significant turning point in the spiritual history of Konya. From a personal encounter emerged a wider intellectual and spiritual legacy that transcended its historical moment and contributed to the making of Konya as a global centre of spiritual memory.

Keywords: Shams of Tabriz; Mawlana Rumi; Konya; Spiritual Memory; Spiritual Identity; Sufism; Civilizational Legacy.

İNCİNSEN DE İNCİTME: MEVLÂNÂ VE SONRASI SÛFÎ GELENEKTE İNCİNMEME-İNCİTMEME İLKESİ

Doç. Dr. Ali ÇOBAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-2165-5017

ÖZET

Sûfî düşüncenin ilk temsilcilerinden günümüze kadar tasavvufî düşüncede süreklilik arz eden ilkelerden biri *incitmeme ve incinmeme* prensibidir. Bu bildiride söz konusu ilke, Hz. Mevlânâ'nın *Mesnevî*'si, Konya'da medfun bulunan Abdullah Bosnevî'nin *Mesnevî* şerhi ve Hâdimî ve Ali Behcet Efendi gibi Konyalı sûfîlerin eserleri başta olmak üzere, Türk tasavvuf düşüncesinin önde gelen temsilcilerine atıfla incelenecektir. Mezkûr ilke, "bireysel/sülûk" ve "toplumsal" boyut olmak üzere iki ayrı düzlemde ele alınacak ve ilkenin nazarî gerekçeleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışma, ilkenin bireysel/sülûk boyutunu üç eksende inceleyecektir. *Birincisi*, gönlün Hakk'ın nazargâhı olduğu dolayısıyla kırılmaması gerektiği düşüncesidir. Bu bağlamda gönül-Kâbe mukayesesi ve gönlün Hakk katındaki değeri tartışılacaktır. *İkincisi*, incitmeme ve incinmeme ilkesinin, dinin temel hedeflerinden olan güzel ahlâkın somut bir tezâhürünü oluşturmasıdır. *Üçüncüsü* ise meselenin metafizik temeli olan yani fiilleri değil fâili görmeye dayalı tevhîd-i efâl anlayışıdır. Bildirinin ikinci kısmını, ilkenin "toplumsal" boyutu oluşturmaktadır. Sûfî düşüncede "siyah ölüm" olarak ifade edilen öğretiye göre kemâle tâlip olan bir derviş, insanların eziyetlerine katlanabilmeli, bundan şikayetçi olmayacağı bir ruh olgunluğuna erişmelidir. Hz. Mevlânâ'nın sarhoş bir Hristiyan'la karşılaşmasına dair menkıbesi veya Ahmed Yesevî'nin gönül incitmemeye dair beyitleri ekseninde sûfîlerin farklı dinî ve toplumsal kesimlerle bir arada yaşama kültürüne yaptıkları katkılar tahlil edilecektir.

Sonuç olarak bildiri; incitmeme-incinmeme ilkesinin sûfî düşüncede salt bireysel bir erdem olmanın ötesinde, gönlün Hakk'ın nazargâhı sayılmasını ve tevhîd anlayışına dayanan metafizik bir temele sahip olduğunu ve de birlikte yaşama kültürüne önemli katkılar sağlayan işlevsel bir ahlâk ilkesi olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Mesnevî, Nazargâh-ı İlâhî, Tevhîd-i Efâl, İncinmemek-İncitmemek.

EVEN IF YOU ARE HURT, DO NOT HURT: THE PRINCIPLE OF NOT HURTING AND NOT BEING HURT IN RÛMÎ AND THE LATER SUFI TRADITION

ABSTRACT

One of the principles that has shown continuity in sufi thought from its earliest representatives to the present day is the principle of not hurting and not being hurt. This paper will examine this principle with reference to the leading representatives of Turkish sufi thought, above all Rumi's Mathnawî, the Mathnawî commentary of Abdullah Bosnevî — who is buried in Konya — and the works of Konya-based Sufis such as Hâdimî and Ali Behcet Efendi. The principle will be addressed on two separate levels, the "individual/sülûk" (spiritual-path) dimension and the "social" dimension, and an attempt will be made to set out its theoretical grounds.

The study will examine the individual/sülûk dimension of the principle along three axes. The first is the idea that, since the heart is the Locus of the Divine Gaze (nazargâh-i ilâhî), it must not be wounded; in this context, the heart–Kaaba analogy and the heart's value in God's sight will be discussed. The second is that the principle of not hurting and not being hurt constitutes a concrete manifestation of good moral character, one of the fundamental aims of religion. The third is the metaphysical foundation of the matter: the doctrine of tawḥīd al-afʿâl (the Oneness of Divine Acts), which rests on perceiving the Agent rather than the acts themselves.

The second part of the paper concerns the principle's "social" dimension. According to the teaching referred to in Sufi thought as the "black death" -a technical term denoting the voluntary endurance of harm inflicted by others, distinct from the historical plague -a dervish aspiring to spiritual perfection must be able to bear the injuries caused by others, attaining a maturity of spirit in which he no longer complains of them. Through the hagiographic account of Rumi's encounter with a drunken Christian and Aḥmad Yasawī's verses on not hurting the heart, the paper will analyze the contributions Sufis have made to a culture of coexistence among diverse religious and social groups.

In conclusion, the paper aims to show that the principle of not hurting – not being hurt is, in Sufi thought, more than a purely individual virtue: it rests on a metaphysical foundation grounded in the heart's standing as the Locus of the Divine Gaze and in the doctrine of tawḥīd, while also functioning as an operative ethical principle that makes a significant contribution to the culture of coexistence.

Keywords: Sufism, the Mathnawî, the Locus of the Divine Gaze, Tawḥīd al-Afʿâl, Not Being Hurt – Not Hurting.

SURLARDAKİ POST: ALİ GAV MENKIBESİ ÜZERİNDEN KONYA'NIN MANEVİ İNŞASI VE ZAVİYEDEN MEDRESEYE BİR MEKÂNIN EVRİMİ

Sibel KARATAŞ
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0000-0002-4945-5722

ÖZET

Anadolu Selçuklu Devletinin başkenti Konya'nın bir İslam şehri olarak kimlik kazanması, sadece siyasi, askeri fethin değil, gazi ve dervişlerin yürüttüğü manevi ve sosyal inşanın da bir sonucudur. Literatürde "manevi mimarlar" dendiğinde akla gelen anıtsal şahsiyetlerin yanı sıra, kentin kurucu hafızasında yer tutan ancak gölgede kalmış yerel derviş tipolojileri de bu sürecin kilit aktörlerindendir. Bu bağlamda, Konya surlarının fethiyle ilişkilendirilen menkıbevi derviş Ali Gav'ın tarihsel kimliği yazılı kaynaklar incelendiğinde kesin olarak kim olduğu bilinmemektedir. Ancak halk arasında yayılan menkıbevi kimliği fütüvvet ruhunda ve gazi-derviş geleneğinde derin izler bırakan bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya kalesinin kuşatıldığı ve fethedilemediği bir dönemde derviş Ali'nin öküz postuna bürünüp kılık değiştirerek surlara sızan ve kale kapılarını Türk askerlerine açarak fethi müjdeleyen menkıbesi, Konya'nın sadece fiziki değil manevi, ilmi ve kültürel hafızasında köklü bir yere sahip olmuştur. Kahraman derviş Ali Gav'ın adını taşıyan XIII. yüzyıl yapısı günümüz adıyla Mahmudiye Medresesi, kentin manevi ve mekânsal kimliğinin birleştiği en özgün kesişim noktalarından biri haline gelmiştir.

Selçuklu saray tarihçilerinin sessiz kaldığı, hakkında yazılı kaynakların sınırlı olduğu bu konu; mikrotarih ve mekânsal tarihçilik metodolojisiyle ele alınmıştır. Araştırma; Ali Gav menkıbesini gazi-derviş kültürü bağlamında çözümlemeyi, mimari yapının plan şemasını dönemin örnekleriyle mukayese etmeyi ve Osmanlı arşiv belgeleri üzerinden zaviyeden medreseye uzanan kurumsal sürekliliği vurgulayarak Selçuklu fütüvvet ruhunun mekân üzerinden kazandığı hafızayı ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Menkıbe, Konya kalesi, Ali Gav, Post, Mahmudiye Medresesi.

THE POST OF ALI GAV ON THE WALLS: THE SPIRITUAL CONSTRUCTION OF KONYA THROUGH THE LEGEND OF ALI GAV AND THE EVOLUTION OF A SPACE FROM A ZAVIYA TO A MADRASAH

ABSTRACT

Konya, the capital of the Anatolian Seljuk State, developed its identity as an Islamic city not only through political and military conquest but also as a result of the spiritual and social construction carried out by ghazis and dervishes. In addition to the iconic figures who come to mind when the term "spiritual architects" is used in the literature, local dervish figures—who occupy an important pace in the city's collective memory yet have remained in the shadows—are also key actors in this process. In this context, a close examination of written sources reveals that the historical identity of the legendary dervish Ali Gav—whose name is associated with the conquest of Konya's walls—remains uncertain. However, the legendary identity circulating among the people portrays him as a figure who left a deep imprint on the spirit of futuwwa and the ghazi-dervish tradition. The legend of Dervish Ali—who, during a period when the Konya castle was under siege and could not be conquered, disguised himself in an ox hide, infiltrated the walls, and opened the castle gates to Turkish soldiers, thereby facilitating the conquest—has taken a deep-rooted place not only in Konya's physical memory but also in its spiritual, scholarly, and cultural memory. The 13th-century structure bearing the name of the heroic dervish Ali Gav—known today as the Mahmudiye Madrasa—has become one of the most distinctive points where the city's spiritual and spatial identities converge.

This topic, which Seljuk court historians have remained silent on and for which written sources are limited, has been examined using the methodologies of microhistory and spatial history. The study analyzes the legend of Ali Gav within the context of the gazi-dervish culture; it compares the architectural plan of the structure with contemporary examples; and, by highlighting the institutional continuity extending from the zawiya to the madrasa through Ottoman archival documents, it aims to reveal the spatial manifestation of the Seljuk spirit of futuwwa.

Keywords: Hagiographic Legend, Konya Castle, Ali Gav, Post, Mahmudiye Madrasa.

TAŞIN HAFIZASINDA İLMÎ ALTYAPININ TEŞEKKÜLÜ: BEDREDDİN GEVHERTAŞ'IN MEDRESE, VAKIF VE MİMARİ MİRASI

Alper SIZLANAN
İstanbul Üniversitesi
ORCID: 0009-0000-2155-8933

ÖZET

Konya, Türkiye Selçukluları döneminde yalnızca siyasî bir merkez değil, medreseler, tekkeler, vakıflar ve ilmî şahsiyetler aracılığıyla şekillenen önemli bir eğitim ve kültür şehri olmuştur. Bu ilmî altyapının oluşumunda sultan ve âlimlerin yanı sıra, onları destekleyen devlet adamı ve banîlerin de önemli katkıları bulunmaktadır. Bu bildiride, söz konusu katkılar içerisinde Bedreddin Gevhertaş'ın yeri, Gühertaş Medresesi merkezinde ele alınacaktır.

Çalışmanın temel amacı, Bedreddin Gevhertaş'ın Konya'daki faaliyetlerini yalnızca Mevlânâ ailesiyle ilişkisi üzerinden değil; medrese baniliği, vakıf gelirleri ve şehir mekânındaki mimari izleri bağlamında değerlendirmektir. Bu doğrultuda Gühertaş Medresesi'nin kuruluşu, Konya'daki konumu, "Medrese-i Mevlânâ", "Celâliye" ve "Molla-i Atik" gibi farklı adlandırmaları ile medreseye tahsis edilen vakıf gelirleri incelenecektir.

Araştırmada Ahmed Eflâkî'nin *Âriflerin Menkıbeleri*, İbn Bîbî ve Mevlânâ'nın eserleri yanında, evkaf defterleri, tapu kayıtları, Konya tarihine dair çalışmalar ve Selçuklu medreseleri üzerine yapılan araştırmalardan yararlanılacaktır. Günümüze ulaşmayan Gühertaş Medresesi, bu kaynaklar aracılığıyla bir "kayıp mimari" örneği olarak yeniden değerlendirilecektir. Çalışmanın, Bedreddin Gevhertaş'ın Konya'nın ilmî ve mimari hafızasındaki yerini görünür kılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bedreddin Gevhertaş, Gühertaş Medresesi, Konya, Selçuklu vakıfları, mimari hafıza.

THE FORMATION OF AN INTELLECTUAL INFRASTRUCTURE IN THE MEMORY OF STONE: BEDREDDIN GEVHERTAŞ'S MADRASA, WAQF AND ARCHITECTURAL LEGACY

ABSTRACT

During the period of the Anatolian Seljuks, Konya was not merely a political centre but also an important city of learning and culture shaped by madrasas, Sufi lodges, waqfs and scholarly figures. Alongside sultans and scholars, statesmen and patrons who supported these institutions also made significant contributions to the formation of this intellectual infrastructure. This paper examines the place of Bedreddin Gevhertaş within this process, focusing on the Gühertaş Madrasa.

The main purpose of this study is to evaluate Bedreddin Gevhertaş's activities in Konya not solely through his relationship with the family of Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī, but also within the framework of his role as a madrasa patron, the waqf revenues allocated to the institution and its architectural traces in the urban space. Accordingly, the foundation of the Gühertaş Madrasa, its location in Konya, its various names—such as "Madrasa of Mawlānā," "Celâliye" and "Molla-i Atîk"—and the waqf revenues assigned to it will be examined.

The study will draw on Aḥmad Aflākī's *Manāqib al-ʿĀrifīn*, Ibn Bībī's historical writings, the works of Mawlānā, waqf registers, land records, studies on the history of Konya and research on Seljuk madrasas. The Gühertaş Madrasa, which has not survived to the present day, will be re-assessed as an example of "lost architecture" through these sources. The study aims to highlight Bedreddin Gevhertaş's place in Konya's intellectual and architectural memory.

Keywords: Bedreddin Gevhertaş, Gühertaş Madrasa, Konya, Seljuk waqfs, architectural memory.

KONYA'NIN MANEVÎ HAFIZASINDA EŞREFOĞULLARI İZLERİ: EŞREFOĞLU CAMİİ'NDEKİ GEOMETRİK BİR DESENİN MATEMATİKSEL ÇÖZÜMLEMESİ VE DİNAMİK YAZILIMLA YENİDEN İNŞASI

Doç. Dr. İbrahim ÇETİN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-4807-3295

ÖZET

Konya ve Beyşehir çevresi, Türkiye Selçuklu Devleti ve Anadolu beylikleri dönemlerinden günümüze ulaşan zengin bir tarihî, mimarî ve kültürel mirasa sahiptir. Bu mirasın önemli temsilcilerinden biri Eşrefoğulları Beyliği, öne çıkan yapılarından biri ise Seyfeddin Süleyman Bey tarafından yaptırılan Eşrefoğlu Camii'dir. Bu çalışmanın amacı, Eşrefoğulları'nın bölgesel tarih ve şehir hafızasındaki yerini Süleyman Bey ve Eşrefoğlu Camii bağlamında ele almak; camide yer alan geometrik bir bezemeyi matematiksel açıdan çözümleyerek dijital ortamda yeniden inşa etmektir. Araştırmada doküman incelemesi, görsel çözümleme ve dinamik geometrik modelleme birlikte kullanılmıştır. Tarihî kaynaklar aracılığıyla Süleyman Bey'in mimarî ve kültürel mirasa katkısı incelenmiş; ardından seçilen desenin geometrik kuruluşu, altıgen örgü, simetri, tekrar, çokgen ilişkileri ve kurucu doğrular açısından analiz edilmiştir. Bu analiz doğrultusunda desen Sketchpad ortamında adım adım yeniden oluşturulmuştur. Çalışmanın özgün katkısı, Eşrefoğlu Camii'ndeki bir süsleme unsurunu yalnızca sanat tarihi veya mimarlık bağlamında değerlendirmek yerine, geometrik kuruluş mantığını görünür kılarak kültürel mirası matematiksel bir okuma üzerinden yeniden yorumlamasıdır. Böylece tarihî bir bezemenin matematiksel yapısı ile dijital yeniden üretim süreci arasında disiplinler arası bir bağ kurulmaktadır. Eşrefoğlu Camisi

Anahtar Kelimeler: Eşrefoğulları, Seyfeddin Süleyman Bey, Eşrefoğlu Camii, matematiksel çözümleme, Sketchpad.

TRACES OF THE ESHREFIDS IN KONYA'S SPIRITUAL MEMORY: MATHEMATICAL ANALYSIS AND DYNAMIC RECONSTRUCTION OF A GEOMETRIC PATTERN IN THE EŞREFOĞLU MOSQUE

ABSTRACT

Konya and the Beyşehir region possess a rich historical, architectural, and cultural heritage extending from the Seljuk period and the Anatolian principalities to the present day. One of the major representatives of this heritage is the Eshrefids Principality, while one of its most significant monuments is the Eşrefoğlu Mosque commissioned by Seyfeddin Süleyman Bey. This study aims to examine the place of the Eshrefids in regional history and urban memory through Süleyman Bey and the Eşrefoğlu Mosque, and to analyze a selected geometric ornament mathematically and reconstruct it in a digital environment. The study combines document analysis, visual analysis, and dynamic geometric modeling. Historical sources are first examined to identify Süleyman Bey's contribution to the architectural and cultural heritage of the region. The selected pattern is then analyzed in terms of its geometric construction, including its hexagonal grid, symmetry, repetition, polygonal relationships, and constructive lines. Based on this analysis, the pattern is reconstructed step by step in Sketchpad. The original contribution of the study lies in approaching an ornamental element of the Eşrefoğlu Mosque not only as an object of art-historical or architectural inquiry, but also as a mathematically structured component of cultural heritage. By making the geometric construction logic of the pattern explicit, the study establishes an interdisciplinary connection between historical ornament, mathematical analysis, and digital reconstruction. Eşrefoğlu Camisi

Keywords: Eshrefids, Seyfeddin Süleyman Bey, Eşrefoğlu Mosque, mathematical analysis, Sketchpad.

SEYYİD HARUN VELÎ VE SEYDİŞEHİR'İN İNŞASI

Dr. Hacer ÇELİK
Konya Milli Eğitim Müdürlüğü
ORCID: 0000-0003-0357-1928

ÖZET

Horasan bölgesinden gelen Seyyid Harun Velî, ilâhî bir işaret üzerine bir şehir kurmakla görevlendirildiğine inanarak dünyalık makam ve imkânlarını terk edip Anadolu'ya yönelmiştir. Kırk dervişiyle çıktığı yolculuk sonunda bölgeye ulaşan Seyyid Harun Velî, burada şehri kurmak için çalışmalara başlamıştır.

Bu araştırmada, Seydişehir'in kuruluşunda önemli bir yere sahip olan Seyyid Harun Velî'nin şehir kuruculuğu ve manevî önderliği ele alınmaktadır. Çalışmaya Seyyid Harun'un kardeşi Seyyid Bedreddin'in soyundan gelen Abdülkerîm b. Şeyh Mûsâ tarafından 1555 yılında kaleme alınan *Makālât-ı Seyyid Harun* adlı eser temel kaynak oluşturmaktadır. Eserde aktarıldığına göre Horasan'dan Anadolu'ya gelen Seyyid Harun Velî 1305 yılı civarında ve Küpe Dağı'nın eteklerinde bir yere ulaşmıştır. Burada eski bir yerleşimin kalıntılarından yararlanarak şehrin inşasını başlatmıştır.

Seyyid Harun Velî kale, mescid, medrese, zâviye, hamam ve evler inşa edilmesine öncülük etmiştir. Böylece Seydişehir'in fizikî temelleri oluşturulmuştur. Ancak onun şehir kuruculuğu yalnızca fizikî yapıların meydana getirilmesiyle sınırlı kalmamıştır. Kurduğu tekke ve medrese etrafında dinî ve sosyal hayatın şekillenmesine de öncülük etmiştir. Bu alanda Seyyid Harun Velî, halkın ihtiyaçlarıyla ilgilenmiş, yoksulları gözetmiş ve çevredeki insanlara manevî yönden rehberlik etmiştir. Ayrıca talebelerini Anadolu'nun farklı bölgelerine göndererek irşat faaliyetlerinin yayılmasına katkıda bulunmuştur. 1320'de vefat eden Seyyid Harun'un ardından tekke, medrese ve vakıfları ailesi tarafından yaşatılmıştır.

Bu bağlamda çalışma, Seyyid Harun Velî'nin Seydişehir'i yalnızca fizikî anlamda kuran bir şahsiyet değil şehrin dinî, sosyal ve kültürel kimliğinin oluşumunda da belirleyici rolü olduğu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle Seyyid Harun Velî, Seydişehir'in kurucusu ve manevî mimarı olarak değerlendirilecek ve onun şehir anlayışının dinî, sosyal ve kültürel boyutları ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Makalat-ı Seyyid Harun, Seydişehir, Manevi mimar, Medrese, Tekke.

SEYYID HARUN VELÎ AND THE FOUNDING OF SEYDIŞEHIR

ABSTRACT

Seyyid Harun Velî, who came from the Khorasan region, believed he had been tasked with founding a city following a divine sign; he therefore renounced his worldly position and wealth and set out for Anatolia. Upon reaching the region at the end of his journey with forty dervishes, Seyyid Harun Velî began work on establishing the city there.

This study examines Seyyid Harun Velî's role as the city's founder and spiritual leader, a role of significant importance in the founding of Seydişehir. The primary source for this study is the work *Makālât-ı Seyyid Hârûn*, written in 1555 by Abdülkerîm b. Şeyh Mûsâ, a descendant of Seyyid Harun's brother, Seyyid Bedreddin. According to the work, Seyyid Harun Velî, who had travelled from Khorasan to Anatolia, arrived at a location at the foot of Mount Küpe around the year 1305. There, utilising the remains of an ancient settlement, he began the construction of the city.

Seyyid Harun Velî spearheaded the construction of a castle, a mosque, a madrasah, a zawiya, a hamam and houses. In this way, the physical foundations of Seydişehir were laid. However, his role as a city-builder was not limited to the creation of physical structures. He also played a leading role in shaping religious and social life around the tekke and madrasah he founded. In this regard, Seyyid Harun Velî attended to the needs of the people, looked after the poor and provided spiritual guidance to those in the surrounding area. Furthermore, by sending his students to various regions of Anatolia, he contributed to the spread of his spiritual teachings. Following the death of Seyyid Harun in 1320, his tekke, madrasa and waqfs were maintained by his family.

In this context, this study aims to demonstrate that Seyyid Harun Velî was not merely the figure who founded Seydişehir in a physical sense, but also played a decisive role in the formation of the city's religious, social and cultural identity. In this respect, Seyyid Hârun Velî will be assessed as the founder and spiritual architect of Seydişehir, and the religious, social and cultural dimensions of his vision for the city will be examined.

Keywords: Makalat-ı Seyyid Harun, Seydişehir, Spiritual architect, Madrasa, Dervish lodge.

HACIVEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ HAKKINDA YAZILMIŞ KİTAPLARA ANALİTİK BİR YAKLAŞIM

Hatice ERGÜN ATÇI
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7783-6899

ÖZET

Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu (1889–1960), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde Konya'nın dinî, sosyal ve eğitim hayatında "köprü şahsiyet" işlevi görmüş, geleneksel ulema tipolojisini modern kurumlarla (İmam Hatip Okulları) birleştirmiş merkezi bir figürdür. Hakkında kaleme alınan literatür; ilk dönem biyografik kayıtlardan menkıbevi anlatılara, kurumsal tarih çalışmalarından son dönem akademik tezlere kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Biz çalışmamızda Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu Efendi hakkında matbu on bir kitaba analitik bir yaklaşımda bulunduk. Bu kitaplardan *Bilgenin Gölgesi* / Abdullah Harmancı, *Su Akmakla Yorulmaz* / Mehmet Uğurlu ve *Denize Koşmak* / Perihan Akçay olmak üzere üçü edebiyatın kurmaca türlerinde yazılmıştır. Çalışmamızda bu eserlere ayrıca bir bahis açılmıştır. Çünkü bu eserler, Hacı Veyiszade Mustafa Efendi'yi modern edebiyata taşımaktadır. *Konyalı Hacı Veys Zade H. Mustafa Kurucu Hayatı ve Şahsiyeti* / Mehmet Ali Beştav, *Manevî Mimarlarımızdan Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu Efendi* / Ahmet Efe, *Konya'nın Manevî Mimarlarından Hacı Veyiszade Mustafa Efendi ve Ailesi* / Mehmet Ali Uz, *Menkıbe ve Hatıralarıyla Hacıveyiszade Mustafa Efendi Ailesi* / Mehmet Ali Uz, *Hacı Veyiszade* / Mustafa Özdamar, *Konyalı Üç Müderris* / Yusuf Küçükdağ, *Fahri Kulu ve Hacıveyiszade Hoca Efendiler* / Ali Osman Koçkuzu, *Hacı Veyiszade Mustafa Efendi* / Yusuf Küçükdağ isimli eserler ise Hacı Veyiszade Mustafa Efendi'nin biyografisini ve daha çok menkıbelerini içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu, Konya, Cumhuriyet Dönemi, Analitik Yaklaşım, Biyografi.

AN ANALYTICAL APPROACH TO BOOKS WRITTEN ABOUT HACIVEYISZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDI

ABSTRACT

Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu (1889–1960) was a central figure who served as a "bridge figure" in Konya's religious, social, and educational life during the transition from the Ottoman Empire to the Republic, integrating the traditional ulema model with modern institutions (Imam Hatip Schools). The literature written about him spans a wide range, from early biographical records to anecdotal narratives, and from institutional historical studies to recent academic theses. In our study, we adopted an analytical approach to eleven published books about Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu Efendi. Three of these books—The Shadow of the Sage by Abdullah Harmancı, Water Never Tires of Flowing by Mehmet Uğurlu, and *Running Toward the Sea* by Perihan Akçay—are written in fictional literary genres. We have dedicated a separate section to these works in our study, as they bring Hacı Veyiszade Mustafa Efendi into the realm of modern literature. *The Life and Personality of Hacı Veys Zade H. Mustafa Kurucu from Konya* / Mehmet Ali Beştav, *Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu Efendi, One of Our Spiritual Architects* / Ahmet Efe, *Hacı Veyiszade Mustafa Efendi and His Family, One of Konya's Spiritual Architects* / Mehmet Ali Uz, *The Family of Hacı Veyiszade Mustafa Efendi: Legends and Memoirs* / Mehmet Ali Uz, Hacı Veyiszade / Mustafa Özdamar, Three Scholars from Konya / Yusuf Küçükdağ, Fahri Kulu and Hacı Veyiszade Hoca Efendi / Ali Osman Koçkuzu, Hacı Veyiszade Mustafa Efendi / Yusuf Küçükdağ—these works contain the biography of Hacı Veyiszade Mustafa Efendi and, more specifically, his anecdotes.

Keywords: Hacıveyiszâde Mustafa Kurucu, Konya, Republican Era, Analytical Approach, Biography.

HATIRALARI IŞIĞINDA ALİ ULVİ KURUCU'NUN EDEBÎ MUHİTLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Rabia DOĞRU
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-8344-0735

ÖZET

Hatırat türündeki eserler, bireysel hayat tecrübelerini aktarmalarının yanı sıra bir dönemin kültürel ve edebî hayatına ilişkin şahsiyet, metin, mekân ve pratikleri muhafaza eden önemli hafıza kaynaklarıdır. Bu bakımdan Ali Ulvi Kurucu'nun Hatıraları, müellifin hayat hikâyesini ve fikrî dünyasını anlamaya imkân veren bir eser olmakla birlikte onun çocukluk ve gençlik yıllarından itibaren temas ettiği farklı edebî muhitleri, bu muhitlerde yer alan şahsiyetleri ve edebî birikimi takip etmeye imkân sağlayan zengin bir kaynak niteliğindedir. Kurucu'nun Konya'da başlayan, Kahire ve Medine'de devam eden hayatı boyunca kurduğu ilişkiler, onun edebî şahsiyetinin farklı kültürel ve coğrafi çevrelerle temas içerisinde şekillendiğini göstermektedir.

Bu çalışma, Ali Ulvi Kurucu'nun hatıralarından hareketle hayatında iz bırakan edebî muhitleri ve bu muhitleri oluşturan şahsiyet, metin ve edebî pratikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda öncelikle Kurucu'nun çocukluk ve gençlik yıllarını geçirdiği Konya'nın edebî ve kültürel ortamı ele alınacak; bu çevrede yer alan bazı şahsiyetlerin Kurucu'nun edebî hafızasındaki yeri değerlendirilecektir. Mevlid, na't, kaside, ilahi, şiir ve Mesnevî gibi metinlerin okunma, ezberlenme, dinlenme ve icra edilme biçimleri üzerinden ise bu muhitin sözlü ve işitsel boyutu ortaya konulacaktır.

Bunun yanında Kurucu'nun hayatının ilerleyen dönemlerinde Kahire ve Medine'de kurduğu ilişkiler ile Türkiye'deki edebî ve fikrî çevrelerle sürdürdüğü temaslar üzerinde durulacaktır. Hatıralarda yer alan şair, yazar, âlim ve fikir adamları arasındaki ilişkiler üzerinden Kurucu'nun edebî dünyasının yalnızca belirli bir şehir veya çevreyle sınırlı olmadığı; farklı coğrafyalarda kurulan ilişkiler, okuma tecrübeleri, sohbetler, mektuplaşmalar ve yayın faaliyetleri aracılığıyla süreklilik kazandığı gösterilmeye çalışılacaktır. Böylece çalışma, Ali Ulvi Kurucu'nun Hatıralarının şahsî bir hafıza metni olmanın ötesinde, onun içinde bulunduğu farklı edebî ve kültürel çevreleri, bu çevreler arasındaki ilişkileri ve edebî aktarım biçimlerini takip etmeye imkân veren bir kaynak niteliği taşıdığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ali Ulvi Kurucu, edebî muhit, hatırat, Türk İslâm Edebiyatı.

THE LITERARY MILIEUS OF ALI ULVI KURUCU IN THE LIGHT OF HIS MEMOIRS

ABSTRACT

Works belonging to the memoir genre are important sources of cultural memory that preserve not only individual life experiences but also the figures, texts, places, and practices associated with the cultural and literary life of a particular period. In this respect, Ali Ulvi Kurucu's Memoirs is a work that provides insight into the author's life story and intellectual world, while also constituting a rich source for tracing the various literary milieus he encountered from his childhood and youth onward, as well as the figures and literary heritage associated with these milieus. The relationships Kurucu established throughout his life, which began in Konya and continued in Cairo and Medina, demonstrate that his literary identity was shaped through contact with diverse cultural and geographical environments.

This study aims to examine the literary milieus that left a lasting impression on Ali Ulvi Kurucu's life, together with the figures, texts, and literary practices that constituted these milieus, on the basis of his memoirs. Within this framework, the literary and cultural environment of Konya, where Kurucu spent his childhood and youth, will first be examined, and the place of certain figures from this milieu in Kurucu's literary memory will be evaluated. The oral and aural dimensions of this milieu will also be explored through the ways in which texts such as the Mawlid, na'ṭ, qasida, hymns, poetry, and the Mathnawi were read, memorized, listened to, and performed.

In addition, attention will be given to the relationships Kurucu established in Cairo and Medina during the later stages of his life, as well as to his continuing contacts with literary and intellectual circles in Turkey. By examining the relationships among the poets, writers, scholars, and intellectuals mentioned in the memoirs, the study will seek to demonstrate that Kurucu's literary world was not confined to a particular city or milieu, but gained continuity through relationships established across different geographies, reading experiences, conversations, correspondence, and publishing activities. Thus, the study aims to show that Ali Ulvi Kurucu's Memoirs is more than a personal memory text; it is also a source that enables the examination of the various literary and cultural environments in which he participated, the relationships among these environments, and the modes through which literary traditions were transmitted.

Keywords: Ali Ulvi Kurucu, literary milieu, memoir, Turkish-Islamic Literature.

HACI VEYİSZADE EFENDİ'NİN DOSTLARINDAN TÜRKİSTANLI ALİM MUHAMMED AZİZ TÜLEYKAN-METES KÂRİ

Öğr. Gör. Dr. Fatih ÇOLAK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5971-847X

ÖZET

Muhammed Aziz Tüleykan,1888 yılında günümüz Kırgızistan'ında yer alan Oş şehrinde doğmuştur. Dedesi onu ilme merakından dolayı Oş medresesine vermiştir. Beş yıl boyunca Oş medresesinde eğitim almıştır. Beş yılın sonunda hocası burada gerekli eğitimleri aldığını söylemiş ve artık ilim tahsil için Buhara medreselerine gitmesini tavsiye etmiştir. Bunun üzerine Muhammed Aziz, Oş medresesinden ayrılmış, ailesinin yanına gelmiş ve bir müddet sonra Buhara'ya doğru yola çıkmıştır. Ancak, Buhara'ya gelesiye kadar Hokand, Namengan, Margilan, Andican ve Taşkent'teki medreselerde talebe olarak bulunmuştur. 22 yaşına geldiği vakit İslam dünyasının en önemli ilim merkezlerinden biri olan Buhara'daki Kukeldaş ve Mir-i Arab Medreselerinde ilim tahsiline devam etmiştir. 10 yıl sonra 1920 yılında müderrislik diplomasını alarak Buhara'dan ayrılmış ve Oş'a geri dönmüştür. Burada müderris olarak göreve başlayan Muhammed Aziz, Bolşeviklerin Oş'u işgal etmesi üzerine Türkistan Millî Mücadelesine katılmış, abisi Ruslar tarafından kurşuna dizilmiş ve kendisi de 1926 yılında Moskova'da idama mahkûm edilmiştir. Buradan kurtulmayı başaran Muhammed Aziz, memleketine döndükten sonra hicret etme kararı almıştır. Doğu Türkistan'da 6 yıl ve Afganistan'da da 10 yıl kadar müderrislik ve cami hocalığı yaptıktan sonra 1950 yılında Türkiye'ye gelmiştir. Yaklaşık 4 yıl Konya'da kalmış ve ünlü alim Hacı Veyiszade ile dost olmuştur. 1954 yılında geçmişte Nogay Türkleri tarafından kurulan Konya'nın Kulu ilçesine yakın Akin köyüne yerleşmiştir. 1974'te vefat eden Muhammed Aziz Efendi, vefatına kadar bu köyde imamlık yapmıştır. Bu çalışma Muhammed Aziz Efendi'nin kısa hayatını ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muhammed Aziz Efendi, Metes Kâri, Oş'lu Alim, Konya'nın Manevi Mimarları, Türkiye'de Türkistanlılar.

A TURKESTANI SCHOLAR AMONG THE FRIENDS OF HACI VEYISZADE EFENDI: MUHAMMAD AZIZ TÜLEYKAN–METES KÂRI

ABSTRACT

Muhammad Aziz Tüleykan was born in 1888 in the city of Osh, located in present-day Kyrgyzstan. Due to his keen interest in religious scholarship, his grandfather enrolled him in a madrasa in Osh. He studied there for five years. At the end of this period, his teacher advised him that he had received the necessary education and should continue his studies at the madrasas of Bukhara. Accordingly, Muhammad Aziz left the madrasa in Osh and returned to his family. After spending some time with them, he set out for Bukhara. However, before reaching Bukhara, he studied as a student at madrasas in Kokand, Namangan, Margilan, Andijan, and Tashkent. At the age of twenty-two, he continued his scholarly education at the Kukeldash and Mir-i Arab Madrasas in Bukhara, one of the most important centers of Islamic scholarship in the Muslim world. Ten years later, in 1920, he received his *müderris* (madrasa professor) certificate and left Bukhara, returning to Osh. Having begun his career as a *müderris* there, Muhammad Aziz joined the Turkestan National Struggle following the Bolshevik occupation of Osh. His elder brother was executed by a Russian firing squad, while Muhammad Aziz himself was sentenced to death in Moscow in 1926. Having managed to escape execution, Muhammad Aziz returned to his homeland but subsequently decided to emigrate. After serving as a *müderris* and mosque teacher for approximately six years in East Turkestan and ten years in Afghanistan, he arrived in Türkiye in 1950. He stayed in Konya for approximately four years, during which time he became a close friend of the renowned scholar Hacı Veyiszade. In 1954, he settled in the village of Akin, located near the Kulu district of Konya, which had historically been founded by Nogai Turks. Muhammad Aziz Efendi served as the imam of this village until his death in 1974. This study examines the life of Muhammad Aziz Efendi in brief.

Keywords: Muhammad Aziz Efendi, Metes Kâri, Scholar from Osh, Spiritual Architects of Konya, Turkestanis in Türkiye.

MEDRESEDEN İLAHİYATA BİR KÖPRÜ ŞAHSİYET: YRD. DOÇ. DR. KURRÂ HÂFIZ ALİ RIZA IŞIN (1930–2022)

Arş. Gör. Ali Rıza IŞIN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-2880-4003

ÖZET

Konya, tarih boyunca Anadolu'nun önemli ilmî ve manevî hafıza merkezlerinden biri olmuştur. Geç Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden bu ilmî mirasın kesintiye uğramadan modern ilahiyat akademisine taşınmasında "köprü" vazifesi gören şahsiyetlerin incelenmesi, şehrin ilim geleneğini anlamak açısından elzemdir. Bu tebliğde, Konya ilim halkalarının önemli temsilcilerinden Yrd. Doç. Dr. Kurra Hâfız Ali Rıza IŞIN'ın (1930–2022) hayatı, ilim yolculuğu, eserleri ve sözlü tarih tanıklıkları ele alınacaktır.

1930 yılında Konya'da doğan Ali Rıza Işın, Kur'an eğitimlerini Hacı Âmil Efendi ve Hakkı Özçimi gibi isimlerde almış ve hafız olmuştur. 1950'de ise Şeyhü'l-Kurrâ Hacı Abdürrahim Efendi'den kıraat icazeti almış ve uzun yıllar (1947–1960) Konya'nın manevi mimarlarından Hacı Veyisza-de Mustafa Efendi'nin rahle-i tedrîsinde bulunarak Arapça, Tefsir, Hadis, Kelâm ve Fıkıh tahsil etmiştir. 1962 yılında Konya İmam-Hatip Lisesini dışarıdan bitirmiş ve aynı sene açılan Konya Yüksek İslâm Enstitüsü'nde eğitimine devam ederek 1966'da mezun olmuştur. Enstitünün kuruluşu sonrası İlm-i Vücûh ve Kur'ân-ı Kerîm dersleri okutmuş, ilerleyen yaşına rağmen "İmam Nâfi' ve Kırâatı" adlı teziyle doktorasını tamamlamış (1991) ve Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Yardımcı Doçent olarak akademik kadroya atanmıştır.

Çalışmada, müellifin kendisinin kaleme aldığı kısa özgeçmişinin ve resmî kurum belgelerinin yanı sıra, kendisiyle, akraba ve tanıdıklarıyla yapılan sesli ve görüntülü mülakatların deşifreleri birincil kaynak olarak kullanılmıştır. Tebliğin amacı, Ali Rıza IŞIN'ın şahsında zorlu yıllarda sürdürülen medrese tedrisatını, Cumhuriyet dönemi örgün din eğitiminin inşasını, çok yönlü bir ilim yolculuğunu ortaya koyarak şehrin manevî hafızasına katkı sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Ali Rıza IŞIN, Kıraat İlmi, İbnü'l-Cezerî, Hacı Veyiszâde, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü.

FROM MADRASA TO THE FACULTY OF THEOLOGY: A BRIDGE FIGURE, ASST. PROF. DR. QURRĀ' HĀFIZ ALI RIZA IŞIN (1930–2022)

ABSTRACT

Throughout history, Konya has stood as a prominent center of scientific and spiritual memory in Anatolia. Examining the figures who acted as a "bridge" in carrying this scientific heritage—transmitted from the late Ottoman Empire into the Republican era and onward to modern theology academia without interruption—is essential for understanding the city's tradition of knowledge. This paper discusses the life, scientific journey, works, and oral history testimonies of Assist. Prof. Dr. Qāri' and Hāfiz Ali Rıza Işın (1930–2022), a key representative of Konya's scholarly circles.

Born in Konya in 1930, Ali Rıza Işın received his initial Qur'an education from figures such as Hacı Âmil Efendi and Hakkı Özçimi, eventually becoming a hāfiz (memorizer of the Qur'an). In 1950, he earned his Ijāzah in Qirā'āt (certification in variant Quranic recitations) from Shaykh al-Qāri' Hacı Abdürrahim Efendi. For many years (1947–1960), he studied Arabic, Tafsir, Hadith, Kalam, and Fiqh under the tutelage of Hacı Veyiszade Mustafa Efendi, one of Konya's spiritual architects. In 1962, he graduated from Konya Imam-Hatip High School by taking external examinations, continued his education at the Konya Higher Islamic Institute, which opened the same year, and graduated in 1966. Following the establishment of the institute, he taught 'Ilm al-Wujūh (the science of variant Quranic readings) and Qur'an courses. Despite his advancing age, he completed his doctorate with a dissertation titled "Imam Nafi' and His Qira'at" in 1991 and was appointed to the academic staff as an Assistant Professor at Selçuk University Faculty of Theology.

Primary sources for this study include the subject's short autobiography, official institutional documents, and transcripts of audio and video interviews conducted with him, his relatives, and acquaintances. This paper aims to contribute to the city's spiritual memory by shedding light on the continuation of madrasah education through difficult years, the establishment of formal religious education during the Republican period, and a multifaceted scholarly journey embodied by Ali Rıza Işın.

Keywords: Ali Rıza IŞIN, Discipline of Qirā'āt, Ibn al-Jazari, Hacı Veyiszade, Konya Higher Institute of Islamic Studies.

NI'METÜLLAH NAHCIVÂNÎ (AZERBAYCAN- NAHCIVAN-Ö: 920/1514 AKŞEHIR/KONYA) VE TEFSÎRDEKI METODU

Prof. Dr. Ali AKPINAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5188-3884

ÖZET

Nakşibendî tarikatine mensup Ubeydullah Ahrâr'ın (ö. 895/1490) müridlerinden olup Şeyh Alvân diye anılan, Nahcıvan, Tebriz'de yaşadıktan sonra 905 senesinde Akşehir'e gelerek yerleşen Ni'metüllah Nahcivânî'nin en meşhur eseri *el-Fevatihü'l-İlahiyye ve'l-Mefâtihu'l-Gaybiyye el-Mudihetu li'l-Kelimi'l-Kur'âniyye ve'l-Hikemi'l-Furkaniyye* adlı tefsiridir. Eserin bir nüshası Müellifin el yazmasıyla Enderun-i Humayün'da III. Sultan Ahmed Kütüphanesinde bulunmaktadır. Rabbânî ilimlerde derinlikli birikime sahip olduğu belirtilen müfessirin sufî/işârî tefsir olarak bilinen eserinin farklı tarihlerde basımı gerçekleştirilmiş, Türkçe'ye çevirisi yapılmış ve eser hakkında pek çok akademik çalışma da literatürümüze girmiştir.

Sunmayı düşündüğümüz tebliğimizde eseri en temel özellikleriyle tanıtıp öne çıkan yönlerini örnekleriyle ortaya koymaya çalışacağız. Şöyle ki eser, Kur'ân'ın bütün ayetlerinin tefsir edildiği ilk işârî tefsirlerden sayılmıştır. Her surenin başındaki besmelenin surenin muhtevasıyla ilişkilendirilerek farklı açıklanması, ayetler arasında münasebet ilmine yer verilmesi, her surenin fâtihasında Kur'ân'ın ilk muhatabı Peygamberimize, hâtimesinde ise Kur'ân'ın genel olarak muhatabı müminlere yönelik yapılan açıklamalarıyla tefsir, diğer tefsirlerden farklılığını ortaya koymaktadır. Müfessir surenin fatihasında sureye giriş yapmış, hatimesinde ise surenin mesajlarını özetlemiştir. Her fırsatta vahdet-i vücut nazariyesini (Varlığın birliği ve varlıkta birlik görüşü) işlemektedir.

Ayrıca zikrettiğimiz bu eserin bir benzeri olan ve *Geylanî Tefsiri* adı altında bir heyet tarafından tercüme edilip yayınlanan eserle ilgili yaptığımız karşılaştırma sonucunda bizde oluşan kanaat ile tebliğimizi sonlandırmış olacağız.

Anahtar Kelimeler: Tefsîr, İşârî tefsîr, Nahcivânî, el-Fevatihü'l-İlahiyye.

NI'METULLAH NAKHCHIVANI (AZERBAIJAN–NAKHCHIVAN, D. 920/1514, AKŞEHIR/KONYA) AND HIS METHOD OF QUR'ANIC EXEGESIS

ABSTRACT

Ni'metullah Nakhchivani, also known as Sheikh Alvan, was one of the disciples of Ubaydullah Ahrar (d. 895/1490), a member of the Naqshbandi order. After living in Nakhchivan and Tabriz, he came to Akşehir in 905 AH and settled there. His best-known work is his Qur'anic commentary entitled *al-Fawatih al-Ilahiyya wa al-Mafatih al-Ghaybiyya al-Mudiha li al-Kalim al-Qur'aniyya wa al-Hikam al-Furqaniyya*. A copy handwritten by the author is preserved in the Library of Sultan Ahmed III at the Enderun-i Humayun. The commentator is reported to have possessed profound knowledge of the religious sciences. His work, regarded as a Sufi/ishari commentary, has been published on various occasions, translated into Turkish, and examined in numerous academic studies.

In this paper, we aim to introduce the work through its principal characteristics and illustrate its most prominent features with examples. The work is regarded as one of the ishari commentaries that interprets all the verses of the Qur'an. Each surah begins with the basmala, which is interpreted in connection with the content of that particular surah. Another distinctive feature is that verses concerning the science of inheritance are assigned meanings appropriate to their context. Furthermore, in the introduction to each surah, the commentator addresses the Prophet—the Qur'an's first recipient—whereas in the conclusion, he directs his explanations to believers as the Qur'an's general audience. At the beginning of each surah, he provides an introduction, and at its conclusion, he summarizes its principal messages. Whenever the opportunity arises, he discusses the doctrine of *wahdat al-wujud*—the unity of being and unity within existence.

Finally, we will conclude our paper by presenting our assessment based on a comparison between this work and a similar commentary translated and published by a scholarly committee under the title *Tafsir al-Jilani*.

Keywords: Qur'anic exegesis, ishari exegesis, Nakhchivani, *al-Fawatih al-Ilahiyya*.

NÛH B. MUSTAFA EL-KONEVÎ'NİN CÂMİU'S-SAĞÎR ŞERHİNDE İTİKADA MÜTEALLİK MÜŞKİL HADİSLERE YAKLAŞIMI

Dr. Öğr. Gör. Sinanettin Arif ÖZDEMİR
Iğdır Üniversitesi
ORCID: 0009-0007-0200-4282
Dr. Öğr. Gör. Muhammed Emin ERDİM
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-4288-0475

ÖZET

Osmanlı dönemi Konya müftülerinden, Konevî nisbesiyle meşhur olan Nûh b. Mustafa (1660), İslâmî ilimlerin hemen hemen tamamında behresi olmuş, özellikle kelâm ve hadis alanlarında temayüz etmiş nadir Osmanlı âlimlerinden biridir. Şehristânî'nin el-Milel ve'n-Nihal adlı eserini ustalıkla tercüme etmiş olması, kelâm ilmindeki vukûfiyetini göstermektedir. Daha önce çeşitli yönleriyle incelenen müellifin, kelâm ilmi ile hadis ilmi arasında kurduğu ilişkinin bu çalışmada ilk defa ele alınması amaçlanmaktadır. Müellif, Süyûtî'nin el-Câmi'u's-Sağîr adlı eserine yazdığı şerhte itikadî açıdan müşkil hadisleri ele almış ve bunlara çeşitli açıklamalar getirmiştir. Bu çalışmada, Nûh b. Mustafa'nın Süyûtî'nin el-Câmi'u's-Sağîr'ine yazdığı şerh esas alınarak, amelin imandan bir cüz olduğunu ihsas ettiren hadisler, suret hadisi, büyük günah işleyenin kâfir olduğuna dair hadis, "Çocuğunu diri diri gömen kadın da gömülen kız çocuğu da cehennemdedir" hadisi, "Zina çocuğu üç kişinin en kötüsüdür" hadisi ile "Tek kişi bir şeytandır, iki kişi iki şeytandır, üç kişi ise bir kafiledir" hadisi ve benzeri örnekler ele alınacaktır. Böylece, İslâmî ilimlerin farklı disiplinlerinde derinleşmiş Konyalı bir Osmanlı âliminin ihtilaflı hadisleri nasıl yorumlayıp çözüme kavuşturduğu ortaya konulacaktır. Sonuç olarak, incelediğimiz hadisler bağlamında müellifin hadis ilminde ciddi bir şekilde vukûfiyet kesbettiği, müşkilü'l-hadîs gibi hadis ilminin en zor alanlarından birinde maharetle kalem oynattığı, müşkil hadislerin çözümünde diğer İslâmî ilimlerden istimdat ettiği, özellikle kelâm ilminin verilerinden çokça faydalandığı ve hadisleri yorumlarken Mâtürîdî mezhebine bağlılığını açık bir şekilde yansıttığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nuh bin Mustafa el-Konevî, kelam ilmi, hadis ilmi, müşkilü'l-hadîs.

NUH B. MUSTAFA AL-KONAWĪ'S APPROACH TO MUSHKIL HADITHS RELATED TO CREED IN HIS COMMENTARY ON AL-JĀMIʿ AL-ṢAGHĪR

ABSTRACT

Nūḥ b. Muṣṭafā al-Konawī (d. 1660), one of the muftis of Konya during the Ottoman period and widely known by the nisba al-Konawī, was one of the rare Ottoman scholars who attained proficiency in almost all of the Islamic sciences, particularly in kalām and ḥadīth. His masterful translation of al-Shahrastānī's al-Milal wa al-Niḥal demonstrates his profound command of the discipline of kalām. Although the author has previously been examined from various perspectives, this study aims, for the first time, to investigate the relationship he established between the sciences of kalām and ḥadīth. In his commentary on al-Suyūṭī's al-Jāmiʿ al-Ṣaghīr, the author discusses mushkil hadiths related to matters of creed and offers various explanations for them.

Based on Nūḥ b. Muṣṭafā's commentary on al-Suyūṭī's al-Jāmiʿ al-Ṣaghīr, this study examines his interpretations of hadiths implying that deeds (ʿamal) constitute a part of faith (īmān), the ḥadīth of the divine image (ṣūrah), the hadith stating that the perpetrator of a major sin is a disbeliever, the hadith, "The woman who buried her daughter alive and the daughter who was buried alive are both in Hell," the hadith, "The child born of zinā is the worst of the three," and the hadith, "One person is a devil, two persons are two devils, while three constitute a travelling party (rakb)," along with similar examples. Thus, the study seeks to demonstrate how an Ottoman scholar from Konya, who was deeply grounded in various disciplines of the Islamic sciences, interpreted and resolved controversial hadiths.

In conclusion, within the framework of the hadiths examined, it is observed that the author possessed profound expertise in the science of ḥadīth, displayed remarkable competence in Mushkil al-Ḥadīth, one of the most challenging fields of hadith scholarship, sought assistance from other Islamic sciences in resolving mushkil hadiths, benefited extensively from the principles of kalām, and clearly reflected his adherence to the Māturīdī school while interpreting hadiths.

Keywords: Nūḥ b. Muṣṭafā al-Konawī, kalām, ḥadīth, Mushkil al-Ḥadīth.

KONYALI MEHMED EMİN EFENDİ (Ö. 1174/1760) VE TABAKÂTÜ'L-KURRÂ Fİ'L-KIRÂATİ'S-SEB'A ADLI ESERİ

Öğr. Gör. Dr. Halil İbrahim ÜREN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7714-282X

ÖZET

Konyalı Mehmed Emin Efendi, XVIII. yüzyıl Osmanlı kıraat âlimlerindendir. Hayatına dair bilgiler kısıtlı olmakla birlikte, sesinin güzelliği dolayısıyla şeyhülkurrâlık makamına getirilmiştir. 1165/1752 yılında Padişah I. Mahmud'un ikinci imamlığına, 1168/1754 yılında ise birinci imamlığına tayin edilmiştir. 1169/1755'te bu görevinden alınarak Konya Mollası olan Mehmed Emin Efendi, 1171/1757 tarihinde Padişah III. Mustafa'nın imamlığına layık görülmüş ancak 1172/1759'da bu görevinden azledilmiştir. 1174 yılının Muharrem ayında (Ağustos 1760) vefat etmiş ve Üsküdar'a defnedilmiştir.

Konyalı Mehmed Emin Efendi, kıraat ilmine dair *Tabakâtü'l-kurrâ fi'l-kırâati's-seb'a* adında bir eser kaleme almıştır. Veziriazam İbrahim Paşa'ya ithaf ettiği iki varaklık bu muhtasar eserinde yedi kıraat imamını konu edinmiştir. Eserinde; Nâfi' b. Abdurrahman (ö. 169/785), İbn Kesîr (ö. 120/738), Ebû Amr b. Alâ (ö. 154/771), İbn Âmir (ö. 118/736), Âsım b. Behdele (ö. 127/745), Hamza b. Habîb (ö. 156/773) ve Kisâî'nin (ö. 189/805) memleketlerine, nesep/kökenlerine, künyelerine, faziletlerine ve tabakalarına dair bilgilere yer vermiştir. Müellif, emsallerinin ilmi derecelere ulaşıp kendisinin geride kaldığı düşüncesini eserini kaleme alma gerekçesi olarak ifade etmiştir. Eserin hazırlanmasında Kastallânî'nin (ö. 923/1517) *Letâifü'l-işârât*'ı başta olmak üzere pek çok temel kaynaktan istifade edilmiştir.

Bu çalışmada, Konyalı Mehmed Emin Efendi'ye ait biyografik veriler sunulacak ve *Tabakâtü'l-kurrâ fi'l-kırâati's-seb'a* adlı eseri kıraat ilmi açısından ele alınacaktır. Eser; konu, yöntem, üslup ve kaynaklar çerçevesinde değerlendirilecektir. Söz konusu çalışma bir tanıtım ve tahlil niteliğinde olup eser üzerine daha önce müstakil bir araştırmanın yapılmamış olması, çalışmanın özgün değerini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Kıraat, Yedi Kıraat İmamı, Konyalı Mehmed Emin Efendi, Tabakâtü'l-Kurrâ fi'l-Kırâati's-Seb'a.

KONYALI MEHMED EMIN EFENDI (D. 1174/1760) AND HIS WORK TABAKÂTÜ'L-KURRÂ FI'L-KIRÂATI'S-SEB'A

ABSTRACT

Konyalı Mehmed Emin Efendi was an 18th-century Ottoman scholar of Qur'anic recitation (qira'at). Although information about his life is limited, he was appointed to the post of chief reciter (shaykh al-qurra) due to the beauty of his voice. In 1165/1752, he was appointed as the second imam to Sultan Mahmud I, and in 1168/1754, he was promoted to the first imamate. Dismissed from this post in 1169/1755, Mehmed Emin Efendi became the Molla (chief judge) of Konya; later, in 1171/1757, he was deemed worthy of serving as the imam to Sultan Mustafa III, though he was dismissed from this duty in 1172/1759. He passed away in the month of Muharram 1174 (August 1760) and was buried in Üsküdar.

Konyalı Mehmed Emin Efendi authored a treatise on the science of qira'at titled *Tabakâtü'l-Kurrâ fi'l-Kırâati's-Seb'a*. In this concise two-folio work dedicated to Grand Vizier İbrahim Pasha, he focused on the seven imams of qira'at. In his work, he provided information regarding the homelands, lineages/origins, agnomens (kunyas), virtues, and biographical tiers (tabaqat) of Nafi' ibn Abd al-Rahman (d. 169/785), Ibn Kathir (d. 120/738), Abu 'Amr ibn al-'Ala' (d. 154/771), Ibn 'Amir (d. 118/736), 'Asim ibn Bahdala (d. 127/745), Hamza ibn Habib (d. 156/773), and al-Kisa'i (d. 189/805). The author expressed his feeling of lagging behind while his peers attained high scholarly ranks as the primary motivation for composing his work. In preparing this text, he utilized many foundational sources available up to his time, most notably al-Qastallani's (d. 923/1517) *Lata'if al-Isharat*.

This study presents biographical data on Konyalı Mehmed Emin Efendi and analyzes his work *Tabakâtü'l-Kurrâ fi'l-Kırâati's-Seb'a* from the perspective of the science of qira'at. The work will be evaluated in terms of subject matter, methodology, style, and sources. As an introductory and analytical study, the fact that no independent research has previously been conducted on this work highlights the original value of this study.

Keywords: Qur'an, Qira'at, Seven Imams of Qira'at, Konyalı Mehmed Emin Efendi, Tabakâtü'l-Kurrâ fi'l-Kırâati's-Seb'a.

KONYALI MEHMED VEHBİ'NİN SAHÎH-İ BUHÂRÎ TECRÎD-İ SARÎH MUHTASARI VE AHMED NAİM'İN TECRÎD-İ SARÎH TERCEMESİYLE MUKAYESESİ

Doç. Dr. Taha ÇELİK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-9148-421X

ÖZET

Mehmed Vehbi Efendi (1862–1949) Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Kongul köyünde doğmuş, Hadim ve Konya medreselerinde eğitim görmüş, Konya'da tedris faaliyetlerinde bulunmuş ve II. Meşrutiyet'ten sonra Konya mebusluğu yapmış, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminin önemli isimlerinden ve şahitlerindendir. Daha çok *Hulâsatü'l-beyân fî tefsîri'l-Kur'ân* isimli tefsir çalışması ile tanınsa da, Zebîdî'nin (ö. 893/1488) *Sahîh-i Buhârî*'yi ihtisar ettiği eseri *et-Tecrîdü's-Sarîh* üzerine bir tercüme ve kısmî şerh çalışması da bulunmaktadır. Mehmed Vehbi ile hemen aynı dönemlerde yaşamış olan Babanzâde Ahmed Naim'in (1872–1934) de Cumhuriyet'in ilk yıllarında kaleme alınan en kapsamlı hadis tercüme ve şerh çalışmalarından biri kabul edilen *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi* adında kıymetli bir şerh çalışması bulunmaktadır. Eser; Cumhuriyet'in ilk döneminde hadis usulüne dair müstakil bir çalışma niteliği taşıyan oldukça kapsamlı bir mukaddimeyle başlaması, hadis şerhlerinin de ayrıntılı ve çok sayıda klasik kaynaktan beslenmiş olması hasebiyle hem çok tanınmış hem de literatürde geniş bir şekilde incelenmiştir. Mehmed Vehbi'nin tercümesi ise daha muhtasar olması ve telif gayesi hasebiyle söz konusu eser kadar yaygınlaşmamış ve sınırlı sayıda çalışmaya konu olmuştur. Tebliğde Konyalı Mehmed Vehbi'nin ilmî ve siyasî profili ele alınacak, ilgili eseri tahlil edilecek ve ardından Cumhuriyet'in ilk yıllarında aynı temel metin çerçevesinde kaleme alınan bu iki telif ve tercüme örneği mukayese edilecektir. Bu bağlamda aynı hadis eserinin farklı kitlelere göre farklı müellifler tarafından nasıl işlendiği ortaya konulacak ve Konyalı bir âlimin eserinin, son dönem hadis literatüründeki yeri ve özgünlüğü tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Konyalı Mehmed Vehbi Efendi, Ahmed Naim, Tecrîd-i Sarîh, Hadis Şerhçiliği.

MEHMED VEHBI OF KONYA'S ṢAḤĪḤ AL-BUKHĀRĪ: TAJRĪD AL-ṢARĪḤ MUKHTAṢAR AND ITS COMPARISON WITH AHMED NAIM'S TRANSLATION OF TAJRĪD AL-ṢARĪḤ

ABSTRACT

Mehmed Vehbi Efendi (1862–1949) was born in the village of Kongul, in the Hadim district of Konya. He received his education in the madrasas of Hadim and Konya, engaged in teaching activities in Konya, and served as a member of parliament representing Konya after the Second Constitutional Era. He was an important figure who witnessed the transition from the Ottoman Empire to the Republic. Although he is best known for his exegetical (tafsir) work, Hulâsatü'l-beyân fî tefsîri'l-Kur'ân, he also produced a translation and partial commentary on et-Tecrîdü's-Sarîh, al-Zabīdī's (d. 893/1488) abridgement of Ṣaḥīḥ al-Bukhārī. Bâbânzâde Ahmed Naim (1872–1934), who lived during roughly the same period as Mehmed Vehbi, also produced a valuable work entitled Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi, one of the most comprehensive works of hadith translation and commentary produced in the early years of the Republic. The work is both widely known and extensively studied in the literature, owing to its comprehensive introduction, which constitutes an independent study of hadith methodology, as well as its detailed commentaries drawing on a wide range of classical sources. Mehmed Vehbi's translation, by contrast, is more concise and was written with a different authorial purpose; consequently, it did not attain the same level of circulation as Ahmed Naim's work and has received comparatively limited scholarly attention. This paper will examine the scholarly and political profile of Mehmed Vehbi of Konya, analyze his work, and then compare these two works of translation and authorship, both based on the same underlying text and produced in the early years of the Republic. In this context, the paper will demonstrate how the same hadith work was interpreted and presented by different authors for different audiences, and will seek to determine the position and distinctive features of the work of a scholar from Konya within late Ottoman and early Republican hadith literature.

Keywords: Hadith, Mehmed Vehbi Efendi of Konya, Ahmed Naim, Tecrîd-i Sarîh, Hadith Commentary Tradition.

OSMANLI KONYA'SINDA ŞEHRİN MANEVİ MİMARLARINDAN SÂDÂT VE NAKÎBÜLEŞRÂF KÂİMMAKÂMLIĞI

Prof. Dr. Mehmet İPÇİOĞLU
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-3306-6028

ÖZET

Konya'nın tarihi hafızasını inşa eden şahsiyetlerinden Peygamber Efendimizin soyundan gelen şahsiyetleri odağa alan bu çalışmada Osmanlı Konya'sındaki Nakîbüleşrâf kâim-makâmlarının idari statüsü, yetki sınırları ve toplumsal rolleri şer'iyye sicilleri ile Osmanlı arşiv belgeleri ışığında incelenmektedir. Osmanlı sosyal yapısında seçkin bir zümre olan seyyid ve şeriflerin denetimi, nesep tescili ve haklarının korunması, Konya'da en üst düzey sorumluluk olan "emânet-i kübrâ" bilinciyle hareket eden kâim-makâmların uhdesindeydi. Taşrada kadılardan bağımsız ve doğrudan İstanbul'a bağlı çalışan bu görevliler nesep doğrulaması yapmak, sahte seyyidliği engellemek, sâdâtın yargı muafiyeti ile onurunu korumak ve suçlu seyyidleri sıradan zindanlar yerine kendilerine ait özel tevkifhanelerde tutmakla yükümlüydü.

Konya Şer'iyye Sicilleri; kâim-makâmlık yetkisinin sadece merkezle sınırlı kalmayıp Aladağ, Belviran, İnsuyu, Ilgın, Saideli ve Karabınar gibi geniş bir havzayı kapsadığını ve bu göreve bölgenin en saygın şahsiyetlerinin getirildiğini belgelemektedir. Ayrıca arşiv vesikaları, yerel faaliyetler kapsamındaki nesep soruşturmalarını, ekonomik faaliyetleri Nakibüleşraf kaymakamlığı kurumunun bölgesel teşkilatlanmasına dair bilgileri yansıtmaktadır.

Bu bağlamda çalışmamız, Konya'yı manevi bir hazine kılan idari kurucuların rollerini şahsiyet odaklı bir yaklaşımla gün yüzüne çıkarma maksadına katkı sunmaktadır. Elde edilen tahliller, kâim-makâmların yerel yönetimdeki nüfuzunu ve Konya'nın yüzyıllar boyunca bir ilim ve irfan merkezi olarak ayakta kalmasındaki rollerini ortaya koyarak şehir tarihi çalışmalarına özgün bir katkı sunmakta ve bölgede yaşayan seyyid ve şeriflerin Konya'nın Manevi kalkınmasına katkılarını ortaya koymaktadır

Anahtar Kelimeler: Nakîbüleşrâf, Konya, Seyyid, Şerif, Sâdât.

FROM SACRED LINEAGE TO URBAN AUTHORITY: THE SĀDĀT AND THE NAQIB AL-ASHRĀF IN OTTOMAN KONYA

ABSTRACT

This study, which focuses on the figures who shaped Konya's historical memory and are descendants of the Prophet Muhammad, examines the administrative status, authority limits, and social roles of the Nakîbüleşrâf deputy-makams in Ottoman Konya in light of Sharia court records and Ottoman archival documents. The supervision, lineage registration, and protection of the rights of the Seyyids and Sherifs, an elite group in the Ottoman social structure, were the responsibility of the deputy-makams in Konya, who acted with a sense of "emânet-i kübrâ" (the highest level of responsibility). These officials, who worked independently of the judges in the provinces and were directly accountable to Istanbul, were responsible for verifying lineage, preventing false Seyyid status, protecting the honor of the Sayyids through judicial immunity, and keeping guilty Sayyids in their own special detention centers instead of ordinary prisons. Konya Sharia Court Records; The documents show that the authority of the deputy governor was not limited to the center but encompassed a wide basin including Aladağ, Belviran, İnsuyu, Ilgın, Saideli, and Karabınar, and that the most respected figures of the region were appointed to this position. Furthermore, archival documents reflect information about the regional organization of the Nakibüleşraf deputy governorship institution, including lineage investigations and economic activities within the scope of local operations.

In this context, our study contributes to the aim of revealing the roles of the administrative founders who made Konya a spiritual treasure, through a personality-focused approach. The analyses obtained reveal the influence of the deputy governors in local administration and their roles in Konya's survival as a center of knowledge and wisdom for centuries, thus offering a unique contribution to city history studies and highlighting the contributions of the Seyyids and Sherifs living in the region to Konya's spiritual development.

Keywords: Nakibüleşraf, Konya, Seyyid, Sherif, Sadat.

KONYA ŞEHİR HAFIZASINDA BİR KADI VE HUKUK GELENEĞİ: MEVLÂNÂ HIFZI ABDURRAHMAN EFENDİ

Dr. Öğr. Üyesi Ali Veysel AKCAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-7994-8256

ÖZET

Konya'nın köklü bir ilim ve kültür havzası olmasının başlıca nedeni, şehre manevî ve ilmî bir hüviyet kazandıran örnek şahsiyetlerdir. Şehrin mimari sembolleri de büyük ölçüde bu kişilerin inşa ettirdiği mekânlardan oluşmaktadır. Konya'nın hafızasını şekillendiren isimlerin başında, şehirde görev yapan kadılar gelmektedir. Zira Osmanlı adlî ve idarî sisteminde kadı, yalnızca mahkemenin hâkimi değil; aynı zamanda şehir hayatını tanzim eden bir belediye başkanı, kamu düzenini sağlayan bir denetleyici, noterlik işlevi gören bir müseccil ve Osmanlı merkez yönetimi ile taşra ahalisi arasında aracılık yapan bir temsilcidir. Başka bir ifadeyle, Osmanlı dönemindeki kadı, günümüz yargı hâkimlerine kıyasla çok daha geniş bir görev alanına sahiptir. Bu bakımdan bir kadının şehir hayatına etkisi ve bıraktığı izler oldukça çeşitlidir. Kadının resmî şahsiyeti ile şehir hayatında bıraktığı mirası, doğrudan bir beldenin şer'iyye sicillerinden okumak mümkündür. Bu çalışmada, dönemin Konya kadısı Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi'nin gördüğü davalar ve uyguladığı yargı pratiği, 10 Numaralı Konya Şer'iyye Sicili esas alınarak incelenecektir. Böylece hem Konya hafızasının oluşumunda etkili bir unsur olan Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi'nin ilmî şahsiyetine hem de şehrin hafızasını oluşturan hukuka ışık tutulması amaçlanmaktadır. Nitekim o, aile hukukundan mülkiyet, komşuluk ve vakıf hukuku denetimine; kamu düzeni, asayiş ve sosyal ceza hukukuna kadar uzanan geniş bir yelpazede adlî kararlar vermiştir. Sonuç olarak bu çalışma, Konya'nın şehir dokusunu ayakta tutan noktalar üzerindeki adlî denetimi ortaya koyarak, Kadı Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi'nin mirasını görünür kılmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Şer'iyye Sicilleri, Hukuk Geleneği, Konya Şehir Hafızası, İlmî Mimarlar, Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi, Yargı Pratiği.

A JUDGE AND LEGAL TRADITION IN KONYA'S COLLECTIVE MEMORY: MEVLÂNÂ HIFZI ABDURRAHMAN EFENDI

ABSTRACT

The primary reason Konya is a time-honored center of learning and culture is the individuals who have imbued the city with a spiritual and scholarly identity. The city's architectural symbols also consist largely of the spaces built by these figures. Among the names that have shaped Konya's collective memory, the qadis who served in the city stand out. This is because, within the Ottoman judicial and administrative system, a qadi was not merely a judge presiding over a court; he was also a mayor who organized city life, a supervisor who maintained public order, a notary who performed notarial functions, and a representative who acted as an intermediary between the Ottoman central government and the local populace. In other words, compared to today's judges, the qadi of the Ottoman period had a much broader scope of responsibilities. In this regard, a qadi's impact on city life and the legacy he left behind are quite diverse. It is possible to directly examine the kadı's official persona and the legacy he left in urban life through the shari'a registers of a given town. In this study, the cases heard and judicial practices applied by Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi, the qadi of Konya during that period, will be examined based on the 10th Konya Shari'a Register. The aim is thus to shed light both on the scholarly persona of Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi -a key figure in the formation of Konya's collective memory- and on the legal system that shaped the city's collective memory. Indeed, he issued judicial rulings across a broad spectrum, ranging from family law to the oversight of property, neighborly relations, and waqf law, as well as public order, public safety, and social criminal law. Consequently, this study aims to highlight the legacy of Qadi Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi by revealing the judicial control over the points that sustain Konya's urban fabric.

Keywords: Islamic Law, Shari'a Registers, Legal Tradition, Konya Urban Memory, Scholarly Architects, Mevlânâ Hıfzı Abdurrahman Efendi, Judicial Practice.

KONYA'NIN İLMİ VE İFTÂ GELENEĞİNDE BİR ÂLİM: KADINHANILI HÜSEYİN FEYZİ EFENDİ (1824–1894)

Bekir ŞAHİN
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0009-0004-1006-5147

ÖZET

Bu çalışma, 19. yüzyıl Konya ilim hayatının önde gelen simalarından biri olan Kadınhanılı Hacı Hüseyin Feyzi Efendi'nin (1239/1824–1312/1894) başta şahsî tercüme-i hâl metni olmak üzere arşiv belgeleri (beraat, menşur ve emr-i âlî suretleri) ışığında. ilmî şahsiyetini, eğitim serüvenini ve Konya'nın manevî hafızasındaki yerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ilgın'a bağlı Balkı karyesinde doğan Hüseyin Feyzi Efendi, ilk tahsilini babası Arıcı el-Hac Mustafa Efendi'den almış; Konya, Aydın-Kırkağaç, Kayseri ve İstanbul gibi dönemin önemli ilim merkezlerinde devrin meşhur âlimlerinden ders görerek klasik medrese müfredatını tamamlamıştır. Özellikle Hazım Efendi'den aldığı icazet sonrasında Konya'ya dönerek tedris faaliyetlerine başlayan müellif, Ziyaiye Medresesi'nde müderrislik yapmış ve 400'ü aşkın talebeye icazet vererek bölgenin ilmî sürekliliğine önemli katkılarda bulunmuştur.

1886 yılında Konya müftülüğüne tayin edilen Hüseyin Feyzi Efendi, iftâ görevini şer'î esaslara uygun şekilde icra etmiş, herhangi bir şikâyet veya muhakemeye konu olmadan görevini sürdürmüştür. Resmî belgeler ve biyografik kayıtlar, onun hem ilmî hem de ahlâkî açıdan dönemin *"erbab-ı fazl u kemal"* zümresi içerisinde değerlendirildiğini göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, Hüseyin Feyzi Efendi örneği üzerinden 19. yüzyıl Konya'sında ilim, tedris ve iftâ kurumlarının işleyişine ışık tutarak, şehrin manevî mimarları arasında onun konumunu yeniden değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Hüseyin Feyzi Efendi, Osmanlı uleması, medrese, iftâ kurumu.

A SCHOLAR IN KONYA'S TRADITION OF LEARNING AND FATWA: HÜSEYIN FEYZI EFENDI OF KADINHANI (1824–1894)

ABSTRACT

This study aims to examine the scholarly personality, educational journey, and place in Konya's spiritual memory of Hacı Hüseyin Feyzi Efendi of Kadınhanı (1239/1824–1312/1894), one of the leading figures of nineteenth-century Konya's intellectual life. It draws primarily on his autobiographical text, as well as archival documents, including copies of certificates of appointment (berat), diplomas of investiture (menşur), and imperial decrees (emr-i âlî).

Born in the village of Balkı, in the district of Ilgın, Hüseyin Feyzi Efendi received his early education from his father, Arıcı el-Hac Mustafa Efendi. He subsequently completed the classical madrasa curriculum by studying under renowned scholars of the period in major centers of learning, including Konya, Kırkağaç in Aydın, Kayseri, and Istanbul. After receiving his ijazah from Hazım Efendi in particular, he returned to Konya and began teaching. He served as a professor (müderris) at the Ziyaiye Madrasa and made a significant contribution to the region's scholarly continuity by granting ijazahs to more than 400 students.

Appointed Mufti of Konya in 1886, Hüseyin Feyzi Efendi carried out his fatwa duties in accordance with the principles of Islamic law and continued in office without becoming the subject of any complaint or legal proceeding. Official documents and biographical records indicate that he was regarded as belonging to the class of "men of virtue and perfection" (erbâb-ı fazl u kemâl) in both scholarly and moral terms. Through the example of Hüseyin Feyzi Efendi, this study seeks to shed light on the functioning of the institutions of scholarship, teaching, and fatwa in nineteenth-century Konya, while reassessing his position among the city's spiritual architects.

Keywords: Konya, Hüseyin Feyzi Efendi, Ottoman ulama, madrasa, institution of fatwa.

KONYA MÜFTÜSÜ EŞENLERLİZÂDE ES-SEYYİD ABDURRAHMAN EFENDİ

Prof. Dr. İsmail KIVRIM
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-4556-7524

ÖZET

Eşenlerlizâde Seyyid Abdurrahman Efendi, ulemadan Seyyid Mehmed Efendi'nin oğlu olup anne tarafından Ebû Said el-Hâdimî'nin yeğenidir. "Köse Müftü" lakabıyla tanınan Abdurrahman Efendi, ağabeyi Eşenlerlioğlu Seyyid Ahmed Efendi'nin ardından Konya müftülüğünü üstlenmiştir. İlmî birikimi, fazileti ve toplumsal nüfuzuyla öne çıkan Abdurrahman Efendi, dinî ve ilmî hizmetlerinin yanı sıra şehrin imarına ve eğitim hayatına da önemli katkılarda bulunmuştur. Sahip olduğu serveti toplum yararına değerlendirerek 1811 yılında Kapu Camii'ni yeniden inşa ettirmiş ve cami için yirmi dokuz dükkân vakfetmiştir. Ayrıca Konya'dan Meram'a kadar uzanan güzergâhta kaldırım yaptırmış, 1228/1813 yılında ise Ziyaiye Medresesi'ni kurmuştur. Bu faaliyetleriyle Abdurrahman Efendi, Konya'nın dinî, ilmî ve sosyal hayatında etkili olmuş, tesis ettiği vakıf ve eğitim kurumlarıyla şehrin gelişimine katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Konya, Eşenlerlizâde Seyyid Abdurrahman Efendi, Kapu Camii, Ziyaiye Medresesi, vakıf.

EŞENLERLIZÂDE ES-SEYYID ABDURRAHMAN EFENDI, MUFTI OF KONYA

ABSTRACT

Eşenlerlizâde Seyyid Abdurrahman Efendi was the son of Seyyid Mehmed Efendi, a member of the ulema, and the nephew of Ebû Said el-Hâdimî through his mother. Known by the epithet "Köse Müftü" (the Beardless Mufti), he succeeded his elder brother, Eşenlerlioğlu Seyyid Ahmed Efendi, as Mufti of Konya. Distinguished by his scholarship, virtue, and social influence, Abdurrahman Efendi made significant contributions to the city's urban development and educational life alongside his religious and scholarly activities. Devoting his wealth to public benefit, he commissioned the reconstruction of the Kapu Mosque in 1811 and endowed twenty-nine shops for its support. He also financed paving work along the route from Konya to Meram and founded the Ziyaiye Madrasa in 1228/1813 Through these activities, Abdurrahman Efendi played an influential role in Konya's religious, intellectual, and social life, contributing to the city's development through the charitable endowments and educational institutions he established.

Keywords: Konya, Eşenlerlizâde Seyyid Abdurrahman Efendi, Kapu Mosque, Ziyaiye Madrasa, waqf.

ŞİFA VE HİKMETİN SELÇUKLU PORTRESİ: BEYHEKİM EKMELEDDİN EN-NAHCİVANİ

Dr. Berna ERAYMAN
Meram Devlet Hastanesi
ORCID: 0000-0002-1980-7328

ÖZET

Ekmeleddin en Nahcivani 13. yüzyılın ikinci yarısında Konya'da yaşamış bir hekimdir. Kendisi ile ilgili kısıtlı bilgilere Mevlâna Celâlettin Rûmi, Sultan Veled, Sipehsalar, Ahmet Eflâki ve Ebu Bekir ibnü'z-Zeki'nin eserlerinde rastlanılmaktadır.

Bu eserlerde "melikü'l-hükemâ ve'l-etıbbâ, reîsü'l-etıbbâ, hükemâ-i cihân, sultân-ı etıbbâ-i zaman, sadr-ı kebîr, melikü'l-hükemâ, mefharü'l-etıbbâ, asfâ cevâhiri'l-hayât, Calinusu'l fazl, Eflatunu'l tedbir, Eflatunu'l zaman" olarak nitelendirilen Tabip Ekmeleddin'in saray ve ilim çevrelerinde sözü geçen bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Hekim ve talebe olarak Mevlâna'nın iltifatını kazanmıştır ve hayatının son döneminde yanında bulunmuştur.

Sultan Veled'in kendisi adına yazdığı kasidede lakabının "Müeyyed" olduğu ve bir oğlu bulunduğu görülmektedir.

Eflâki'nin eserinde İbni Sînâ'ya karşı olan hayranlığı fark edilmekle birlikte, Mevlâna'yı ondan daha üstün saydığı anlatılmaktadır. Tabip Ekmeleddin'in günümüze ulaştığı bilinen tek eseri, İbni Sînâ'nın *el-İşârât ve't-tenbîhât*'ının, et-Tabîiyyât kısmına yazmış olduğu şerhtir.

Konya'da kendi adıyla anılan mahalle, mescit ve türbesi bulunan Beyhekim ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beyhekim, Ekmeleddin en-Nahcivani, Mevlana'nın hekimi.

A SELJUK PORTRAIT OF HEALING AND WISDOM: BEYHEKIM EKMELEDDIN EN-NAHCIVANI

ABSTRACT

Ekmeleddin en-Nahcivani was a physician who lived in Konya during the second half of the 13th century. Limited information regarding him can be found in the works of Mevlâna Celâlettin Rûmi, Sultan Veled, Sipehsalar, Ahmet Eflâki, and Ebu Bekir ibnü'z-Zeki.

It is evident that Physician Ekmeleddin—described in these works as "king of philosophers and physicians, chief of physicians, philosopher of the world, sultan of the physicians of the age, great dignitary, king of philosophers, pride of physicians, purest jewel of life, Galen of virtue, Plato of prudence and "Plato of the Age"—was an influential figure" within courtly and scholarly circles.

He earned the favor of Mevlâna—both as a physician and a disciple—and remained by his side during the final period of his life.

An ode written for him by Sultan Veled reveals that his epithet was "Müeyyed" and that he had a son.

Eflâki's work notes his admiration for Ibn Sina while also recounting that he regarded Mevlâna as superior to him. The only known surviving work by Physician Ekmeleddin is a commentary on the *el-İşârât ve't-tenbîhât* by Ibn Sina, specifically on the section concerning et-Tabîiyyât.

He is believed to be the same person as Beyhekim, after whom a neighborhood, a masjid and a mausoleum in Konya are named.

Keywords: Beyhekim, Ekmeleddin en-Nahcivani, Mevlana's physician.

KONYA'NIN MANEVÎ HAFIZASINDA BİR HEKİM VE ÂRİF: EBU BEKİR ZEKÎ SADR-I KONEVÎ VE KONYA TASAVVURU

Doç. Dr. İzzetullah ZEKİ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-6571-7377
Prof. Dr. Mustafa AKKUŞ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-6327-8278

ÖZET

XIII. yüzyıl, Türkiye Selçuklu Devleti'nin siyasî sarsıntılar yaşadığı; buna karşılık Konya'nın ilim, irfan, hikmet, sanat ve tasavvufun merkezi olarak İslam medeniyetinin en parlak şehirlerinden biri hâline geldiği bir dönemdir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sadreddîn Konevî ve Sirâceddîn Urmevî gibi büyük şahsiyetlerin yetiştiği bu ilmî ve manevî atmosfer içinde yaşayan Ebû Bekir Zekî Sadr-ı Konevî, hem münşî, hem tabip hem de edip kimliğiyle dönemin seçkin simalarından biridir. Edebî mektuplar, Farsça ve Arapça şiirlerle dönemin siyasî, sosyal, kültürel, entelektüel ve tasavvufi hayatını konu edinen *Ravzatü'l-Küttâb ve Hadîkatü'l-Elbâb*, onun en temel eseridir. Eser, incelendiğinde, Konya, Türkiye Selçuklu Devleti'nin idari başkenti olduğu gibi ilim, irfan, hikmet, tıp, ünsiyet ve ülfet hayatının da merkezi olduğu görülecektir. Eserde Konya'daki dost meclisleri ve irfan sohbetlerine, devlet adamlarına, tabiplere ve âlimlere gönderilen çok sayıda mektup, şehrin canlı ilmî ve sosyal hayatına ışık tutmaktadır. Bunun yanında müellifin gurbet yıllarında kaleme aldığı şiir ve mensur metinlerde Konya'ya duyduğu derin özlem dikkat çekmektedir. Konya, onun ifadelerinde "cennetten bir parça", "bütün insanların arzusu" ve ayrılığına sabredilemeyen bir vatan olarak betimlenmektedir. Şehrin tatlı suları, yeşil ufukları, latif havası ve fazilet sahibi insanları estetik bir üslupla övülmekte; böylece fizikî şehir tasviri, manevî aidiyet duygusuyla birleşmektedir. Bildiride, *Ravzatü'l-Küttâb ve Hadîkatü'l-Elbâb*'da yer alan Konya merkezli mektuplar ile Konya özlemini dile getiren şiirler değerlendirilerek müellifin manevî dünyası, şehir algısı, aidiyet bilinci ve Konya tasavvuru ortaya konulacak; böylece Selçuklu şehir tarihçiliği ile Konya'nın manevî ve kültürel hafızasına katkı sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebu Bekir Zeki Sadr-ı Konevî, Konya, Tasavvur.

A PHYSICIAN AND SAGE IN THE SPIRITUAL MEMORY OF KONYA: ABŪ BAKR ZAKĪ ṢADR-I KONAWĪ AND HIS PERCEPTION OF KONYA

ABSTRACT

The thirteenth century was a period in which the Anatolian Seljuk State experienced considerable political turmoil, while Konya simultaneously emerged as one of the most distinguished centres of Islamic civilization, renowned for its scholarship, spiritual refinement, wisdom, arts, and Sufism. Living within this rich intellectual and spiritual milieu shaped by eminent figures such as Jalāl al-Dīn Rūmī, Ṣadr al-Dīn Qūnawī, and Sirāj al-Dīn Urmawī, Abū Bakr Zakī Ṣadr-i Konawī was one of the outstanding intellectuals of his age, distinguished as a munshī (secretary and master of prose composition), physician, and man of letters. His principal work, Rawḍat al-Kuttāb wa Ḥadīqat al-Albāb, comprising literary letters together with Arabic and Persian poetry, reflects the political, social, cultural, intellectual, and Sufi life of the period. The work demonstrates that Konya was not only the administrative capital of the Anatolian Seljuk State but also a centre of learning, spiritual refinement, wisdom, medicine, companionship, and fellowship. The numerous letters addressed to circles of friends and spiritual gatherings, as well as to statesmen, physicians, and scholars in Konya, illuminate the city's vibrant scholarly and social life. Moreover, the author's poems and prose composed during his years of exile reveal his profound longing for Konya. In his writings, Konya is portrayed as "a fragment of Paradise," "the desire of all mankind," and a homeland whose separation is almost unbearable. Its sweet waters, verdant horizons, gentle climate, and virtuous inhabitants are praised in an elegant literary style, whereby the physical depiction of the city is intertwined with a profound sense of spiritual belonging. This paper examines the Konya-centred letters and the poems expressing longing for the city in Rawḍat al-Kuttāb wa Ḥadīqat al-Albāb in order to reveal the author's spiritual world, perception of the city, sense of belonging, and vision of Konya. In doing so, it aims to contribute both to Seljuk urban historiography and to a deeper understanding of the spiritual and cultural memory of medieval Konya.

Keywords: Abū Bakr Zakī Ṣadr-i Konawī, Konya, Perception of Konya.

قونية مقصدًا للرحلة الصوفية
أعلام التصوف الوافدون وإسهامهم في تشكيل الذاكرة الروحية للمدينة في القرنين السابع والثامن الهجريين:

Prof. Dr. Muhammed Abdullah AHMED
University of Mosul
ORCID: 0009-0001-7624-8999

الملخص

يتناول هذا البحث ظاهرة الرحلة الصوفية إلى مدينة قونية خلال القرنين السابع والثامن الهجريين، في ضوء التحولات العلمية والفكرية والروحية التي شهدتها الأناضول في تلك المرحلة، وما نتج عنها من حركة نشطة للعلماء والمتصوفة بين حواضر المشرق والأناضول. وينطلق البحث من النظر إلى الرحلة الصوفية بوصفها أحد مسارات التواصل العلمي والعرفاني، التي أسهمت في انتقال المعارف والتجارب والممارسات الصوفية، وفي توثيق الصلات بين الوافدين والبيئات العلمية والروحية المحلية.

ويركز البحث على نماذج من أعلام التصوف الذين قصدوا قونية، من خلال تتبع أصولهم ومسارات رحلاتهم، ودوافع قصدهم المدينة، وطبيعة إقامتهم فيها، وصلاتهم بعلمائها ومتصوفتها، وما أفضت إليه تلك الصلات من تفاعل علمي وفكري وروحي. كما يبحث في إسهام هؤلاء الوافدين في إثراء الحياة العلمية والصوفية في قونية، وفي انتقال الأفكار والمصنفات والتجارب والممارسات الروحية، وما رافق ذلك من تداخل بين التقاليد الوافدة والموروث العلمي والصوفي المحلي.

وتسعى الدراسة كذلك إلى الكشف عن الكيفية التي أسهم بها حضور هؤلاء الأعلام في تشكيل الذاكرة الروحية لقونية، من خلال ما ارتبط بهم من روايات وتراجم ومجالس علمية وصوفية، وما نشأ حولهم من مؤسسات وأماكن وممارسات استمر حضورها في الوعي التاريخي للمدينة. ومن هذا المنظور، لا تتعامل الدراسة مع الشخصيات الوافدة بوصفها عناصر عابرة في تاريخ قونية، بل باعتبارها مكونات فاعلة في بناء صورتها الروحية وتحديد مكانتها ضمن شبكة المدن العلمية والصوفية في العالم الإسلامي.

ويعتمد البحث على المصادر التاريخية وكتب التراجم والطبقات والرحلات والمصنفات الصوفية، إلى جانب الدراسات الحديثة ذات الصلة، مع اعتماد المنهج التاريخي التحليلي والمقارن في قراءة الروايات وموازنتها والتحقق من أخبار الرحلات والإقامات والعلاقات العلمية والصوفية. وتخلص الدراسة إلى أن حركة الوافدين من العلماء والمتصوفة أسهمت في تعزيز مكانة قونية بوصفها مقصدًا علميًا وروحيًا، وأن الذاكرة الروحية للمدينة تشكلت من خلال تفاعل الموروث المحلي مع التأثيرات العلمية والصوفية الوافدة، بما أتاح لقونية أن تؤدي دورًا بارزًا في تاريخ التصوف والحياة الروحية في الأناضول والعالم الإسلامي.

الكلمات المفتاحية: قونية؛ الرحلة الصوفية؛ التصوف ؛ الذاكرة الروحية.

KONYA AS A DESTINATION OF SUFI JOURNEYS: VISITING SUFI FIGURES AND THEIR CONTRIBUTION TO SHAPING THE CITY'S SPIRITUAL MEMORY IN THE SEVENTH AND EIGHTH CENTURIES AH

ABSTRACT

This study examines the phenomenon of Sufi journeys to Konya during the seventh and eighth centuries AH, within the context of the intellectual, scholarly, and spiritual transformations that took place in Anatolia during this period. These transformations were accompanied by an active movement of scholars and Sufis between the major intellectual centres of the eastern Islamic lands and Anatolia. The study approaches Sufi travel as a significant form of scholarly and spiritual communication that facilitated the transmission of knowledge, intellectual ideas, spiritual experiences, and Sufi practices, while strengthening connections between visiting scholars and local scholarly and spiritual communities.

The study focuses on selected Sufi figures who travelled to Konya, examining their origins and routes, the motives behind their journeys, the nature of their residence in the city, and their relationships with its scholars and Sufis. It also investigates the intellectual, scholarly, and spiritual interactions that emerged from these encounters, as well as the contribution of visiting Sufis to the development of Konya's scholarly and spiritual life. Particular attention is given to the transmission of ideas, writings, spiritual experiences, and practices, and to the interaction between incoming Sufi traditions and the established local scholarly and spiritual heritage.

The study further seeks to explore how the presence of these figures contributed to shaping Konya's spiritual memory through the narratives, biographical accounts, scholarly and Sufi gatherings, institutions, places, and practices associated with them and preserved in the historical memory of the city. From this perspective, the visiting scholars and Sufis are not regarded merely as temporary figures in the history of Konya, but as active participants in shaping its spiritual identity and consolidating its position within the network of scholarly and Sufi centres of the Islamic world.

The research draws upon historical sources, biographical dictionaries, works on Sufi generations, travel literature, and Sufi writings, in addition to relevant modern scholarship. It employs historical, analytical, and comparative approaches to examine and evaluate the available narratives concerning journeys, residences, and scholarly and Sufi relationships. The study concludes that the movement of visiting scholars and Sufis contributed significantly to strengthening Konya's position as a destination of scholarly and spiritual travel. Its spiritual memory was shaped through the interaction between local traditions and incoming intellectual and Sufi influences, enabling Konya to occupy a prominent position in the history of Sufism and spiritual life in Anatolia and the wider Islamic world.

Keywords: Konya – Sufi Journeys – Sufism – Spiritual Memory.

تلقي جلال الدين الرومي في الثقافة العربية المعاصرة
دراسة في تحولات الخطاب الصوفي من النخب الفلسفية إلى المنصات الجماهيرية

Prof. Dr. Muhanned Nafi' Hattab EL-MUHTAR
University of Mosul
ORCID: 0009-0004-5175-8273

الملخص

تُعنى هذه الورقة البحثية بدراسة ظاهرة التحول المتسارع في مستويات تلقي فكر وشعر جلال الدين الرومي (المتوفى ٦٧٢هـ) في الثقافة العربية المعاصرة. فبعد أن كان حضوره محصوراً عقوداً طويلة في الأوساط الأكاديمية والمجاميع الصوفية النخبوية، شهد القرن الحادي والعشرون صعوداً لافتاً لشخصيته ليتحول إلى إحدى أكثر الأيقونات الروحية تداولاً في الشارع العربي والوسائط الرقمية.

تهدف الدراسة إلى رصد مسار هذا الانتقال، وتحليل الوسائط الثقافية التي أسهمت في تشكيله وعلى رأسها الأدب الروائي الوسيط مثل (روايات التصوف المعاصرة)، والترجمات الثانوية، بالإضافة إلى منصات التواصل الاجتماعي.

وستعتمد الورقة البحثية على منهج نظريات التلقي والاستجابة مدعوماً بالتحليل الاجتماعي الثقافي، للوقوف على كيفية إعادة تأويل النص المولوي واستجابة القارئ العربي له.

وتحاول الورقة البحثية الإجابة على الأسئلة التالية:

١. ما هي محطات انتقال الرومي إلى الثقافة العربية تاريخياً ومعاصراً؟

٢. ما دور الأدب الوسيط (الروايات المترجمة) ووسائل التواصل الاجتماعي في إعادة إنتاج الرومي؟

٣. هل أدى التلقي الجماهيري المعاصر إلى "تجريد" الرومي من سياقه الإسلامي والفقهي لصالح "روحانية كونية مجردة"؟

وتخلص الدراسة إلى أن عملية التلقي الجماهيري المعاصر للرومي رافقها نوع من التجريد الروحي واختزال الخطاب الصوفي المركب؛ إذ جرى تسليط الضوء على أبعاد التسامح والجمال والعشق المجرد، في مقابل تهميش السياق الفقهي والتأصيلي للرومي. تقدم الورقة قراءة نقدية توازن بين إيجابيات إعادة إحياء التراث الصوفي في الوعي الجمعي، وسلبيات اختزاله في النمط الاستهلاكي الثقافي السائد.

الكلمات المفتاحية: جلال الدين الرومي، نظرية التلقي، التصوف الجماهيري، الوسائط الثقافية، الرواية الشارحة، الفضاء الرقمي.

THE RECEPTION OF JALAL AL-DIN RUMI IN CONTEMPORARY ARAB CULTURE A STUDY IN THE TRANSFORMATIONS OF SUFI DISCOURSE FROM PHILOSOPHICAL ELITES TO MASS PLATFORMS

ABSTRACT

This research paper examines the phenomenon of the accelerated transformation in the levels of reception of the thought and poetry of Jalal al-Din Rumi (d. 672 AH / 1273 CE) in contemporary Arab culture. For decades, his presence was largely confined to academic circles and elite Sufi orders. However, the twenty-first century witnessed a remarkable rise in his prominence, transforming him into one of the most widely circulated spiritual icons in the Arab public sphere and on digital media platforms.

The study aims to trace the trajectory of this transition and analyze the cultural intermediaries that have shaped it, most notably mediated literary forms such as contemporary Sufi-themed novels, secondary translations, and social media platforms.

The paper adopts an approach grounded in reception and reader-response theories, supplemented by socio-cultural analysis, in order to examine how the Rumi text is reinterpreted and how the Arab reader responds to it.

The paper seeks to address the following questions:

1. What are the historical and contemporary junctures of Rumi's transmission into Arab culture?

2. What role do mediated literature (translated novels) and social media play in the reproduction of Rumi's image?

3. Has contemporary mass reception led to a "decontextualization" of Rumi from his Islamic and jurisprudential framework in favor of a "universalized, abstract spirituality"?

The study concludes that the contemporary mass reception of Rumi has been accompanied by a process of spiritual abstraction and a reduction of his complex Sufi discourse. Emphasis has been placed on themes of tolerance, beauty, and abstract love, while the jurisprudential and foundational aspects of Rumi's thought have been marginalized. The paper offers a critical reading that balances the positive aspects of reviving Sufi heritage in the collective consciousness against the negative consequences of its reduction within the prevailing cultural-consumerist model.

Keywords: Jalal al-Din Rumi, Reception Theory, Mass Sufism, Cultural Intermediaries, Exegetical Novel, Digital Space.

KONYA'NIN MANEVİ MİMARLARINDAN DR. MEHMET HULUSİ BAYBAL: SAĞLIK, EĞİTİM VE VAKIF HİZMETLERİ EKSENİNDE BİR ŞEHİR İNŞASI MODELİ

Prof. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-3186-2204

ÖZET

Şehirlerin kimliği yalnızca fiziksel yapılarıyla değil, eğitim, sağlık, kültür ve manevi hayatlarına yön veren öncü şahsiyetlerle de şekillenmektedir. Bu çalışma, Konya'nın yakın dönem manevi mimarlarından Dr. Mehmet Hulusi Baybal'ın şehrin sosyal ve kültürel gelişimine yaptığı katkıları bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada aile arşivleri, biyografik eserler, hatıratlar, sözlü tanıklıklar ve arşiv niteliğindeki yazılı kaynaklar nitel doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada Dr. Baybal'ın yalnızca fedakâr bir hekim ve gönül insanı olmadığı; Konya'da sağlık hizmetlerinin gelişmesine verdiği destek, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesine ekipman teminine katkıları, Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesinin inşasına sağladığı destek, Büyük Selçuklu Kültür ve Eğitim Vakfının kuruluşundaki öncü rolü ile eğitim, hayır hizmetleri ve sivil toplum alanında kalıcı kurumların oluşmasına öncülük ettiği ortaya konulmaktadır. Ayrıca gençlerin yetiştirilmesine verdiği önem, sohbet geleneğiyle oluşturduğu manevi eğitim ortamı, ihtiyaç sahiplerine yönelik sosyal yardımları ve vakıf medeniyetini yaşatan hizmet anlayışı, "manevi mimarlık" kavramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Sonuç olarak Dr. Mehmet Hulusi Baybal'ın Konya'nın yalnızca manevi hayatı ile birlikte, eğitim, sağlık ve toplumsal dayanışma alanlarında da iz bırakan çok yönlü bir şehir önderi olduğu ve günümüz sivil toplum anlayışı açısından örnek teşkil eden sürdürülebilir bir hizmet modeli geliştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dr. Mehmet Hulusi Baybal, Konya, Manevi Mimarlık, Vakıf Kültürü, Eğitim ve Sağlık Hizmetleri.

KONYA'S SPIRITUAL ARCHITECT DR. MEHMET HULUSI BAYBAL: A MODEL OF CITY-BUILDING THROUGH HEALTHCARE, EDUCATION, AND FOUNDATION SERVICES

ABSTRACT

The identity of cities is shaped not only by their physical structures but also by pioneering figures who influence their educational, healthcare, cultural, and spiritual life. This study aims to provide a holistic assessment of the contributions of Dr. Mehmet Hulusi Baybal, one of the prominent spiritual architects of modern Konya, to the city's social and cultural development. The study employs qualitative document analysis to examine family archives, biographical works, memoirs, oral testimonies, and written sources of archival value. The findings demonstrate that Dr. Baybal was not only a devoted physician and a man of spiritual values, but also a leading figure who contributed to the establishment and development of lasting institutions in the fields of education, healthcare, philanthropy, and civil society. His contributions included supporting the development of healthcare services in Konya, assisting in the provision of equipment for the Faculty of Medicine at Selçuk University, supporting the construction of Mahmut Sami Ramazanoğlu Anatolian Imam Hatip High School, and playing a pioneering role in the establishment of the Great Seljuk Culture and Education Foundation. Furthermore, his commitment to educating younger generations, the spiritual learning environment he fostered through the tradition of religious and intellectual gatherings, his social assistance to those in need, and his service-oriented approach rooted in the foundation (waqf) tradition are evaluated within the conceptual framework of "spiritual architecture." The study concludes that Dr. Mehmet Hulusi Baybal was a multifaceted civic leader who left a lasting legacy not only in Konya's spiritual life but also in its educational, healthcare, and social solidarity spheres, developing a sustainable model of service that continues to provide an exemplary framework for contemporary civil society.

Keywords: Dr. Mehmet Hulusi Baybal, Konya, Spiritual Architecture, Foundation Culture, Education and Healthcare Services.

BEHİÇ ERKİN'İN KONYA YILLARI: BİR DEMİRYOLU İDARESİNİN ŞEHİRDE KURDUĞU KURUMLAR (1921–1924)

Dr. Öğr. Üyesi Funda ARSLAN BİLGİN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-6070-1277

ÖZET

Millî Mücadele'nin son evresinde Konya, Anadolu-Bağdat demiryollarını yöneten idarenin fiilî karar merkezi hâline geldi. Bu çalışma; söz konusu merkezliğin nasıl kurulduğunu ve şehirde bıraktığı kurumsal izleri Behiç Erkin'in hatıratı, idare defterlerine dayanan Ziya Gürel'in "Kurtuluş Savaşında Demiryolculuk" başlıklı yazı dizisine, konuyla ilgili lisansüstü tezler ve idarenin yayımladığı matbu düzenlemeler ışığında incelemektedir.

1920 yazında Eskişehir'de kurulan Müdiriyet-i Umumiye'ye Behiç Erkin'in Aralık 1921'de ikinci kez atanması belirli şartlara bağlıydı. Bu şartların ilk maddesini, cephenin lojistik ve iaşe ihtiyacının ancak oradan yönetilebileceği gerekçesiyle idare merkezinin Konya'ya taşınması oluşturuyordu. İdarenin Konya İstasyonu'ndaki Bağdad Oteli'ne yerleşmesiyle birlikte şehir, demiryolu ağında sıradan bir uğrak noktası olmaktan çıkıp stratejik bir yönetim merkezine dönüştü.

Konya'nın kazandığı bu yeni konum, doğrudan kurumsallaşma hamlelerini beraberinde getirdi. Mevcut nizamnamelerin Fransızca olması nedeniyle idarenin "dilsiz kaldığını" vurgulayan 1922 tarihli telgraf, işletme dilinin Türkçeleştirilmesini kaçınılmaz kıldı. Bu dönüşümün ihtiyaç duyduğu nitelikli personeli yetiştirmek amacıyla Haziran 1923'te hareket ve katar sınıflarına yönelik Şimendifer Mektebi açıldı. İdare bu dönemde kendi matbaasını işletti, çalışanlarına yönelik bir sosyal refah programı belirledi ve matbu talimatnamesi ile kataloğu günümüze ulaşan bir kütüphane kurdu. Şimendifer Mektebi fikri ilk kez ortaya çıkmıyordu; buradaki temel yenilik, girişimin yabancı bir şirkete değil millîleşmiş bir idareye ait olması ve eğitimin bütünüyle Türkçe yürütülmesiydi.

Ancak Konya'daki bu idari merkezlik kalıcı olmadı. Faal servisler Şubat 1923'te Eskişehir'e taşındı, Nisan 1924'te çıkarılan kanunla genel merkez Haydarpaşa'ya bağlandı ve mektep de merkezin ardından nakledildi. Çalışma, Konya'nın kent hafızasının yalnızca zengin kadim gelenekleri üzerinden değil, aynı zamanda kurum inşa eden idari şahsiyetlerin bıraktığı somut mirasa bakılarak da okunabileceğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Behiç Erkin, Konya, Anadolu-Bağdat Demiryolları, Şimendifer Mektebi, Kurumsallaşma.

BEHIÇ ERKIN'S KONYA YEARS: INSTITUTIONS FOUNDED IN THE CITY BY A RAILWAY ADMINISTRATION (1921–1924)

ABSTRACT

During the final phase of the Turkish War of Independence, Konya served as the operational headquarters of the administration managing the Anatolian-Baghdad railways. This paper examines how this strategic centrality was established and explores its institutional legacy in the city. The study synthesizes Behiç Erkin's personal memoirs, the Ziya Gürel series compiled from primary administrative registers, relevant graduate theses, and the period's official printed regulations.

Originally established in Eskişehir in the summer of 1920, the Directorate-General underwent a leadership change when Behiç Erkin accepted his second appointment in December 1921 under specific prerequisites. Chief among these was the immediate relocation of the administrative headquarters to Konya—a decision driven by the vital need to manage front-line logistics directly from the region. Set up in the Bağdad Hotel at Konya Station, the administration transformed the city from a standard transit stop into an active seat of decision-making.

This administrative shift yielded concrete institutional outcomes. A 1922 telegram famously noted that the railway was rendered "mute" due to its reliance on French regulations, underscoring the urgent need for linguistic nationalization. To train the required local workforce, the Railway School (Şimendifer Mektebi) was inaugurated in June 1923, focusing on movement and train operation classes. Furthermore, the administration operated its own printing press, structured a welfare policy for its staff, and established a library that produced its own printed regulations and catalog. While the idea of a railway school was not entirely new, this initiative stood out because it was driven by a nationalized entity rather than a foreign concession, with instruction provided entirely in Turkish.

This period of administrative centrality proved temporary. Operational departments were moved to Eskişehir in February 1923, and a law passed in April 1924 formally fixed the headquarters at Haydarpaşa, prompting the school to relocate as well. Ultimately, this study suggests that Konya's urban memory can be meaningfully interpreted not only through its deep-rooted scholarly and spiritual traditions, but also through the contributions of institution-building administrators.

Keywords: Behiç Erkin, Konya, Anatolian-Baghdad Railways, Railway School, Institutionalization.

KONYA'NIN KÜLTÜREL VE MANEVÎ HAFIZASININ RESİM SANATINDAKİ YANSIMALARI

Ayşe KIRAT
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-7315-8349
Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-1302-2765

ÖZET

Konya, farklı medeniyetlerin birikimini taşıyan tarihî dokusu ve manevî değerleriyle zengin bir kültürel hafızaya sahiptir. Özellikle Selçuklu döneminde başkent olmasıyla gelişen kültür ve sanat ortamı, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinin katkılarıyla şehrin kimliğini biçimlendirmiştir. Bu birikimin önemli taşıyıcıları olan cami ve medreseler; mimariyle bütünleşen geometrik ve bitkisel bezemeleri, hat örnekleri ve sembolik anlamlarıyla estetik ve manevî değerleri bir araya getirmektedir. Mekânın ruhunu tamamlayan bu unsurlar, huşu ve tefekkür duygularını desteklerken geçmişten günümüze sanatçılara esin kaynağı olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Konya'nın kültürel ve manevî hafızasını oluşturan mimari yapıların ve süslemelerin resim sanatındaki yansımalarını ele alarak sanatın kültürel mirası yorumlama ve aktarma sürecindeki rolünü değerlendirmektir. Bu doğrultuda, Konya ve çevresini konu edinen ressamların eserlerinde şehrin mimari dokusunun ve manevî atmosferinin nasıl yorumlandığı incelenmektedir. Ayrıca aynı miras, sanatsal yaklaşımla üretilen özgün resimler aracılığıyla yeniden ele alınarak, geçmişteki temsiller ile güncel yorumlar arasında görsel bir bağ kurulmaktadır. Çalışma, tarihî yapıların kültürel miras ve belge niteliğinin yanı sıra, bu yapıları konu alan resimlerin de üretildikleri dönemin bakışını ve sanatçının yorumunu yansıtan görsel tanıklıklar olarak taşıdığı değere odaklanmaktadır. Böylece mimari mirasın fiziksel varlığıyla birlikte estetik, sembolik ve manevî boyutlarının da resim yoluyla yeniden anlamlandırılmasına dikkat çekilmekte; Konya'nın şehir kimliğinin ve toplumsal belleğinin kuşaklar arasında aktarılmasına yönelik farkındalık oluşturulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Kültürel Miras, Manevî Hafıza, Mimari Süsleme, Resim Sanatı.

REFLECTIONS OF KONYA'S CULTURAL AND SPIRITUAL MEMORY IN THE ART OF PAINTING

ABSTRACT

Konya possesses a rich cultural memory, defined by its spiritual values and a historical fabric that embodies the accumulated heritage of diverse civilizations. The cultural and artistic environment—which flourished particularly when the city served as the capital during the Seljuk era—was further shaped by contributions from the Anatolian Beyliks and the Ottoman period. Mosques and madrasas, as key bearers of this legacy, synthesize aesthetic and spiritual values through architectural integration, geometric and floral ornamentation, examples of calligraphy, and symbolic significance. These elements, which complement the "spirit of the place," foster a sense of reverence and contemplation while serving as a source of inspiration for artists from the past to the present. This study aims to evaluate the role of art in interpreting and conveying cultural heritage by examining how the architectural structures and ornamental motifs that constitute Konya's cultural and spiritual memory are reflected in painting. In this context, the study analyzes how the city's architectural fabric and spiritual atmosphere are interpreted in the works of painters who have focused on Konya and its surroundings. Furthermore, by revisiting this heritage through original paintings created with distinct artistic approaches, a visual link is established between historical representations and contemporary interpretations. The study focuses not only on the value of historical structures as cultural heritage and historical records but also on the significance of paintings depicting them as visual testimonies that reflect the perspectives of their respective eras and the artists' own interpretations. Thus, attention is drawn to the reinterpretation—through the medium of painting—of the aesthetic, symbolic, and spiritual dimensions of architectural heritage alongside its physical presence; the aim is to raise awareness regarding the transmission of Konya's urban identity and social memory across generations.

Keywords: Konya, Cultural Heritage, Spiritual Memory, Architectural Ornamentation, Art of Painting.

KONYA ŞEHİR MARKA KİMLİĞİNDE MANEVÎ HAFIZA VE MANEVÎ MİMARLARIN TEMSİLİ

Öğr. Gör. Dr. Cihad DOĞAN
Bursa Uludağ Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-7022-0138

ÖZET

Şehirlerin marka kimliği yalnızca fiziksel özellikleri, turistik çekicilikleri ve güncel iletişim faaliyetleriyle değil, tarihsel süreç içerisinde oluşan kültürel ve sembolik birikimleriyle de şekillenmektedir. Bu bağlamda şehirle özdeşleşmiş şahsiyetler, düşünce gelenekleri, kurumlar ve değerler, kentin kolektif ve manevî hafızasının önemli bileşenleri olarak şehir marka kimliğinin oluşumuna katkı sağlayabilmektedir. Konya, tarihsel süreçte Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Şems-i Tebrîzî, Sadreddîn Konevî ve farklı alanlarda iz bırakan çok sayıda şahsiyetle ilişkilendirilen güçlü bir manevî hafızaya sahiptir. Bu çalışmanın amacı, Konya'nın manevî hafızasını oluşturan bu şahsiyetlerin güncel şehir marka kimliğine nasıl aktarıldığını incelemektir. Çalışmada, Konya'nın resmî şehir ve destinasyon tanıtımında kullanılan dijital içerik ve belgeler, doküman incelemesine dayalı içerik analizi yöntemiyle değerlendirilecektir. Analizde manevî mimarların görünürlüğü ile bu şahsiyetlerin tarihsel süreklilik, sembolik farklılaşma, marka değerleri, marka kişiliği, mekânsal bağ ve deneyimleştirme boyutları açısından şehir marka kimliğine katkıları ele alınacaktır. Ayrıca Konya'nın marka anlatısının belirli şahsiyetler etrafında yoğunlaşıp yoğunlaşmadığı ve şehrin sahip olduğu çoğul manevî hafızanın marka kimliğine ne ölçüde yansıtıldığı sorgulanacaktır. Çalışmanın, manevî hafızayı şehir markalaşmasının tarihsel ve sembolik bir kaynağı olarak ele alarak "manevî hafıza temelli şehir marka kimliği" yaklaşımına kavramsal katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şehir Markalama, Şehir Marka Kimliği, Manevî Hafıza, Manevî Mimarlar, Konya.

SPIRITUAL MEMORY AND THE REPRESENTATION OF SPIRITUAL ARCHITECTS IN KONYA'S CITY BRAND IDENTITY

ABSTRACT

A city's brand identity is shaped not only by its physical characteristics, tourist attractions and current communication activities, but also by the cultural and symbolic heritage that has accumulated over the course of history. In this context, figures, intellectual traditions, institutions and values associated with the city can contribute to the formation of its brand identity as key components of the city's collective and spiritual memory. Konya possesses a strong spiritual memory, historically associated with figures such as Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Şems-i Tebrîzî, Sadreddîn Konevî and numerous other personalities who have left their mark in various fields. The aim of this study is to examine how these figures, who constitute Konya's spiritual memory, are incorporated into the city's contemporary brand identity. In this study, the digital content and documents used in Konya's official city and destination promotion will be evaluated using a content analysis method based on document review. The analysis will examine the visibility of spiritual architects and their contributions to the city's brand identity in terms of historical continuity, symbolic differentiation, brand values, brand personality, spatial connection and experiential dimensions. Furthermore, the study will examine whether Konya's brand narrative centres on specific figures and to what extent the city's plural spiritual memory is reflected in its brand identity. The study aims to make a conceptual contribution to the 'spiritual memory-based city brand identity' approach by treating spiritual memory as a historical and symbolic source of city branding.

Keywords: City Branding, City Brand Identity, Spiritual Memory, Spiritual Architects, Konya.

HOTAMIŞ TÜRKMENLERİNDEN CAMİLİ MEDRESESİ MÜDERRİSİ İSMAİL EFENDİ

Prof. Dr. Ramazan ACAR
Selçuk Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-3347-6537

ÖZET

Miladi 1901(1319) tarihli Maarif Salinamesi'ne göre, Karapınar ilçesinde üç medrese bulunduğu ve bu medreselerde 210 talebenin eğitim gördüğü belirtilmiştir. Bu üç medreseden birisi de Hotamış nahiyesine bağlı Camili Köyünde bulunan İsmail Efendi Medresesi olduğu ifade edilmiştir. Bu gün bu medresenin bulunduğu köy Çumra ilçe olduktan sonra buraya bağlı bir mahalle(köy) durumundadır. Bu köyün eski yeri daha doğuda yer almakta idi, Hotamış gölünün suyu artması ile evlerden su çıkması sebebi ile bugünkü yere taşınmıştır. 1319 tarihli Salinamede medresenin hem müderrisi hemde banisi Müderris İsmail Efendi geçmektedir. Sonraki yıllarda bu yörede etkisi uzun yıllar devam eden âlim bir kişi olarak bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medrese, Alim, İsmail Efendi, Camili, 1319.

ISMAIL EFENDI, THE SCHOLAR OF THE CAMILI MEDRESE FROM THE HOTAMISH TURKMENS

ABSTRACT

According to the Maarif Salname of 1901 (1319), it is stated that there were three madrasahs in the Karapınar district and that 210 students were educated in these madrasahs. One of these three madrasahs is the İsmail Efendi Madrasah, located in Camili Village, which is part of the Hotamış sub-district. Today, the village where this madrasah is located is a neighborhood (village) of Çumra district. The old location of this village was further east; it was moved to its current location due to the rising water of Lake Hotamış and the resulting water leakage from the houses. In the 1319 Salname, both the teacher and the founder of the madrasah is mentioned as Müderris İsmail Efendi. He is known as a scholar whose influence continued in this region for many years.

Keywords: Madrasah, Scholar, İsmail Efendi, Camili, 1319.

KUR'AN MUALLİMİ HAFIZ HASAN HÜSEYİN VAROL HOCA VE KUR'AN EĞİTİM –ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Öğr. Gör. Hasan ÇİFTÇİ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-8336-5555

ÖZET

Konya'mızın tanınmış simalarından Kur'an muallimi Hafız Hasan Hüseyin Varol, 15.02.1934 yılında dünyaya gelmiştir. Küçük yaşlarda başlayan Kur'an hizmeti hayatının hiçbir döneminde ara vermeksizin sürmüş, zaman zaman resmi, zaman zaman da kendi imkanları çerçevesinde devam etmiştir. Bütün bu yıllar boyunca birçok öğrencisi diğer konularda olduğu gibi onun ta'lim ve tilavet derslerinden istifade etmiş ve halen de istifade etmektedir. Kur'an'a olan bu hizmet bazı ödüllerle de süslenmiştir. 1978 yılında Diyanet İşleri Başkanlığınca yapılan "Türkiye Kur'an-ı Kerim Okuma Yarışmasında" Türkiye birincisi, yine 1979 yılında Konya Turizm Derneği tarafından düzenlenen islam ülkeleri hafızları arasında yapılan Kur'an okuma yarışmasında da birinci olmuştur. Bizzat eğitimin verdiği tecrübe ile kaleme alınmış olan Yeni Karabaş Tecvidi isimli çalışması 20. baskısını da yaparak 100.000'nin üzerinde çocuğumuza Tecvid bilgisini öğreten bir temel kaynak olmuştur. Yine Kur'an tilaveti üzerine hazırladığı ders videoları, hatim setleri, CD'ler ve internet üzerinde bulunan ses arşivleri ile bu alandaki hizmetin kalıcılığını ve sürekliliğini sağlamıştır.

Uzun yıllar Konya'nın büyük camilerinde imam hatiplik görevi yaptıktan sonra 1982 yılında Kapu Camii'nden emekliye ayrılan Hasan Hüseyin Varol, bu yıldan sonra Kur'an hizmetini Hayra Hizmet Vakfı bünyesinde devam ettirmiştir.

Hasan Hüseyin VAROL Hoca, 90 yaşında iken, 5 Nisan 2023 Çarşamba, (Ramazan Ayının 15. Günü) Rahmet-i Rahman'a kavuşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Hasan Hüseyin Varol, Tâlim, Tilâvet, Tashîh-i Hurûf.

QUR'AN INSTRUCTOR HAFIZ HASAN HÜSEYIN VAROL AND QUR'AN TEACHING METHODS

ABSTRACT

Hafız Hasan Hüseyin Varol, a renowned figure in Konya and a dedicated Qur'an instructor, was born on February 15, 1934. His service to the Qur'an, which began in his early childhood, continued uninterrupted throughout his life—sometimes within official frameworks and at other times through his own personal initiatives. Over the years, countless students have benefited—and continue to benefit—from his instruction in *ta'lim* (the technical rules of pronunciation) and *tilavet* (recitation), just as they have from his teaching in other subjects. This service to the Qur'an has also been marked by significant accolades; he won first place in the "Turkey Qur'an Recitation Competition" organized by the Presidency of Religious Affairs in 1978, and again in 1979, he took first place in a Qur'an recitation competition for *hafiz* (memorizers of the Qur'an) from Islamic countries, organized by the Konya Tourism Association. His work titled *Yeni Karabaş Tecvidi* (New Karabaş Tajweed)—penned based on his extensive hands-on teaching experience—has reached its 20th edition and serves as a foundational resource that has taught the rules of *Tajweed* (proper Qur'anic pronunciation) to over 100,000 children. Furthermore, he has ensured the longevity and continuity of his service in this field through lesson videos, complete *Khatm* (full recitation) sets, CDs, and online audio archives dedicated to Qur'an recitation. After serving for many years as an imam-hatip at major mosques in Konya and retiring from Kapu Mosque in 1982, Hasan Hüseyin Varol continued his service to the Quran under the auspices of the Hayra Hizmet Foundation.

Hasan Hüseyin Varol passed away on Wednesday, April 5, 2023 (the 15th day of Ramadan), at the age of 90.

Keywords: Quran, Hasan Hüseyin Varol, Ta'lim (instruction in recitation), Tilawah (recitation), Tashih-i Huruf (correction of letter articulation).

HÂDİMÎ KÜTÜPHANESİ ÜZERİNDEN KONYA'NIN MANEVİ MİMARLARI: KURUCULAR, KİTAP VÂKIFLARI VE HÂFIZ-I KÜTÜBLER

Dr. Öğr. Üyesi Şükriye Pınar ÖZYALVAÇ
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-1418-0992

ÖZET

Osmanlı ilim ve kültür coğrafyasının şekillenmesinde medreseler ve onların ayrılmaz parçası olan kütüphaneler önemli rol oynamıştır. Konya'nın ilim merkezlerinden Hâdim, Ebû Saîd Hâdimî ve ailesinin gayretleriyle 18. yüzyılda bir çekim merkezi hâline gelmiştir. Bu çalışmada, genellikle tasavvufî şahsiyetlerle sınırlandırılan "Konya'nın manevî mimarları" kavramı, bilginin korunduğu ve aktarıldığı Hâdimî Kütüphanesi üzerinden yeniden okunmakta; kütüphanenin varlığına ve sürekliliğine hizmet edenler manevî mimar olarak değerlendirilmektedir. Hizmetin Nakşibendî çevrede taşıdığı değer düşünüldüğünde, kitap vakfetmek, bina yaptırmak veya kitapları korumak yalnızca idarî işler değil, ilme yapılmış hizmetler olarak ele alınabilir.

Çalışma, kütüphanenin oluşum sürecini üç aşamada inceler. İlk aşamada medresenin kurucusu Kara Hacı Mustafa Efendi, kaynaklarda 1708'de medrese içinde kütüphane yaptırdığı belirtilen, ancak kimliği belirsiz Osman Rüşdü Efendi ve bağımsız kütüphane binasının banisi olarak anılan Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa ele alınır. Bu bilgilerin ikincil kaynaklara dayandığı ve arşiv belgesiyle doğrulanamadığı vurgulanarak Osman Rüşdü'nün Şehdî Osman Efendi ile karıştırılmış olma ihtimali tartışılır. İkinci aşamada, 1761 tarihli vakfiyesi Konya şer'iyye siciline kaydedilmiş olan Divân-ı Hümâyûn hâcegânından Şehdî Osman Efendi'nin yaklaşık 340 eserlik vakfı ile Hâdimî'nin vefatından kısa süre önce yaptığı kitap ve gelir vakfı incelenir. Üçüncü aşamada, 1841'de hâfız-ı kütüb ve nâzır-ı kütüphane olarak atanan es-Seyyid Mehmed ve es-Seyyid Ahmed Said ile 1867'de bu görevi devralan oğullarının, mirası 19. yüzyıl boyunca koruma çabası konu edilir.

Anahtar Kelimeler: Vakıf Kütüphaneleri, 18. Yüzyıl, Konya, Kitap Vakfı, İlim.

THE SPIRITUAL ARCHITECTS OF KONYA THROUGH THE HADIMI LIBRARY: FOUNDERS, BOOK FOUNDATIONS, AND LIBRARIANS

ABSTRACT

Madrasas and their libraries played an important role in shaping the Ottoman intellectual and cultural landscape. Hâdim, one of Konya's centers of learning, became a point of attraction in the eighteenth century through the efforts of Ebû Saîd Hâdimî and his family. This study reinterprets the concept of "the spiritual architects of Konya," which is usually limited to Sufi figures, through the Hâdimî Library, a place where knowledge was preserved and transmitted. Those who contributed to the library's existence and continuity are considered spiritual architects. Given the value attached to service *(hizmet)* in the Naqshbandi milieu, donating books, commissioning a building, or safeguarding the books can be seen not merely as administrative tasks but as service to learning.

The study examines the formation of the library in three stages. The first stage addresses Kara Hacı Mustafa Efendi, the founder of the madrasa; Osman Rüşdü Efendi, whose identity remains uncertain and who is reported in secondary sources to have established a library within the madrasa in 1708; and Hacı Beşir Ağa, Chief Black Eunuch *(Darüssaade Ağası),* traditionally credited as the patron of the independent library building. Since this information rests on secondary sources and cannot be verified through archival documents, the study discusses the possibility that Osman Rüşdü was confused with Şehdî Osman Efendi. The second stage analyzes the endowment of approximately 340 works made by Şehdî Osman Efendi, of the Imperial Council's secretaries *(Dîvân-ı Hümâyûn hâcegânı),* whose 1761 endowment deed was registered in the Konya sharia court records, together with the endowment of books and revenue made by Hâdimî shortly before his death. The third stage focuses on es-Seyyid Mehmed and es-Seyyid Ahmed Said, appointed in 1841 as head librarians and library supervisors *(hâfız-ı kütüb* and *nâzır-ı kütüphane),* and on their sons, who succeeded them in 1867, and examines their efforts to preserve this legacy throughout the nineteenth century.

Keywords: Foundation Libraries, 18th Century, Konya, Book Foundation (Waqf), Science.

MEHMET EMİNOĞLU'NUN HAYATI, ESERLERİ VE KÜTÜPHANESİ

Hasan YAŞAR
Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü
ORCID: 0009-0007-6787-6751

ÖZET

Bu bildiride, Konya'nın ilmî, kültürel ve fikrî hayatına önemli katkılarda bulunan araştırmacı, yazar, musannif ve mütercim Mehmet Eminoğlu'nun hayatı, ilmî faaliyetleri, eserleri, şahsî kütüphanesi ve arşivi ele alınacaktır. Bozkır kökenli, Muhammed Kudsi (Memiş Efendi) ve Muhammed Hâdimî'ye uzanan köklü bir ilim ve irfan geleneğinin mensubu olan Eminoğlu, Şam ve Mısır'da aldığı eğitimle Arapça ve İslâmî ilimler alanında önemli bir birikim kazanmıştır. Kuveyt, Suriye, Beyrut, İstanbul ve Konya'da sürdürdüğü çalışma hayatında tercüme, telif, neşir, yazma eser ve arşiv araştırmalarıyla meşgul olmuştur.

Eminoğlu'nun ilmî ve kültürel faaliyetlerinin önemli bir bölümü Konya'da şekillenmiştir. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde yazma eserlerin tasnifi, okunması ve değerlendirilmesi çalışmalarına katılmış; yaklaşık 6.000 yazma eserin tasnifine katkı sağlamıştır. Bunun yanında Konya vilayet salnameleri, şer'iyye sicilleri ve çeşitli tarihî belgelerin okunması ve değerlendirilmesinde aktif rol üstlenmiştir. Osmanlı Türkçesi ve Arapça alanındaki bilgi ve tecrübesiyle araştırmacılara ve ilmî çalışmalara rehberlik etmiştir.

Yirmiyi aşkın telif ve tercüme eseri ile elliyi aşkın makalesi bulunan Eminoğlu'nun ilmî mirası, farklı alanlardaki çalışmalarında da karşılık bulmuştur. Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu tarafından hazırlanan çeşitli eserlerde Eminoğlu'nun arşivinden yararlanılması, bu arşivin araştırma tarihimiz açısından değerini ortaya koymaktadır.

Mehmet Eminoğlu'nun şahsî kütüphanesi ve arşivinin Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'ne bağışlanması, ilmî birikiminin kurumsal hafızaya kazandırılması bakımından önemlidir. Koleksiyon; yazma eserler, Osmanlıca ve Arapça metinler, araştırma notları, belgeler ve kitaplarıyla Konya'nın yakın dönem ilmî ve kültürel tarihine ışık tutabilecek önemli bir kaynak niteliğindedir.

Bildiride Eminoğlu'nun hayatı ve eserleri kronolojik ve tematik olarak incelenirken, yazma eser kültürüne, Osmanlı Türkçesi metinlerinin okunmasına, tarihî belgelerin değerlendirilmesine ve Konya'nın ilmî-kültürel hafızasının korunmasına katkıları üzerinde durulacaktır. Ayrıca şahsî kütüphane ve arşivinin muhtevası, araştırma imkânları ve gelecek nesillere aktarılması bakımından taşıdığı değer değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Eminoğlu, Muhammed Hâdimî, Memiş Efendi, Hasan Kudsi, Koyunoğlu, Yazma Eserler, Osmanlı Türkçesi, Arşiv, Kütüphane, Konya.

THE LIFE, WORKS, AND LIBRARY OF MEHMET EMINOĞLU

ABSTRACT

This paper examines the life, scholarly activities, works, personal library, and archive of Mehmet Eminoğlu, a researcher, author, compiler, and translator who made significant contributions to the intellectual, cultural, and scholarly life of Konya. A native of Bozkır and a member of a well-established scholarly and spiritual tradition extending back to Muhammed Kudsi (Memiş Efendi) and Muhammed Hâdimî, Eminoğlu received his education in Damascus and Egypt, developing a substantial background in Arabic and Islamic sciences. Throughout his professional life in Kuwait, Syria, Beirut, Istanbul, and Konya, he engaged in translation, authorship, publication, manuscript studies, and archival research.

A significant part of Eminoğlu's scholarly and cultural activities developed in Konya. At the Koyunoğlu City Museum and Library, he participated in the classification, reading, and evaluation of manuscripts and contributed to the cataloguing of approximately 6,000 manuscripts. He also played an active role in the study and interpretation of Konya provincial yearbooks (*salnames*), *sharia court registers* (*şer'iyye sicilleri*), and various historical documents. With his knowledge and experience in Ottoman Turkish and Arabic, he provided valuable guidance to researchers and scholarly studies.

With more than twenty authored and translated works and over fifty articles, Eminoğlu's scholarly legacy extends across a variety of fields. The use of materials from his personal archive in works prepared by Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu further demonstrates the significance of this archive for the history of scholarship and research.

The donation of Mehmet Eminoğlu's personal library and archive to the Koyunoğlu City Museum and Library is particularly significant in terms of incorporating his scholarly heritage into institutional memory. The collection, comprising manuscripts, Ottoman Turkish and Arabic texts, research notes, documents, and books, constitutes an important source for illuminating the recent intellectual and cultural history of Konya.

The paper will examine Eminoğlu's life and works chronologically and thematically, with particular emphasis on his contributions to manuscript culture, the reading and interpretation of Ottoman Turkish texts, the evaluation of historical documents, and the preservation of Konya's intellectual and cultural memory. It will also assess the contents of his personal library and archive, their research potential, and their significance for transmission to future generations.

Keywords: Mehmet Eminoğlu, Muhammed Hâdimî, Memiş Efendi, Hasan Kudsi, Koyunoğlu, Manuscripts, Ottoman Turkish, Archive, Library, Konya.

TAŞRA-MERKEZ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KEÇECİZÂDE İZZET MOLLA'NIN MİHNET-KEŞÂN'I

Prof. Dr. Murat AK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-3434-5985

ÖZET

Konyalı bir aileye mensup olan Keçecizâde İzzet Molla, divan şiirinin son temsilcilerindendir. 1786–1829 yılları arasında yaşamış olan şairin birçok eseri vardır. Bu eserler içinde yer alan Mihnet-keşân, Osmanlı edebiyatında hem otobiyografik yapısı hem de İstanbul merkezli devlet ideolojisinin taşra ve merkez algısını yansıtması açısından nadir edebî eserlerden biridir. Eser şairin yaşadığı dönemde Osmanlı taşrasının idari yapısını, merkez ile taşra arasındaki bürokratik ve kültürel mesafeyi hicivle ve ironik bir dille resmeden tarihsel bir belge niteliği taşır. Mesnevi formunda telif edilen eser Keçecizâde İzzet Molla'nın 1822 yılında II. Mahmud döneminde Keşan'a sürgün edilişini ve bu sürgünde yaşanan tecrübeleri konu edinir. Keçecizâde eserinde yalnızca kişisel talihsizliğini ve sürgün psikolojisini anlatmaz, dönemin Osmanlı siyasal idaresinin merkez-taşra hiyerarşisini ve merkezin taşraya yönelik tedip edici tavrını ve söylemini belirgin bir biçimde yansıtmaktadır.

Bu çalışmada, merkez-taşra ilişkisi Mihnet-keşân mesnevisi ekseninde ele alınmaktadır. Mihnet-keşân'da Osmanlı'nın merkezi olan İstanbul; medeniyetin, adaletin, maddi-manevi menfaatlerin ve hiyerarşinin kaynağı olarak idealize edilirken, taşra; mahrumiyet, iptidailik ve ceza (sürgün) coğrafyası olarak tasvir edilmiştir. Keçecizâde İzzet Molla'nın taşra ileri gelenlerini, taşrada toplumsal hayatını mizahi ve ironik bir dille eser içinde resmettiği bölümler değerlendirilerek dönemin bürokratik yapısı analiz edilecektir. Yine sürgünde olan şairin merkeze sesini duyurma, sadakatini gösterme ve affedilme arzusu üzerinden taşranın merkeze olan bağımlılık ilişkisi üzerinde durulacaktır. Sonuç olarak Mihnet-keşân, Osmanlı taşra idaresinin edebî metinlerdeki izlerinin anlaşılmasında önemli tarihi bir belge niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Keçecizâde İzzet Molla, Mihnet-keşân, Taşra-Merkez İlişkisi, Sürgün Edebiyatı, Divan Edebiyatı.

KEÇECIZÂDE İZZET MOLLA'S MIHNET-KEŞÂN IN THE CONTEXT OF CENTER-PERIPHERY RELATIONS

ABSTRACT

Keçecizâde İzzet Molla, hailing from a family from Konya, is one of the final representatives of Divan poetry. The poet, who lived between 1786 and 1829, produced numerous works. Among these, Mihnet-keşân stands out as a rare literary work in Ottoman literature, notable for both its autobiographical structure and its reflection of the state ideology-centered in Istanbul-regarding the perceptions of the provinces versus the center. The work serves as a historical document that depicts, through satire and irony, the administrative structure of the Ottoman provinces and the bureaucratic and cultural distance between the center and the periphery during the poet's life-time. Composed in the mesnevi form, the work focuses on Keçecizâde İzzet Molla's exile to Keşan in 1822 -during the reign of Mahmud II- and the experiences he underwent during this period. In his work, Keçecizâde does not merely recount his personal misfortune and the psychology of exile; he also vividly reflects the center-periphery hierarchy of the Ottoman political administration, as well as the center's punitive attitude and rhetoric toward the provinces.

This study examines the center-periphery relationship through the lens of the mesnevi Mihnet-keşân. In Mihnet-keşân, Istanbul -the Ottoman center- is idealized as the source of civilization, justice, material and spiritual benefits, and hierarchy, whereas the provinces are portrayed as a geography of deprivation, primitiveness, and punishment (exile). The bureaucratic structure of the era is analyzed by evaluating the sections of the work in which Keçecizâde İzzet Molla depicts provincial notables and social life in the provinces using a humorous and ironic tone. The study will focus on the relationship of dependency between the periphery and the center, examined through the exiled poet's desire to make his voice heard by the center, demonstrate his loyalty, and secure a pardon. Ultimately, Mihnet-keşân serves as a significant historical document for understanding the traces of Ottoman provincial administration within literary texts.

Keywords: Keçecizâde İzzet Molla, Mihnet-keşân, Periphery-Center Relationship, Exile Literature, Divan Literature.

ŞEHİT-İ MUHTEREM ABDÜLEZEL PAŞA'NIN HAYATI VE ŞEHADETİ

Dr. Öğr. Üyesi Abdulvahap ALICI
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-3740-7384

ÖZET

Konyalı Abdülezel Paşa'nın hayatını konu alan bu çalışma Osmanlı arşiv belgeleri ve yabancı basın kaynaklarını birlikte inceleyerek dönemin askerî ve idari yapısına ışık tutmaktadır. Araştırma, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki *Sicill-i Ahval* kayıtları ve resmî liyakat beratları ile *Le Monde Illustré* ve *The Illustrated London News* gibi uluslararası gazetelerin haberlerini karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Osmanlı arşivleri üzerinden Paşa'nın devlet kademesindeki görevleri ve askerî başarıları belgelenirken; dönemin Avrupalı ve Amerikan gazeteleri aracılığıyla da uluslararası kamuoyundaki yansımaları ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, Abdülezel Paşa'nın yalnızca yerel bir komutan değil, XIX. yüzyılın çalkantılı jeopolitiğinde imparatorluğun bekası için kritik rol oynamış simgesel bir figür olduğunu ortaya koymaktadır. Arşiv belgeleri ile söylem analizini birleştiren bu özet niteliğindeki araştırma, Osmanlı askerî tarih yazımına çok boyutlu bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Abdülezel Paşa, Osmanlı Tarihi, Askerî Tarih, XIX. Yüzyıl, Dömeke Savaşı.

THE LIFE AND MARTYRDOM OF THE ESTEEMED MARTYR ABDÜLEZEL PASHA

ABSTRACT

This article examines the life and career of Abdülezel Pasha, a native of Konya, to provide insights into the military and administrative structures of the Ottoman Empire during the nineteenth century. Drawing on a comparative analysis of Ottoman archival records and foreign press coverage, the study brings together evidence from *Sicill-i Ahval* and certificates of merit preserved in the Prime Ministry Ottoman Archives with contemporary reports published in international periodicals, including *Le Monde Illustré* and *The Illustrated London News.* While Ottoman archival sources illuminate the Pasha's official responsibilities, military service, and achievements, European and American newspapers offer a complementary perspective on his public image and international reception. The findings situate Abdülezel Pasha within the broader political and military context of the nineteenth-century Ottoman Empire, highlighting his significance beyond the local level and examining his role amid the geopolitical challenges confronting the empire. By integrating archival documentation with historical press analysis, this study contributes to Ottoman military historiography and offers a multidimensional assessment of the relationship between military service, imperial administration, and the international representation of Ottoman officials.

Keywords: Abdülezel Pasha, Ottoman Archives, Foreign Press, Military History, 19th Century.

ŞEYHZADE AHMET ZİYA EFENDİ'NİN HAPİSHANEDEN ALİ RIZA EFENDİ'YE GÖNDERDİĞİ MEKTUPLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ahmet ÇELİK
Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID: 0000-0001-8930-784X

ÖZET

Son dönem Konya ulemasından Şeyhzade lakaplı Ahmet Ziya Efendi, Nakşi şeyhlerinden Muhammed Kudsi Memiş Efendi'nin torunu ve Şeyh Muhamed Bahaeddin Efendi'nin oğludur. Ebu Bekir Sami Paşa Medresesi, Konya Islâh-ı Medâris Medresesi ve Konya Hukuk Mektebi'nde derslere girmiş döneminin en önemli hukuk bilginlerindendi. Kardeşi Şeyh Zeynelabidin Efendi, önce İttihat ve Terakki Fırkasından Konya milletvekili seçilmiş, sonra da bu fırkadan ayrılarak Hürriyet ve İtilaf Fırkasının kurucuları arasından yer almıştır. Zeynelabidin Efendi'nin İttihat Terakki yönetimine karşı muhalefeti sebebiyle kardeşi Ahmet Ziya Efendi de bu siyasi çekişmelerden etkilenmiştir. 1913'te İstanbul'da oluşturulan Harb-i Örfü (Sıkı Yönetim) Mahkemesi tarafından önce yargılanmış, sonra da altı ay kadar hapse atılmıştır. İstanbul'da hapis yattığı dönemde Ahmet Ziya Efendi, Konya'da amcası Şeyh Hasan Kudsi Efendi'nin oğlu Ali Rıza Efendi'ye biri telgraf olmak üzere hapishaneden yedi adet mektup göndererek Konya Islah-ı Medaris Medresesi'nin işleyişine dair önemli tavsiyelerde bulunarak bu yüksek din eğitimi kurumunun kapanmamasını sağlamıştır. Bu tebliğde Ahmet Ziya Efendi'nin Ali Rıza Kudsi Efendi'ye Temmuz-Kasım 1913'te gönderdiği yedi adet mektup incelenerek değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Şeyhzade Ahmet Ziya, Mektup, Islah-ı Medaris, Medrese.

THE LETTERS SENT BY SHAYKHZADE AHMET ZIYA EFENDI TO ALI RIZA EFENDI FROM PRISON AND THEIR EVALUATION

ABSTRACT

Ahmet Ziya Efendi, known by the epithet Shaykhzade and a member of the late Ottoman scholarly establishment (ulema) of Konya, was the grandson of Muhammad Kudsi Memiş Efendi, one of the Naqshbandi shaykhs, and the son of Shaykh Muhammad Bahaeddin Efendi. Ahmet Ziya Efendi taught at the Ebu Bekir Sami Paşa Madrasa, the Konya Islah-ı Medaris Madrasa, and the Konya School of Law, and was one of the prominent legal scholars of his period. His brother, Shaykh Zeynelabidin Efendi, was first elected as a deputy from Konya representing the Committee of Union and Progress (İttihat ve Terakki Fırkası). He subsequently left the party and became one of the founders of the Freedom and Accord Party (Hürriyet ve İtilaf Fırkası). As a result of Zeynelabidin Efendi's opposition to the Committee of Union and Progress administration, Ahmet Ziya Efendi was also affected by the political conflicts of the period. In 1913, Ahmet Ziya Efendi was tried by the Martial Law Court (Harb-i Örfî Mahkemesi) established in Istanbul and was subsequently imprisoned for approximately six months. During his imprisonment in Istanbul, Ahmet Ziya Efendi sent seven letters from prison to Ali Rıza Efendi, the son of his paternal uncle Shaykh Hasan Kudsi Efendi in Konya. One of these was a telegram. In these letters, he provided important recommendations concerning the functioning of the Konya Islah-ı Medaris Madrasa and made efforts to prevent the closure of this institution of higher religious education. This paper examines and evaluates the seven letters that Ahmet Ziya Efendi sent to Ali Rıza Kudsi Efendi between July and November 1913.

Keywords: Konya, Shaykhzade Ahmet Ziya, Letter, Islah-ı Medaris, Madrasa.

MANEVİ MİRASIN MİLLİ MÜCADELEYE YANSIMASI: KONYA KUVAY-I MİLLİYE ÖNCÜLERİNDEN ALİ KEMAL HOCA

Dr. Rıdvan KIZILKAYA
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0000-0002-0545-5392

ÖZET

Ali Kemal Hoca, 1853 yılında Sivas'ın Gemerek ilçesinde dünyaya geldi. Henüz küçük yaşlarda babasını kaybedince Kayseri'de bulunan dayısının yanına taşındı. Mersin, Gaziantep ve Kilis'te eğitimini sürdürmüş, Farsça, Arapça ve Fransızca öğrenmiştir. Mersin'de bulunduğu sıralarda Kıbrıs'a da geçmiş burada bir papazdan Rumca dersleri almıştır. Daha sonra Konya'ya taşınmış ve burada Emine Hanım ile evlenmiştir. 1908'de açılan Konya Hukuk Mektebi'nin ilk müderrislerinden olmuştur. Ayrıca çeşitli medreselerde ve Konya İdadisi'nde dersler verdi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (İTC) Konya Heyet-i Merkeziye Reisi oldu. Bunun birlikte İTC'nin yayın organı Hakem Dergisi'nin danışmanlığını üstlendi. Konya'da İnas Mektebini açtı ve kız öğrencilere de eğitim verdi. Yine Türk Ocağı'nın Konya'da açılmasını sağladı. I. Dünya Savaşı'nda işgal kuvvetlerine karşı bir duruş sergiledi. Hilal-i Ahmer (Kızılay) ve Donanma Cemiyetleri'nde görev aldı. Savaşın kaybedilmesinden sonra İtalyanların Konya'yı işgal girişimine karşı kuvay-ı milliyeyi kurarak halkın bilinçlenmesini sağladı. Konya'da mitingler düzenlemiş ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasında öncü olmuştur. Ali Kemal Hoca ile arkadaşları, ordunun silah, para, giyecek ve yiyecek ihtiyacını karşılamak amacıyla Muavenet-i Milliye Teşkilatı'nı kurdu. Ali Kemal hoca bu girişimleriyle Milli Mücadele hareketinin örnek simalarından biri oldu. Ağustos 1920'de Mustafa Kemal Paşa'nın Konya'yı ziyareti sırasında Ali Kemal Hoca da Paşa'yı karşılayan heyette vardı. Bu karşılaşma, Ali Kemal Hoca'nın Milli Mücadele sürecindeki konumunu göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Mustafa Kemal Paşa, daha sonra Refet Paşa'ya (Bele), Ali Kemal Hoca ile ilgili emsalsiz bir kişiliğe sahip olduğunu ifade etmiştir. Ali Kemal Hoca, Delibaş Mehmet'in adamları tarafından dövülerek öldürüldü.

Anahtar Kelimeler: Ali Kemal Hoca, Konya, İtalya İşgali, Milli Mücadele, Kuvay-ı Milliye.

THE REFLECTION OF SPIRITUAL LEGACY ON THE NATIONAL STRUGGLE: ALI KEMAL HOCA, A PIONEER OF THE KONYA KUVAY-I MILLIYE

ABSTRACT

Ali Kemal Hoca was born in 1853 in the Gemerek district of Sivas. After losing his father at a young age, he moved to Kayseri to live with his maternal uncle. He pursued his education in Mersin, Gaziantep, and Kilis, learning Persian, Arabic, and French. While in Mersin, he also traveled to Cyprus, where he took Greek lessons from a priest. Later, he moved to Konya and married Emine Hanım. He became one of the first professors at the Konya School of Law, which opened in 1908. Additionally, he taught at various madrasas and the Konya high school. Following the declaration of the Second Constitutional Era, he became the head of the Konya Central Committee of the Committee of Union and Progress (CUP). Concurrently, he served as an advisor for Hakem magazine, the CUP's publication. He established the Girls' School in Konya and provided education to female students. He also facilitated the opening of the Turkish Hearths branch in Konya. During World War I, he took a firm stand against the occupying forces. He served in the Red Crescent and the Navy Society. After the war was lost, he raised public awareness and organized the National Forces to counter the Italian attempt to occupy Konya. He organized rallies in Konya and played a leading role in establishing the Society for the Defense of Rights. Ali Kemal Hoca and his associates founded the National Aid Organization to meet the army's needs for weapons, funds, clothing, and food. Through these initiatives, Ali Kemal Hoca became an exemplary figure of the National Struggle movement. Ali Kemal Hoca was among the delegation that welcomed Mustafa Kemal Pasha during the latter's visit to Konya in August 1920. This encounter is significant as it illustrates Ali Kemal Hoca's stance during the National Struggle. Mustafa Kemal Pasha later remarked to Refet Pasha (Bele) that Ali Kemal Hoca possessed a unique personality. Ali Kemal Hoca was beaten to death by the men of Delibaş Mehmet.

Keywords: Ali Kemal Hoca, Konya, Italian Occupation, National Struggle, Kuvay-ı Milliye.

VEYİSZADE MUSTAFA KURUCU'DAN ALİ ULVİ KURUCU'YA VEYİSZADE AİLESİ HAYATLARI, İLMÎ KİŞİLİKLERİ VE YANLIŞ ATFEDİLEN HİTABET BERATI

Doç. Dr. Nejdet GÖK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-0682-3687

ÖZET

Bu bildiri, yirminci yüzyıl Konya'sının dinî ve ilmî iklimini besleyen Veyiszade ailesini, ocağın iki damarı üzerinden okur: Konya'da kalan amca Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu Efendi (1887–1960) ve 1939'da Medine'ye hicret eden yeğen Ali Ulvi Kurucu (1922–2002). Aile, Kayı boyuna mensup Karavelioğlu sülalesine bağlanır. Kurucu şahsiyet Hacı Veyis Efendi (1860–1935), yarım asır boyunca ücret almaksızın imamlık, vaizlik ve müderrislik yapmış; ev "İlim Evi" ve "Hocazadeler" diye anılmıştır. Ali Ulvi'nin 2012'de kayda geçen şahitliği, ocağı içeriden tarif eder: "Evimiz sanki bir medrese, bir akademi idi."

Mustafa Efendi, Islâh-ı Medâris-i İslâmiyye'de tedris, ardından Pîrî Mehmed Paşa ve Aziziye camilerinde imam-hatiplik ve merkez vaizliği, 1950'lerden itibaren Konya İmam-Hatip Okulu'nda Arapça, tefsir, hadis ve fıkıh hocalığı yapmıştır. Yazılı eser bırakmamış; "bir kalpten bin kitap çıkar" sözüyle talebe ve vaazı eser saymıştır. 5 Şubat 1960'ta vefat etmiş, Üçler'e defnedilmiştir. Adını taşıyan cami 1995'te ibadete açılmıştır.

Yeğen Ali Ulvi, aynı ocakta hafızlığını tamamlamış, amcasını "kâmil, ârif… velâyet-i suğrâ ve velâyet-i kübrâ mertebelerine vâsıl" diye anmıştır. 1939 hicretinde amca son anda Konya'da kalmış, "hisarı berkitmeye" devam etmiş; İbrahim Efendi kolu Medine–Kahire hattında ocağın dışarıdaki sesi olmuştur. Bildiri, yeğenin bellek cümlelerini merkeze değil tanıklığa koyar; ağırlık Hacı Veyiszade'dedir.

Bildirinin diplomatik omurgası, yaklaşık altmış yıldır "Veyiszade beratı" diye dolaşan vesikanın tenkididir. 20 Cemâziye'l-âhir 1337 / 23 Mart 1919 tarihli Evkaf-ı Hümâyûn hitabet beratı, Aziziye Camii'nde hitabet cihetinin önceki mutasarrıfı Hacı Hüseyin Efendi'nin sagîr oğlu Sedad'a, Hacı Velî-zâde (Yağcızade) Mustafa Sabri Efendi'nin niyabeti şartıyla tevcih edilmiştir. Belgede "Hacı Veyis-zade" adı geçmez. Velî / Veyis okuma benzerliği ve her iki zatın Aziziye ile irtibatı karışıklığın zeminidir. Düzeltme, merhumun hatırasını sarsmaz; belgenin doğru okunması ona en yakışan saygıdır.

Yöntem, Osmanlı diplomatikası (berat formu) ile sözlü/aile hatıratının birlikte okunmasıdır. Kaynaklar arasında 2012 panel kitapçığı, 2015 belge tashih yazısı, TDV İA, Konyapedia ve beratın asıl fotoğrafı yer alır. Sempozyumun "şehrin hafızasını inşa eden şahsiyetler" başlığı altında bildiri, Konya'nın manevî mimarlığını hem bir ocak hem de bir vesika üzerinden tartışmaya açar.

Anahtar Kelimeler: Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu; Ali Ulvi Kurucu; Veyiszade ailesi; Konya; Osmanlı diplomatikası; hitabet beratı; Aziziye Camii; belge tenkidi.

FROM VEYISZADE MUSTAFA KURUCU TO ALI ULVI KURUCU: THE VEYISZADE FAMILY

ABSTRACT

This paper reads the Veyiszade family, which nourished the religious and scholarly climate of twentieth-century Konya, through two branches of the same household: the uncle who remained in Konya, Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu Efendi (1887–1960), and the nephew who emigrated to Medina in 1939, Ali Ulvi Kurucu (1922–2002). The founding figure, Hacı Veyis Efendi (1860–1935), served for fifty years as imam, preacher and mudarris without pay. The house was known as an "House of Learning." Ali Ulvi's 2012 testimony describes it from within: "Our home was like a madrasa, an academy."

Mustafa Efendi taught at the Islâh-ı Medâris-i İslâmiyye, then served as imam-khatib and central preacher at the Pîrî Mehmed Paşa and Aziziye mosques, and later taught Arabic, tafsir, hadith and fiqh at the Konya Imam-Hatip School. He left no books; students and sermons were his work. He died on 5 February 1960 and was buried at Üçler. The mosque that bears his name opened in 1995.

The nephew completed his hifz in the same household and remembered his uncle as a man who had traversed the full path of the tariqa. In 1939 the uncle stayed in Konya at the last moment; the İbrahim Efendi branch became the family's voice abroad. The paper treats the nephew as a witness, not as the centre of gravity.

The diplomatic core is a berat circulated for some sixty years as "Veyiszade's berat." Dated 20 Jumada II 1337 / 23 March 1919, the Evkaf-ı Hümâyûn hitabet grant is issued to Sedad, the minor son of Hacı Hüseyin Efendi of the Aziziye Mosque, with deputieship assigned to Hacı Velî-zâde (Yağcızade) Mustafa Sabri Efendi. The name "Hacı Veyis-zade" does not appear. The resemblance of Velî and Veyis, and both men's link to Aziziye, explain the confusion. Correcting the attribution does not diminish Hacı Veyiszade; it is the form of respect the document itself requires.

The method combines Ottoman diplomatics (the berat form) with family memoir. Sources include the 2012 commemorative booklet, the 2015 documentary correction, the TDV Encyclopaedia of Islam, Konyapedia, and the original photograph of the berat. Under the symposium theme of the personalities who built the city's memory, the paper discusses Konya's spiritual architecture through both a household and a document.

Keywords: Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu; Ali Ulvi Kurucu; Veyiszade family; Konya; Ottoman diplomatics; preaching berat; Aziziye Mosque; source criticism.

GİLİSRALIZADE HACI TAHİR EFENDİ (1863–1945)

Doç. Dr. Halil İbrahim ÇELİK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5500-4226

ÖZET

İngiltere Mondros Ateşkes Anlaşması hükümlerine göre 22 Ocak 1919'da Konya İstasyonunu, 25 Nisan 1919'da ise İtalya 1500 kişilik bir birlik ile Konya şehir merkezini işgal etmişti. Konya'da işgaller Yıldırım Orduları Müfettişi ve Konya Valisi Cemal Paşa'nın girişimleriyle protesto edilmiş, işgale karşı Konya ahalisinde üzüntü ve endişeyle birlikte mücadele bilinci gelişmiştir. Millî Mücadele dönemi Konya'sında İstiklal ateşini fikirlere, şuurlara ve vicdanlara yerleştiren ve yokluk içerisinde Millî Mücadeleyi organize edenler içerisinde dönemin din adamlarının önemli bir yeri vardır. Müderris Gilisralı Hacı Tahir Efendi Millî Mücadele'nin Konya'da başlamasında ve sürdürülmesinde önemli figürlerden birisidir. Çalışmada nitel araştırma ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Alim, müderris, tüccar ve Millî Mücadeleci kimlikleriyle Tahir Efendi'nin hayatı ve çalışmaları, arşiv kayıtları, aile arşivi ve telif eserler esas alınarak incelenmiştir. Konya'da Millî Mücadele döneminde Gilisralıoğlu Medresesi (Küçük Daire) eksenindeki ilim adamlarının rolü ve Konya kimliğine yansımaları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Gilisra, Millî Mücadele, Tahir Efendi, Küçük Daire.

GILISRALIZADE HACI TAHIR EFENDI (1863–1945)

ABSTRACT

In accordance with the terms of the Armistice of Mudros, Britain occupied Konya railway station on 22 January 1919, whilst Italy occupied the city centre of Konya with a force of 1,500 men on 25 April 1919. The occupations in Konya were protested through the initiatives of Cemal Pasha, Inspector of the Yıldırım Armies and Governor of Konya, and amongst the people of Konya, a sense of resistance developed alongside feelings of sorrow and anxiety in the face of the occupation. During the National Struggle period in Konya, religious figures of the time played a significant role amongst those who instilled the flame of independence into minds, consciences and hearts, and organised the National Struggle amidst great deprivation. The scholar Hacı Tahir Efendi of Gilisralı was one of the key figures in the initiation and continuation of the National Struggle in Konya. This study employs qualitative research and documentary analysis. Tahir Efendi's life and work—in his capacities as a scholar, professor, merchant and National Struggle activist—have been examined on the basis of archival records, the family archive and his published works. The role of scholars centred around the Gilisralıoğlu Madrasah (Küçük Daire) in Konya during the National Struggle period and their impact on Konya's identity have been assessed.

Keywords: Konya, Gilisra, National Struggle, Tahir Efendi, Küçük Daire.

KONYA'DA ARİF BİR TÜRKİSTAN MÜCAHİDİ: AHMET HAKİ İZLER

Hamide GÜMÜŞ
KTO Karatay Üniversitesi
ORCID: 0009-0000-9938-3475

ÖZET

Orta Asya olarak bilinen topraklar, tarihsel dönemde Rusya'nın yayılmacı politikası sonucu baskılara ve "komünizm" dayatmasına maruz kalmıştır. Bölgeyi kendi idarelerinde tutmak isteyen Ruslar, amaçları uğruna kendilerince tehlike arz edecek kişilere baskılar uygulamıştır. Baskıya karşı gelen ve özgürlük savunucusu nice kişilerden biri olan Ahmet Haki İzler; günümüzde Tacikistan'da yer alan, 19. yy.da ise Buhara Emirliği yönetimindeki Istaravshan (eski adı Ura-Tyube) şehrinde itibarlı bir ailede 1887'de doğmuştur. Edebî ilme ve tasavvufa düşkünlüğü ile medresede okumuş, Rusça Kur'an meali yazmıştır. Yaptığı faaliyetlerle tanınmaya başlayınca bir gün Müslüman bir askerden kendisine suikast planı yapılacağı haberini alır. Bunun üzerine toprağını geride bırakarak istiklal mücadelesi veren harekete katılır ve Enver Paşa'yla burada tanışır. Rusların itibar zedelemek için "basmacı" diye tabir ettiği hareket, özünde hak ve hürriyet mücadelesi taşımaktadır. İzler; Afganistan, Arabistan ve İran'dan sonra Türkiye'ye gelir. Konya'ya 1942'de geldiğinde buranın ileri gelenlerini ilmiyle, edebî bilgileriyle, ahlakıyla kendisine hayran bırakır. Kurduğu meclislerde Farsça, Arapça öğretir; keskin hafızası ile Fars edebiyatındaki ünlü şahsiyetlerden şiirler okur ve ilmini aktarır. Böylece buranın ilim kadrosundan pek çok kişi, İzler ile tanışıp meclisler yoluyla onun tasavvufi, edebî ve ilmî yönünden istifade etmiştir. Bu kişiler arasında Tahir Büyükkörükçü, Ali Kemal Dönmez, Hasan Yüğrük, Dr. Ali Kemal Belviranlı, Mehmet Lütfi İkiz gibi isimler bulunmaktadır. Konya'nın âlim hocaları içerisinde sayılabilecek İzler'in elde dilen bilgiler, yapılan görüşmeler ve belgeler ışığında şehrin ilim tarihinde hatırı sayılır bir yere sahip olduğu görülmektedir. Konya'nın ilim dünyasına katkısı ve yaşadığı serencamdan ötürü hürmeti ve sahip çıkılmayı hak eden isimli/isimsiz hak mücahitlerinden biri olarak bu çalışmada Haki İzler'in hayatı incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Haki İzler, Türkistan, Buhara, Konya, komünizm.

A WISE MUJAHID FROM TURKISTAN IN KONYA: AHMET HAKI İZLER

ABSTRACT

The lands known as Central Asia were subjected to oppression and the imposition of "communism" as a result of Russia's expansionist policies during the historical era. Intent on maintaining control over the region, the Russians targeted individuals they deemed threats to their objectives. Ahmet Haki İzler one of the many freedom advocates who resisted this oppression was born in 1887 into a respected family in the city of Istaravshan (formerly Ura-Tyube); while located in present-day Tajikistan, the city was under the administration of the Emirate of Bukhara during the 19th century. Devoted to scholarly and Sufi pursuits, he studied at a madrasa and authored a Russian translation of the Quran. As he gained recognition for his activities, he received word from a Muslim soldier of a plot to assassinate him. Consequently, he left his homeland to join the movement fighting for independence, where he met Enver Pasha. The movement labeled "Basmachi" by the Russians in an attempt to discredit it was fundamentally a struggle for rights and liberty. After traveling through Afghanistan, Arabia, and Iran, İzler arrived in Turkey. Upon his arrival in Konya in 1942, he captivated the city's notables with his scholarship, literary knowledge, and moral character. In the gatherings he organized, he taught Persian and Arabic; drawing upon his keen memory, he recited poetry by renowned figures of Persian literature and shared his knowledge. Thus, many members of the local scholarly community met İzler and benefited from his Sufi, literary, and academic insights through these gatherings. Among these individuals were Tahir Büyükkörükçü, Ali Kemal Dönmez, Hasan Yüğrük, and Dr. Figures such as Ali Kemal Belviranlı and Mehmet Lütfi İkiz are among the notable names. In light of the information gathered, interviews conducted, and documents examined, it is evident that Haki İzler who ranks among the learned scholars of Konya holds a significant place in the city's intellectual history. This study examines the life of Haki İzler, recognizing him as one of those whether widely known or unsung champions of the truth who deserve respect and remembrance for their contributions to Konya's intellectual landscape and for the life journey they endured.

Keywords: Ahmet Haki İzler, Turkestan, Bukhara, Konya, communism.

BİR MANEVİ MİMARIN HAFIZASI: KONYA'DA LADİKLİ AHMET HÜDAİ ÖRNEĞİNDE HATIRLAMA PRATİKLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe AYDIN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-8722-9083

ÖZET

Bir şehrin hafızası, mimari eserlerinden cadde sokak isimlerine, yazılı kaynaklarından geleneklerine kadar farklı yansımalar üzerinden okunabilir. Ancak şehir hafızası genellikle mimari doku ve resmi anlatılar üzerinden okunmaktadır. Mimari dokuyu anlamlı kılan etkileşimler, şahsiyetler ve şahsiyetlere dair hatırlama pratikleri ikinci planda kalmaktadır. Bunun yanında mekân, ritüel, anlatı gibi formlar hafızayı bireysellikten kolektif veya toplumsal alana taşımaktadır. Yani bireysel üretimlerin toplumsal olana mal olmasıdır. Bu anlamda çalışmada, Konya'nın manevi mimarlarından biri olan Ladikli Ahmet Hüdai'nin (Ahmet Elma) bireysel temsiliyetinin şehrin hafızasındaki yerini sosyolojik olarak ele almayı amaçlanmaktadır. Ahmet Hüdai özelinde, mekân, bedensel pratikler, tarihsel anlatı ve dilsel öğelerin birbirini nasıl beslediğini ve onların hafızadaki sürekliliğini nasıl sağladığına cevap aranacaktır. Halihazırda, Ahmet Hüdai'nin Ladik'te bir odası, bağı ve kuyusu bulunmaktadır. Bunlar mekânsal olarak hatırlamanın en önemli araçlarıdır. Bu mekanlara dair ziyaret kültürünün aktif şekilde işlemesi bedensel pratiğe; Belediye üzerinden kurumsallaştırılan anma programları tarihsel anlatıya; ailesi üzerinden aktarılan hatıralar, görsel ve yazılı eserler dilsel unsurlar olarak sayılabilir. Bu unsurların sosyolojik doğasını anlamak adına çalışmada nitel yönteme bağlı kalınacaktır. Nitel yöntemin altında yer alan doküman analizi ile bu unsurlar ele alınacaktır. Mekân, anlatı ve dilsel pratikler büyük ölçüde yazılı ve görsel kaynaklarda iz bırakmasından dolayı doküman analizi tercih edilecektir. Çalışma, Ahmet Hüdai özelinde Konya'da manevi mimarların şehir hafızasında nasıl yeniden üretildiğine dair vaka temelli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal hafıza, manevi hafıza, hatırlama pratikleri, Ladikli Ahmet Hüdai, Konya.

THE MEMORY OF A SPIRITUAL ARCHITECT: PRACTICES OF REMEMBRANCE IN KONYA, AS EXEMPLIFIED BY LADIKLI AHMET HÜDAI

ABSTRACT

A city's memory can be interpreted through various reflections, ranging from its architectural works to the names of its streets and avenues, and from its written sources to its traditions. However, urban memory is generally interpreted through the architectural fabric and official narratives. The interactions, personalities, and practices of remembrance associated with those personalities—which give meaning to the architectural fabric—are often relegated to the background. In addition, forms such as space, ritual, and narrative transport memory from the individual to the collective or social realm. In other words, it is the process by which individual productions become part of the social sphere. In this sense, this study aims to sociologically examine the place of the individual representation of Ladikli Ahmet Hüdai (Ahmet Elma)—one of Konya's spiritual architects—within the city's collective memory. Focusing specifically on Ahmet Hüdai, this study will explore how space, bodily practices, historical narrative, and linguistic elements mutually reinforce one another and how they ensure their continuity in memory. Currently, Ahmet Hüdai has a room, a vineyard, and a well in Ladik. These are the most important tools for spatial remembrance. Currently, Ahmet Hüdai has a room, a vineyard, and a well in Ladik. These are the most important tools for spatial remembrance. The active practice of visiting these sites can be considered a physical practice; the commemoration programs institutionalized through the municipality can be considered part of the historical narrative; and the memories passed down through his family, as well as visual and written works, can be considered linguistic elements. To understand the sociological nature of these elements, this study will adhere to a qualitative methodology. These elements will be examined through document analysis, which falls under the qualitative methodology. Since space, narrative, and linguistic practices are largely documented in written and visual sources, document analysis will be the preferred method. The study aims to offer a case-based contribution to understanding how spiritual architects, specifically Ahmet Hüdai, are reproduced in the urban memory of Konya.

Keywords: Collective memory, spiritual memory, practices of remembrance, Ahmet Hüdai of Ladik, Konya.

ŞEHRİN HAFIZASINI ŞİİRLE İNŞA ETMEK: KAŞIKÇI ALİ RIZA KONEVÎ'NİN ŞİİRLERİNDE KONYA TASAVVURU

Dr. Öğr. Üyesi Eyüp AKDOĞAN
Hakkari Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-2084-9154

ÖZET

Şehirler, Klasik Türk Edebiyatında sadece coğrafi mekanlar olarak değil, aynı zamanda medeniyetin, dinî hayatın, ilmî geleneğin, tasavvufun ve kültürel kimliğin temsil edildiği sembolik alanlar olarak ele alınmıştır. Bu anlayış doğrultusunda edebiyatımızda şehirleri konu alan birçok eser kaleme alınmıştır. Bu geleneğin XX. Yüzyıldaki temsilcilerinden biri de Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşamış mutasavvıf şair Kaşıkçı Ali Rıza Konevî'dir.

Medine mücâviri olan Kaşıkçı Ali Rıza Konevî, uzun yıllar Konya'da fahrî İmam hatiplik yapmış, ardından Muhammed Esad Erbilî'nin Konya halifesi olarak irşad faaliyetlerini sürdürmüştür. Menemen Olayı sonrasında Medine'ye hicret etmiş olmasına rağmen Konya ile bağını mektupları ve eserleri aracılığıyla daima canlı tutmuştur. Nitekim Kaşıkçı, Medine'nin manevî atmosferinden beslenen düşünce dünyasıyla Konya'yı İslam medeniyetinin önemli merkezlerinden biri olarak tasvir etmiş; şiirlerinde şehrin tarihî, dinî ve tasavvufî kimliğini güçlü biçimde işlemiştir.

Çalışmanın konusu esas alınarak şairin altı eseri tarama yöntemiyle incelenmiş; *Divan*'ında Konya'yı müstakil olarak konu edinen iki manzume ile *Gülzar-ı Medine* adlı eserinde yer alan bir mersiye tespit edilmiştir. Çalışmada Osmanlı medrese geleneğinde yetişmiş Kaşıkçı'nın şiirlerinde Konya'yı hangi yönleriyle ele aldığı incelenecektir. Ayrıca şiirlerinde elde edilen bulgular, çalışmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda kolektif hafıza, kültürel bellek ve mekân hafızası yaklaşımları çerçevesinde ele alınacaktır.

Bu bildiride Kaşıkçı'nın eserlerinde tespit edilen Konya konulu şiirleri; şehir hafızası, Konya'nın dinî, ilmî ve tasavvufî kimliği, velayet anlayışının şehir tasavvuruna yansımaları, kültürel hafızayı inşa eden mekanlar ve şehir ahlakı başlıkları çerçevesinde incelecek ve değerlendirilecektir. Çalışmada Kaşıkçı'nın yalnızca Konya'yı maddi güzellikleriyle değil, aynı zamanda şehrin dinî ve tasavvufî kimliğiyle ele aldığı tespit edilmiştir. Bu yönüyle ilgili şiirler, Klasik Türk Edebiyatında şehirleri konu alan şehrengiz geleneğinden ayrılarak şehir şiiri niteliği taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Kaşıkçı Ali Rıza Konevî, Konya, Şehir Hafızası, Şehir Şiiri.

BUILDING THE MEMORY OF THE CITY THROUGH POETRY: THE IMAGINATION OF KONYA IN THE POEMS OF KAŞIKÇI ALI RIZA KONEVÎ

ABSTRACT

In Classical Turkish Literature, cities were treated not only as geographical locations but also as symbolic spaces representing civilization, religious life, scientific tradition, Sufism, and cultural identity. In line with this understanding, many works focusing on cities have been written in our literature. One of the representatives of this tradition in the 20th century is the Sufi poet Kaşıkçı Ali Rıza Konevî, who lived during the late Ottoman period and the early years of the Republic.

Kaşıkçı Ali Rıza Konevî, who was a resident of Medina, served as an honorary Imam in Konya for many years, and later continued his guidance activities as the Konya successor of Muhammed Esad Erbilî. Although he migrated to Medina after the Menemen Incident, he always kept his connection with Konya alive through his letters and works. Indeed, Kaşıkçı, with his intellectual world nourished by the spiritual atmosphere of Medina, depicted Konya as one of the important centers of Islamic civilization; and in his poems, he strongly emphasized the historical, religious, and Sufi identity of the city.

Six of the poet's works were examined using a scanning method; two poems in his Divan that independently address Konya, and an elegy in Kaşıkçı's work titled Gülzar-ı Medine, were identified. This study will examine the aspects of Konya that Kaşıkçı, educated in the Ottoman madrasa tradition, addresses in his poems. Furthermore, the findings obtained from his poems will be analyzed within the framework of the study's theoretical context, considering approaches such as collective memory, cultural memory, and spatial memory.

This paper will examine and evaluate Kaşıkçı's poems on Konya within the framework of the following topics: urban memory, Konya's religious, scientific, and mystical identity, the reflections of the concept of sainthood on the city's image, the spaces that construct cultural memory, and urban ethics. The study found that Kaşıkçı addressed Konya not only through its material beauty but also through its religious and mystical identity. In this respect, the poems differ from the şehrengiz tradition in Classical Turkish Literature, which focuses on cities, and are therefore considered to be distinct city poems.

Keywords: Turkish Islamic Literature, Kaşıkçı Ali Rıza Konevî, Konya, City Memory, City Poetry.

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN RÛMÎ'NİN MEZHEP ALGISI VE ÜMMET TASAVVURU: İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Fevzi RENÇBER
Şırnak Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-5676-7871

ÖZET

Bu çalışma, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin mezhep algısını ve ümmet tasavvurunu İslam Mezhepleri Tarihi perspektifinden ele almayı amaçlamaktadır. İslam düşünce tarihinde tasavvuf geleneğinin en önemli temsilcileri arasında yer alan Mevlânâ, eserlerinde insanı merkeze alan yaklaşımı, kapsayıcı üslubu ve birlik vurgusuyla dikkat çekmiştir. Bu yönüyle onun mezhep farklılıklarına bakışı, tarih boyunca ortaya çıkan dinî ve fikrî ayrışmaların anlaşılması bakımından önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Araştırmanın temel amacı, Mevlânâ'nın mezheplere ilişkin yaklaşımını, ümmet anlayışını ve ihtilaf olgusuna yönelik değerlendirmelerini temel eserleri çerçevesinde inceleyerek İslam Mezhepleri Tarihi literatürüne katkı sunmaktır. Çalışma, mezhep merkezli gerilimlerin ve kimlik tartışmalarının güncelliğini koruduğu bir dönemde, Mevlânâ'nın uzlaştırıcı söyleminin ilmî açıdan yeniden değerlendirilmesine katkı sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Araştırmanın kapsamı, başta Mesnevî ve Fîhi Mâ Fîh olmak üzere Mevlânâ'nın temel eserlerinde mezhep, ihtilaf, birlik, kardeşlik ve ümmet anlayışıyla ilişkili söylemlerle sınırlandırılmıştır. Mevlânâ'nın tasavvuf anlayışının metafizik, ahlak ve eğitim boyutları yalnızca araştırma konusuyla bağlantılı olduğu ölçüde değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; doküman incelemesi, tarihsel analiz ve karşılaştırmalı değerlendirme tekniklerinden yararlanılmıştır. Klasik kaynaklar ile güncel akademik çalışmalar birlikte incelenerek Mevlânâ'nın düşünce sistemi İslam Mezhepleri Tarihi bağlamında analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Mevlânâ'nın mezhepleri İslam'ın tarihsel ve ilmî birikiminin tabiî unsurları arasında değerlendirdiği, ümmetin ortak inanç esasları, ahlaki ilkeleri ve kardeşlik bilinci etrafında kenetlenmesini önceledi̇ği anlaşılmıştır. Mezhep mensubiyetini çatışma ve kutuplaşma aracı hâline getiren anlayışlar karşısında hikmet, merhamet, adalet, hoşgörü ve karşılıklı anlayışı esas alan bir yaklaşım benimsediği görülmüştür. Sonuç olarak Mevlânâ'nın mezhep algısı ve ümmet tasavvuru, tarihsel tecrübeyi merkeze alan, farklılıkların bir arada yaşamasını destekleyen ve günümüz mezhep ilişkilerine katkı sağlayabilecek güçlü bir düşünce modeli olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam Mezhepleri Tarihi, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Mezhep Algısı, Ümmet Tasavvuru, Birlik Düşüncesi.

MAWLĀNĀ JALĀL AL-DĪN RŪMĪ'S PERCEPTION OF MADHHAB AND HIS CONCEPTION OF THE UMMAH: AN EVALUATION FROM THE PERSPECTIVE OF THE HISTORY OF ISLAMIC SECTS

ABSTRACT

This study aims to examine Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī's perception of *madhhab* and his conception of the *ummah* from the perspective of the History of Islamic Sects. As one of the foremost representatives of the Sufi tradition in Islamic intellectual history, Rūmī attracted attention through his human-centered approach, inclusive discourse, and emphasis on unity in his works. From this perspective, his understanding of sectarian differences constitutes an important field of inquiry for comprehending the religious and intellectual divisions that have emerged throughout Islamic history. The primary objective of the study is to analyze Rūmī's views on *madhhabs*, his conception of the *ummah*, and his evaluations of religious disagreement through his principal works, thereby contributing to the literature on the History of Islamic Sects. The study is significant in that it offers a scholarly reassessment of Rūmī's conciliatory discourse at a time when sectarian tensions and identity-based debates continue to maintain their relevance. The scope of the research is limited to Rūmī's principal works, particularly the *Mathnawī* and *Fīhi Mā Fīh*, focusing on passages related to *madhhab*, disagreement, unity, brotherhood, and the concept of the *ummah*. The metaphysical, ethical, and educational dimensions of Rūmī's Sufi thought are addressed only insofar as they relate to the subject of the study. Employing a qualitative research methodology, the study utilizes document analysis, historical analysis, and comparative evaluation. Classical sources and contemporary academic studies are examined together in order to analyze Rūmī's intellectual framework within the context of the History of Islamic Sects. The findings indicate that Rūmī regarded the *madhhabs* as natural components of Islam's historical and scholarly heritage and emphasized the unity of the *ummah* around shared beliefs, moral principles, and the consciousness of brotherhood. He adopted an approach grounded in wisdom, compassion, justice, tolerance, and mutual understanding in response to attitudes that transformed sectarian affiliation into an instrument of conflict and polarization. Consequently, Rūmī's perception of *madhhab* and his conception of the *ummah* may be regarded as a powerful intellectual model rooted in historical experience, supporting the coexistence of diversity and offering meaningful contributions to contemporary sectarian relations.

Keywords: History of Islamic Sects, Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī, Perception of Madhhab, Conception of the Ummah, Idea of Unity.

AHİ EVRAN'IN LETÂİFU'L-GIYÂSİYYE'SİNDE AHLAK, EMEK VE TOPLUMSAL SORUMLULUĞUN AHİLİK GELENEĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Salih TUZER
Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-5833-0219

ÖZET

Ahilik, Anadolu şehirlerinde yalnızca esnaf ve zanaatkârları örgütleyen iktisadî bir yapı olmasının yanında bireyin meslekî, ahlakî ve manevî gelişimini şekillendiren köklü bir yaygın eğitim geleneğidir. Bu tebliğ, Ahi Evran'ın *Letâifu'l-Gıyâsiyye* adlı eserini, Ahilik geleneğinin ahlakî ve eğitsel temellerini anlamak için bir hareket noktası olarak ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel sorusu şu şekilde formüle edilmiştir: *Letâifu'l-Gıyâsiyye*, Ahiliğin meslek ahlakı, emek terbiyesi ve toplumsal sorumluluk anlayışını yorumlamak için nasıl bir kavramsal çerçeve sunmaktadır?

Çalışma, kavramsal analiz ve tarihsel literatür incelemesine dayalı nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Bu kapsamda *Letâifu'l-Gıyâsiyye*, iman, amel ve ahlak bütünlüğü, helal kazanç, doğruluk, adalet, hizmet bilinci ve toplumsal sorumluluk gibi temel kavramlar çerçevesinde değerlendirilecektir. Tebliğde, Ahi Evran'ın düşüncesi incelenerek Ahiliğin üretim ve dayanışma temelli bir teşkilat olmakla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda bireyi mesleğinde yetkin, davranışlarında ölçülü, toplum karşısında sorumlu ve manevî yönden olgun kılmayı hedefleyen bir yaygın ahlak eğitimi modeli sunduğu ortaya konulacaktır.

Tebliğin temel iddiası, *Letâifu'l-Gıyâsiyye*'nin Ahilik geleneğinde emek, ahlak ve toplumsal sorumluluğun birbirinden bağımsız değil, bütüncül bir insan yetiştirme anlayışı içinde ele alındığını göstermesidir. Bu yönüyle Ahilik, günümüz meslek ahlakı, değerler eğitimi ve yaygın din eğitimi tartışmaları açısından tarihî bir tecrübe ve önemli bir kavramsal imkân olarak yeniden değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Ahlak Eğitimi, Meslek Ahlakı, Ahilik, Ahi Evran, Letâifu'l-Gıyâsiyye.

AN EVALUATION OF MORALITY, LABOR, AND SOCIAL RESPONSIBILITY IN AHI EVRAN'S LATĀ'IF AL-GHIYĀTHIYYA FROM THE PERSPECTIVE OF THE AKHISM TRADITION

ABSTRACT

Akhism was not merely an economic organization that brought together artisans and craftsmen in Anatolian towns; it was also a deeply rooted tradition of non-formal education that shaped individuals' vocational, moral, and spiritual development. This paper aims to examine Ahi Evran's *Latā'if al-Ghiyāthiyya* as a point of departure for understanding the moral and educational foundations of the Akhism tradition. The central research question is formulated as follows: *What kind of conceptual framework does Latā'if al-Ghiyāthiyya provide for interpreting Akhism's understanding of professional ethics, the moral formation associated with labor, and social responsibility?*

The study is designed as a qualitative inquiry based on conceptual analysis and a review of the historical literature. Within this framework, *Latā'if al-Ghiyāthiyya* will be examined through key concepts such as the integration of faith, action, and morality; lawful earning; honesty; justice; a sense of service; and social responsibility. By analyzing Ahi Evran's thought, the paper will argue that Akhism was not limited to an organization based on production and solidarity but also offered a model of non-formal moral education aimed at cultivating individuals who were professionally competent, ethically balanced in their conduct, socially responsible, and spiritually mature.

The central argument of the paper is that *Latā'if al-Ghiyāthiyya* demonstrates how labor, morality, and social responsibility within the Akhism tradition were understood not as separate domains but as interconnected dimensions of a holistic approach to human formation. From this perspective, Akhism may be reconsidered as both a historical experience and a significant conceptual resource for contemporary discussions on professional ethics, values education, and non-formal religious education.

Keywords: Religious Education, Moral Education, Professional Ethics, Akhism, Ahi Evran, *Latā'if al-Ghiyāthiyya*.

VÂKIÂT-I ÜFTÂDE'DE MEVLÂNÂ VE MESNEVÎ: ÜFTÂDE'NİN MEVLÂNÂ ALGISI VE *MESNEVÎ* YORUMU

Dr. Öğr. Üyesi Serhat GÜLTAŞ
Bursa Uludağ Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-4058-750X

ÖZET

XVI. yüzyıl Osmanlı tasavvufunun önemli temsilcilerinden biri olan Şeyh Üftâde'nin sohbetlerinin, ayet ve hadis yorumlarının ve rüya tabirlerinin Aziz Mahmud Hüdâyî tarafından kaydedildiği *Vâkıât*, dönemin tasavvuf anlayışını ve Celvetîliğin kurucu ilkelerini yansıtan temel kaynaklardandır. *Vâkıât*'ta Mevlânâ ve *Mesnevî*'ye yapılan çok sayıdaki atıf dikkat çekmektedir. Ancak bu atıflar yalnızca birer edebî iktibas yahut tasavvuf tarihine dair menkıbevî nakiller olmanın ötesinde, bir taraftan Şeyh Üftâde'nin tasavvuf anlayışını inşa ederken başvurduğu yorum malzemesi olarak kullanılmakta, diğer taraftan da Aziz Mahmud Hüdâyî'nin terbiye ve tekâmül sürecinin temel unsurlarından biri haline gelmektedir.

Bu tebliğ, yalnızca *Vâkıât*'ta yer alan verileri esas alarak Üftâde'nin Mevlânâ ve *Mesnevî* tasavvurunu incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada öncelikle Üftâde'nin *Mesnevî*'yi mürid eğitiminde nasıl kullandığı ele alınacaktır. Metinde Üftâde'nin *Mesnevî*'yi açarak belirli beyit ve kıssaları müridinin hâline göre seçtiği, bunları doğrudan aktarmakla yetinmeyip sembolik ve tasavvufî yorumlarla yeniden anlamlandırdığı görülmektedir.

İkinci olarak tebliğde Üftâde'nin Mevlânâ'nın manevî şahsiyetine ilişkin değerlendirmeleri incelenecektir. *Vâkıât*'ta Mevlânâ, büyük bir velî ve otorite olarak takdim edilmekle birlikte, onun cezbe, aşk ve marifet yolundaki konumu Üftâde'nin tasavvufî kavramları çerçevesinde yeniden açıklanmaktadır. Aynı bağlamda Şems-i Tebrîzî, Selâhaddin Zerkûbî, Hüsâmeddin Çelebî ve Sultan Veled'e dair aktarılan rivayetler de yalnızca tarihsel malumat vermek amacıyla değil, velâyet, mürşidlik ve manevî kemal hakkındaki değerlendirmelerin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Böylece *Vâkıât*, XVI. yüzyıl Osmanlı tasavvufunda Mevlânâ'nın nasıl okunduğunu, *Mesnevî*'nin hangi işlevlerle kullanıldığını ve bu kullanımın Üftâde'nin tasavvuf anlayışı içerisinde nasıl yeniden şekillendiğini göstermesi bakımından önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ, *Mesnevî*, Üftâde, Celvetiyye, Hüdâyî.

MAWLĀNĀ AND THE MATHNAWĪ IN VĀQIʿĀT-I UFTĀDE: UFTĀDE'S PERCEPTION OF MAWLĀNĀ AND HIS INTERPRETATION OF THE MATHNAWĪ

ABSTRACT

Vāqiʿāt-i Uftāde, compiled by Aziz Mahmud Hüdâyî, records the discourses, interpretations of Qur'anic verses and prophetic traditions, and dream interpretations of Shaykh Uftāde, one of the leading representatives of sixteenth-century Ottoman Sufism. As such, it constitutes one of the principal sources reflecting both the Sufi thought of the period and the foundational principles of the Celvetī order. Among its most striking features are the numerous references to Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī and the *Mathnawī*. These references, however, are far more than literary quotations or hagiographical narratives from the history of Sufism. On the one hand, they function as interpretive materials through which Shaykh Uftāde articulates and develops his own understanding of Sufism; on the other hand, they become an essential component of Aziz Mahmud Hüdâyî's spiritual education and process of inner transformation.

Based exclusively on the textual evidence contained in *Vāqiʿāt-i Üftāde*, this paper examines Uftāde's perception of Mawlānā and the *Mathnawī*. It first explores how Uftāde employed the *Mathnawī* in the spiritual training of his disciples. The text demonstrates that he would open the *Mathnawī*, select particular verses and narratives according to the spiritual condition of the disciple before him, and reinterpret them through symbolic and mystical explanations rather than merely quoting them verbatim.

The paper then analyzes Uftāde's evaluation of Mawlānā's spiritual personality. Although Mawlānā is consistently presented in Vāqiʿāt as a great saint and an authoritative Sufi master, his place within the paths of divine attraction (*jadhba*), love (*ʿishq*), and mystical knowledge (*maʿrifa*) is reinterpreted through Uftāde's own conceptual framework. Likewise, the accounts concerning Shams al-Dīn Tabrīzī, Ṣalāḥ al-Dīn Zarkūb, Ḥusām al-Dīn Chalabī, and Sulṭān Walad are not included merely as historical narratives; rather, they serve as integral elements of Uftāde's reflections on sainthood (wilāya), spiritual guidance (irshād), and spiritual perfection.

Accordingly, *Vāqiʿāt-i Uftāde* emerges as a significant source for understanding how Mawlānā was received in sixteenth-century Ottoman Sufism, how the *Mathnawī* functioned within Sufi instruction, and how both were reinterpreted within Uftāde's distinctive vision of Sufism.

Keywords: Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī, *Mathnawī*, Uftāde, Celvetī Order, Aziz Mahmud Hüdâyî.

KONYA'NIN İLİM VE İRFAN HAVZASINDA YETİŞEN BİR MUHADDİS VE MESNEVİHAN: PROF. DR. ALİ OSMAN KOÇKUZU

Öğr. Gör. Abdulhalim KOÇKUZU
İstanbul Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-6194-0923

ÖZET

Selçuklu ve Osmanlı izlerini taşıyan, İslâmî ilimlerle tasavvuf kültürünün harmanlandığı kadim bir ilim merkezidir Konya. Medreselerinde yüzyıllar boyu ilim tahsili yapılırken, tekke ve dergahlarında da insan-ı kâmil olma hedefi ile bir başka mânâ iklimi yaşanmıştır.

Osmanlı'dan Cumhuriyete geçiş döneminde köprü vazifesi gören, Paşadairesi (Islah-ı Medâris) adıyla bilinen Bekir Sami Paşa Medresesinin eski hocaları olan Konya'nın manevi önderlerinin talebesi olma şerefine nail olan Ali Osman Koçkuzu'nun 84 yıllık hayatının önemli anlarını, hatıralar eşliğinde ortaya koyan bu bildiri aynı zamanda Konya'daki ilmî geleneğe de dikkat çekmeyi hedeflemektedir.

Konya Karatay nüfusuna kayıtlı olan Koçkuzu'nun çocukluk yıllarının geçtiği Araplar, Ortasinan, Karaciğan, Durakfakih, Sarıyakup gibi mahallelerdeki hatıraları, özellikle kendisinde derin izler bırakan Türbeönü'nde geçen yılları, yetişmesinde, dinî terbiyesinde ve şahsiyetinin teşekkülünde, komşuları olan Hacıveyiszade ve Fahri Kulu gibi hocaefendilerin ne denli önemli rol oynadığı, Fahri efendiden duyduğu bir söz üzerine Hadis alanını seçmesi gibi hayatına yön veren hatıralar bildirinin üzerinde duracağı konular arasında yer almaktadır.

Konya'da çok sayıda hafız yetiştiren bir kurum olan Bulgur Tekkesi Kur'an Kursunda hafız olduğu yıllar ve hocası Hakkı Özçimi ile olan hatıraları, Cumhuriyet dönemi Konya'sının din eğitimi serüvenini ve yaşanan zorlukları anlamada önemli ipuçları vermektedir.

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsündeki öğrencilik yılları, hatıraları ve ders aldığı hocalar, o dönemin İstanbul'u da bu bildiride mercek altına alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Konya, ilim geleneği, tasavvuf, manevi önderler, Hadis.

A HADITH SCHOLAR AND MESNEVIHAN RAISED IN KONYA'S BASIN OF KNOWLEDGE AND WISDOM: PROF. DR. ALI OSMAN KOÇKUZU

ABSTRACT

Konya is an ancient center of learning that bears the traces of the Seljuk and Ottoman eras, where Islamic sciences and Sufi culture are blended. While knowledge was pursued in its madrasahs for centuries, a different climate of meaning was experienced in its dervish lodges and sanctuaries with the ultimate goal of becoming a insan-ı kâmil (a perfected human being). Serving as a bridge from the Ottoman Empire to the Republic, this paper aims to highlight the scholarly tradition of Konya while presenting the significant moments of the 84-year life of Ali Osman Koçkuzu—accompanied by his memories—who had the honor of being a student of the spiritual leaders of Konya, who were former teachers of the Bekir Sami Pasha Madrasah, also known as Paşadairesi (Islah-ı Medâris).

Registered in the Karatay population registry of Konya, Koçkuzu's childhood memories in neighborhoods such as Araplar, Ortasinan, Karaciğan, Durakfakih, and Sarıyakup, especially the years he spent in Türbeönü which left deep marks on him, the crucial roles played by scholar figures and neighbors like Hacıveyiszade and Fahri Kulu in his upbringing, religious discipline, and character formation, and the memories that shaped his life—such as choosing the field of Hadis upon hearing a remark from Fahri Efendi—are among the topics the paper will focus on.

His years of memorizing the Quran (becoming a hafiz) at the Bulgur Tekkesi Quran Course—an institution that trained numerous hafizes in Konya—and his memories with his teacher Hakkı Özçimi provide important clues for understanding the adventure of religious education and the hardships experienced in Konya during the Republican era.

His student years at the Istanbul High Islamic Institute, his memories, and the teachers from whom he took classes, along with the Istanbul of that period, will also be put under the microscope in this paper.

Keywords: Konya, scholarly tradition, sufism, spiritual leaders, traditions of the Prophet.

EKBERÎ GELENEKTE ŞATHİYYE ÖRNEĞİ: CENDÎ'NİN *KASÎDE-İ GAYBİYYE*'Sİ

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Mine AKAR
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-3804-2604

ÖZET

13. yüzyıl Konya'sında Sadreddin Konevî dergahında yetişmiş bir İbnü'l-Arabî takipçisi olan Müeyyed Cendî (ö. 711/1312), muhtemelen Konevî'nin felsefî/rasyonel çizgisini takip ederek eserlerinde genel olarak tasavvufî neşvesini gizleyen, coşkudan uzak bir dil kullanmıştır. Mensur eserleri için tabii olabilecek bu durumu manzum eserlerinde de görmek mümkündür. Ne var ki onun, Konevî'nin vefatından sonra kaleme aldığı ve *Şerhu Fusûsi'l-hikem*'in başına bir ilave olarak koyduğu *Kasîde-i Gaybiyye*'si bu tespit edilen yazım üslubunun çok dışında; oldukça lirik, hatta tasavvuf geleneği için şatahat kapsamında kabul edilebilecek sözler içerir. Çalışmamız Cendî'nin bu eserindeki coşkulu söylemi Ekberî geleneğin başat kavramları olan Hakîkat-ı Muhammediyye, tecellî, varlık mertebeleri, fenâ, nefes-i Rahmânî, vahdet-i vücûd gibi terimlerle birlikte hermenötik bir yöntemle analiz etmeyi hedeflemektedir. Araştırmada ayrıca, geleneğin kurucu isimleri olan İbnü'l-Arabî ve Sadreddin Konevî'nin eserlerindeki üslûp özelliklerine şathiye bağlamında değinilecek; Ekberî ekol mensuplarının irfanî hakikatleri dile getirirken şatahat söylemine hangi düzeyde başvurdukları sorusu tartışmaya açılacaktır. Böylelikle çalışma, 13. yüzyıl Konya'sında yetişen Müeyyed Cendî'nin bu sıra dışı eseri özelinde, şatahat söyleminin Ekberî geleneğin teşekkül dönemindeki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Ekberî Gelenek, Müeyyed Cendî, *Kasîde-i Gaybiyye*, Şatahat.

AN EXAMPLE OF SHAṬḤIYYA IN THE AKBARIAN TRADITION: AL-JANDĪ'S AL-QAṢĪDA AL-GHAYBIYYA

ABSTRACT

Muʾayyad al-Dīn al-Jandī (d. 711/1312), a follower of Ibn al-ʿArabī who was trained in the lodge (*zāwiya*) of Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī in thirteenth-century Konya, generally adopted a sober discourse devoid of ecstatic expression in his works, concealing his mystical enthusiasm (*nash-wa*) likely in adherence to al-Qūnawī's philosophical and rational line. While such an approach may be considered natural for his prose writings, it is also observed in his poetic works. However, his *al-Qaṣīda al-ghaybiyya*, which he composed after al-Qūnawī's death and appended as an introduction to his *Sharḥ Fuṣūṣ al-ḥikam*, stands in stark contrast to this identified writing style; it contains a highly lyrical language and utterances that can be classified within the scope of ecstatic overflow (*shaṭaḥāt*) in the Sufi tradition. This study aims to analyze al-Jandī's ecstatic discourse in this work through a hermeneutical method in relation to the predominant concepts of the Akbarian tradition, such as *al-ḥaqīqa al-Muḥammadiyya* (the Muhammadan Reality), *ta-jallī* (theophanic manifestation), *marātib al-wujūd* (the planes of existence), *fanāʾ* (annihilation), *al-nafas al-Raḥmānī* (the Breath of the All-Merciful) and *waḥdat al-wujūd* (the unity of being). Furthermore, the stylistic characteristics of works by the founding figures of the tradition, Ibn al-ʿArabī and Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī, will be addressed within the context of *shaṭḥiyya*, thereby opening to discussion the extent to which the members of the Akbarian school resorted to the discourse of *shaṭaḥāt* when expressing gnostic (*ʿirfānī*) truths. Thus, specifically focusing on this extraordinary work of Muʾayyad al-Jandī, who emerged from thirteenth-century Konya, the study aims to elucidate the place of the *shaṭaḥāt* discourse during the formative period of the Akbarian tradition.

Keywords: Taṣawwuf, Akbarian Tradition, Muʾayyad al-Jandī, *al-Qaṣīda al-ghaybiyya*, Shaṭaḥāt.

EVHADÜDDÎN-İ KİRMÂNÎ'DE SÛRET-MÂNÂ İLİŞKİSİ VE ŞÂHİDBÂZLIĞIN TASAVVUFÎ TEMELLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dr. Eğt. Gör. Ahmet AZ
Diyanet Akademisi
ORCID: 0000-0002-0893-4348

ÖZET

XIII. yüzyıl İran-Anadolu tasavvuf muhitinin önemli temsilcilerinden Evhadüddîn-i Kirmânî (ö. 635/1238), gerek tasavvufî silsilesi gerekse İbnü'l-Arabî başta olmak üzere dönemin önde gelen mutasavvıflarıyla kurduğu ilişkiler bakımından tasavvuf tarihinde dikkat çekici bir konuma sahiptir. Kutbüddîn el-Ebherî-Rüknüddîn es-Sicâsî hattı üzerinden Ebû Necîb es-Sühreverdî'ye ve nihayetinde Cüneyd-i Bağdâdî'ye ulaşan silsilesi, onun düşüncesinin klasik tasavvuf geleneği içinde şekillendiğini göstermektedir. Ancak Kirmânî, tasavvuf literatüründe çoğunlukla "şâhidbâzî" olarak adlandırılan ve güzel sûretler karşısındaki mânevî temaşa pratiğiyle özdeşleştirilerek anılmış, bu yönüyle hem döneminde hem de sonraki kaynaklarda tartışma ve eleştiri konusu olmuştur.

Bu bildiri, Kirmânî'ye yöneltilen şâhidbâzlık ithamının yalnızca ahlâkî bir yargı olarak mı değerlendirilmesi gerektiği, yoksa onun tasavvufî düşüncesinin merkezinde yer alan sûret-mânâ ilişkisinin pratik bir tezahürü olarak mı okunması gerektiği sorusu üzerine kuruludur. Kirmânî'nin düşüncesinde sûret, kendi başına nihaî bir gerçeklik olarak görülmemekte; aksine hakikatin farklı varlık mertebelerindeki tecellî ve görünüşlerini taşıyan bir mazhar olarak değerlendirilmektedir. Bu anlayış doğrultusunda yaratılmışlardaki her türlü güzellik, ilâhî cemâlin mukayyed bir tecellîsi kabul edilmektedir. Kirmânî'nin bu yaklaşımı, sûretin zâhirî görünüş, mânânın ise onun ardındaki hakikat olarak ele alınması bakımından İbnü'l-Arabî'nin zâhir-bâtın anlayışıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada öncelikle Kefevî'nin *Ketâ'ibü a'lâmi'l-ahyâr* adlı eserinde aktarılan biyografik malzeme esas alınarak Kirmânî'nin tasavvufî silsilesi ve İbnü'l-Arabî ile ilişkisi ele alınacak, ardından Kirmânî'nin *Rubâîler*'inden hareketle şâhidbâzî rivayetlerinin arka planındaki mutlak cemâl-mukayyed cemâl ayrımı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Evhadüddîn-i Kirmânî, sûret-mânâ, şâhidbâzî, cemâl, tecellî, İbnü'l-Arabî, tasavvuf.

AN EXAMINATION OF THE SŪRAT-MAʿNĀ RELATIONSHIP AND THE SUFI FOUNDATIONS OF SHĀHIDBĀZĪ IN AWḤAD AL-DĪN KIRMĀNĪ

ABSTRACT

Awḥad al-Dīn Kirmānī (d. 635/1238), one of the prominent representatives of the thirteenth-century Persian-Anatolian Sufi milieu, occupies a noteworthy position in the history of Sufism both on account of his Sufi lineage and his relationships with leading Sufis of his time, particularly Ibn al-ʿArabī. His spiritual lineage, extending through the line of Quṭb al-Dīn al-Abharī and Rukn al-Dīn al-Sijāsī to Abū al-Najīb al-Suhrawardī and ultimately to Junayd al-Baghdādī, indicates that his thought was shaped within the classical Sufi tradition. Nevertheless, Kirmānī has predominantly been remembered in the Sufi literature in connection with what is referred to as *shāhidbāzī*, a practice of spiritual contemplation associated with the perception of beautiful forms (*suwar*). This aspect of his thought became a subject of debate and criticism both during his lifetime and in subsequent sources.

This paper examines whether the accusation of *shāhidbāzī* directed against Kirmānī should be understood merely as a moral judgment or, rather, as a practical manifestation of the *sūrat-maʿnā* relationship that lies at the center of his Sufi thought. In Kirmānī's understanding, *sūrat* is not regarded as a final reality in itself; rather, it is conceived as a *maẓhar* through which the Truth manifests and becomes visible at different ontological levels. Accordingly, every form of beauty manifested in creation is understood as a qualified (*muqayyad*) manifestation of Divine Beauty (*al-jamāl al-ilāhī*). In this respect, Kirmānī's approach bears a resemblance to Ibn al-ʿArabī's conception of the relationship between the outward (*ẓāhir*) and the inward (*bāṭin*), insofar as *sūrat* represents the outward appearance while *maʿnā* points to the reality underlying that appearance.

The study will first examine Kirmānī's Sufi lineage and his relationship with Ibn al-ʿArabī on the basis of the biographical material transmitted by Kefevī in his *Katāʾib al-aʿlām al-akhyār*. It will then analyze the distinction between Absolute Beauty (*al-jamāl al-muṭlaq*) and Qualified Beauty (*al-jamāl al-muqayyad*), drawing primarily on Kirmānī's *Rubāʿiyyāt*, in order to elucidate the conceptual background of the narratives concerning *shāhidbāzī*. In this framework, the study argues that Kirmānī's engagement with beautiful forms should not be reduced to an attachment to outward appearances, but should instead be considered within the context of a Sufi understanding in which the *sūrat* serves as a locus through which the *maʿnā* and, ultimately, Divine Beauty may be contemplated.

Keywords: Awḥad al-Dīn Kirmānī, *sūrat-maʿnā*, *shāhidbāzī*, Divine Beauty, *tajallī*, Ibn al-ʿArabī, Tasavvuf.

MEVLÂNÂ VE DÂVÛD KAYSERÎ'DE SONSUZLUĞA BAKIŞ: ÖLÜMSÜZLÜK AĞACI VE ÂB-I HAYAT

Dr. Öğr. Üyesi Sema ÖZDEMİR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-1329-5165

ÖZET

Hz. Mevlânâ Mesnevî'sinde ölümsüzlüğü arayan bir hükümdarın hikayesini anlatır. Hikâyeye göre vaktiyle bir hükümdar Hindistan'da bir ağaç bulunduğunu bu ağacın meyvesinden yiyenlerin sonsuz bir hayat yaşayacağını duyar ve vezirini onu bulmakla görevlendirir. Vezir uzun bir yolculuğa çıkar fakat ağacı bulamadan çaresizce saraya dönmeye mecbur kalır. Dönüş yolunda bir alimle karşılaşır ve ona bu ağaçtan bahseder. Alim kendisine dünyada ebedi yaşamanın imkansızlığını ve sonsuzluk ağacından kastedilenin ilim olduğunu anlatır. Böylece maddenin ardındaki manayı gören okuyucunun gayb ve şehadet alemleri arasında kurulacak bağ hakkındaki idraki artmış olur. Sirâceddin Urmevî'nin talebesi olarak bilinen Dâvûd Kayserî ise aynı konuyu Hızır'dan ve âb-ı hayat kavramından bahsederken ele alır. Hızır'ın sonsuzluk suyundan içtiği ve bu yüzden ebedi yaşamı elde ettiği hakkında yaygın bir inanç vardır. Kayserî sözü geçen sonsuzluk suyunun mecazi bir ifade olduğunu, Hızır'ın herkes gibi öldüğünü, bu su ile kastedilenin ilim olduğunu söyler. Öyleyse hem Mevlânâ hem Kayseri insanın içindeki ebedi yaşam arzusunun ancak ilimle tatmin edilebileceği kanaatindedir. Buradaki ilim herhangi bir şeyi bilmekten öte kendi hakikatini bilmektir. Bu tebliğde Mevlânâ ve Kayseri'nin sonsuzluk kavramına bakışları ele alınacak, bu çerçevede Mevlevilik ve Ekberilik arasında bulunan ortak noktalardan biri ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ, Dâvûd Kayserî, Hızır, Ab-ı Hayat, Ölümsüzlük Ağacı.

MAWLANA AND DAVUD KAYSARI'S PERSPECTIVE ON IMMORTALITY: THE TREE OF IMMORTALITY AND WATER OF LIFE

ABSTRACT

In his Mathnavi, Mawlânâ recounts the story of a ruler who sought immortality. According to the tale, a ruler hears of a tree in India whose fruit grants eternal life to those who consume it, and he tasks his vizier with finding it. The vizier embarks on a long journey but is eventually forced to return to the palace in despair, unable to locate the tree. On his way back, he encounters a scholar and tells him about the tree. The scholar explains the impossibility of living forever in this world and clarifies that the "tree of eternity" actually refers to knowledge. Thus, the reader—who perceives the meaning behind the material—gains a deeper understanding of the connection between the realm of the Unseen and the realm of the Manifest. Dâwûd Kaysarî, a student of Sirâjeddin Urmevî, addresses the same subject while discussing the figure of Khidr and the concept of the "water of life." There is a widespread belief that Khidr drank from the water of eternity and thereby attained eternal life. Kaysarî argues that this "water of eternity" is a metaphor; he maintains that Khidr died just like anyone else and that the water signifies knowledge. Consequently, both Mawlânâ and Kaysarî hold the view that the human desire for eternal life can be satisfied only through knowledge. The knowledge here than simply knowing something, it is about knowing one's own truth. This paper examines the perspectives of Mawlânâ and Kaysarî on the concept of eternity and, within this framework, highlights a commonality between the Mevlevi and Akbari traditions.

Keywords: Mawlânâ, Dâwûd Kaysarî, Khidr, Water of Life, Tree of Immortality.

KONYA'NIN ŞEMS-İ TEBRİZİ'NİN DÜŞÜNSEL MİRASINA KATKISI: MEVLÂNÂ EKSENİNDE BİR İNCELEME

Prof. Dr. Könül HACIYEVA
Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
ORCID: 0000-0001-5335-912X

ÖZET

Şems-i Tebrizi, XIII. yüzyıl tasavvuf tarihinin en etkili sûfîlerinden biri olarak, özellikle Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile gerçekleştirdiği karşılaşma sayesinde İslam düşünce tarihinde derin izler bırakmıştır. Mevlana'nın gözünde Şems Tebrizi mükemmel bir Türk, bir aşk sultanıydı. Mevlana Celaleddin de kendi içinde mükemmel insanı aradığı için, bu karşılaşma Şems Tebrizi'nin hayatının ve kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir etki yarattı. Bu bildiri, Şems-i Tebrizi ile Konya arasındaki ilişkiyi, yalnızca tarihî bir buluşma olarak değil, Şems'in düşünsel mirasının şekillenmesi, görünürlük kazanması ve sonraki kuşaklara aktarılması bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel sorusu, Konya'nın Şems-i Tebrizi'nin tasavvuf anlayışına doğrudan ne ölçüde katkı sunduğu ve Mevlânâ ile gerçekleşen karşılaşmanın bu mirasın oluşumu ve yayılımındaki rolünün nasıl değerlendirilebileceğidir. Araştırmada tarihsel ve nitel araştırma yöntemi benimsenerek başta "Makalât" olmak üzere klasik tasavvuf kaynakları ile modern akademik çalışmalar karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Şems'in Konya öncesindeki tasavvufî birikimi ile Konya dönemindeki faaliyetleri birlikte değerlendirilerek, Konya'nın Şems'in fikirlerinin ortaya çıktığı değil, Mevlânâ ile kurduğu derin manevi ilişkinin etkisiyle bu fikirlerin yeni bir anlam ve etki alanı kazandığı ileri sürülecektir. Bildiri, Konya'nın Şems-i Tebrizi açısından bir "dönüşüm mekânı" olmasının yanı sıra, Mevlevî geleneğin teşekkülü sayesinde onun düşünsel mirasının tarih boyunca korunmasına önemli katkı sağladığını savunmaktadır. Konya, yalnızca iki büyük sûfînin buluştuğu bir şehir değil; tasavvuf düşüncesinin yeniden yorumlandığı ve kültürel hafızaya aktarıldığı bir merkez olarak değerlendirilecektir. Bu çalışma, Şems-i Tebrizi ile Konya arasındaki ilişkiye tek yönlü bir etkileşim perspektifinden değil, karşılıklı etkileşim ve tasavvuf tarihi bağlamında yaklaşarak, Konya'nın Şems'in düşünsel mirasının sürekliliği ve tarihsel etkisindeki rolüne ilişkin yeni bir değerlendirme sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Şems-i Tebrizi, düşünsel miras, Mevlânâ, tasavvuf.

KONYA'S CONTRIBUTION TO THE INTELLECTUAL LEGACY OF SHAMS-I TABRIZI: AN EXAMINATION FOCUSING ON MEVLANA

ABSTRACT

Shams-i Tabrizi, as one of the most influential Sufis in the history of 13th-century Sufism, left a profound mark on the history of Islamic thought, particularly through his encounter with Mevlana Celaleddin Rumi. In Mevlana's eyes, Shams-i Tabrizi was the perfect Turk, a sultan of love. Since Mevlana Celaleddin himself sought the perfect human being, this encounter had a significant impact on shaping Shams-i Tabrizi's life and personality. This paper aims to examine the relationship between Shams-i Tabrizi and Konya not merely as a historical encounter, but in the context of the shaping, visibility, and transmission of Shams' intellectual legacy to subsequent generations. The fundamental question of this study is to what extent Konya directly contributed to Shams-i Tabrizi's understanding of Sufism, and how the role of the encounter with Mevlana in the formation and dissemination of this legacy can be evaluated. This research will adopt a historical and qualitative research method, comparatively examining classical Sufi sources, primarily "Makalât," alongside modern academic studies. By considering Shams' Sufi background before Konya and his activities during his time there, it will be argued that Konya is not merely the place where Shams' ideas originated, but rather a place where these ideas gained new meaning and influence through the profound spiritual relationship he established with Mevlana. The paper argues that Konya, in addition to being a "place of transformation" for Shams-i Tabrizi, has significantly contributed to the preservation of his intellectual legacy throughout history through the formation of the Mevlevi tradition. Konya will be considered not only a city where two great Sufis met, but also a center where Sufi thought was reinterpreted and transmitted to cultural memory. This study aims to offer a new assessment of Konya's role in the continuity and historical influence of Shams-i Tabrizi's intellectual legacy, by approaching the relationship between Shams-i Tabrizi and Konya not from a one-way interaction perspective, but within the context of mutual interaction and the history of Sufism.

Keywords: Konya, Shams-i Tabrizi, intellectual heritage, Mevlana, Sufism.

THE SPIRITUAL BRIDGE BETWEEN KONYA AND SOUTH ASIA: ʿALLĀMA IQBĀL'S CONCEPTUALIZATION OF JALĀL AL-DĪN RŪMĪ AS PĪR-I RŪMĪ

Asst. Prof. Dr. Abdul RASHEED
Bahria University
ORCID: 0000-0002-8344-9588
Sahar RAJPER
Bağımsız Araştırmacı

ABSTRACT

This paper examines about the Jalāl al-Dīn Rūmī (Pīr-i Rūmī) and his spiritual epicenter of Konya as the central, animating force behind ʿAllāma Muḥammad Iqbāl's dynamic translation of Anatolian Ṣūfī thought into a modern South Asian framework. By establishing Konya and Rūmī at the absolute core of works like *Asrār-i Khudī* and *Jāvīd-Nāma*, the research demonstrates how Iqbal connects his thought to Konya's spiritual heritage, operationalizing Rūmī's classical mysticism to formulate a philosophy of active Selfhood (Khudī). Within this paradigm, Rūmī's dynamic Ṣūfism anchored in Konya serves as a dual critique against both unguided modern secularism and passive, monastic quietism. Whereas institutionalized Ṣūfī orders frequently utilized the shared "textual neighborhood" of classical Islam to legitimize quietism, Iqbāl mobilized these same discursive texts to inspire anti-colonial revival. Employing a text-based hermeneutical methodology, this study maps how Rūmī's Mathnawī anchors Iqbāl's Persian masterworks (Asrār-i Khudī and Jāvīd-Nāma), treating Rūmī's thought as the primary source text around which Iqbāl's entire philosophical system revolves. By examining how this Anatolian heritage was operationalized, the research demonstrates that civilizational renewal functions fundamentally as a contest over hermeneutical interpretations and textual authority.

Ultimately, the paper highlights how the Konya–South Asia axis mobilized classical Ṣūfism to counter colonial hegemony and internal stagnation, offering scholars a nuanced framework for evaluating classical Ṣūfi paradigms within modern reform movements.

Keywords: Pīr-i Rūmī, Khudī, hermeneutical analysis, ʿAllāma Iqbāl, Jalāl al-Dīn Rūmī, *Konya.*

PARÇADAN BÜTÜNE: ŞEYH DEKÛKÎ KISSASI BAĞLAMINDA MEVLÂNÂ'DA GERÇEK KENDİLİK YOLCULUĞU

Dr. Öğr. Üyesi Hicret KARADUMAN
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-0391-5444

ÖZET

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Mesnevî*'sinin 3. cildinde yer alan Şeyh Dekûkî kıssası, barındırdığı zengin sembolik anlatımla eserin en dikkat çeken bölümlerinden biridir. Kerâmet sahibi ve derecesi yüksek bir velî olan Şeyh Dekûkî Allah'ın yeryüzündeki tecellilerini aramakta ve "deryayı bir katre içinde, güneşi bir zerre içerisinde görebilme" gayesiyle manevi seyrinin ikmalinde sefer yolunu tutmaktadır. Kıssada Şeyh Dekûkî'nin gördüğü yedi kandilin tek bir kandile, ardından yedi insana ve yedi ağaca bürünmesi; ağaçlara yaklaştıkça bu yapının tek bir ağaca dönüşmesi, vahdette kesret ve kesrette vahdet ilkelerini izhar eden bir anlatımla hikâye edilmiştir. Yine denizdeki fırtınada batmak üzere olan bir gemi halkı için Dekûkî'nin yaptığı dua ve bu bölümde işlenen "bütün testilerin tek bir leğene dökülmesi" metaforu, kulun fenâ hâlinde mutlak iradeye teslim oluşunu ve tüm medih, sena ve duaların özünde tek bir merciye yönelişini temsil etmektedir. İnsanın kesret içindeki yerini bulması, Mevlânâ'nın "bir hayalin peşinde sarhoş olmak" veya "tilkinin kendi kuyruğuna âşık olması" teşbihleriyle eleştirdiği sahte benlik algısından kurtulup hakiki varlığını fark etmesini gerektirmektedir. Kıssa, kulun Rabbi ile birlikte olduğu gerçeğine uyanarak nefsinin ayıplarından özgürleşmesini ve Hakk'ın nazar ettiği hakiki gönle kavuşmasını hedeflemektedir. Çalışmada ilgili beyitler içerik analizi ve hermenötik yaklaşım çerçevesinde çözümlenerek kıssadaki metaforik unsurlar ve tasavvufi kavramlar, tasavvuf geleneğindeki benzerleri ile karşılaştırmalı bir şekilde incelenecektir. Elde edilen bulgular ışığında Mevlânâ'nın, modern insanın maruz kaldığı kendilik yanılgılarına sunduğu onarım imkanları ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Mesnevî*, Şeyh Dekûkî, Vahdet-i Vücûd, Kendilik Algısı, Tasavvuf Psikolojisi.

FROM FRAGMENT TO WHOLE: THE JOURNEY OF THE TRUE SELF IN MAWLĀNĀ IN THE CONTEXT OF THE TALE OF SHAYKH DAQŪQĪ

ABSTRACT

The parable of Shaykh Daqūqī in the third volume of Rūmī's *Masnavī* is a prominent section The story of Shaykh Daqūqī, found in Volume 3 of Mawlānā Jalāl al-Dīn Rūmī's *Masnavī*, is one of the work's most striking sections due to its rich symbolic narrative. Shaykh Daqūqī, a saint of high rank endowed with miraculous powers, is seeking the manifestations of God on earth and has set out on a spiritual journey to complete his spiritual quest with the aim of "seeing the ocean in a single drop and the sun in a single speck." In the tale, the seven lamps that Shaykh Daqūqī sees transform into a single lamp, then into seven people, and finally into seven trees; as he approaches the trees, this structure merges into a single tree—a narrative that illustrates the principles of "unity in diversity" and "diversity in unity." Similarly, the prayer Daqūqī offers for the crew of a ship on the verge of sinking in a storm at sea, and the metaphor of "all the jugs pouring into a single basin" explored in this section, represent the servant's surrender to the absolute will in a state of annihilation (fana) and the fact that all praise, glorification, and prayers ultimately turn toward a single source. For a person to find their place amidst multiplicity, they must free themselves from the false sense of self—which Mawlānā criticizes with similes such as "being intoxicated in pursuit of a fantasy" or "the fox falling in love with its own tail"—and realize their true existence. The story aims to help the believer awaken to the reality of being in the presence of his Lord, thereby freeing himself from the faults of his ego and attaining the true heart that is favored by God. In this study, the relevant verses will be analyzed within the framework of content analysis and a hermeneutic approach; the metaphorical elements and Sufi concepts in the story will be examined in a comparative manner with their counterparts in the Sufi tradition. In light of the findings, the remedies that Mawlānā offers for the illusions of self to which modern humans are exposed will be presented.

Keywords: *Masnavī*, Shaykh Daqūqī, Unity of Being, Self-Perception, Sufi Psychology.

BİR TASAVVUFÎ METNİN SİYER KAYNAĞI OLARAK KULLANIMI: TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'NÜN *MEVLÂNÂ VE MESNEVÎ GÖZÜYLE PEYGAMBER EFENDİMİZ* ADLI ESERİNDE PEYGAMBER TASAVVURU

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Muhammed ÇAKMAK
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-1573-7892

ÖZET

Din hizmetleri alanında Türkiye'nin önemli vaizlerinden biri olan, Konya merkez vaizi ve *Sultânu'l-Vâizîn* unvanıyla tanınan Tahir Büyükkörükçü'nün (1925–2011) 1970 yılında kaleme aldığı *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz* adlı eser, Hz. Peygamber'in hayatını, ahlâkını ve şahsiyetini doğrudan hadis ve klasik siyer literatürü üzerinden anlatmaktan ziyade Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Mesnevî*sinden yaptığı alıntılar üzerinden inşa eden özgün bir metindir. Söz konusu çalışma, klasik siyer yazım geleneğinin izlediği rivayet-isnad temelli yöntemden ayrılarak, tasavvufî-edebî bir eseri Hz. Peygamber tasavvurunun doğrudan kaynağı hâline getirmektedir.

Bu çerçevede tebliğde müellifin hangi temaları (fiziki vasıflar, ahlâkî nitelikler, risâlet) hangi *Mesnevî* beyitleri üzerinden işlediği, bu beyitlerden çıkardığı tarihî/biyografik içerik ve yorumlar ortaya konacaktır. Çalışma, bir siyer şerhi ya da mukayeseli kaynak tenkidi iddiası taşımaksızın, metnin kendi iç mantığını ortaya koyan bir vaka incelemesi niteliğindedir. Bu tahlil vesilesiyle Konya'nın manevi mimarlarından biri kabul edilen Büyükkörükçü'nün peygamber anlayışı tespit edilmeye çalışılacaktır. Gaye, Cumhuriyet dönemi dinî neşriyatında vaiz-yazar kimliğiyle üretilen bir siyer yazıcılığı biçimini ortaya koymak ve tasavvufî-edebî bir metnin (*Mesnevî*) Hz. Peygamber anlatımında birincil referans olarak kullanılmasının doğurduğu metodolojik hususları -remiz ve teşbihlerin tarihî/biyografik veriye dönüştürülmesi başta olmak üzere- İslam Tarihi disiplini açısından müzakereye açmaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyer, Tahir Büyükkörükçü, Mesnevî, Peygamber Tasavvuru, Siyer Yazıcılığı.

A SUFI TEXT AS A SOURCE FOR SĪRA: THE PORTRAYAL OF THE PROPHET IN TAHIR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'S MEVLÂNÂ VE MESNEVÎ GÖZÜYLE PEYGAMBER EFENDIMIZ

ABSTRACT

Tahir Büyükkörükçü (1925–2011), known as *Sultânu'l-Vâizîn* and long recognized as one of Türkiye's most influential preachers serving as the chief preacher of Konya, authored in 1970 a work titled *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz* (Our Prophet Through the Eyes of Mevlânâ and the Mesnevî). Rather than drawing on ḥadīth and the classical sīra literature to narrate the Prophet's life, character, and personality, this work is constructed primarily around citations from Mevlânâ Jalāl al-Dīn Rūmī's *Mathnawī*. In doing so, it departs from the riwāya-isnād-based methodology of the classical sīra-writing tradition, transforming a Sufi-literary text into a direct source for the construction of the Prophetic image.

Within this framework, the paper will examine which themes—physical attributes, moral qualities, and the nature of prophethood—the author addresses through which specific verses of the *Mathnawī*, along with the historical/biographical content and interpretations he derives from them. Rather than claiming to offer a commentary on sīra or a comparative source criticism, the study is conceived as a case analysis that elucidates the text's own internal logic. Through this analysis, an attempt will be made to identify the conception of the Prophet held by Büyükkörükçü, regarded as one of the spiritual architects of Konya. The paper aims to identify a distinctive mode of sīra-writing produced by a preacher-author in Republican-era religious publishing, and to open for discussion—within the discipline of Islamic History—the methodological implications of employing a Sufi-literary text (the *Mathnawī*) as a primary reference for depicting the Prophet, particularly the transformation of Sufi symbols and metaphors into historical/biographical data.

Keywords: Sīra, Tahir Büyükkörükçü, Mathnawī, Portrayal of the Prophet, Sīra-Writing.

MENKIBEVÎ ANLATILARDA SEYYİD MAHMÛD HAYRÂNÎ'NİN HAYATI, MUHİTİ VE TASAVVUFÎ İLİŞKİLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp YILMAZ
Karadeniz Teknik Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-9429-4844

ÖZET

XIII. yüzyıl Türkiyesi, farklı tasavvufî geleneklere mensup şeyh ve dervişlerin bir arada bulunduğu, çeşitli dinî zümrelerin karşılaştığı ve birbirleriyle münasebetler geliştirdiği hareketli bir döneme sahne olmuştur. Moğol istilâsının yol açtığı siyasî ve toplumsal değişimler, Türkistan, İran ve Irak'tan Türkiye Selçuklu coğrafyasına yönelen göçleri hızlandırmıştır. Bu hareketlilik, şehirlerin dinî ve tasavvufî çehresinin çeşitlenmesinde etkili olmuştur. I. Alâeddin Keykubad devrinde şehirlerin gelişmesi ve tekke ve zâviyelere yönelik himayenin güçlenmesiyle Ahî, Rifâî, Haydarî, Kalenderî, Babaî, Evhadî, Ekberî, Kübrevî, Mevlevî ve Bektaşî çevrelere mensup sûfîler Selçuklu şehirlerinde faaliyet göstermiştir. Seyyid Mahmûd Hayrânî (ö. 667/1269) de bu dinî ve kültürel ortam içerisinde, özellikle Konya ve Akşehir'deki faaliyetleri ve sûfî şahsiyetlerle kurduğu ilişkilerle dikkat çeken isimlerden biri olmuştur.

Çalışmada Hayrânî'ye ilişkin bilgiler, dönemin kronikleri ve konuya dair araştırmalarla birlikte değerlendirilmiştir. Temel kaynak grubunu ise onun hayatı, şahsiyeti ve sûfîlerle ilişkileri hakkında rivayetler ihtiva eden menâkıbnâmeler oluşturmuştur. Bu eserlerde yer alan anlatılar, tarihî olayların doğrudan kayıtları olarak değil, Hayrânî'nin şahsiyetinin ve bağlı bulunduğu çevrenin sonraki dönemlerde nasıl tasavvur edilip aktarıldığını gösteren veriler olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda Hayrânî'nin farklı sûfîlerle ilişkilerine dair rivayetler incelenmiştir. Anlatılarda öne çıkan şahıslar, mekânlar ve hadiseler üzerinden dönemin dinî çevreleri arasındaki temas biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, dönemin sûfî çevrelerinin birbirinden kesin sınırlarla ayrılmış yapılar olmadığını göstermektedir. Şahıslar arasındaki temaslar, dinî ve tasavvufî zümreler arasında belirli ölçülerde geçişkenlik meydana getirmiştir. Hayrânî hakkında nakledilen rivayetler, onun hayatına ilişkin bilgilerin yanı sıra dönemin sûfîleri arasındaki ilişkilerin izini sürmeye de imkân vermektedir. Hayrânî'nin sonraki dönemlerde Mevlevî, Bektaşî ve Rifâî gelenekleri içerisinde farklı biçimlerde yorumlanması da dikkat çekicidir. Bu durum, menkıbevî şahsiyetlerin zaman içerisinde değişen dinî ve kültürel bağlamlarda yeniden anlamlandırılabildiğini göstermektedir. Bu yönüyle Hayrânî'nin hayatı ve muhiti, dönemin tasavvufî yapısını ve söz konusu yapı içerisindeki ilişkiler ağını anlamak bakımından önemli bir örnek sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Seyyid Mahmûd Hayrânî, Menâkıbnâmeler, Mevlevî, Bektaşî, Rifâî.

SAYYID MAHMŪD HAYRĀNĪ'S LIFE, MILIEU, AND SUFI RELATIONS IN HAGIOGRAPHICAL NARRATIVES

ABSTRACT

Thirteenth-century Anatolia was a dynamic setting in which shaykhs and dervishes belonging to different Sufi traditions lived alongside one another, various religious groups encountered each other, and developed relations with one another. The political and social transformations brought about by the Mongol invasions accelerated migrations from Turkistan, Iran, and Iraq towards the Seljuk territories. This movement contributed to the diversification of the religious and Sufi landscape of the cities. During the reign of Kayqubad I, the development of urban centres and the strengthening of patronage towards tekkes and zawiyas enabled Sufis affiliated with Akhi, Rifaʿi, Haydari, Qalandari, Baba'i, Evhadi, Akbari, Kubrawi, Mawlawi, and Bektashi circles to operate in Seljuk cities. Sayyid Mahmud Hayrani (d. 667/1269) was one of the prominent figures of this religious and cultural milieu, particularly through his activities in Konya and Akşehir and his relations with Sufi figures.

This study evaluates information on Hayrani alongside contemporary chronicles and relevant scholarly research. Its principal sources are hagiographical works (manāqibnāmas) containing accounts of Hayrani's life, personality, and relations with Sufis. The narratives in these works are not treated as direct records of historical events but as evidence of how Hayrani and the religious milieu to which he belonged were perceived and transmitted in later periods. Accordingly, accounts concerning Hayrani's relations with different Sufi figures are examined. Particular attention is given to the individuals, places, and events highlighted in these narratives in order to identify the forms of interaction among the religious circles of the period.

The findings indicate that the Sufi circles of the period did not operate as communities separated by rigid boundaries. Contacts among individuals created a degree of permeability between different religious and Sufi groups. Narratives about Hayrani provide insights not only into aspects of his life but also into the relations among Sufi figures of the period. His subsequent interpretation within Mawlawi, Bektashi, and Rifaʿi traditions is also noteworthy. This demonstrates how hagiographical figures could be reinterpreted within changing religious and cultural contexts over time. In this respect, Hayrani's life and milieu provide an important case for understanding the Sufi landscape of the period and the network of relations that developed within it.

Keywords: Sayyid Mahmūd Hayrānī, Manāqibnāmas, Mawlawi, Bektashi, and Rifaʿi.

SELÇUKLU KONYASI BAĞLAMINDA NASREDDİN HOCA FIKRALARINDA DEVLET-TOPLUM İLİŞKİSİNİN SİYASET BİLİMİ PERSPEKTİFİNDEN ANALİZİ

Doç. Dr. Cüneyt YILMAZ
Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-1655-588X

ÖZET

Bu makale, Nasreddin Hoca fıkralarını Selçuklu Konyası bağlamında devlet-toplum ilişkisini bir siyaset bilimi vakası olarak incelemektedir. Çalışmanın amacı, premodern bir toplumda halk mizahının otoriteyle ilişkisinin meşrulaştırma mı yoksa örtük bir direniş biçimi mi olduğunu sorgulamaktır. Kuramsal çerçeve, James C. Scott'ın "zayıfların silahları" ve "gizli senaryo" kavramları ile siyasi mizahın "denetim valfı" ve "baltalama" işlevleri üzerine yapılan tartışmalardan beslenmektedir. Standart fıkra derlemesi üzerinden nitel içerik analizi ve tematik kodlama yöntemiyle; adalet ve kadılık eleştirisi, hükümdar-tebaa ilişkisi, vergi ve mülkiyet algısı ile bilgi-iktidar ilişkisi başlıkları altında dört ana tema belirlenmiştir. Analiz, Selçuklu Konyası'nın siyasi-toplumsal yapısı -taht mücadeleleri, Moğol vasallığı, kadılık ve ahilik gibi aracı kurumlar- ışığında yorumlanmıştır. Hoca'nın geleneksel olarak ilişkilendirildiği Akşehir'in, dönemin Konya merkezli Selçuklu siyasi-kültürel etki alanı içinde yer aldığı ayrıca gerekçelendirilmektedir. Çalışma, fıkra külliyatının büyük ölçüde geç dönemde derlenmiş, katmanlı bir sözlü gelenek olduğunu kabul ederek, bunu Selçuklu dönemine ait birebir tarihsel belge olarak değil, o dönemde kök salan ve zamanla süregelen bir halk siyasi bilincinin izleri olarak okumaktadır. Bulgular, Nasreddin Hoca fıkralarının otoriteyi hem gülünçleştirdiğini hem de belirli bir toplumsal düzeni örtük biçimde onayladığını, dolayısıyla mizahın siyasi işlevinin bağlama göre değiştiğini göstermektedir. Bu ikircikli yapı, halk mizahının devlet-toplum ilişkisinde hem bir denge hem de eleştiri mekanizması olarak işlediğine işaret etmektedir. Makale, Türk halk mizahı literatürüne büyük ölçüde folklor ve dilbilim eksenli yaklaşan mevcut çalışmaların aksine, siyaset bilimi kuramlarıyla sistematik bir okuma sunarak hem Selçuklu dönemi siyasal kültürüne hem de Osmanlı'ya uzanan halk siyasi bilincinin sürekliliğine dair alana özgün bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nasreddin Hoca, Selçuklu Konyası, Siyasi Mizah, Devlet-Toplum İlişkisi, Halk Siyasi Kültürü.

A POLITICAL SCIENCE ANALYSIS OF STATE–SOCIETY RELATIONS IN NASREDDIN HODJA'S ANECDOTES IN THE CONTEXT OF SELJUK KONYA

ABSTRACT

This article examines the state–society relationship through the anecdotes of Nasreddin Hodja, situating them within the political and social context of Seljuk Konya. The central question is whether popular humor in a premodern society functioned primarily as a means of legitimizing authority or as a subtle form of resistance to it. The theoretical discussion draws on James C. Scott's concepts of the "weapons of the weak" and the "hidden transcript," alongside debates on political humor as a "safety valve" and as a form of subversion. Using qualitative content analysis and thematic coding of a standard collection of Nasreddin Hodja anecdotes, the article identifies four principal themes: criticism of justice and the institution of the qadi, relations between rulers and subjects, perceptions of taxation and property, and the relationship between knowledge and power. These themes are interpreted in light of the political and social structure of Seljuk Konya, marked by struggles over the throne, Mongol suzerainty, and the role of intermediary institutions such as the judiciary and the Akhi guilds. The article also situates Akşehir, traditionally associated with Nasreddin Hodja, within the wider political and cultural sphere shaped by the Seljuk center in Konya. At the same time, it recognizes that the anecdotal corpus was largely compiled in later periods and represents a layered oral tradition. The stories are therefore not treated as direct historical evidence of the Seljuk period, but rather as traces of a popular political consciousness that took shape in that period and continued to evolve over time. The analysis suggests that Nasreddin Hodja's anecdotes simultaneously ridicule political authority and implicitly affirm aspects of the existing social order. Political humor thus emerges as an inherently ambivalent form of popular expression, capable of serving both as a mechanism for managing tensions and as a vehicle for criticism. Rather than approaching Nasreddin Hodja primarily through folklore or linguistic analysis, as much of the existing literature has done, the article places his anecdotes within a political science framework and reads them as expressions of popular political culture. In doing so, it seeks to shed light on the political culture of the Seljuk period and on the longer-term continuities of popular political consciousness extending into the Ottoman era.

Keywords: Nasreddin Hodja, Seljuk Konya, Political Humor, State–Society Relations, Popular Political Culture.

MEVLÂNÂ ÖRNEĞİNDE DİNÎ OTORİTENİN HAFIZALAŞMASI VE KONYA'NIN SEMBOLİK İNŞASI

Dr. Öğr. Üyesi Melek COŞGUN SOLAK
Yozgat Bozok Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-6249-5043

ÖZET

Dinî otorite, onu temsil eden aktörün yaşamıyla sınırlı olmayıp ölüm sonrasında da toplumsal ve kültürel taşıyıcılar aracılığıyla yeniden üretilebilmektedir. Bu çalışma, söz konusu sürekliliği "dinî otoritenin hafızalaşması" kavramsallaştırması üzerinden ele alarak Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin tarihsel ve karizmatik bir dinî şahsiyetten Konya'nın kolektif hafızasını ve sembolik kimliğini şekillendiren kurucu bir figüre dönüşme sürecini din sosyolojisi perspektifinden incelemektedir. Araştırmanın amacı, Mevlânâ'nın dinî otoritesinin ölümünden sonra hangi mekanizmalarla yeniden üretildiğini ve bu sürecin Konya'nın sembolik inşasına nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Araştırmanın teorik çerçevesi Max Weber'in karizmatik otorite ve karizmanın rutinleşmesi yaklaşımı ile Maurice Halbwachs'ın kolektif hafıza ve Jan Assmann'ın kültürel hafıza yaklaşımlarına dayanmaktadır. Bu çerçevede hafızalaşma, dinî otoritenin anlatı, metin, ritüel, mekân ve semboller aracılığıyla tarihsel aktörün biyografik zamanını aşarak kolektif hafızada yeniden üretilmesi sürecini ifade etmektedir. Çalışma böylece dinî otoritenin sürekliliğini yalnızca kurumsallaşma üzerinden değil, hafıza ve kent kimliği ilişkisi bağlamında ele almaktadır. Araştırmada nitel ve tarihsel-sosyolojik yaklaşım benimsenmiştir. Doküman incelemesi ve yorumlayıcı sosyolojik çözümlemeye dayanan çalışmada Mevlânâ, Mevlevîlik ve Konya'nın dinî-kültürel hafızasına ilişkin tarihsel kaynaklar ile akademik literatür incelenmektedir. Bu kapsamda Mevlânâ'ya ilişkin anlatılar, Mevlevîliğin kurumsal sürekliliği ve Mevlânâ Dergâhı/Türbesi etrafında oluşan mekânsal hafıza değerlendirilmektedir. Çalışmada, Mevlânâ'nın dinî otoritesinin metinsel, kurumsal, ritüel ve mekânsal taşıyıcılar aracılığıyla hafızalaştığı ve bu sürecin Mevlânâ'yı Konya'nın "manevî şehir" kimliğinin kurucu sembollerinden birine dönüştürdüğü sonucuna ulaşılması beklenmektedir. Araştırma, dinî otorite, kolektif hafıza ve kentsel kimlik arasındaki ilişkiye din sosyolojisi açısından kavramsal bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dinî Otorite, Mevlânâ, Kolektif Hafıza, Hafızalaşma, Konya.

THE MEMORIALIZATION OF RELIGIOUS AUTHORITY IN THE CASE OF MAWLANA AND THE SYMBOLIC CONSTRUCTION OF KONYA

ABSTRACT

Religious authority is not confined to the lifetime of the actor who embodies it but may continue to be reproduced after death through social and cultural carriers. This study examines this continuity through the concept of the "memorialization of religious authority", focusing on how Mawlana Jalal al-Din Rumi evolved from a historical and charismatic religious figure into a constitutive symbol shaping Konya's collective memory and symbolic identity. From the perspective of the sociology of religion, the study explores the mechanisms through which Mawlana's religious authority has been reproduced after his death and how this process has contributed to the symbolic construction of Konya. The theoretical framework draws on Max Weber's concepts of charismatic authority and the routinization of charisma, Maurice Halbwachs's theory of collective memory, and Jan Assmann's approach to cultural memory. In this context, memorialization refers to the process through which religious authority transcends the biographical lifetime of a historical actor and is reproduced in collective memory through narratives, texts, rituals, spaces, and symbols. Thus, the continuity of religious authority is examined not only through institutionalization but also through the relationship between memory and urban identity. The study adopts a qualitative and historical-sociological approach, employing document analysis and interpretive sociological analysis. Historical sources and academic literature on Mawlana, the Mevlevi tradition, and Konya's religious-cultural memory are examined, with particular attention to narratives surrounding Mawlana, the institutional continuity of the Mevlevi tradition, and the spatial memory formed around the Mawlana Dervish Lodge/Tomb. The study is expected to demonstrate that Mawlana's religious authority has been memorialized through textual, institutional, ritual, and spatial carriers, transforming him into a constitutive symbol of Konya's identity as a "spiritual city". In doing so, the study seeks to contribute conceptually to the sociology of religion by highlighting the relationship between religious authority, collective memory, and urban identity.

Keywords: Religious Authority, Mawlana, Collective Memory, Memorialization, Konya.

صدر الدين القونوي :رائد التصوف الفلسفي "العرفان" في قونية خلال القرن السابع الهجري

Prof. Dr. Ibtihal Adel IBRAHIM
University of Kirkuk

الملخص

أحتفظ سلاجقة الروم في مجال سياستهم الدينية والعلمية بتقاليد السلاجقة العظام في العراق وبلاد فارس فقد تمثلت سياستهم الدينية بالتمسك بالمذهب السني والتزام جانب الخلفاء العباسيين ومما ساعد على ذلك وجود المدارس التي كان يدرس بهاالعلماء والشيوخ سواء منهم من جاء من آسيا الصغرى أو غيرها من البلدان الإسلامية المجاورة أما سياستهم العلمية فقد تمثلت بإستقطاب العلماء وتحديدا بعد أحداث الغزو المغولي لبلاد فارس فقام العلماء الوافدون بالتدريس في مدارسها وتإليف الكتب في مختلف مجالات العلم وهناك مسالة مهمة جدا تواجه الباحث الإ وهي صعوبة تتبع التاريخ العلمي الإسلامي منذ بداية عهد السلطنة السلجوقية الى النصف الثاني من القرن السادس الهجري\٢١ الميلادي فتراجم العلماء الذين وصلتنا كانت قليلة ولا يمكن تكوين صورة واضحة المعالم عن تاريخ الحياة العلمية والروحية بقدر كاف ربما يكون السبب في ذلك الأضطرايات السياسية التي كانت تعيشها المنطقة أوائل عهد السلاجقة الإ أن القرن السابع الهجري\٣١ الميلادي بدأت تظهر لنا الكثير من الشخصيات والذين كان لهم الدور المتميز في ميدان التصوف ويعد صدر الدين القونوي ٦٠٦-٦٧٣هـ\١٢١٠-١٢٧٤م واحدة من الشخصيات المحورية الأكثر بروزا في تاريخ التصوف في قونية السلجوقية والبنة الأساسية التي حولت المدينة الى عاصمة روحية فكرية للعالم الإسلامي في القرن السابع الهجري التي شهدت تعايشا فريدا بين قطبين صوفيين مهميين هما جلال الدين الرومي قلب قونية النابض بالعشق الآلهي وصدر الدين القونوي رجل التصوف الأكاديمي والعرفاني والذي يعد من أبرز تلاميذ مهندسي التصوف وباني العرفان الشيخ الأكبرمحي الدين بن العربي وربيبه

وتإسيسا على ما تقدم جاءت دراستنا بمبحثين يسبقهما مدخل تاريخي

المبحث الأول :سيخصص للحديث عن نشاته وتربيته والظروف التي أدت الى زواج أبن العربي من والدته بعدوفاة والده أسحاق بن يوسف فتولى أبن العربي تربيته روحيا وعلميا منذ نعومة أظفاره كما حضي بمكانة لدى سلاطين السلاجقة كعز الدين كيكاووس وركن الدين قلج أرسلان والوزير معين الدين اليرواني.

المبحث الثاني:سيركز للحديث عن البيئة السياسية للدولة السلجوقية ودعمها للقونوي في جعل قونية منارة علمية ؛مدرسته ؛مكتبته التي ضمت أمهات الكتب ومخطوطات أبن العربي بخط يده التي كانت سببا في جذب الطلاب والمريديين كقطب الدين الشيرازي والفخر العراقي وظلت لقرون مركزا للتصوف والعرفان في الأناضول .

الكلمات المفتاحية: سلاجقة قونية؛تصوف؛صدرالدين القونوي؛ تلاميذه ؛آثاره

SADR AL-DIN AL-QUNAWI: A PIONEER OF PHILOSOPHICAL SUFISM ('IRFAN) IN KONYA DURING THE SEVENTH CENTURY AH

ABSTRACT

In their religious and scholarly policies, the Seljuks of Rum maintained the traditions of the Great Seljuks of Iraq and Persia. Their religious policy was characterized by adherence to the Sunni school of thought and alignment with the Abbasid Caliphs—a stance supported by the presence of *madrasas* (religious schools) where scholars and sheikhs taught, having arrived from Asia Minor or other neighboring Islamic lands. As for their scholarly policy, it focused on attracting scholars, particularly following the Mongol invasion of Persia. Visiting scholars taught in the region's schools and authored works across various scientific disciplines. However, researchers face a significant challenge: the difficulty of tracing the history of Islamic scholarship from the inception of the Seljuk Sultanate through the second half of the 6th century AH (12th century CE). The surviving biographical accounts of these scholars are scarce, making it impossible to form a sufficiently clear picture of the intellectual and spiritual life of the era. This may be attributed to the political instability that plagued the region during the early Seljuk period; nevertheless, the 7th century AH (13th century CE) saw the emergence of numerous figures who played distinguished roles in the realm of Sufism. Sadr al-Din al-Qunawi (606–673 AH / 1210–1274 CE) stands as one of the most prominent and pivotal figures in the history of Sufism in Seljuk Konya. He was a foundational force in transforming the city into a spiritual and intellectual capital of the Islamic world during the seventh century AH—an era that witnessed a unique coexistence between two major Sufi luminaries: Jalal al-Din Rumi, the heart of Konya pulsating with divine love, and Sadr al-Din al-Qunawi, a master of academic and gnostic Sufism. Al-Qunawi was a distinguished disciple and stepson of the "Greatest Master" (al-Shaykh al-Akbar) Muhyiddin Ibn Arabi—the architect of Sufi thought and the builder of the gnostic tradition.

Based on the foregoing, this study is organized into two sections, preceded by a historical introduction.

The first section will address his upbringing and early life, as well as the circumstances that led Ibn Arabi to marry his mother following the death of his father, Ishaq bin Yusuf. Consequently, Ibn Arabi personally oversaw his spiritual and intellectual development from a very young age. He also enjoyed a position of high regard among Seljuk sultans—such as Izz al-Din Kaykaus and Rukn al-Din Kilij Arslan—and the vizier Mu'in al-Din Parvaneh.

The second section will focus on the political environment of the Seljuk state and its support for al-Qunawi in transforming Konya into a beacon of learning. It will highlight his school and his library—which housed seminal texts and manuscripts in Ibn Arabi's own hand—factors that attracted students and disciples such as Qutb al-Din al-Shirazi and Fakhr al-Din al-Iraqi, and ensured the city remained a center of Sufism and mysticism in Anatolia for centuries.

Keywords: Seljuks of Konya; Sufism; Sadr al-Din al-Qunawi; his disciples; his works.

منهج صدر الدين القونوي في الكشف "عن أسرار سورة الفاتحة: دراسة تحليلية في كتاب "إعجاز البيان في تفسير أم القرآن

Asst. Prof. Dr. Muhammad IQBAL
National University of Modern Languages (NUML)
ORCID: 0000-0003-3976-6567

الملخص

يتناول هذا البحث منهج صدر الدين القونوي في تفسير سورة الفاتحة من خلال كتابه "إعجاز البيان في تفسير أم القرآن"، الذي يُعد من أبرز آثاره في التفسير الإشاري والعرفاني. وينطلق البحث من مقدمة القونوي التي يميز فيها بين التفسير والتأويل، ويكشف عن مقصده في استجلاء أسرار أم القرآن ومعانيها العميقة. كما يدرس الطريقة التي يعالج بها القونوي ألفاظ الفاتحة وتراكيبها، وعلاقتها بمراتب المعاني والأسماء والصفات الإلهية، مع إبراز نظرته إلى السورة بوصفها جامعةً لأصول المعاني القرآنية. ويركز البحث كذلك على البنية التأويلية التي يعتمدها القونوي في الانتقال من الدلالة الظاهرة إلى المعاني الباطنة، وعلى توظيفه لمباحث اللغة والكلام والوجود والمعرفة في بناء تفسيره. وتظهر في الكتاب عناية خاصة بمبادئ الكلام، ومراتب الوجود، والأسماء والصفات، والروابط بين الإنسان والقرآن والحق تعالى. ويهدف البحث إلى الكشف عن الخصائص المنهجية والفكرية لتفسير القونوي، وبيان قيمته في تاريخ التفسير العرفاني، مع إبراز إسهامه في بناء قراءة تجمع بين الدلالة القرآنية والبعد المعرفي والروحي.

الكلمات المفتاحية: صدر الدين القونوي، إعجاز البيان، سورة الفاتحة، التفسير الإشاري، التأويل، أسرار القرآن، الأسماء والصفات.

ṢADR AL-DĪN AL-QŪNAWĪ'S METHODOLOGY IN UNVEILING THE SECRETS OF SŪRAT AL-FĀTIḤA: AN ANALYTICAL STUDY OF I'JĀZ AL-BAYĀN FĪ TAFSĪR UMM AL-QUR'ĀN

ABSTRACT

This study examines Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī's methodology in interpreting Sūrat al-Fātiḥa through his work *I'jāz al-Bayān fī Tafsīr Umm al-Qur'ān*, regarded as one of his most significant contributions to ishārī (esoteric) and gnostic Qur'anic exegesis. The study begins with Qūnawī's introduction, in which he distinguishes between *tafsīr* (exegesis) and *ta'wīl* (interpretation), and explores his objective of unveiling the secrets and profound meanings of Umm al-Qur'ān. It further analyzes Qūnawī's treatment of the words and syntactic structures of Sūrat al-Fātiḥa and their relationship to the various levels of meaning and to the Divine Names and Attributes. Particular attention is given to his understanding of the sūrah as encompassing the fundamental principles of Qur'anic meanings. The study also focuses on the interpretive framework through which Qūnawī moves from the apparent meanings of the text to its inner dimensions, while drawing upon linguistic, theological, ontological, and epistemological discussions in constructing his exegesis. The work demonstrates particular attention to the principles of *kalām* (Islamic theology), the degrees of existence, the Divine Names and Attributes, and the relationships among the human being, the Qur'an, and God Almighty. The study aims to identify the methodological and intellectual characteristics of Qūnawī's exegesis and to demonstrate its significance in the history of Sufi and gnostic Qur'anic interpretation. It further highlights his contribution to developing an approach that integrates Qur'anic textual meaning with spiritual and epistemological dimensions.

Keywords: Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī; *I'jāz al-Bayān*; Sūrat al-Fātiḥa; Ishārī Exegesis; *Ta'wīl*; Secrets of the Qur'an; Divine Names and Attributes.

MECAZÎ İFADELERİN TERCÜMESİ ÜZERİNE KLASİK BİR YAKLAŞIM: EBÛ NAÎM AHMED EL-HÂDİMÎ'NİN *RİSÂLE FÎ HAKKİ'L-ELFÂZİ'L-MECÂZİYYE* ADLI RİSALESİ

Arş. Gör. Dr. Elif Gül GÖKHAN
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-5081-5086

ÖZET

Çalışmamız, Konyalı bir ulema ailesine mensup Ebû Naîm Ahmed el-Hâdimî'nin (ö. 1160/1747) *Risâle fî hakki'l-elfâzi'l-mecâziyye* adlı risalesi çerçevesinde mecazî ifadelerin Türkçeye aktarımına ilişkin ortaya koyduğu görüşleri incelemeyi amaçlamaktadır. Hâdimî, risalesinde mecaz ve istiârelerin başka bir dile, özellikle Türkçe ve Farsçaya aktarımında izlenebilecek iki temel yolu ele almaktadır. Bunlardan ilkinde, kaynak ifadede gözetilen edebî nüktenin hedef dilde de mümkün olduğunca korunması; ikincisinde ise söz konusu nükte gözetilmeksizin lafızla kastedilen aslî mananın açık biçimde aktarılması esas alınmaktadır. Hâdimî, bu yaklaşımını çeşitli örneklerle açıklamaktadır. "رَأَيْتُ أَسَدًا يَرْمِي" ifadesinin Türkçe'ye, mecaz korunarak "Bir ok atar arslan gördüm" veya mecaz çözümlenerek "Ok atan bir adam gördüm" şeklinde aktarılabileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte kaynak metindeki edebi nükteyi muhafaza eden aktarımı daha uygun görürken, aslî maksadı doğrudan ifade eden aktarımı da geçerli kabul etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçeye aktarımında da Allah Teâlâ'nın âyetlerde gözettiği edebî nüktelerin mümkün olduğu ölçüde korunmasını ve meâlin ("tefsir" ifadesini tercih etmiştir) bu incelikler dikkate alınarak yapılmasını önermektedir. Hâdimî, mecazî bir üslup özelliği olarak değerlendirdiği tağlîbin başka bir dile aktarılması meselesini de ele almaktadır. Çalışmada risale, metin merkezli ve karşılaştırmalı bir yöntemle incelenecek; Hâdimî'nin görüşleri, mecazın korunması, açımlanması ve anlam merkezli aktarımı gibi modern çeviribilimde tartışılan tercüme stratejileriyle karşılaştırılarak değerlendirilecektir. Çalışma, Osmanlı ilmî geleneğinde belâgat-çeviri veya Kur'an meâli ilişkisine dair teorik bir yaklaşımı ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Kur'an meâli, mecaz, tağlîb, Ebû Naîm Ahmed el-Hâdimî.

A CLASSICAL APPROACH TO THE TRANSLATION OF FIGURATIVE EXPRESSIONS: ABŪ NAʿĪM AḤMAD AL-HĀDIMĪ'S RISĀLA FĪ ḤAQQ AL-ALFĀẒ AL-MAJĀZIYYA

ABSTRACT

This study aims to examine the views of Abū Naʿīm Aḥmad al-Hādimī (d. 1160/1747), a member of a scholarly family from Konya, on the translation of figurative expressions into Turkish within the framework of his treatise *Risāla fī Ḥaqq al-Alfāẓ al-Majāziyya*. In this treatise, al-Hādimī discusses two basic methods that may be followed when translating figurative and metaphorical expressions into another language, particularly Turkish and Persian. The first seeks to preserve, as far as possible, the literary and rhetorical nuance intended in the source expression in the target language. The second, by contrast, conveys explicitly the primary meaning intended by the expression without necessarily preserving that nuance. Al-Hādimī illustrates this approach through various examples. He states that the expression "رَأَيْتُ أَسَدًا يَرْمِي" may be rendered into Turkish either by preserving the metaphor, as in "Bir ok atar arslan gördüm" ("I saw a lion shooting an arrow"), or by explicating it as "Ok atan bir adam gördüm" ("I saw a man shooting an arrow"). While he considers the translation that preserves the literary nuance of the source text more appropriate, he also regards a rendering that directly conveys the primary intended meaning as valid. With regard to the translation of the Qurʾān into Turkish, he likewise recommends preserving, as far as possible, the literary nuances intended by God in the verses and carrying out the rendering—he himself uses the term "tafsīr"—with due attention to these subtleties. Al-Hādimī also addresses the translation of *taghlīb*, which he regards as a figurative stylistic feature. The treatise will be examined through a text-centered and comparative method, and al-Hādimī's views will be evaluated in comparison with translation strategies discussed in modern Translation Studies, such as the preservation, explication, and sense-oriented rendering of metaphor. The study is significant in that it reveals a theoretical approach to the relationship between rhetoric and translation, or between rhetoric and Qurʾānic translation, within the Ottoman scholarly tradition.

Keywords: Translation, Qurʾānic translation, metaphor, *taghlīb*, Abū Naʿīm Aḥmad al-Hādimī.

KONYALI MEHMED VEHBİ'NİN "HULÂSATU'L BEYÂN FÎ TEFSÎRİ'L-KUR'AN" ADLI TEFSİRİNDE BİLİMSEL TEFSİR

Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AÇIKALIN
Kilis 7 Aralık Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-8333-5548

ÖZET

İlim, sanat ve kültür alanlarında İslam medeniyetine önemli katkılar sunmuş merkezlerin başında Konya gelmektedir. Şehrin elverişli ortamı pek çok ilim, fikir ve sanat adamının yetişmesine vesile olmuştur. Onlardan biri olan Konyalı Mehmed Vehbi (1862- 1949), yaşadığı dönemde önemli görevlerde bulunmuş, hizmetler yapmış ayrıca dini ilimlerde eser vermiş bir din bilginidir. Arapça yazdığı Kelam alanındaki eserinin dışında, tefsir, hadis ve fıkıh alanlarında Osmanlıca kitaplar telif etmiştir. Ayrıca onun üzerinde makale yazmıştır.

Konyalı'nın eserleri içinde Hulâsatu'l Beyân adlı tefsiri meşhur olmuştur. Tefsirinde kendisine özgü ifade tarzı, üslup ve metoduyla dikkat çeken Konyalı hakkında günümüzde çalışmalar yapılmaktadır. 2007–2024 yılları arasında, Konyalı Mehmed Vehbi ve başta Hulâsatu'l-Beyân tefsiri olmak üzere diğer eserleri hakkında bir doktora yedi yüksek lisans tezi yapılmıştır. Ayrıca 2017–2026 yılları arasında Konyalı ve eserlerini konu alan makaleler de yazılmıştır. Bu durum, son zamanlarda ilahiyat alanında Konyalı'ya duyulan ilginin arttığını göstermektedir.

Yüce kitabımızda yer alan âyetlerin bir kısmında tıp, kozmoloji, jeoloji, biyoloji ve coğrafya gibi ilim dallarına işaret eden âyetler bulunmaktadır. Onları inceleyen ve bilimsel tefsir diye isimlendirilen bu tefsir türü hakkında akademik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı bazı müfessirlerin bilimsel açıklamalarını ve metotlarını ele almaktadır. Örnek olarak Tantavî'nin (1862–1940) tefsiri, Hasan Basri Çantay'ın (1887–1964) meâl-tefsiri ve Kur'an Yolu tefsiri, bilimsel tefsir açısından incelenmiştir.

Hulâsatu'l Beyân'daki bilimsel tefsir ile ilgili bilgilerin kapsamlı olarak incelenmesi, bu tefsir hakkında yapılan çalışmalardaki bir boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacaktır. Çalışmada ilgili âyetler hakkında Hulâsatu'l Beyân'daki açıklamaların incelenmesi, değerlendirilmesi ve Konyalı'nın bilimsel tefsir metodunun tanıtılması amaçlanmaktadır. Eserin incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Konya, Konyalı Mehmed Vehbi, Hulâsatu'l Beyân, Bilimsel Tefsir.

SCIENTIFIC INTERPRETATION IN KONYALI MEHMED VEHBI'S COMMENTARY TITLED "HULÂSATU'L BEYÂN FÎ TEFSÎRI'L-KUR'AN"

ABSTRACT

Konya is one of the leading centers that has made significant contributions to Islamic civilization in the fields of science, art, and culture. The city's favorable environment has fostered the development of many scholars, thinkers, and artists. One of them was Konyalı Mehmed Vehbi (1862–1949), a religious scholar who held important positions and rendered services during his lifetime, and also wrote works in religious sciences. Besides his work on Kalam written in Arabic, he authored books in Ottoman Turkish on Tafsir, Hadith, and Fiqh. He also wrote numerous articles on these subjects.

Among Konyalı's works, his Tafsir, Hulâsatu'l-Beyân, is particularly famous. His unique style of expression, approach, and methodology in his Tafsir are noteworthy, and studies on Konyalı continue today. Between 2007 and 2024, one doctorate and seven master's theses were written on Konyalı Mehmed Vehbi and his works, primarily the Hulâsatu'l-Beyân Tafsir. Furthermore, articles on Konyalı and his works were written between 2017 and 2026. This indicates a recent increase in interest in Konyalı within the field of theology.

Some verses in our holy book refer to branches of science such as medicine, cosmology, geology, biology, and geography. Academic studies are being conducted on this type of interpretation, known as scientific interpretation, which examines these verses. Some of these studies focus on the scientific explanations and methods of certain commentators. For example, Tantavî's (1862–1940) interpretation, Hasan Basri Çantay's (1887–1964) translation and interpretation, and the Kur'an Yolu interpretation have been examined from the perspective of scientific interpretation.

A comprehensive examination of the information on scientific interpretation in Hulâsatu'l Beyân will contribute to filling a gap in studies on this type of interpretation. This study aims to examine and evaluate the explanations in Hulâsatu'l Beyân regarding the relevant verses, and to introduce Konyalı's scientific method of interpretation. The study will utilize document analysis, a qualitative research method.

Keywords: Commentary, Konya, Konyalı Mehmed Vehbi, Hulâsatu'l Beyân, Scientific Commentary.

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YAYINI: "MESNEVÎ-İ MA'NEVÎ"NİN ÖZBEKÇE AKADEMİK ÇEVİRİSİ VE ÖNEMİ

Dr. Hakimov Munisjon MURODOVİÇ
Özbekistan Bilimler Akademisi
ORCID: 0009-0007-6561-8126

ÖZET

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Konya'nın şehir hafızasını, tarihî kimliğini ve manevî mimarisini oluşturan en müstesna şahsiyetlerden biridir. Onun ölümsüz şaheseri olan "Mesnevî-i Ma'nevî", yüzyıllardır İslam coğrafyasında ve küresel ölçekte manevî bir rehber işlevi görmektedir. Bu çalışmada, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları tarafından 2008 yılında yayımlanan ve Özbekistan Halk Şairi Cemal Kemal tarafından Türkçeden ve Farsça aslından Özbekçeye kazandırılan altı ciltlik "Mesnevî-i Ma'nevî" akademik çevirisi metinbilimsel ve kaynaklık açısından incelenmektedir.

Söz konusu çeviri, ünlü Mevlevîbilimci Dr. Muhammed İste'lâmî tarafından hazırlanan ve Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde muhafaza edilen 668 ve 677 numaralı en kadim Konya elyazmalarına dayanan edisyon kritik metni esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Mevlânâ mirasını Türk dünyasına ulaştırmadaki öncü rolü, metnin kaynak değerinin Özbek edebiyatına aktarılma biçimi ve metinlerarası akademik önemi kapsamlı bir şekilde değerlendirilmektedir. Ayrıca, Özbekçe çevirinin poetik yapısı, vezin ve üslup özellikleri ile "İSNAD 2" atıf sistemine uygun olarak kaynak gösterilme metodolojisi ele alınmaktadır. Mevlânâ'nın felsefi görüşleri, insani değerleri ve irfani derinliğinin Özbek dilindeki ifadesi analiz edilmektedir. Sonuç olarak, Konya elyazmaları temelinde hazırlanan bu akademik çevirinin, Özbek-Türk kültürel ve manevî bağlarının güçlenmesindeki tarihî, ilmi ve edebi rolü ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevî-i Ma'nevî, Konya Büyükşehir Belediyesi, Özbekçe Çeviri, Cemal Kemal, Konya Elyazmaları.

KONYA METROPOLITAN MUNICIPALITY PUBLICATION: THE UZBEK ACADEMIC TRANSLATION OF "MASNAVI-I MA'NAVI" AND ITS SIGNIFICANCE

ABSTRACT

Mevlana Jalaluddin Rumi is one of the most exceptional figures who shaped the urban memory, historical identity, and spiritual architecture of Konya. His immortal masterpiece, "Masnavi-i Ma'navi," has served as a spiritual guide in the Islamic geography and on a global scale for centuries. This study examines the six-volume academic translation of "Masnavi-i Ma'navi", published by the Konya Metropolitan Municipality Cultural Publications in 2008 and translated into Uzbek from Turkish and the original Persian by the People's Poet of Uzbekistan, Jamal Kamal, from a textological and source-critical perspective.

The translation in question is based on the critical edition prepared by the renowned Mevlevi scholar Dr. Mohammad Este'lami, which relies on the oldest Konya manuscripts, numbered 668 and 677, preserved in the Konya Regional Manuscript Library. The study comprehensively evaluates the pioneering role of the Konya Metropolitan Municipality in delivering Mevlana's legacy to the Turkic world, the manner in which the source value of the text is transferred to Uzbek literature, and its intertextual academic importance. Furthermore, the poetic structure, meter, and stylistic features of the Uzbek translation, along with the methodology of citation in accordance with the "ISNAD 2" citation system, are discussed. The expression of Mevlana's philosophical views, human values, and mystical depth in the Uzbek language is analyzed. In conclusion, the historical, scientific, and literary role of this academic translation, prepared on the basis of the Konya manuscripts, in strengthening Uzbek-Turkish cultural and spiritual ties is revealed.

Keywords: Mevlana Jalaluddin Rumi, Masnavi-i Ma'navi, Konya Metropolitan Municipality, Uzbek Translation, Jamal Kamal, Konya Manuscripts.

ANADOLU'NUN İBN SÎNÂ'SI HACI PAŞA'NIN TESHÎL'İ VE TIP İLMİNİN TÜRKÇELEŞTİRİLMESİNE KATKISI

Dr. Öğr. Üyesi Yasin KURNAZ
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5930-8382

ÖZET

Anadolu'nun İbn Sînâ'sı olarak anılan, 740/1339–827/1424 [?] yılları arasında yaşamış Konya doğumlu Celâleddin Hızır ya da diğer ismiyle Konyalı Hacı Paşa hem Mısır'daki köklü ilmî çevrelerde aldığı eğitimle hem de Aydınoğulları ve Osmanlı döneminde Anadolu'da sürdürdüğü faaliyetlerle İslam tıp ve düşünce tarihinde yer edinmiştir. Aslen Konyalı olup ömrünün büyük kısmını Aydın'da geçirmiştir. Kahire'deki dinî ve aklî ilimler tahsil eden Hacı Paşa, geçirdiği ağır bir hastalık neticesinde tıbba yönelmiş ve Kalavun Bîmâristânı'nda hekimlik yapmıştır. Aydınoğlu İsa Bey'in davetiyle Anadolu'ya dönmüş ve uzun süre kadılık, müderrislik ve saray hekimliği yaparak Aydınoğulları beyliğinde yaşamıştır. Hacı Paşa beylikteki siyasî karışıklıklar üzerine bir süreliğine Konya'ya gitmiştir. Hayatının son döneminde II. Murad'a ithafen tefsir kaleme alan Hacı Paşa, 1415 tarihli eserinde künyesini "el-Konevî/Konyalı" olarak zikretmiştir. Eserlerinde Arapçanın yanı sıra Türkçeyi bir ilim dili olarak etkin bir şekilde kullanmış, tıp terminolojisinin Türkçeye yerleşmesine önemli bir katkı sunmuştur. Hacı Paşa Mısır'da Arapça olarak kaleme aldığı *Şifâ'ü'l-eskām ve devâ'ü'l-âlâm* gibi tıp eserlerini, Anadolu'ya döndüğünde *Müntahâb-ı Şifâ* ve *Teshîl* adıyla Türkçeye uyarlamıştır. Özellikle *Teshîl* isimli eserini taşrada işinin ehli hekim bulunmadığında halkın kendi çaresini bilmesi saikiyle Türkçe yazmıştır. Böylece tıp ilmine halkın ulaşmasını kolaylaştırmayı, tıp eğitimini daha geniş alana yaymayı, ilmi kamusallaştırmayı amaçlamıştır. Gerek hastalıklar gerekse ilaçlar gibi tıp terimlerini halkın anlayacağı dille aktarış biçimi, Türkçenin bir şifa ve bilim dili olarak yerleşmesine katkı sunmuştur. O, halkın anlayacağı bir dil benimseyerek okuyucu ile arasına akademik bir mesafe koymamasına rağmen bilimsellikten kopmamıştır. Tüm bu sadeliğe rağmen yine de uzman bir hekime dayanılması gerektiğine dair mesajını ilaçların yapımı konusunda vermiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Hacı Paşa, *Teshîl,* Konya, Aydınoğulları.

ANADOLU'S IBN SĪNĀ: ḤĀJJĪ PĀSHĀ'S TESHĪL AND HIS CONTRIBUTION TO THE TURKIFICATION OF MEDICAL SCIENCE

ABSTRACT

Revered as the "Ibn Sīnā of Anatolia," Celāleddīn Ḥızır, better known as Ḥājjī Pāshā (740–827/1339–1424 [?]), left a significant mark on the history of Islamic medicine and thought through both his education in the deeply rooted scholarly circles of Egypt and his activities in Anatolia during the Aydınid and Ottoman periods. Originally from Konya, he spent the greater part of his life in Aydın. Having studied religious and rational sciences in Cairo, Ḥājjī Pāshā turned to medicine following a severe illness and served as a physician at the Qalāwūn Bīmāristān. Upon the invitation of Aydınoğlu Īsā Bey, he returned to Anatolia, where he lived for a long time as a judge, professor, and court physician under the Aydınid principality, later moving briefly to Konya due to political turmoil. In the final period of his life, while composing a tafsīr dedicated to Murad II, he referred to himself by the nisba "al-Qunawī / the Konyan" in his 1415 work. Utilizing Turkish as effectively as Arabic as a language of science in his writings, he made a crucial contribution to the establishment of medical terminology in Turkish. Ḥājjī Pāshā adapted his major theoretical medical Works-originally written in Arabic during his time in Egypt, such as *Shifāʾ al-asqām* and *Dawāʾ al-ālām*-nto Turkish upon his return to Anatolia under the titles *Muntahab al-shifā* and *Teshīl*. He composed his work *Teshīl* specifically out of the motive that the common people might know how to help themselves in the absence of competent physicians in the provinces. By doing so, he aimed to facilitate public access to medical knowledge, spread medical education to a broader audience, and publicize science. His method of conveying medical terminology-concerning both diseases and remedies-in a language easily understood by the common folk contributed greatly to the establishment of Turkish as a language of healing and science. Although he adopted an accessible language that did not place an academic distance between himself and the reader, he never detached himself from scientific rigor. Despite all this simplicity, he also conveyed his message regarding the necessity of relying on an expert physician, particularly concerning the preparation of medications.

Keywords: Islamic History, Ḥājjī Pāshā, Teshīl, Konya, Aydınids.

KONYALI ŞEYHÜLİSLAM HÂMİD EFENDİ'NİN (Ö. 985/1577) HAYATI VE YAZMA ESER KÜTÜPHANELERİNDEKİ FETVA MECMUALARININ TASNİFİ

Öğr. Gör. Dr. Mustafa Serdar ÖZCAN
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-9616-7072

ÖZET

Konya'nın Sungur Mahallesi'nde doğmuş olan ve Osmanlı ilmiye teşkilatının 16. yüzyıldaki önemli temsilcilerinden biri olan Hâmid Efendi (ö. 985/1577), ilim geleneğine sahip bir aileye mensubiyeti ve Payitaht'taki fıkhî ve kazâî yetkinliğiyle 15. Osmanlı Şeyhülislamlığı makamına kadar yükselmiştir. İlk eğitimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra İstanbul'da müderrislik, Mısır ve Şam kadılıkları ile Rumeli Kazaskerliği gibi ilmiye sınıfının en üst kademelerinde görev yapmıştır. Ebüssuûd Efendi'nin ardından üstlendiği şeyhülislamlık makamında hem idari ve hukuki düzenlemeleri hem de dönemin siyasi süreçleri karşısındaki tutumuyla Osmanlı hukuk düşüncesine yön veren figürlerden biri olmuştur. Hâmid Efendi'nin ilmi mirasının en somut tanıkları, günümüzde Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki farklı koleksiyonlarda muhafaza edilen yazma nüshalarıdır. Hâmid Efendi'nin en tanınmış eseri olan fetva derlemesi, katalog kayıtlarında ağırlıklı olarak *el-Fetâva'l-Hâmidiyye* veya *Mecmûʿa fi'l-fıkh* isimleriyle yer almaktadır. Eser, klasik Türkçe fetva mecmualarından farklı olarak tamamen Arapça fetvalardan oluşmakta ve *Şerhu'l-Vikâye* tertibini takip eden bir metodolojiye göre fetvalar dizilmektedir. Bu tebliğde, Konyalı Şeyhülislam Hâmid Efendi'nin biyografik çizgisi ana hatlarıyla sunulduktan sonra, yazma eser kütüphanelerinde tespiti yapılan nüshalar fiziki özellikleri, katalog kayıtları ve muhteva yapıları üzerinden bütüncül bir tasnife tabi tutulacaktır. Çalışmada özellikle müellifin kendi el yazısıyla kaleme aldığı nüshalar tespit edilerek öne çıkarılacak, eserin kütüphanelerdeki genel nüsha haritası ana hatlarıyla ortaya koyularak araştırmacıların istifadesine sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Osmanlı, Şeyhülislam, Hâmid Efendi, el-Fetâva'l-Hâmidiyye.

LIFE OF HAMID EFENDI OF KONYA, THE SHAYKH AL-ISLAM (D. 985/1577), AND THE CLASSIFICATION OF HIS FATWA COLLECTIONS IN MANUSCRIPT LIBRARIES

ABSTRACT

Ḥāmid Efendi (d. 985/1577), who was born in the Sungur Neighborhood of Konya and became one of the prominent representatives of the sixteenth-century Ottoman scholarly establishment, rose to the office of the fifteenth Ottoman Shaykh al-Islam by virtue of his belonging to a family with an established scholarly tradition and his jurisprudential and judicial competence in the Imperial Capital. Having completed his initial education in his native city, he served in the highest echelons of the scholarly class as a mudarris, as the judge of Cairo and Damascus, and as the Military Judge of Rumelia. In the position of Shaykh al-Islam which he assumed following Ebüssuūd Efendi he became one of the key figures shaping Ottoman legal thought through both his administrative and legal regulations and his stance toward the political developments of the era. The most concrete testimonies to Ḥāmid Efendi's scholarly legacy are his manuscript copies preserved today across various collections in the Suleymaniye Library. The most renowned work of Hâmid Efendi, a compilation of legal opinions, appears in catalog records predominantly under the titles *al-Fatāwā al-Ḥāmidiyya* or *Majmūʿa fī al-fiqh*. Distinct from classical Turkish fatwā collections, the work consists entirely of Arabic fatwās, and the opinions are arranged according to a methodology that follows the structural order of *Sharḥ al-Wiqāya*. In this paper, following a concise presentation of the biographical profile of Ḥāmid Efendi of Konya, the identified manuscript copies in manuscript libraries will be subjected to a holistic classification based on their physical characteristics, catalog records, and textual structures. The study will particularly identify and highlight the autographed copies penned in the author's own handwriting, aiming to outline the general manuscript map of the work and present it for the benefit of researchers.

Keywords: Islamic Law, Ottoman, Shaykh al-Islam, Ḥāmid Efendi, al-Fatāwā al-Ḥāmidiyya.

KONYA HADİM ASILLI BAYEZİD CAMİİ DERSİÂMLARI

Doç. Dr. Hasan TELLİ
Mersin Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-9142-7469

ÖZET

Bu çalışmada, aslen Konya'nın Hadim ilçesinden olan ve İstanbul'da Bayezid Camii'nde dersiâmlık yapan Osmanlı âlimleri ele alınmıştır. Araştırmanın kapsamını Mehmed Said Efendi, Mustafa Hilmi Efendi, Mustafa Rahmi Efendi, Hafız Hüseyin Hamid Efendi ve Abdülbaki Efendi'nin hayatları, eğitim süreçleri, ilmî yeterlilikleri, icazetnameleri, görevleri, maaşları ve yürüttükleri dinî-ilmî hizmetler oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, Hadim'in Osmanlı ilim geleneğindeki yerini ve bu çevreden yetişerek İstanbul'un önemli ilim merkezlerinden Bayezid Camii'nde görev yapan dersiâmların ilmî ve meslekî faaliyetlerini ortaya koymaktır. Araştırmada deskriptif yöntem ile arşiv belgelerine dayalı doküman analizi yöntemi kullanılmış; özellikle Meşihat arşivindeki belgelerden yararlanılmıştır. İnceleme sonucunda, söz konusu âlimlerin temel eğitimlerini Hadim'de aldıktan sonra İstanbul'daki medreselerde ve dönemin tanınmış âlimlerinin yanında tahsillerini sürdürdükleri görülmüştür. Bu âlimler, farklı tarihlerde Bayezid Camii'nde dersiâm olarak görev yapmış; bazıları icazetname almış ve vermiş, bazıları ise fetva teşkilatında görev üstlenmiştir. Mehmed Said, Mustafa Hilmi, Mustafa Rahmi, Hüseyin Hamid ve Abdülbaki efendilerin faaliyetleri, Hadim ile İstanbul arasındaki ilmî dolaşımı ve taşradan yetişen âlimlerin Osmanlı yüksek dinî eğitimindeki katkılarını göstermektedir. Böylece çalışma, Hadimli dersiâmların bireysel biyografilerinin yanı sıra Osmanlı ilim hayatındaki kurumsal ve bölgesel bağlantıları da aydınlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Osmanlı, Konya, Hadim, Bayezid Camii, Dersiâm.

KONYA HADIM-ORIGINATED DERSIÂMS OF BAYEZID MOSQUE

ABSTRACT

This study examines Ottoman scholars originally from the Hadim district of Konya who served as dersiâms (public lecturers/professors) at the Bayezid Mosque in Istanbul. The scope of the research encompasses the lives, educational processes, academic qualifications, icazetnames (diplomas/licenses), duties, salaries, and religious-academic services of Mehmed Said Efendi, Mustafa Hilmi Efendi, Mustafa Rahmi Efendi, Hafız Hüseyin Hamid Efendi, and Abdülbaki Efendi. The aim of the study is to reveal Hadim's place in the Ottoman scholarly tradition and the academic and professional activities of the dersiâms who grew up from this region and served at the Bayezid Mosque, one of Istanbul's prominent centers of learning. The study utilized a descriptive method along with document analysis based on archival records, drawing particularly upon documents from the Sheikhulislam Office (Meşihat) archives. The findings indicate that these scholars pursued their education in Istanbul's medreses and under the tutelage of prominent scholars of the period after receiving their foundational education in Hadim. These scholars served as dersiâms at the Bayezid Mosque at different times; some received and granted icazetnames, while others undertook duties within the fatwa institution. The activities of Mehmed Said, Mustafa Hilmi, Mustafa Rahmi, Hüseyin Hamid, and Abdülbaki efendis demonstrate the scholarly circulation between Hadim and Istanbul, as well as the contributions of scholars raised in the provinces to Ottoman higher religious education. Thus, the study illuminates the institutional and regional connections in Ottoman intellectual life alongside the individual biographies of the Hadim-originating dersiâms.

Keywords: Islamic History, Ottoman, Konya, Hadim, Bayezid Mosque, Dersiâm.

ILGIN'IN EĞİTİM VE KÜLTÜR HAFIZASINDA LALA MUSTAFA PAŞA: SIBYAN MEKTEBİ VE KÜTÜPHANESİ

Dr. Şahin DOĞAN
Bağımsız Araştırmacı
ORCID: 0000-0003-3518-1043

ÖZET

16. yüzyılın ikinci yarısında Ilgın'da kurulan Lala Mustafa Paşa Külliyesi, kasabanın dinî ve sosyal hayatını biçimlendirdiği gibi eğitim ve kitap-kütüphane kültürünün gelişmesine de kalıcı bir zemin hazırlamıştır. 1577 tarihli vakfiyede fakir ve yetim çocuklara ayrılan sıbyan mektebinde Kur'an öğretimi esas alınmış, muallimin kıraat ve tecvitin yanı sıra lügat ve sarf bilgisine sahip olması şart koşulmuştur. 17. yüzyılın sonlarından 19. yüzyıl başlarına kadar izlenebilen muallim tayinleri ile 1910 tarihli teftiş kayıtları, mektebin Ilgın'ın başlıca ve uzun ömürlü geleneksel temel eğitim kurumlarından biri olduğunu göstermektedir. Külliye içerisinde oluşan kütüphanenin kuruluş tarihi ve külliye içerisinde ilk oluşturulduğu mekân kesin olarak belirlenememekle birlikte, buradaki kitap kültürünün bilinen en erken örneklerinden birini Lala Mustafa Paşa'nın 1577 tarihli vakıf kaydıyla Ilgın'daki camiye tahsis ettiği Mushaf oluşturmaktadır. Maarif salnamelerinde kütüphanenin kuruluş tarihi 1590–1591 olarak kaydedilmiş, 19. yüzyıla ait şer'iyye sicilleri ve salnameler koleksiyonun kitap sayısı ve içeriği hakkında ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Fıkıh, tefsir, hadis, akaid, sarf, nahiv ve lügat alanlarındaki eserler, kütüphanenin yalnızca kitapların muhafaza edildiği bir yer olmadığını, mektep, cami görevlileri, yerel ulema ve öğrenim çevreleriyle ilişkili bir bilgi merkezi niteliği taşıdığını düşündürmektedir. Sonraki dönemlerde yerel âlim ve hayır sahiplerinin kitap vakıflarıyla genişleyen kütüphane ile sıbyan mektebinin uzun süre varlığını sürdürmesi, Lala Mustafa Paşa'nın Ilgın'a bıraktığı eğitim ve kültür mirasının kuşaklar boyunca yaşatıldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Ilgın, Lala Mustafa Paşa, Vakıf Kütüphane, Sıbyan Mektebi.

LALA MUSTAFA PASHA IN ILGIN'S EDUCATIONAL AND CULTURAL MEMORY: THE SIBYAN SCHOOL AND LIBRARY

ABSTRACT

Established in Ilgın in the second half of the sixteenth century, the Lala Mustafa Pasha Complex provided a lasting foundation for the town's religious, social, educational, and book culture. According to the foundation deed of 1577, the sıbyan school was designated for poor and orphaned children, Qur'anic instruction formed the basis of its curriculum, and the teacher was required to know recitation, tajwid, vocabulary, and morphology. Teacher appointments traceable from the late seventeenth to the early nineteenth century, together with the inspection records of 1910, show that the school was one of Ilgın's principal and long-standing institutions of traditional elementary education. Although the foundation date of the library formed within the complex and its earliest location cannot be determined with certainty, one of the earliest known examples of Ilgın's book culture is a Qur'an manuscript endowed by Lala Mustafa Pasha for the mosque in 1577. The Maarif yearbooks record 1590–1591 as the foundation date of the library, while nineteenth-century sharīʿa court registers and yearbooks provide detailed information on the size and contents of the collection. Works on jurisprudence, Qur'anic exegesis, hadith, creed, morphology, syntax, and lexicography suggest that the library was not merely a place for preserving books, but also a centre of learning connected with the school, mosque personnel, local ulama, and wider educational circles. Expanded through later book endowments by local scholars and benefactors, the library and the school remained in existence for centuries, sustaining Lala Mustafa Pasha's educational and cultural legacy in Ilgın across generations.

Keywords: Konya, Ilgın, Lala Mustafa Pasha, Waqf Library, Sıbyan School.

KONYA ÜÇLER MEZARLIĞINDA MEDFUN TÜRKİSTANLI BİR ALİM: HACI AHMET HAKİ İZLER EFENDİ

Öğr. Gör. Dr. Fatih ÇOLAK
Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5971-847X

ÖZET

Hacı Ahmet Haki İzler Efendi, 1887'de Türkistan'ın tarihi şehri ve önemli ilim merkezlerinden birisi olan Buhara'da dünyaya gelmiş, iyi bir medrese eğitimi almıştır. Kuran-i Kerim'i Arapçadan Rusçaya çevirdiği için Sovyetler Birliği döneminde Ruslara İslam propagandası yapıyor gerekçesiyle idama mahkûm edilmiştir. Fakat Müslüman bir Rus askerin yardımıyla kaçmayı başarmıştır. Türkistan milli mücadele hareketi olan Basmacılık Hareketine katılarak Enver Paşa'yla birlikte Ruslara karşı mücadele etmiştir. Ancak, Türkistan'ın bir kısmının Rusların bir kısmının da Çin'in kontrolüne geçmesiyle birlikte Hindistan, Afganistan, Mekke, Medine ve İran üzerinden nihayet 1940 yılında Türkiye'ye ulaşmıştır. Bir müddet Ankara'da kalan Haki İzler Hoca Efendi, 1942 yılında Konya'ya gelerek buraya yerleşmiştir. 6 Eylül 1975 tarihinde, 88 yaşında vefat edesiye kadar 33 yıl Konya'da yaşamını sürdürmüştür. Konya'da mütevazi bir hayat yaşayan Haki İzler Efendi resmi bir görev almamakla birlikte kıraat, fıkıh, edebiyat, tasavvuf ve Farsça gibi dersler vererek talebe yetiştirmiştir. Konya'nın yetiştirdiği önemli İslam alimlerinden Hacı Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi kendisinden Farsça dersler almıştır. Buhara medreselerinde yetişmiş bir alim, Ruslara karşı cihat etmiş bir mücahit, toprağa ait olan anlamına gelen "Haki" mahlasıyla Farsça ve Türkçe şiirler kaleme alan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya'da derin izler bırakan Hacı Ahmet Haki İzler Efendi, Konya'nın manevi önderleri ve mimarları arasında yerini almıştır. Bu çalışma Haki İzler Efendi hakkında küçük bir araştırmayı kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konya'nın Manevi Mimarları, Hacı Ahmet Haki İzler, Şair Haki, Buharalı Alim, Türkiye'de Türkistanlılar.

A TURKESTANI SCHOLAR BURIED IN ÜÇLER CEMETERY IN KONYA: HACI AHMET HAKI İZLER EFENDI

ABSTRACT

Hacı Ahmet Haki İzler Efendi was born in 1887 in Bukhara, a historic city of Turkestan and one of the region's major centers of Islamic scholarship, where he received a comprehensive madrasa education. During the Soviet period, he was sentenced to death on the grounds that he was propagating Islam among Russians by translating the Qur'an from Arabic into Russian. However, he managed to escape with the assistance of a Muslim Russian soldier. He subsequently joined the Basmachi Movement, the Turkestan national resistance movement, and fought against the Russians alongside Enver Pasha. Following the division of Turkestan, with parts of the region coming under Russian and Chinese control, he traveled through India, Afghanistan, Mecca, Medina, and Iran before eventually arriving in Türkiye in 1940. After spending some time in Ankara, Haki İzler Efendi came to Konya in 1942 and settled there. He lived in Konya for 33 years until his death at the age of 88 on September 6, 1975. Although Haki İzler Efendi did not hold an official position and led a modest life in Konya, he educated numerous students by teaching subjects such as Qur'anic recitation (*qira'at*), Islamic jurisprudence (*fiqh*), literature, Sufism, and Persian. Hacı Tahir Büyükkörükçü Efendi, one of the prominent Islamic scholars raised in Konya, studied Persian under his tutelage. Haki İzler Efendi emerges as a scholar educated in the madrasas of Bukhara, a *mujahid* who fought against the Russians, and a poet who composed poems in both Persian and Turkish under the pen name "Haki," meaning "belonging to the earth." Having left a profound legacy in Konya, Hacı Ahmet Haki İzler Efendi occupies an important place among the spiritual leaders and architects of the city. This study presents a brief examination of the life and scholarly legacy of Haki İzler Efendi.

Keywords: Spiritual Architects of Konya, Hacı Ahmet Haki İzler, Poet Haki, Bukhara Scholar, Turkestanis in Türkiye.

YAZAR LİSTESİ / LIST OF AUTHORS

Yazarlar soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. / Authors are listed alphabetically by surname.

Yazar / Author	Unvan / Title	Kurum / Institution
ACAR, Ramazan	Prof. Dr.	Selçuk Üniversitesi
AÇIKALIN, Bünyamin	Dr. Öğr. Üyesi	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
AHMED, Muhammed Abdullah	Prof. Dr.	University of Mosul
AK, Murat	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
AKAR, Ayşe Mine	Dr. Öğr. Üyesi	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
AKCAN, Ali Veysel	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
AKDOĞAN, Eyüp	Dr. Öğr. Üyesi	Hakkari Üniversitesi
AKHTER, Naseem	Assoc. Prof. Dr.	Shaheed Benazir Bhutto Women University
AKKUŞ, Mustafa	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
AKPINAR, Ali	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
AKYOL, Edip	Dr. Öğr. Üyesi	Samsun Üniversitesi
ALBAYRAK SAK, Vesile	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ALICI, Abdulvahap	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ARABACI, Caner	Prof. Dr.	KTO Karatay Üniversitesi
ARSLAN, Mustafa	Doç. Dr.	Selçuk Üniversitesi
ARSLAN BİLGİN, Funda	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ASLAN, Mahmut	Dr.	Kozağaç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
AYDIN, Ayşe	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
AZ, Ahmet	Dr. Eğt. Gör.	Diyanet Akademisi
BADSHAH, Syed Naeem	Prof. Dr.	The University of Agriculture, Peshawar
BAĞCI, Büşra	Dr.	Bağımsız Araştırmacı
BAHAR, Hasan	Prof. Dr.	Selçuk Üniversitesi
BERK, Fatih Mehmet	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
BİLGİLİ, İsmail	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
CAN, Ayfer		Necmettin Erbakan Üniversitesi
COŞGUN SOLAK, Melek	Dr. Öğr. Üyesi	Yozgat Bozok Üniversitesi
ÇAĞLAR, Muhammet Ali	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÇAKMAK, Fatih Muhammed	Dr. Öğr. Üyesi	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ÇELİK, Ahmet		Milli Eğitim Bakanlığı
ÇELİK, Hacer	Dr.	Konya Milli Eğitim Müdürlüğü
ÇELİK, Halil İbrahim	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÇELİK, Taha	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÇETİN, İbrahim	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÇİÇEK, Nuri	Arş. Gör.	Aksaray Üniversitesi
ÇİFTÇİ, Hasan	Öğr. Gör.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÇOBAN, Ali	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi

Yazar / Author	Unvan / Title	Kurum / Institution
ÇOLAK, Fatih	Öğr. Gör. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
DOĞAN, Cihad	Öğr. Gör. Dr.	Bursa Uludağ Üniversitesi
DOĞAN, Şahin	Dr.	Bağımsız Araştırmacı
DOĞRU, Rabia	Dr. Öğr. Üyesi	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ERAYMAN, Berna	Dr.	Meram Devlet Hastanesi
ERDİM, Muhammed Emin	Dr. Öğr. Gör.	Selçuk Üniversitesi
ERGÜN ATÇI, Hatice		Necmettin Erbakan Üniversitesi
ERTAŞ, Kasım	Prof. Dr.	Şırnak Üniversitesi
GÖK, Nejdet	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
GÖKHAN, Elif Gül	Arş. Gör. Dr.	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
GÜLTAŞ, Serhat	Dr. Öğr. Üyesi	Bursa Uludağ Üniversitesi
GÜMÜŞ, Hamide		KTO Karatay Üniversitesi
GÜNEŞ, Hüseyin	Prof. Dr.	Şırnak Üniversitesi
HACIYEVA, Könül	Prof. Dr.	Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
HASHIM, Hisham Sawadi	Prof. Dr.	University of Nineveh
IBRAHIM, Ibtihal Adel	Prof. Dr.	University of Kirkuk
IQBAL, Muhammad	Asst. Prof. Dr.	National University of Modern Languages (NUML)
IŞIN, Ali Rıza	Arş. Gör.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
İPÇİOĞLU, Mehmet	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
KAPLAN, Doğan	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
KARABULUT, Ülfer	Arş. Gör. Dr.	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
KARADUMAN, Hicret	Dr. Öğr. Üyesi	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
KARAKULLUKCU, Bayram	Dr.	Erciyes Üniversitesi
KARATAŞ, Sibel		Bağımsız Araştırmacı
KIRAT, Ayşe		Selçuk Üniversitesi
KIVRIM, İsmail	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
KIZILKAYA, Rıdvan	Dr.	Bağımsız Araştırmacı
KOÇKUZU, Abdulhalim	Öğr. Gör.	İstanbul Üniversitesi
KURNAZ, Yasin	Dr. Öğr. Üyesi	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
KUZUCUOĞLU, Alpaslan Hamdi	Prof. Dr.	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
MASHARIB, Muhammad	Asst. Prof. Dr.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
EL-MUHTAR, Muhanned Nafi' Hattab	Prof. Dr.	University of Mosul
MURODOVİÇ, Hakimov Munisjon	Dr.	Özbekistan Bilimler Akademisi
ORAL, Murat	Prof. Dr.	Konya Teknik Üniversitesi
ÖLÇER, Şaziye		Bağımsız Araştırmacı
ÖZ, Fatih		Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÖZCAN, Mustafa Serdar	Öğr. Gör. Dr.	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ÖZDEMİR, Sema	Dr. Öğr. Üyesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
ÖZDEMİR, Sinanettin Arif	Dr. Öğr. Gör.	Iğdır Üniversitesi

Yazar / Author	Unvan / Title	Kurum / Institution
ÖZTÜRK, Mustafa	Doç. Dr.	Selçuk Üniversitesi
ÖZTÜRK, Mustafa Bilal	Doç. Dr.	Dokuz Eylül Üniversitesi
ÖZYALVAÇ, Şükriye Pınar	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
RAJPER, Sahar		Bağımsız Araştırmacı
RASHEED, Abdul	Asst. Prof. Dr.	Bahria University
RENÇBER, Fevzi	Prof. Dr.	Şırnak Üniversitesi
SAKALLI, Ömer		Bağımsız Araştırmacı
SATTOROVA, Gulnoz	Doç. Dr.	Ardahan Üniversitesi
SIZLANAN, Alper		İstanbul Üniversitesi
ŞAHİN, Bekir		Bağımsız Araştırmacı
ŞAHİN, Hanifi	Prof. Dr.	Atatürk Üniversitesi
TELLİ, Hasan	Doç. Dr.	Mersin Üniversitesi
TURGUT, Murat	Doç. Dr.	Selçuk Üniversitesi
TUYSUZ, Ş. Cem	Doç. Dr.	Trakya Üniversitesi
TUZER, Salih	Dr. Öğr. Üyesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
ULUTÜRK, Muammer	Doç. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
ÜNAL, Ayşenur	Dr.	Bağımsız Araştırmacı
ÜREN, Halil İbrahim	Öğr. Gör. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
YAŞAR, Hasan		Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü
YILDIRIM, Menekşe Filiz	Arş. Gör. Dr.	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
YILMAZ, Cüneyt	Doç. Dr.	Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi
YILMAZ, Eyyüp	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
ZEKİ, İzzetullah	Doç. Dr.	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi